

T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK HALKBİLİMİ BİLİM DALI

ALAŞEHİR YÖRESİNDEKİ EFSANE VE MEMORATLAR

Osman TÜRKMEN

Eylül 2017
DENİZLİ

T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK HALKBİLİMİ BİLİM DALI

ALAŞEHİR YÖRESİNDEKİ EFSANE VE MEMORATLAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Osman TÜRKMEN

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Surur ÇELEPİ

DENİZLİ - 2017

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Halkbilimi Bilim Dalı öğrencisi Osman TÜRKMEN tarafından Yrd. Doç. Dr. Mehmet Surur ÇELEPİ yönetiminde hazırlanan "Alaşehi: Yöresindeki Efsane ve Memoratlar" başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 25.09.2017 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

Prof. Dr. Mustafa ARSLAN

Jüri Üyesi-Danışman

Yrd. Doç. Dr. Mehmet Surur ÇELEPİ

Jüri Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Aysun DURSUN

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 11/10/2017 tarih ve 36/07 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mehmet Vefa Nalbant

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

İmza:

Öğrenci Adı Soyadı: Osman TÜRKMEN

ÖN SÖZ

Türk Halk Edebiyatı'nın önemli türlerinden olan efsane ve memoratlar geçmişle günümüz arasında kültürel aktarımı sağlayan, gerçek bir mekâna, şahıslara ve hâdiselere bağlı olarak dile getirilen, temelinde inandırıcılık niteliği olan, içinde doğaüstü konuları barındıran, kısa halk anlatıdır. Toplumların yaşadıkları dönemlerde doğup gelişen bulunduğu şartlardan ve çevreden etkilenecek bugünlere kadar sözlü anlatı yoluyla aktarılan bu halk edebiyatı ürünleri, modern dünyanın halk üzerinde yol açtığı zararın ve tahribatın neticesi olarak birçok kültürel miras gibi yok olmayla karşı karşıya gelmektedir. Bir taşıyıcı vazifesiyle efsane ve memoratlar nesiller boyunca insanların bilgi birikimlerini, toplumsal ve ahlaki değerlerini vurgulayarak onlara çeşitli şekillerde yol göstermektedirler. Bu maddi ve manevi değerlerin sözlü gelenekte unutulmadan kayıt altına alınma çabası, böyle bir çalışmanın meydana gelmesine zemin hazırladı. “Alaşehir Yöresindeki Efsane ve Memoratlar” isimli tez çalışmasında ilk olarak güvenilir bilgiler elde edebilmek amacıyla çalışılan sahayla ilgili alan araştırması yapıldı. Bunun yanında Alaşehirle ilgili çeşitli kaynaklardaki bilgilere bakılarak onlardan da bölge hakkında bilgiler alındı. Bu bilgilerden hareketle çalışmada, önsöz, giriş ve sonuç kısımları dışında üç ana bölüm yer almaktadır.

Çalışmanın giriş bölümünde Alaşehir'in tarihi, coğrafyası ve ekonomisiyle ilgili genel bilgilere yer verilmiş olup daha sonra da araştırmanın kapsamı, konusu, yöntemi ve amacıyla ilgili bilgilere yer verildi.

Çalışmanın birinci bölümüne “Kavramsal Çerçeve” ismi verilmiştir. Bu bölüm kendi içinde efsane ve memoratların ayrı başlıklar halinde incelendiği iki alt gruba ayrılmıştır. Bunlardan ilki olan efsanenin tanımı, tasnifi, teşekkülü, işlevi ve son olarak da efsanenin diğer türlerle olan ilişkisine değinildi. Ardından bir diğer alt başlık olan memoratın tanımı, tasnifi, teşekkülü, işlevi ve efsaneyle olan ilişkisine yer verildi.

Çalışmanın ikinci bölümüne “Alaşehir Yöresindeki Efsane ve Memoratların Yapısı, Muhtevası ve Bağlamsal Özellikleri” ismi verilmiştir. Bu bölümde derlenen efsane ve memoratların ilk önce yapı ve muhtevalarına dair daha sonra da anlatıların bağlamsal özellikleri üzerine bir inceleme yapıldı.

Çalışmanın üçüncü bölümüne “Alaşehir Yöresindeki Efsane ve Memoratların İncelenmesi” ismi verilmiştir. Bu bölümde bölgeden elde edilen efsane ve memoratların tasnifi, incelenmesi ve türlerin motifleri üzerine bir çalışma yapılmıştır. Buna göre, Alaşehir efsaneleri konularına göre beş ana başlıkta şu şekilde tasnif edilmiştir. Oluşum Efsaneleri, Dinî Efsaneler, Olağanüstü Efsaneler, Tarihî Efsaneler ve Yer Adlarıyla İlgili Efsanelerdir. Daha sonra da bölgeden toplanan memoratlar konularına göre üç ana başlıkta tasnif edilmiştir. Olağanüstü Varlıklarla İlgili Memoratlar, Dinî Şahıslarla İlgili Memoratlar ve Olağanüstü Olaylarla İlgili Memoratlar tespit edilen başlıklardır.

Çalışmada üçüncü bölümden sonra araştırma ve incelemeler sonucunda elde edilen bilgiler ana hatlarıyla sonuç kısmında ortaya konulmuştur. Sonuç kısmından sonra da çalışmada yararlanılan kaynaklar “Kaynakça” kısmında gösterilmiştir.

Ayrıca çalışmanın “Ekler” kısmında; metinler, kaynak kişiler tablosu, kaynakça, Alaşehir haritası ve bölgeye ait fotoğraflara yer verilmiştir.

Saha çalışması esnasında misafirperverliklerini ve yardımlarını hiç esirgemeyen Alaşehir halkına, hem lisans hem de yüksek lisans eğitimi aşamasında bilgi ve tecrübelerini her daim aktaran kıymetli hocam Prof. Dr. Mustafa ARSLAN’a, araştırmalarım sırasında her zaman kütüphanesini açan ve her zaman bir hocadan çok bir büyüğüm gibi yol gösteren çok değerli danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Mehmet Surur ÇELEPİ’ye ve maddi ve manevi desteğini hiç eksik etmeyen anne ve babama, çalışmalarına başka bir cepheden yardımcı olan ablam Keziban’a ve alan araştırmaları esnasında zaman ayırıp yanımda gelen ve her daim yardımcı olan kardeşim Hasan’a teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Osman TÜRKMEN

DENİZLİ - 2017

ÖZET

ALAŞEHİR YÖRESİNDEKİ EFSANE ve MEMORATLAR

Osman TÜRKMEN

Yüksek Lisans Tezi

Türk Dili ve Edebiyatı A.B.D, Halkbilimi

Tez Yöneticisi: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Surur ÇELEPİ

Eylül 2017, 255 sayfa

Alaşehir, çeşitli dinlerin ve kültürlerin bir araya geldiği önemli merkezlerden birisidir. Bu coğrafya yüzyıllardır hem toplumsal hem de kültürel manada çeşitli olaylara önemli bir mekân olmuştur. Türk halk edebiyatının anlatmaya dayalı türlerinden olan efsane ve memoratlar toplumların kültürel belleklerini ve dünya algılarını yansıtan, gelenek ve göreneklerin yaşatılmasına destek olan anlatılardır. Bu çalışmada bölgeden derlenen 141 efsane ve 124 memorat metninin, Türk kültür coğrafyasındaki efsane geleneği içindeki yeri ortaya konulmuş ve Alaşehir'in kültürel yapısı hakkında bilgiler elde edilmiştir. Saha araştırması neticesinde derlenen efsaneler konularına göre beş ana başlığa ayrılmıştır. Bu başlıklar; Oluşum Efsaneleri, Dinî Şahsiyetlerle İlgili Efsaneler, Olağanüstü Varlıklar ve Olaylar İlgili Efsaneler, Tarihî Efsaneler ve Yer Adlarıyla İlgili Efsanelerdir. Bunun yanında araştırmanın bir diğer türü olan memoratlar da konularına göre üç ana başlığa ayrılmıştır. Buna göre; Olağanüstü Varlıklarla İlgili Memoratlar, Dinî Şahsiyetlerle İlgili Memoratlar ve Olağanüstü Olaylarla İlgili Memoratlar tespit edilen başlıklardır. Alaşehir'de derlenen efsane ve memoratların muhtevaları Türk halkının duygusunu, düşüncesini, dilini, inancını, yaşam tarzını yansıtarak nesilden nesile aktarılmasına imkân vermiştir.

Anahtar Kelimeler: Alaşehir yöresi, efsane, memorat, inanç, doğaüstülük, halk anlatısı

ABSTRACT

LEGENDS AND MEMORATES IN ALAŞEHİR REGION

Osman TÜRKMEN

Master's Thesis

Department of Turkish Language and Literature, Folklore

Thesis Advisor : Asst. Prof. Mehmet Surur ÇELEPİ

September 2017, 255 Pages

Alasehir is one of the important centers where various religions and cultures came together. This geography has been a significant venue for a variety of events both in a social and cultural sense for centuries. Legends and memorates, which are the narrative-based genres of Turkish Folk Literature, are narratives reflecting the cultural memories and word-views of societies, and supporting the sustainment of traditions and customs. In this study, the place of the 141 legend texts and 124 memorate texts compiled from the region, within the legend tradition in Turkish cultural geography has been revealed, and information about the cultural structure of Alasehir has been obtained. The legends collected in the field research are divided into five main headings according to their subjects. These heading are ; Formation Legends , Legends about the Religious Figures, Legends about the Extraordinary Beings and Events, Historical Legends, and Legends about Place Names. In addition, Memorates, the another type of the research, are also divided into three main headings according to their subjects. Accordingly, Memorates about the Extraordinary Beings, Memorates about the Religious Figures, and Memorates about the Extraordinary Events are the determined headings. The contents of the legends and the memorates compiled in Alasehir have enabled the transference of the feelings, thoughts, language, beliefs and the lifestyle of the Turkish people from one generation to another by reflecting them.

Key Words: Alaşehir region, legend, memorate, belief, extraordinariness, folk narrative

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	iv
ÖZET.....	vii
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar DİZİNİ	xiii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xiv
KISALTMALAR	xv
GİRİŞ	1
1. Araştırma Bölgesi	1
1.1. Alaşehir İsmi nin Kaynağı ve Bölgenin Genel Tarihi	1
1.2. Alaşehir'in Coğrafi Yapısı	5
1.3. Alaşehir'in Ekonomik Yapısı	6
2. Araştırmanın Kapsamı	6
3. Araştırmanın Konusu	7
4. Araştırmanın Yöntemi	8
5. Araştırmanın Amacı	8

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Efsane Kavramı	10
1.1.1. Efsanenin Tanımı	10
1.1.2. Efsanenin Teşekkülü	15
1.1.3. Efsanenin Sınıflandırılması	17
1.1.4. Efsanenin İşlevleri	23
1.1.5. Efsanenin Diğer Türlerle İlişkisi	25
1.1.5.1. Efsane-Mit	26
1.1.5.2. Efsane-Masal	29

1.1.5.3. Efsane-Destan.....	32
1.1.5.4. Efsane-Menkıbe	34
1.2. Memorat Kavramı	36
1.2.1. Memoratın Tanımı.....	36
1.2.2. Memoratın Teşekkülü	38
1.2.3. Memoratın Sınıflandırılması	39
1.2.4. Memoratın İşlevleri	40
1.2.5. Efsane ve Memorat Arasındaki İlişki.....	41

İKİNCİ BÖLÜM

ALAŞEHİR EFSANE ve MEMORATLARININ YAPISI, MUHTEVASI ve BAĞLAMSAL ÖZELLİKLERİ

2.1. Efsane ve Memoratların Yapısı	44
2.2. Efsane ve Memoratların Muhtevası	45
2.3. Efsane ve Memoratların Bağlamsal Özellikleri.....	48
2.3.1. Efsane ve Memoratların Performans Teori'ye Göre İncelenmesi.....	48
2.3.1.1. Efsane ve Memoratların Sözel Doku Özellikleri	51
2.3.1.2. Efsane ve Memoratların İcra Ortamı.....	53
2.3.1.2.1. Efsane ve Memoratların Anlatıcı Ortamı	55
2.3.1.2.2. Efsane ve Memoratların Dinleyici Ortamı	57
2.4. Efsane ve Memoratların İşlevsel Özellikleri.....	58

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ALAŞEHİR YÖRESİNDEKİ EFSANE ve MEMORATLARIN İNCELENMESİ

3.1. Alaşehir Yöresindeki Efsanelerin İncelenmesi.....	61
3.1.1. Yaratılış ve Oluşumla İlgili Efsaneler	61
3.1.2. Dinî Şahsiyetlerle İlgili Efsaneler	65
3.1.2.1. Şehitlerle İlgili Efsaneler.....	65
3.1.2.2. Hızırla İlgili Efsaneler	67

3.1.2.3. Erenler/Din Ulularıyla İlgili Efsaneler	69
3.1.3. Olağanüstü Varlıklarla İlgili Efsaneler	75
3.1.3.1. Cinlerle İlgili Efsaneler	75
3.1.3.2. Şeytanla İlgili Efsaneler	77
3.1.3.3. Peri Kızıyla İlgili Efsaneler	78
3.1.4. Tarihî Efsaneler	79
3.1.4.1. Tarihî Olaylarla İlgili Efsaneler	79
3.1.4.2. Tarihî Şahsiyetlerle İlgili Efsaneler	79
3.1.4.3. Tarihî Yapılarla İlgili Efsaneler	80
3.1.5. Yer Adlarıyla İlgili Efsaneler	80
3.1.5.1. İlçe Adıyla İlgili Efsaneler	81
3.1.5.2. Mahalle Adlarıyla İlgili Efsaneler	81
3.2. Alaşehir Yöresindeki Memoratların İncelenmesi	83
3.2.1. Olağanüstü Varlıklarla İlgili Memoratlar	83
3.2.1.1. Cinlerle İlgili Memoratlar	84
3.2.1.2. Şeytanla İlgili Memoratlar	87
3.2.1.3. Peri Kızıyla İlgili Memoratlar	87
3.2.1.4. Karabasanla İlgili Memoratlar	88
3.2.2. Dinî Şahsiyetlerle İlgili Memoratlar	88
3.2.2.1. Şehitlerle İlgili Memoratlar	88
3.2.2.2. Hızırla İlgili Memoratlar	89
3.2.2.3. Erenler/Din Ulularıyla İlgili Memoratlar	90
3.2.3. Olağanüstü Olaylarla İlgili Memoratlar	93
3.2.3.1. Nazarla İlgili Memoratlar	93
SONUÇ	95
KAYNAKÇA	97
EKLER	103

EK 1. Metinler	104
EK 2. Kaynak Kişiler Tablosu	215
EK 4. Alaşehir ve Mahallelerini Gösteren Bir Harita.....	232
EK 5. Fotoğraflar	233
ÖZGEÇMİŞ	239

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1	Derleme Yapılan Mahalleler	7
Tablo 2	Kaynak Kişiler Tablosu.....	215
Tablo 3	Meslekleri Bakımından Kaynak Kişiler.....	230
Tablo 4	Derleme Yapılan Mahallelerin Adları, Kaynak Kişilerin Mahallelere Göre Sayıları ve Anlatılan Metinlerin Türleri	231

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1 Kaynak Kişilerin Cinsiyet Dağılımı	229
Şekil 2 Kaynak Kişilerin Eğitim Durumları	229

KISALTMALAR

akt.	:Aktaran
C.	:Cilt
Çev.	:Çeviren
DTCF.	:Dil Tarih Coğrafya Fakültesi
Hız.	:Hazreti
Hızl.	:Hazırlayan
K. K.	:Kaynak Kişiler
M.E.B.	:Milli Eğitim Bakanlığı
M. Ö.	:Milattan Önce
M. S.	:Milattan Sonra
S.	:Sayı
ss.	:Sayfa Sayısı
v.b.	:Ve Benzeri
v.d.	:Ve Diğerleri

GİRİŞ

1. Araştırma Bölgesi

1.1. Alaşehir İsminin Kaynağı ve Bölgenin Genel Tarihi¹

İlk çağlardan beri bir yerleşim merkezi olarak görülen ilçeye, kuruluşundan bugüne kadar; Philedelphia, Neocaesarin, Alaşehir adları verilmiştir. Philedelphia adı; şehrin kurucusu olan Bergama Kralı I. Attalos Philedelphos'un "kardeş severlik" olarak tanımlanan, Philedelphos adından gelir. Şehir uzun süre bu adı taşımış, M. S. 17 yılında meydana gelen depremlerde tahrip olunca, Roma İmparatoru Tiberius, Philedelphia'ya yardımlarını esirgememiştir. Philedelphia halkı da şükran borcu olarak imparator adına tapınak inşa ettirmiş, bununla da kalmayarak şehri "Sezar'ın yeni kasabası" anlamına gelen Neocaesaria adını vermişlerdir. Bu isim şehrin ilk ismi olmasıyla birlikte, şehir Türkler'in eline geçinceye kadar kullanılmıştır.

Şehir Türkler'in eline geçtikten sonra; Alaşar, Alâşar, Alâşehir, Alaşehir adlarıyla anılmaya başlanmıştır. Bir söylentiye göre; kasabadaki evlerin rengârenk olması sebebiyle bu ad verilmiştir. Zaten şehri ziyaret eden gezginler, Alaşehir'i; damları kiremit örtülü, kireçle badana edilmiş kerpiç veya ahşap evleri, 20 caminin yeşillikler arasından yükselen beyaz minareleri olan bir belde olarak tarif ederler. Bir söylentiye göre ise; şehrin etrafını çevreleyen surlarda kullanılan taşların siyah ve beyaz renkte olması, dolayısıyla surların ala bir görünüme sahip olması üzerine şehre bu ad verilmiştir. Bir başka söylentiye göre de; burayı Osmanlı topraklarına katan Yıldırım Bayezid tarafından "güzel şehir" anlamına gelen Alâşar adı verildiği ileri sürülmektedir.

Selçuklular döneminde, Türkler'in Anadolu'da ilerleyişleri Bizansla birlikte Avrupa'yı da telaşlandırmıştır. Koyu bir dinî taassubun hüküm sürdüğü Avrupa'da Türkler'e karşı büyük haçlı orduları oluşturulmuştu. 1095 yılında Papa I. Urba'nın teşvikiyle hazırlanan I. Haçlı Seferi sırasında Philadelphia tekrar Bizanslılara geçmiştir (1109). Bu ve sonraki Haçlı seferlerinde Philadelphia önemli bir askeri üs olarak Bizanslılar tarafından kullanılmıştır.

Bundan sonra Anadolu birçok kanlı çarpışmalara sahne olmuştur. 1146'da Alman İmparatoru Konrad'ın kumandasındaki haçlı ordusu Tarsus geçitlerinde, Fransa

¹ www.alasehir.bel.tr/tarihcesi.html sitesinden alınmıştır.

kralı 7. Lui kumandasındaki haçlı ordusu da İçel dağlarında mağlup edilmiştir. 1156 yılında Selçuklu tahtına geçen İzzeddin Kılıç Arslan, Anadolu Türklerini iradesi altına alarak birlik ve beraberliği sağlamayı başarmıştır. Bu durumu kabullenemeyen Bizans İmparatoru Manuel Komnenos, 1156'da kuvvetleriyle Philadelphia'dan geçerek Türkler üzerine yürüdü. Çürük su vadisinde yapılan çarpışmada yenilerek geri çekilmeye mecbur kalmıştır. 1176'da Manuel tekrar Philadelphia'dan geçerek Denizli ve Honaz üzerine yürümüş, gene mağlup olmuştur. 1189'da Frederik Barüoras komutasındaki haçlı ordusu Anadolu'ya gelerek Philadelphia'ya kadar ilerlemiş, fakat Türk kuvvetleri tarafından imha edilmiştir. 1192 tarihinde 2. Kılıç Arslan'ın ölümü üzerine, on bir oğlu arasında taht kavgaları başlamış ve taht kavgalarının sonunda Selçuklu tahtını Rukneddin Süleyman ele geçirmiştir. Kardeşi Rukneddin Süleyman'dan korkarak Konya'dan kaçıp, İstanbul'a sığınan Gıyaseddin Keyhusrev, Bizans tarafından çok iyi karşılanmış, Bizans'ın ileri gelenlerinden Mufruzum'un kızıyla evlendirilmiştir.

1023 yılında, Bizans Frenkleri'nin eline geçtiği zaman, Bizans İmparatoru Aleksios ve kumandanı Anadolu'ya kaçmak zorunda kalmıştır. Bu durum Anadolu'da küçük Rum beyliklerinin kurulmasına sebep olmuştur. Bizans imparatorunun damadı olan Theodor Laskaris İznik, Philadelphia ve çevresini; Gıyaseddin Keyhusrev'in kayınpederi Mefruzum da menderes havalisi ile Denizli ve Honaz tarafında ele geçirmişler, buralarda hüküm sürmeye başlamışlardır. Selçuklu Sultanı Rukneddin Süleyman'ın ölümü üzerine yerine geçen, oğlu 3. İzzeddin Kılıç Arslan'ın idarede tutunamayışı, idarede bozgunluğun başlamasına yol açması sebebiyle Gıyaseddin Keyhusrev Selçuklu tahtına geçmek üzere İstanbul'dan çağırılmıştır. Gıyaseddin Keyhusrev, oğulları İzzeddin Keykavus ve Alaaddin Keykubat'ı yanına alarak Konya'ya geldi. 1027 yılında Selçuklu tahtına oturdu. Çok dirayetli bir hükümdar olan Gıyaseddin Keyhusrev, kısa zamanda Antalya, Maraş ve çevresini ele geçirerek topraklarını genişletti.

Bu sırada Philadelphia ve İznik havalisinde hüküm süren Theodor Laskaris, imparatorluk davasında bulunmaya başlamış, Latinlerle anlaşıp Lidya'yı ele geçirerek imparatorluğunu ilan etmiştir. Bunun üzerine Bizans İmparatoru Alaksi Komnenos Gıyaseddin Keyhusrev'den yardım istemiştir. Bu istek üzerine, Gıyaseddin Keyhusrev topladığı ordusuyla Philadelphia'da bulunan Laskaris'in üzerine yürümüştür (1211).

Laskaris'in ordusu ile Selçuklu ordularının giriştiği çetin savaşta kahramanca savaşan Gıyaseddin Keyhusrev, bir Bizans askerinin hançerlemesi sonunda şehit edilmiştir. Sultanın ölümü üzerine orduda karışıklık çıkmış, Bizanslılar bu karışıklıktan faydalanarak aleyhlerine olan bu durumu lehlerine çevirmişlerdir.

Zorlu bir savaşa sahne olan Philadelphia böylelikle Selçuklu ordusu tarafından fethedilememiştir. Gıyaseddin Keyhusrev'in yerine, Selçuklu tahtına oğlu İzzeddin Keykavus geçti. Meydana gelen isyanları bastırarak Selçuklu Devleti'nin ün ve şanını tekrar her tarafa yaymaya başladı. Bundan endişelenen Laskaris, tutsak bulunan Gıyaseddin Keyhusrev'in kumandanı Ayba'yı zindandan çıkararak İzzeddin Keykavusla aralarını düzeltmek için Konya'ya göndermiştir. Ayba'nın aracılığı ile barış sağlanmıştır. Laskaris, daha sonra da Gıyaseddin Keyhusrev'in naşını Konya'ya göndermiştir. Selçuklu sultanlarının Anadolu'nun Güney ve Doğu bölgelerinde savaşmaları yüzünden Bizansla yapılan anlaşma nedeniyle bu bölgede 60 yıl kadar süren bir barış dönemi yaşanmıştır. Anadolu'da Moğol istilasının başlaması ve Anadolu Selçuklu saltanatının yıkılması üzerine Türkmen beyleri bağımsızlıklarını ilan etmişler ve Anadolu Bağımsız beyliklerin hâkim olduğu bir bölge olmuş.

Alaşehir'in Osmanlı idaresine geçişi, 1220 tarihinde başlayan Moğol istilaları Türk boylarını Anadolu'ya doğru yol almasına sebep olmuştu. Moğollar tarafından tazyik edilen Türkler Bizans'ı zor duruma düşürüp Bizans şehirlerini yağmalıyorlardı. Türk işgal sahası içerisinde Bursa, İznik, Alaşehir ve İzmir gibi birkaç yerleşim merkezi Bizans şehirleri olarak kalmıştı.

Murat Bey, oğlu Bayezid'e Germiyan beyinin kızını almış ve böylece Kütahya ve bazı Germiyan şehirleri de Osmanlı topraklarına katılmıştır. Büyük bir hâkimiyet elde eden Osmanlı Devleti karşısında Bizans çok küçülmüş ve Osmanlı Devleti'nin elinde bir oyuncak haline gelmiş. 1339 yılında hükümdar olan Bayezid, Karaman, Aydın, Saruhan, Menteşe ve Germiyan beylerini yenerek bunlara ait yerleri de Osmanlı mülküne katmıştır. Bizans'ın Osmanlı Devleti karşısında bir kukla haline gelmiş olmasından, her şey hükümdarın sözlerine bağlanmış ve Bizans imparatoru verilen uyarılara göre hareket etmeye başlamıştır. Bizans imparatorunun oğlu Andronikos, Yıldırım Bayezid'e başvurarak; babası Yuvanavis Paleologos'u tahttan indirmesini ve yerine kendisini geçirmesi halinde otuz bin altın vergi vereceğini vaat etmiştir. Yıldırım Bayezid bu isteği yerine getirerek Andronikos'u Bizans tahtına geçirmiştir. Fakat

tahttan indirdiği Yuvanavis Paleologos tekrar tahta çıkarılmasını Yıldırım Bayezit'ten istemiş ve otuz bin altın vergiden başka, on bin asker de Osmanlı hizmetine vereceğini vaat etmiştir. Bunun üzerine Yıldırım Bayezid Yuvanavis'i tekrar Bizans tahtına geçirmiştir.

Bizans İmparatorluğu'nun sevk ve idaresini eline geçirmiş bulunan Yıldırım Bayezid, Osmanlı toprakları arasında sıkışmış bulunan ve teslim olmak istemeyen Alaşehir'i zaptetmeye karar vermiştir. Teslim olması için yapılan tekliflere Alaşehir tekfurunun kale kumandanının mağrurane cevaplar vermesi üzerine Yıldırım Bayezid, ilk hücumu Bizans'tan aldığı askerlere yaptırarak Alaşehir'i kuşattı. Kale kumandanının direnişi uzun sürmedi ve kısa süre sonra şehir fethedildi (20 Aralık 1389).

Yıldırım Bayezid, kuruluşundan beri Philedelphia ismini taşıyan ve Bizans'ın merkez şehirleri arasında yer alan, çeşitli hücumlara ve çeşitli savaflara sahne olan şehrin bu adını kaldırarak Alaşar ismini vermiştir. Fethi müteakip Alaşehir'de cami, mektep, hamam ve birçok hayrat yaptırmış, kendi adını taşıyan bir zaviye kurmuştur. Şehrin civarında bulunan Türk aşiretlerinden birçoğu Alaşehir'e yerleşmiş, şehrin yerli halkını oluşturmuştur.

Osmanlı Devleti ilk zamanlarda birtakım küçük sancaklara ayrılmıştı. Askerî ve mülkî idaresi büyük yetkilerle donatılmış Beylerbeyi adı verilen iki valiye verilmiştir. Bu valilerden biri Rumeli'de, diğeri Anadolu'daydı. Anadolu Beylerbeyi'nin merkezi önce Ankara iken, Fatih Sultan Mehmet tarafından çıkarılan bir kanunla 1461 yılında Kütahya şehrine nakledilmiştir. Aydın, Saruhan (Manisa), Hüdavendigâr (Bursa), Kastamonu, Mentеше, Muğla, Bolu, Ankara, Çankırı, Afyon, Antalya, Isparta, Sultanönü ve Balıkesir sancakları Kütahya eyaletine bağlıydı. 1520'de Kanuni Sultan Süleyman, memleketi otuz eyalete böldü. Alaşehir bu teşkilatlanmada; Aydın sancağına bağlı bir ilçeydi. 1811'de Aydın eyalet merkezi oldu. Uzun yıllar Aydın sancağınca idare olunan Alaşehir, 1922 yılında Manisa'nın ilçesi olmuştur. Kuruluşundan beri önemli bir yer işgal eden Alaşehir, sanayi bakımından da büyük değer taşıyordu. Dokumacılık, dericilik, ileri derecede gelişmiş olmakla beraber, Boyahaneleri ile de tanınmıştır. Yetmiş kadar boyahane vardı. Alaşehir'in kırmızı renkte imal ettiği kumaşları, beyaz renkteki sarık tülbentleri her tarafta aranırdı. Alaşehir'in kızıl efladisi, hem sancak bezi, hem de kaftanlık kumaş olarak kullanılırdı. Alaşehir ipekçilikte de çok ileri gitmişti. İpek üretiminin büyük bir kısmı İstanbul ve Avrupa pazarlarına ihraç

ediliyordu. Osmanlı yönetiminde aralıksız 531 yıl kalan Alaşehir, 24 Haziran 1920’de Yunan işgali ile bir süre işgal altında kalmıştır.

Kurtuluş savaşında Alaşehir, İnönü zaferlerinin kazanılması düşmanın maneviyatını kırmış. Mustafa Kemal’in komutasında yapılan Sakarya savaşından sonra başlayan Büyük taarruz, zaferle sonuçlanınca; Ulu önderin “Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz’dir.” komutunu alan kahraman Türk Ordusu, Uşak, Eşme ve Kula’yı almış, Ağıllılı boğazını takiben Sarıgöl bucağını ele geçirmiş ve 5 Eylül 1922 Salı günü Alaşehir’e girerek, şanlı bayrağı dalgalandırmıştır. Böylece 26 ay 11 gün süren işgalden sonra Alaşehir yeniden Türk ili olmuştur.

3-4 Eylül 1922’den itibaren Alaşehir’i terk ederek kaçmaya başlayan yerli Rum halkı ve Yunan kuvvetleri 3 Eylül günü Alaşehir’i ateşe vermişler. Ova köylerinin birçoğu da tamamen yanmış ve bu felaketten sadece tepe eteklerindeki bir iki semt kurtulabilmiştir.

1.2. Alaşehir’in Coğrafi Yapısı²

Alaşehir, Ege Bölgesi’nde Bozdağların kuzeye bakan yönünde üç tepeler üzerine kurulmuştur. Manisa iline bağlı, yüzölçümü 977 km² olan bir ilçedir. Batısında Salihli, doğusunda Sarıgöl ve Eşme ilçeleri güneyden Nazilli ve Kuyucak, kuzeyden ise Kula ilçeleri ile çevrilidir. Deniz seviyesinden yüksekliği 189 m olan Alaşehir’in Manisa iline uzaklığı 110 km’dir. Ege denizine uzaklığı kara yolundan 145 km’dir. Türkiye’nin ve bölgenin önemli akarsularından birisi olan Gediz Nehri’nin bir kolu olan, Alaşehir çayı, ilçenin güneydoğusunda bulunan 1430 m. yüksekliğindeki Çal dağlarından doğar. Kar ve yağmur suları ile beslenir. Düzensizdir. Bu vadi 3. zaman sonlarıyla 4. zaman başlarında olmuş büyük bir graben sahasıdır. Alaşehir ovası tektonik hareketler sonucunda oluştuğundan sık sık yer sarsıntılarına uğramaktadır.

Alaşehir ovası ve çevresinde Akdeniz iklimi hüküm sürer. En fazla yağış kış mevsiminde olup, yıllık ortalama 540 m³ tür. Bitki örtüsü iklime uyum gösterir. Ovanın verimli topraklara sahip olması nedeni ile yetiştirilen başlıca ürünler; çekirdeksiz üzüm, pamuk, tütün, tahıllar, sebze ve meyvedir. Türkiye’nin en verimli ovalarından birisidir ki bu ovada her türlü ürün yetiştirilmektedir. Alaşehir’in orman alanı 91803 hektar olup, ağaç türleri, karaçam, kızılçam ve meşedir. Bahadır köyünde yetişen ve bir eşi daha

² www.alasehir.bel.tr/cografi-konum.html sitesinden alınmıştır.

olmayan “Ebe Karaçam” olarak anılan (Pinus Nigra Var Şeneriana) ağaç dipten dallanan küre biçiminde 11 m’ye kadar uzanabilen, park ve bahçede kullanılan dekoratif bir ağaçtır. Sayılacak kadar az olan bu ağaç türü Orman Bakanlığı tarafından koruma altına alınmıştır.

1.3. Alaşehir’in Ekonomik Yapısı³

Alaşehir’in ekonomisi bütünüyle tarıma dayalı olup, tarım alanlarının hemen hemen yarısı bağ alanlarından oluşur. Alaşehir ve yöresinde yıllara göre değişmekle birlikte yılda ortalama 55-60 ton çekirdeksiz kuru üzüm, 60000 ton sofralık sultani yetiştirilmektedir. Bağcılığın yani sıra hububat, tütün, meyvecilik (kestane, ceviz, kiraz, nar, elma) ayrıca az sayıda küçükbaş hayvancılık, arıcılık, Alaşehir ekonomisinde etkin rol oynar. Alaşehir ekonomisinde sanayisi gelişmekte olan bir ilçedir. En önemli sanayi sektörü: Tarih Üzüm Entegre Üzüm Tesisi olup 44.250 m² toplam alan içinde 23.900 m² kapalı alanı da 530 kişiye istihdam sağlamaktadır. 65000 ton kuru üzüm alma kapasitesindedir. İşlenen üzümler İngiltere, Hollanda, Almanya, Japonya, Hong-Kong, Tayvan ve diğer ülkelere ihraç edilmektedir. Çekirdeksiz kuru üzüm ihraç ürünü olmakla birlikte iç piyasada da tüketilmektedir. Ürün sezonunda kurulan yaş sebze ve meyve işleme merkezleri Alaşehir için iyi bir ekonomik kaynaktır. Yaş olarak işlenen başta dünyaca ünlü sultani olmak üzere sebze ve meyveler Avrupa ülkelerine ve hemen hemen tüm dünyaya ulaşmaktadır. Alaşehir ekonomisine büyük katkı sağlayacak olan seracılıkta son yıllarda yaygınlaşmaktadır.

2. Araştırmanın Kapsamı

Araştırmada, Alaşehir ve 35 mahallesinde derleme yapılmıştır. Bu mahallelerden bazılarında ikişer gün gidilmiştir. Bunun yanında listedeki mahallerin haricinde listede adı geçmeyen yerlere de gidilmiş olup oralarda yeterli bilgiye sahip olunamaması sebebiyle o mahalleler buraya eklenmemiştir. Saha çalışmasında ziyaret edilen mahallelerin listesi şu şekildedir:

³ www.alasehir.bel.tr/ekonomi.html sitesinden alınmıştır.

Tablo 1 Derleme Yapılan Mahalleler

Derleme Yapılan Mahalleler			
1	Alhan	19	Işıklar
2	Akkeçili	20	Kasaplı
3	Alaşehir İlçe Merkezi	21	Kemaliye
4	Aydoğdu	22	Killik
5	Baklacı	23	Osmaniye
6	Cabarfakılı	24	Örnekköy
7	Çakırcalı	25	Piyadeler
8	Çeşneli	26	Selce
9	Dağhacıyusuf	27	Serinyayla
10	Delemenler	28	Sobran
11	Erenköy	29	Subaşı
12	Evrenli	30	Şahyar
13	Girelli	31	Tepeköy
14	Gülpınar	32	Toygar
15	Gümüşçay	33	Türkmenköy
16	Hacıaliler	34	Uluderbent
17	Horzumkeserler	35	Yeniköy
18	İlgın	36	Yeşilyurt

3.Araştırmanın Konusu

Manisa'ya bağlı Alaşehir ilçesi Türkiye'nin en eski yerleşim yerlerinden birisidir. Alaşehir bölgesi, tarihsel süreç içerisinde birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Ayrıca önemli bir coğrafi alanda bulunması da bölgenin her zaman önemli bir merkezi olmasını sağlamıştır. Çünkü Alaşehir, Ege Bölgesi'ni ve iç bölgeleri birbirine bağlayan geçiş güzergâhı üzerinde bulunmaktadır. Bu etkenlerden dolayı Alaşehir, folklor ürünleri ve değerleri bakımından zengin bir içeriğe sahiptir.

Halk edebiyatının anlatmaya dayalı türlerinden olan efsane ve memoratlar toplumların ümitlerini, isteklerini ve yaşama bakış açılarını yansıtan anlatılar olması bakımından sözlü kültürde önemli bir yerde bulunmaktadır. Bu anlatılar sayesinde sözlü kültürde nesiller boyunca aktarılan gelenek, görenekler toplumların kültürel manada birlikteliğini ve sürekliliğini sağlamışlardır. Bu bakımdan araştırmada Alaşehir bölgesinde anlatılan efsane ve memoratlar derlenmiştir. Daha sonra da bu derlenen türler yapı ve muhteva bakımından incelenmiştir. Metin merkezli bu

incelemeden sonra bölgeden elde edilen anlatıların bağlamsal özellikleri; sözel dokusu, icra ortamı, anlatıcı-dinleyici boyutu ve işlevsel özellikleri bakımından da türler bir incelenmeye tabi tutulmuştur.

4. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada saha araştırması yapılmış ve türlere yönelik yazılı kaynaklardan faydalanılmıştır. Yazılı kaynaklardan faydalanma konusunda türlere ait çeşitli kitaplara, makalelere, sözlük ve ansiklopedilere ve tez kaynaklarına başvurulmuştur. Daha sonra da sahaya çıkmış olup anlatıları derleyebilmek için gözlem ve görüşme yöntemleri kullanılmıştır. Kaynak kişilerle yüz yüze yapılan görüşmelerde önceden belirlenen türlerle ilgili sorular kaynak kişilere sorulmuştur. Bu görüşmelerde kaynak kişilerin anlattıkları efsane ve memoratlar ses kayıt cihazıyla kaydedilmiştir. Daha sonra da icra ortamından derlenen anlatılar bilgisayar ortamında yazıya geçirilmiştir. Bu anlatıları yazıya geçirme sırasında kaynak kişilerin bulunduğu yer özelliklerinden dolayı bazı dile ait konuşmalar anlatılara zarar vermeyecek şekilde düzeltilerek yazıya geçirilmiştir. Ayrıca, Alaşehir ve mahallerinde anlatılan efsane ve memoratların derlenmesi esnasında anlatıların bağlamsal özellikleri de göz önünde bulundurulmuştur.

5. Araştırmanın Amacı

Halk bilgisi ürünleri, bölge insanının dünyayı algılama ve anlamlandırma sürecinde maddi ve manevi hayatlarını düzenleyen değerler bütünüdür. Bu bakımdan bölgenin efsane ve memoratlarını derlemek, değerlendirmek ve arşivlemek; bölge insanının tarih, din, sosyoloji, coğrafya konusundaki düşünceleri hakkında bilgiler verecektir. Bu bağlamda araştırmanın genel amacı sözlü kültür ürünlerini sahada derlemek iken özel amacı ise sözlü kültür ürünlerini efsane ve memorat türleri içerisinde değerlendirip ele almaktır. Böylelikle bölge insanının kültürel belleği ve zihinsel kodlamaları hakkında bilgi sahibi olunacaktır.

Bunun yanında halk edebiyatının pek çok türünü etkilediği gibi modern çağın toplumlara sunduğu teknolojik yenilikler efsane ve memoratların sözlü kültür ortamındaki etkisinin günden güne kaybolmasına neden olmaktadır. Toplumların geçmişten günümüze aktara geldiği bilgi birikiminin vasıtası olan bu türlerin

unutulmasını engellemek ve bu alanda yapılacak araştırmalara katkı sağlamak için “Alaşehir Yöresindeki Efsane ve Memoratlar” isimli çalışma yapılmıştır. Bu çalışma sayesinde derlenen efsane ve memoratlar geçmişle gelecek arasındaki kültürel birlikteliği biraz daha sağlamlaştırmış olacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Efsane Kavramı

1.1.1. Efsanenin Tanımı

Milletlerin kültürel belleklerinin, inançlarının birer yansıması olan efsane türü sosyal bilimlerin en önemli alanlarından birisidir. Efsane, batı dillerinde Latince “Legendus”, İngilizce’de “legend”, Fransızca’da “lègende” Almanca’da “leğende” ve “sage”, İtalyanca’da “leggenda”, İspanyolca’da “leyenda” şeklinde kullanılır (Sakaoğlu, 2009: 19).

Bunun yanı sıra Türk dünyasında da efsane terimi için şu kelimeler kullanılır. Azerbaycan Türkleri “esatır”, “mif”, efsane”; Türkmen Türkçesi’nde “epsana, rovayat”; Özbekler “efsane”, “rivayat”; Karakalpak Türkçesi’nde “epsane / epsana, rivayat, anız, anız - engime, legenda”; Kazaklar “anız”, “anız - engime”, “epsane - hikayat”; Başkurtlar “rivayat”, “legenda”; Kırım Tatarları “efsane”; Kazan Tatarları “rivayat”, “legenda”, “ekiyet”, “beyt”; Altay Türkleri’nde “kuuçın”, “kep - kuuçın”, “mif - kuuçın”, “legenda - kuuçın”; Hakaslarda “kip - çoo”, “legenda”, “çoo - çaz”; Tuva Türkleri’nde “tool - çurgu çugaa”, “töögü çugaa”; Şorlarda “purungu çook”, “kep - çook”, “erkek”; Karaçaylarda “aytın”, “tavruh”; Uygur Türkçesi’nde “rivayet, epsane”; Yakutlarda “kepseen”, “sehen”, “kepsel”, “bılırgı sehen”; Dolganlarda “çukçah”; Tofalarda “uleger”; Çuvaşlarda “halap”, “mif”, “legenda” az da olsa “yumah” vb. terimleri efsanenin karşılığı olarak kullanılmaktadır (Ergun, 1997: 1-2).

Efsanenin sözlüklerde, ansiklopedilerde ve bilim insanlarının eserlerinde şu şekilde tanımları yapılmıştır.

Kamus-ı Türkî’de, efsane (fesâne); “ Masal, gerçek olmayan olay, hurafeler; Şöhret bulup dillere düşmüş hâdise ve hal, destan” (Şemseddin Sami, 1989: 136) olarak belirtilir.

Türkçe sözlükte; “Eski çağlardan beri söylene gelen, olağanüstü varlıkları konu edinen hayali hikâye, söylence. Gerçeğe dayanmayan söz, hikâye vb.” (2005:603) şeklinde ifade edilir.

Ferit Devellioğlu'nun hazırlamış olduğu sözlükte ise efsane; “Gerçeğe dayanmayan hikâye, masal. Dillere düşmüş, meşhur olmuş hâdise.” (2007: 206) şeklinde ifade edilir.

Mustafa Nihat Özön ise, efsaneyi geleneksel tariflere yakın bir şekilde açıklamaktadır. Bir doğa olayını, bir varlığın meydana gelişini, tabiat elemanlarından birinde olan bir değişikliği, akıl dışı olağanüstü açıklamalarla anlatan hikâye. Bunun temelinde meydana gelen olay halkın hayalinde şekil değiştirerek ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa geçer (Özön, 1954: 74) şeklinde tarif eder.

Sözlüklerin yanı sıra ansiklopedilerde de efsanenin tanımı ve özellikleri hakkında şu bilgiler yer alır.

Ana Britanica'da efsane şöyle tanımlanmaktadır. “Belli bir kişiyle ya da yerle ilgili olarak kuşaktan kuşağa aktarılan hikâye ya da hikâyeler bütünü olduğu ve tıpkı halk masalları gibi olağanüstü varlıklara, mitolojik öğelere ve doğal olaylara yer vermekle beraber, onlardan farklı olarak belli bir yer ya da kişiye ilişkin geçmiş bir olayı anlattığı” (2004: 31) ifade edilir.

Büyük Larousse Ansiklopedisi'nde efsane şöyle tanımlanmaktadır. Tarihsel olayların, toplumların hayal gücüyle veya şiirsel buluşlarla biçim değiştirdiği doğaüstü öğelere dayanan anlatılardır. Bir kişinin üstün başarılarını, hayatını konu alan ve güzelleştirilmiş olarak sunan, halkın belleğinde yer etmiş betimleme (1986: 3536) olduğu belirtilir.

Meydan Larousse'de ise efsane; halkın gözünde veya nakledenin hayal gücünde biçim değiştirerek, doğaüstü niteliklerle donatılarak anlatılan hikâye (1971: 88) şeklinde ifade edilir.

Büyük Kültür Ansiklopedisi'nde efsane, halkın hayalinden doğarak ağızdan ağıza aktarılan muhtevası çoğunlukla olağanüstü nitelikte olan hikâyeler (1984: 1616) şeklinde ifade edilir.

Efsaneyle ilgili ilk bilgileri masal araştırmalarıyla tanınan Grimm kardeşler verir. Grimm kardeşler, “Efsane, gerçek veya hayalî muayyen şahıs, hâdise veya yer hakkında anlatılan bir hikâyedir.” (Sakaoğlu, 1980: 4). Grimm kardeşlerin yapmış olduğu bu tanım efsaneyle ilgili ortaya koyulan ilk görüş olması bakımından önemlidir.

Ayrıca Sakaoğlu, Grimm Kardeşlerin yaptığı bu tanımdan sonra onların vurgulamış olduğu “inandırıcılık” ve “olağanüstülük” özelliğinden yola çıkarak efsaneye dair şunları söyler.

Efsane, anlatıcının tarihî zaman kavramı içinde yer alır. Efsane, muayyen bir tarihî (gerçek veya hayalî) olay ile birleştirilmiştir. Efsane, muayyen bir şahısla yani bir ad verilen tarihî (gerçek veya hayalî) bir kişi ile birleştirilmiştir. Efsane, anlatanın coğrafi alan kavramına uygundur; yani o belirli bir yerle birleştirilmiştir. Efsane hakikî bir öyküdür. Gerçi o, doğüstü hâdiselerle iş görür, ama anlatıcıları tarafından ona inanılır. Onu anlatanın ve dinleyenin hakikî dünyasına mahsusmuş gibi itibar edilir (Sakaoğlu, 1980: 4) . Sakaoğlu, efsanenin öne çıkan özelliklerini bu şekilde izah eder.

Efsaneyle ilgili tanımlamayı yapanlardan birisi de masal araştırmalarıyla tanınan Max Luthi'dir. Luthi efsaneyi şu şekilde tanımlar. Efsane duygusal bir anlatımla, anlatıcı tarafından gerçek olaylar anlattığı iddia edilen, dinleyicilere bu olayın gerçek olup olmadığını, gerçek ise nasıl olduğunu düşündüren ve bu gerçekten haberdar olmayı isteyen, kuşaktan kuşağa sözlü aktarım yoluyla geçen ve karakteristik bir şekle sahip anlatım türünün ismidir (Luthi, 1995: 66) şeklinde ifade eder.

Efsaneyle ilgili önemli çalışmalar yapan bir diğer araştırmacı ise, Linda Degh'tir. Degh'e göre, efsane sanatsal olarak formüle edilmiş, üçüncü bir kişiye anlatılan ve geçmişte ya da tarihsel geçmişte kurulmuş geleneksel bir hikâye ya da anlatıdır. Aslında gerçek değildir, fakat anlatıcı ve dinleyiciler tarafından gerçek olduğuna inanılır. Küçük topluluklarda biri tarafından diğerine sözlü olarak ve yüz yüze aktarıldığını (Degh, 2014: 206) belirtir.

Degh, bir başka efsane tanımında efsanenin özellikleri şu şekilde izah eder: “Efsanelerin şimdiye kadar yapılmış olan tanımları çarpıcı benzerlikler göstermelerinin yanı sıra tanımlayıcılarının geçmişleri, deneyimleri ve kişisel ilgilerinin ürünü olarak farklılık arz ederler. Ama ortada genel bir tanımda vardır. Efsane bir hikâyedir, bir anlatıdır, sözel bir davranıştır, sosyal bir olaydır, bir uyarıcıya karşı sözlü bir cevaptır, üniversal kültür ve bundan doğan bir formdur, şiirsel bir cevap (tepki) “(akt. Balaban, 2013: 26; Degh, 2001: 24) olduğunu söyler.

Efsane şiirdir fakat gerçeğin de kendisidir. Efsane, günlük hayatın bir parçasıdır. (Pentikainen, 2003: 46). J. Pentikainen, efsane araştırmacısı olan Carl-Herman

Tillhagen'den işittiklerini bu şekilde aktarır. Efsaneyle ilgili başka bir görüşü de Fin halk bilimi araştırmacısı Lauri Simonsuuri yapar. Ona göre efsane; bir insan, bir görüş ya da kesin bir zamana ve mekâna sahip bir olay hakkında yazılmış söylenceleri yâd eder. Aynı zamanda efsane; açıklık, kesinlik ve varsayılan gerçeğin özetini içerir. Bu gerçek, inandırıcı ve öğretici bir şekilde açıklanır. (Bağlayıcı bir) mekândan bahsetmesine rağmen anlatma büyük kitlelerce bilinir (akt; Fedakâr, 2008: 98; Degh, 2001: 40). Simonsuuri, bu açıklamasıyla efsanenin kendine has çizgilerini belirtir. Efsane, yaşamın bir özetidir ve bu özet gerçek bilgilerden oluşur.

M. Eliade göre, efsane zamanın başlangıcında meydana gelmiş ilksel bir hâdiseyi anlatır (Eliade, 1991: 74) şeklindeki açıklamasıyla araştırmacı efsaneyi başlangıca dair olayları anlatması bakımından ele alır.

Türkiye'de 20. yüzyılın başlarında efsaneyle ilgili ilk tanımlamalar yapılmaya başlanmış ve bunlardan ilkinin Ziya Gökalp yapmıştır. Ustureler, tanrılara taalluk eden maceralardır. Menkıbeler de kahramanlara yani nim-ilahlara isnat olunan sergüzeşlerdir (Ziya Gökalp, 1976: 105). Gökalp, bu tanımlamasında mit ve menkıbe arasındaki farklılığa değinmiş ve efsane olarak sadece menkıbeden bahsetmiştir. Gökalp'in yapmış olduğu bu efsane tarifi günümüzdeki tanımlamaları tam olarak karşılamasa da ilk tanım olması sebebiyle önemlidir.

Türkiye'de mitoloji çalışmalarında önemli eserler veren Bahaddin Ögel "Türk Mitolojisi" isimli eserinde efsanenin tanımını şu şekilde yapar. Tarihte adı geçmeyen, artık unutulmuş büyük kahramanlara ait efsaneler, mitolojinin konusuna girer. Tarihte yaşadığı bilinen şahsiyetlere ait efsaneler ise destan, yani "legende"dir (Ögel, 1993: V). Ögel; mitoloji, efsane ve destan gibi sözlü kültür ürünlerini ayırım yapmaksızın birbiri içinde verir.

Gökalp ve Ögel'den sonra Türk edebiyatında önemli çalışmalar yapan bir başka kişi de Pertev Naili Boratav'dır. Boratav, "100 Soruda Türk Halk Edebiyatı" isimli eserinde efsaneye özel bir bölüm ayırarak türü açıklamaya çalışır. "Efsanenin başlıca niteliği, inanış konusu olmasıdır. Efsanenin anlattığı şeyler doğru, gerçekten olmuş, diye kabul edilir. Efsanenin bir başka niteliği de düz konuşma diliyle ve her türlü üslup kaygısından yoksun, hazır kalıplara yer vermeyen kısa bir anlatı oluşudur. Kısacası efsane, kendine özgü bir üslubu, kalıplaşmış, kurallı biçimleri olmayan, düz konuşma

dili ile bildirilen bir anlatı türüdür” (Boratav, 1969: 106-107) diyerek efsanenin diğer anlatı türlerinden ayrılan özelliklerini ortaya koyar.

Şükrü Elçin, “Halk Edebiyatına Giriş” isimli kitabında efsaneyi şu şekilde tanımlamaktadır. İnsanoğlunun tarih sahnesinde görüldüğü ilk zamandan itibaren, ayrı coğrafya, muhit veya kavimler arasında doğup gelişen, zamanla inanç, adet, anane ve merasimlerin teşekkülünde az çok rolü olan bir çeşit masal (Elçin, 2000: 314) şeklinde tanımlar.

Bilge Seyidoğlu, “Erzurum Efsaneleri” isimli çalışmasında efsaneyi sınıflandırmaya geçmeden önce kavram olarak efsane hakkında kısaca şu bilgileri verir. Efsane, bilinmeyen gizemli bir dünyayı anlatır. Bir efsane mutlaka bir inanç üzerine kurulur fakat içinde diğer özelliklerin tamamını taşımayabilir. Efsaneler bir inanç çevresinde oluştuğu için muhtevasında kutsallık ve doğüstülükler vardır. Bu bakımdan doğüstü unsurları içerirler. Efsaneler, yapı olarak kısadır ve bir veya birkaç motifi içerirler (Seyidoğlu, 1985: 2-3) diyerek efsaneye dair bir açıklama yapar.

Saim Sakaoğlu’na göre, efsane şahıs, yer ve olaylar hakkında anlatılır. Anlatılanların inandırıcılık vasfı vardır. Genellikle şahıs ve olaylarda doğüstü olma niteliği görülür. Efsanenin belirli bir şekli yoktur, kısa ve konuşma diline yer veren bir anlatıdır (Sakaoğlu, 1980: 6) şeklinde izah eder.

Muhsine Helimoğlu Yavuz, “Diyarbakır Efsaneleri” adlı çalışmasıyla türün öne çıkan özelliklerini şöyle açıklar. Efsaneler, dilden dile anlatıla gelmiş, çok eski öyküler olup anonim halk edebiyatı ürünlerindedir. Efsanelerin konuları bir şahsa bir olaya ya da bir yere dayandırılır. Efsanelerde anlatılanların bir ölçü de olsa inandırıcılık niteliği vardır. Efsanelerde genellikle doğüstülük ağır basar. Bu sebeple de dinleyiciyi bilinmeyen sırlı bir dünyaya götürerek o kişide ilgi uyandırır. Ve efsaneler kalıplaşmış bir şekli olmayan günlük konuşma diliyle anlatılan kısa halk anlatılarıdır (Helimoğlu, 1989: 7-8) şeklinde ifade eder.

Son olarak, Metin Türkteş “Denizli Efsaneleri” isimli çalışmasında efsaneye dair kapsamlı bir tanımlamayı şu şekilde yapar. Efsane, başlıca niteliği inanırılığı olan; kendine has bir anlatıcısı ve anlatma zamanı olmayan; üslup kaygısı gütmeyerek üslubunu ve malzemesini gelenekten alan; çoğu zaman doğüstü kişi, kavram ve olaylara yer veren; her zaman olmasa da genellikle olayın geçtiği yer ve zaman belli

olan; millî değerlere sahip ama aynı zamanda bazı evrensel değerleri de bünyesinde barındıran; işlev bakımından, öğüt verme ve örnek gösterme yöntemiyle toplumsal inanç, kural ve davranışları devam ettirmeye çalışan; dünya, yüzey şekilleri, insan, diğer canlılar, vb. kavramların kökeni ve işlevi hakkında açıklayıcı bilgi vermeye çalışan; insanların evreni, doğayı anlama gayretinin bir sonucu olarak ortaya çıkan ve insanın akıl erdiremediği hâdiseleri açıklayarak onlarda zihinsel rahatlama sağlayan; genellikle kısa ve nesir şeklinde olan anonim halk anlatı türüdür (Türktaş, 2012: 29) diyerek Türktaş efsanenin yapısı, konusu, icrası ve işlevi hakkında bilgiler verir.

Bilim insanların tanımlarından ve efsane üzerine yapılan derleme çalışmasından hareketle efsane hakkında şunlar söylenebilir. Efsane, gerçek bir mekâna ve olaylara bağlı olarak anlatılan, temelinde inandırıcılık niteliği olan, içinde doğaüstü konuları barındıran, kısa halk anlatıdır. Efsaneler herhangi bir zamanda herhangi bir mekânda herkes tarafından anlatılabilir. Bu bakımdan efsanenin özel bir anlatıcısı ve kendine has bir icra ortamı yoktur. Efsaneler muhtevasında taşıdığı işlevleriyle sanatsal ve estetik kaygıdan yoksun anlatılardır. Efsaneler, yapı olarak kısa ve içinde yapısal birim olarak daha az özellikler taşıyan ve günlük konuşma diliyle anlatılan halk bilgisi ürünüdür.

1.1.2. Efsanenin Teşekkülü

Efsanenin teşekkülü meselesinde araştırmacılar türün mitolojik, dinî, tarihî ve olağanüstü özellikleri bünyesinde barındırdığını söylemektedirler.

Metin Ergun, efsanenin oluşumu konusunda şunları söyler. Ergun'a göre, efsanelerin teşekkülünü açıklayabilmek için önce oluşumunu araştırmak gerekir. Efsaneler aynı teşekkül ve oluşum sürecinden geçmezler. Dinî efsanelerin oluşumu diğerlerine göre başka bir şekilde, farklı bir yolla, farklı bir zaman sürecinden geçerek olmuştur. Tarihî efsaneler de keza yine öyledir oluşumları farklı bir zaman diliminde meydana gelmiştir (Ergun, 1997: 40-41) ifade eder.

Efsanelerin mitolojik, tarihî, dinî ve hayalî köklerinin olduğu iddia edilir. Bu köklerin hepsi her efsanede görülmez. Efsanenin çeşidine göre köklerden biri, mesela tarihî efsanelerde tarihî konular, dinî efsanelerde dinî konular, yaratılış efsanelerinde mitolojik ve hayalî konular önem kazanır. Yalnız şunu da belirtmek gerekir ki, bir efsanede birden fazla kök bulunabilir. Yani tarihî kökün hâkim olduğu bir efsanede dinî

veya hayalî kökler bulunabilir. Her efsane beslendiği, kaynaklandığı köke göre ayrı bir oluşum sürecinden geçmektedir. Mitolojik köklü efsaneler çok eski zamanlarda oluşmuşlardır. İnsanlar varlığını ve oluş nedenini açıklayamadığı cisim ve olayları izah etme ihtiyacını hissetmişlerdir. Tarihte meydana gelmiş bir olay ilk muhayyilesinden hayalî unsurlarla birleşerek kronolojik tarih olmaktan çıkıp efsaneye dönüşmüştür. Aynı şekilde tarihte yaşamış bir kahramanın maceraları da bünyesine ilave edilen hayalî unsurlarla karışarak zamanla efsaneleşmiştir. Bu efsaneler eski kahraman ya da olayın hatırası zayıfladıkça daha aktüel kahraman veya olayın etrafında birikirler. Eski anlatmalar yeni dinin çevresinde birikerek geniş kitlelere yeni dini tebliğ etme işlevini yüklenir. Aynı şekilde din büyüklerinin maceraları, dilden dile aktarılırken bünyesine ilave edilen hayalî unsurlarla karışıp yoğurularak efsaneye dönüşür. Halk, dinin emir ve kurallarını daha iyi anlatabilmek için din büyükleri etrafında birtakım anlatmalar oluşmuştur (Ergun, 1997: 41-46). Ergun, efsanenin teşekkülünde bu niteliklerin olduğunu belirtir. Bu maddeler kimi zaman tek başlarına bir efsanenin konusu olabilirken kimi zaman da birbirleriyle bağlantılı bir şekilde ilerleyebilirler.

Ergun'dan sonra bir başka araştırmacı R. Rosieres de efsanenin oluşum özellikleriyle ilgili şunları söyler. Menşelerle ilgili kural: Aynı akli kapasiteye sahip olan bütün milletlerde hayal gücü aynı şekilde ortaya çıkar. Böylece benzer efsanelerin yaratılışına sebep olur. Birinin yerine diğerinin geçmesi kuralı: Bir kahramanın hatırası zayıfladıkça onun şerefine yaratılmış olan efsane bu kahramanı terk eder ve daha şöhretli birine mal olur. Adapte olabilme kuralı: Çevre değiştiren her efsane, yeni çevrenin sosyal ve etnografik koşullarına uyum sağlar (Sakaoğlu, 1980: 7). Rosieres'in sıralamış olduğu bu maddeler efsane konusunu daha anlaşılır kılar. Çünkü bu maddeler toplumların efsanelerinin ne gibi süreçlerden geçtiğini gösterir.

Ali Berat Alptekin, "Efsane ve Motifleri Üzerine" isimli çalışmasında efsanenin oluşumunu şu şekilde izah eder. Efsanelerin kaynağı dinidir: Her semavi dinin bir kitabı vardır. Bu kaynaklarda bugünkü efsane motiflerinin ilk örnekleri bulunabilir. Annesi, Hz. İsmail'i küçüklüğünde çöle yatırıp su aramaya gider ve geri geldiğinde oğlunun ayakları ile eşelediği yerden su çıktığının görür ve "zemzem" der. Bugün Anadolu'da anlatılan pınarlarla ilgili çoğu efsanenin kaynağı bu olaydır. Efsanelerin kaynağı mitolojidir: Günümüzde Anadolu coğrafyasında olduğu gibi Türkiye dışındaki Türkler arasında da anlatılan şekil değiştirme konulu pek çok efsanenin kaynağını

mitolojiye kadar götürebiliriz. Gelenek ve göreneklere karşı gelinmesi sonucu gelinin duasının kabul edilmesi üzerine kuş haline dönüşmesi vb. şekil değiştirmeler bu bölümün örneklerindedir. Efsaneler gerçek hayatın artıklarıdır: Bugün Türkiye ve Türk dünyasında anlatılan efsanelerin bir bölümü günlük yaşantımızın efsaneleşmiş şeklinden başka bir şey değildir. Halk arasında inanış veya gelenek görenek olarak da bilinen bu hikâyeler zamanla efsaneleşmektedir. Genellikle Türkiye’de nimete saygısızlık büyük bir günah olarak kabul edilir ve bulunan bir ekmek kırıntısı bile yerden alınarak yüksekçe bir yere konulur. Nimete saygısızlık edenler ise çoğunlukla taş kesilirler (Alptekin, 2012: 18-19) şeklinde ifade eder.

Efsanenin oluşumu konusunda üç bilim insanının görüşleri sunulmaya çalışıldı. Bu görüşlerden anlaşıldığı üzere efsanenin teşekkülü konusunda araştırmacılar benzer bakış açılarına sahiptirler. Buna göre efsanelerin oluşumunda mitoloji, din, tarih ve olağanüstü olaylar yer almaktadır.

1.1.3. Efsanenin Sınıflandırılması

Efsaneler, 1930’lu yıllara kadar bir tür olarak ele alınmadığı ve üzerinde yeterince araştırma yapılmadığı için masalın bir alt dalı düşünülmüş ve masalın içinde sınıflandırılmıştır. Zamanla yapılan derleme ve inceleme çalışmalarının artmasıyla birlikte efsane, masaldan ayrı bir tür olarak ele alınıp tasnif edilmiştir (Uyaniker, 2011: 50).

Efsanenin tasnifiyle ilgili ilk çalışmaları Avrupalı araştırmacılar 1959 yılında International Society for Folk-Narrative Research (Halk Anlatmaları Uluslararası Topluluğu) isminde bir kongre düzenledi. Bu kongrenin en dikkat çeken bölümü Budapeşte Kongresi olmuştur. Çünkü bu kongrede efsanelerin uluslararası düzeyde tasnif edileceği ana grupların listesini hazırlamak üzere uzmanlar komitesi oluşturulmuştur. Bu komitenin hazırlamış olduğu 6 ana gruptan oluşan tasnif, üyeler tarafından gözden geçirilmiş, bu ana grupların 1, 2 ve 4 numaralıları olduğu kabul edilmiş, 5 ve 6 numaralı gruplar ise 3 numaralı grup ile birleştirilmiştir.

Bu dört ana grup ve bunların alt grupları şu şekildedir:

- I. Dünyanın yaratılışı ve sonu (Kıyamet) ile ilgili efsaneler
- II. Tarihî efsaneler ve medeniyet tarihî ile ilgili efsaneler

- a. Medeniyet ile ilgili yer ve eşyanın menşei
- b. Bazı yerler ile ilgili efsaneler
- c. Dip tarihî (prehistorya) ve ilk zamanlarla ilgili efsaneler
- d. Savaşlar ve felaketler
- e. Temayüz etmiş kişiler
- f. Bir düzenin bozuluşu

III. Doğaüstü varlıklar ve kuvvetler/mitik efsaneler

- a. Kader
- b. Ölüm ve ölümler
- c. Tekin olmayan yerler ve hayaletler
- d. Hayaletlerin resmi geçidi ve savaşları
- e. Öbür dünyada ikâmet
- f. Cinler, periler, ruhlar
- g. Medeniyetle ilgili yerlerdeki hayaletler
- h. Değişmiş varlıklar
- ı. Şeytan
- k. Hastalık yapan kötü ruhlar (cinler) ve hastalıkları
- l. Tabiatüstü (sihri) kuvvetlere sahip kimseler.
- m. Efsanevî (mitik) hayvanlar ve bitkiler
- n. Hazineseler

IV. Dinî efsaneler/Tanrı ve Kahramanlarla ilgili efsaneler (Sakaoğlu, 1980: 15-16).

Pertev Naili Boratav, yukarıda verilen tasnifin Türk efsaneleri açısından uygun olmadığını belirterek, Türk efsaneleri için daha uygun olan alt grupların bulunması yolunda yeni bir efsane tasnifi yapmıştır. Boratav'ın hazırladığı efsane tasnifi şu şekildedir:

I. Yaratılış efsaneleri -Oluşum ve dönüşüm efsaneleri-Evrenin Sonu (Mahşer ve kıyamet günlerini) anlatan efsaneler

II. Tarihî efsaneler

- a. İsimleri belli yerler (Dağlar, göller vb.) üzerine anlatılan efsaneler
- b. İnsanların oturdukları yerler (Şehirler, köyler vb.)
- c. Ünlü büyük binalar (Kiliseler, camiler, köprüler vb.)
- d. Hazineseler

- e. Milletlerin, hükümdar sülalelerinin ve içtimai sınıfların menşeleri
- f. Büyük felaketler
- g. Tarihte bilinen kahramanların yendikleri tabiatüstü güce sahip canavarlar
- h. Savaşlar, fetihler, istilalar
 - 1. Kurulu düzene başkaldırmalar
- i. Tarihteki önemli hâdiseler ve üstün kişiler (Medeniyete önder olmuş kişiler, bilginler, şairler, şeyhler, mürşitler vb.)
- k. Aşk maceraları ile meşhur aşıklar: Kişilerin aile içi çeşitli ilişkileri
- l. Çeşitli diğer olaylar içindeki yerleriyle bir toplumun geçmişinde iz bırakmış vasıfsız ölçüde bilinen (Örneğin, çoban, hizmetçi vb.) üzerine anlatılanlar

III. Tabiatüstü şahıslar, varlıklar, güçler üzerine efsaneler

- a. Alın yazısı
- b. Ölüm ve ötesi
- c. Tekin olmayan yerler
- d. Tabiatın bir parçası olan yerler (Orman, göl vb.) ile hayvanların sahipleri (Koruyucuları)
- e. Cinler, periler, ejderhalar, vb. tabiatüstü güçteki yaratıklar
- f. Şeytan
- g. Hastalık ve sakatlık getiren varlıklar (Albastı gibi)
- h. Tabiatüstü güçleri olan kişiler (Büyücü, üfürükçü, efsuncu gibi)
 - 1. “Mythique” nitelikte hayvan ve bitkiler (adamotu gibi) üzerine anlatılanlar

IV. Dinî efsaneler (Boratav, 1969: 108-114).

Bilge Seyidoğlu, Erzurum’da derlediği efsaneleri üç ana bölümde ele almış ve bunları daha sonra alt başlıklara şu şekilde ayırmıştır.

I. Dinî Binalarla İlgili Efsaneler ve Tahlilleri

- a. Camiler ve mescitler üzerine söylenen efsaneler
- b. Kutsal kabirlerle ilgili efsaneler
- c. Tekkeler, ocaklar ve müritlerle ilgili efsaneler
- d. Türbeler üzerine söylenen efsaneler
- e. Kaleler üzerine anlatılan efsaneler

II. Evler ve İnsanların Yaşadığı Yerlerle İlgili Efsaneler ve Tahlilleri

- a. Alkarısı ve peri kızı ile ilgili efsaneler
- b. Çobanların ve köprülerin efsaneleri
- c. Değirmen ile ilgili efsaneler
- d. Evler hakkında anlatılan efsaneler
- e. Hamamlar üzerine söylenen efsaneler
- f. Kahve ve lokanta üzerine söylenen efsaneler
- g. Keramet sahiplerinin efsaneleri
- h. Köylerle ilgili efsaneler
- ı. Kuyu ile ilgili efsaneler
- i. Tekin olmayan yerlerde yaşayan tekin olmayan yaratıklar

III. Tabiat ve Kırılarla İlgili Efsaneler

- a. Çeşme ile ilgili efsane
- b. Düzlükler ile ilgili efsaneler
- c. Göller ve şelalelerle ilgili efsaneler
- d. Kaplıcalarla ilgili efsaneler
- e. Mağaralarla ilgili efsaneler
- f. Nehirle ilgili efsaneler
- g. Pınarla ilgili efsaneler
- h. Taşlar ve kayalarla ilgili efsaneler (Seyidoğlu, 1985: 3-4).

Muhsine Helimoğlu Yavuz, Diyarbakır'da derlediği efsaneleri şu şekilde tasnif etmiştir:

I. Dinî Efsaneler

- a. Dinî ve tarihî kişiler üzerine söylenmiş efsaneler
- b. Camiler, kiliseler (ibadet yerleri)
- c. Ziyaretler, mezarlar, türbeler

II. Doğaüstü Güçler ve Varlıklar Üzerine Efsaneler

- a. Şeytan
- b. Cinler, periler, ejderhalar
- c. Hastalık ve ölüm getiren varlıklar

III. Hayvanlar Üzerine Efsaneler

IV. Tarihî Efsaneler

- a. Savaşlar, fetihler, istilalar

- b. Hükümdar ailelerinin ve beylerin menşeleri, adlar-unvanlar
- c. Kaleler, surlar, köprüler
- d. Meskûn yerlerle olanlar
 - 1. Evler
 - 2. Hamamlar, kaplıcalar

V. Tabiatla İlgili Efsaneler

- a. Taşlar, kayalar, tepeler, dağlar, kırlar
- b. Mağaralar
- c. Göller, nehirler
- d. Çeşmeler, pınarlar

VI. Aşk Üzerine Efsaneler (Helimoğlu, 1989: 31-32)

Mehmet Naci Önal “Muğla Efsaneleri” isimli çalışmasında efsaneyi şu şekilde tasnif etmiştir:

I. Yaratılış Oluşum ve Dönüşüm Efsaneleri

- a. Evrenle İlgili efsaneler
- b. İnsanlarla İlgili efsaneler
- c. Hayvanlarla İlgili efsaneler
- ç. Bitkilerle ilgili efsaneler
- d. Taşa Dönüşümle İlgili efsaneler

II. Tarihî Efsaneler

- a. Tarihî Şahsiyetlerle İlgili efsaneler
- b. Yapıların Bir Gecede Oluşumu ile İlgili efsaneler
- c. Köprülerle İlgili efsaneler
- ç. Denizlerle İlgili efsaneler
- d. Göller ve Sularla İlgili efsaneler
- e. Dağlarla ilgili efsaneler
- f. Şehirle İlgili efsaneler
- g. İlçelerle İlgili efsaneler
- ğ. Beldelerle İlgili efsaneler
- h. Köylerle İlgili efsaneler
- ı. Mevkilerle İlgili efsaneler

III. Doğaüstü Varlıklar ve Doğaüstü Olaylarla İlgili Efsaneler

- a. Şeytanlarla İlgili efsaneler
- b. Cinlerle İlgili efsaneler
- c. Perilerle İlgili efsaneler
- d. Geçkincilerle İlgili efsaneler
- e. Diğer Varlıklarla İlgili efsaneler
- f. Doğaüstü Olaylarla ilgili efsaneler

IV. Mistik Efsaneler

a. Erenlerle İlgili Efsaneler

1. Şehirdeki erenler
2. İlçelerdeki erenler
3. Belde ve köylerdeki erenler
4. Dağdaki erenler

b. Hızırla İlgili Efsaneler

1. Paylaşma, bereket ve ödüllendirme
2. Cezalandırma
3. Don değiştirme

c. Ağaçlarla İlgili Efsaneler

1. Gerçekçi efsaneler
2. Sırlı efsaneler

d. Hz. Ali'nin atı Düldül'ün ayak izi ile İlgili efsaneler (Önal, 2005: VII-XV).

Görüldüğü gibi pek çok bilim insanı efsane konusunda çalışmalar yapmış ve bu çalışmaların neticesinde elde ettiği bilgilerle efsaneyi tasnif etmiştir. Bu tasniflerin genelinde efsaneler için ulusal düzeyde bir tasnif kataloğu ortaya konamamıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda meydana getirilen tasnifler belirli bir bölgeyi ya da belirli bir konuyu kapsamaktadır.

Bilim insanlarının çalışmalarından hareketle Alaşehir bölgesinden elde edilen efsanelerle ilgili olarak şöyle bir tasnif yapılabilir:

- I. Yaratılış ve Oluşumla İlgili Efsaneler
- II. Dinî Şahsiyetlerle İlgili Efsaneler
 - a. Şehitlerle İlgili Efsaneler
 - b. Hızırla İlgili Efsaneler

- c. Eren/Din Ulularıyla İlgili Efsaneler
- III. Olağanüstü Varlıklarla İlgili Efsaneler
 - a. Cinlerle İlgili Efsaneler
 - b. Şeytanla İlgili Efsaneler
 - c. Peri Kızıyla İlgili Efsaneler
- IV. Tarihî Efsaneler
 - a. Tarihî Olaylarla İlgili Efsaneler
 - b. Tarihî Şahsiyetlerle İlgili Efsaneler
 - c. Tarihî Yapılarla İlgili Efsaneler
- V. Yer Adlarıyla İlgili Efsaneler
 - a. İlçe Adıyla İlgili Efsaneler
 - b. Mahalle Adlarıyla İlgili Efsaneler

1.1.4. Efsanenin İşlevleri

Halk bilgisi ürünlerinin işlevleri anlatıldığı zaman akla gelen ilk isim Bascom'dur. Bascom, halk bilgisi ürünlerinin pek çok işlevi arasından seçerek belirli maddelerde topladığı özellikleri şu şekilde sıralar:

Halk bilgisi ürünlerinin hoşça vakit geçirme, eğlenme ve eğlendirme işlevi vardır. Eğlenme ya da eğlendirme her ne kadar halk bilgisi ürünlerinin önemli bir işlevi ise de tek işlevi değildir. Bu bakımdan halk bilgisi ürünlerini sadece ve sadece hoş vakit geçirip eğlendirme amacıyla anlatılan ürünler değildir.

Halk bilgisi ürünlerinin değerlere, toplum kurumlarına ve törelere destek verme işlevi vardır. Halk bilgisi ürünlerinin ikinci işlevi, içinde bulunduğu kültürdeki icraları yapanlara ve icraları seyredip dinleyenlere, söz konusu kültürdeki ritüellerin toplumsal kurumları ve değerleri doğrulayıp onaylamasıdır. Böylece bu kurum ve değerlerin güncellenmesini, güçlenip köklenmesini sağlar. Bir nevi halk bilgisi ürünleri değişen ve dönüşen zamana, mekâna ve çağlara göre kendini adapte eder. Bu özelliği sayesinde de toplumların kurum ve kuruluşlarına her zaman destek olur. Yani hem bireysel olarak hem de toplumsal olarak genel kuralların devamlılığını sağlar.

Halk bilgisi ürünleriyle kültürün gelecek kuşaklara aktarılması söz konusudur. Halk bilgisi ürünlerinin üçüncü işlevi, özellikle yazılı kültür geleneği olmayan veya sözlü kültürün tek başına kültür ortamı olduğu toplumlarda, ürünlerin taşıdığı bilgiler tarihî olarak gerçek ve son derece önemli olarak kabul edilir. Bu bağlamda halk bilgisi ürünleri kültürün bir yansıması olarak düşünülür.

Halk bilgisi ürünlerinin toplumsal ve kişisel baskılardan kaçıp kurtulma işlevi vardır. Halk bilgisi ürünlerinin yerine getirdiği bir başka işlevi de önemli olmasına rağmen genellikle gözden kaçan kabul edilmiş davranış kalıplarına uygun olarak davranıyor olmak ve bu yolla da meydana gelen toplumsal ve kişisel baskılardan kaçıp kurtulabilmeyi sağlamaktır. Kişilerin içinde bulunduğu toplumun adaletsizliği, baskı ve şiddetlerinden kendisini soyutlamak istediğinde onun duygularını, hislerini ve düşüncelerini dile getirdiği yer halk bilimi ürünleridir (Çobanoğlu, 2010: 256-257).

Bascom, halk bilgisi ürünlerinin işlevlerini bu şekilde sıralar. Bu noktada asıl üzerinde durulması gereken efsaneler olduğu için burada bir hususa değinmek gerekir. Çünkü efsaneler açısından incelendiğinde Bascom'un işlevindeki birinci madde halk bilgisi ürünlerinin eğlenme veya eğlendirme yönünü efsaneler için söylemek zordur. Efsanelerin eğlendirme ve hoşça vakit geçirme gibi işlevinin ya çok az olduğundan ya da olmadığından anlatılma (icra) ortamında bir resmiyet olur ve herkes anlatılan bu hâdiseye inanır (Osan, 2006: 30). Bu bakımdan efsaneler anlatılırken hem anlatıcı hem de dinleyici üzerinde bir gerginlik oluştururlar. Bu gerginliğin etkisiyle efsanelerin anlatılma ortamında ciddiye meydana gelir.

Halk bilgisi ürünlerinden olan efsaneler üzerine çalışan bir başka araştırmacı ise Bilge Seyidoğlu'dur. Seyidoğlu, efsanenin toplum üzerindeki işlevlerini şu şekilde açıklar.

Efsaneler, gelenek ve göreneklerin koruyucusudurlar. Efsanelerin teşekkül ettiği bazı yerlerde örneğin camiler, türbeler vb. yerlerde uyulması gereken bazı ritüel davranışlar vardır. Bu tip yerler ziyaret edilirken abdest alınır, dualar edilir ve hatta namaz kılınırsa daha makbul olacağına inanılır. Temiz kıyafetlerle gidilmeye çalışılır. Ziyaret yerinin etrafında üç, yedi bazen kırk defa dönülür. Bu ziyaretler bazı yerlerde belli günlerde yapılır veya tekrarlanır. Üç cuma üst üste ziyarete gitmek gibi. Ziyaretlerde dilekte bulunmuş ve dilek kabul olmuşsa adanılan şey mutlaka yerine getirilmelidir. Eğer adağı kabul edilen kişi verdiği sözünü yerine getirmezse onun ziyaret yerinin olağanüstü niteliğinden etkileneceğini bilir. Bu yüzden vazifesini hemen yapar.

Efsaneler topluma yön verirler, onlara iyi olmayı ve nelerin yapıp nelerin yapılmayacağını telkin ederler. Hastaların, zayıfların, yoksulların korunmaları gerektiğini telkin ederek insanları iyilik yapmaya teşvik ederler. Zayıfların, hastaların, yoksulların manevi bakımdan çok üstün olabileceklerini telkin ederek her insana aynı gözle bakılması düşüncesini vermeye çalışır. Efsanenin bu işlevinde toplumun bir bütün olarak kendini oluşturması istenir. Böylelikle de toplumsal yapı arasındaki fark azalacaktır. Yani zenginler

yoksullara yardım ettiğinde, hastalara şifa bulmak için insanlar çabaladığında, efsanenin topluma yön veren maddesi işlevini yerine getirilmiş olacaktır.

Efsaneler, etrafında teşekkül ettikleri yerlere mana kazandırır. Tarihi gerçeğin dışında halkın gerçek ve kutsal olarak belli bir yer etrafında efsane yaratması, o yerle birleşmesi anlamına gelir. Böylece insanlar o yerleri kendilerinden bir parça olarak görüp sahiplenirler. Derlenen efsane metinleri de gösteriyor ki, efsaneler halkın bir toprak parçasını kendisi için bir yurt bir vatan edinmesi konusunda önemli bir yerde durmaktadırlar.

Efsanelerin koruyucu ve tedavi edici rolü vardır. Mekânla ilgili efsanelerin hem meydana geldikleri yerleri hem de oralara inananları koruyucu fonksiyonları vardır. İçinde kutsal birisinin yattığına inanılan bir mezarın yerinin değiştirilmesi mümkün değildir. Buralara ve çevresine el sürülemediği için hem yapılar hem de etrafındaki ağaçlar varlıklarını korumuşlardır.

Efsanelerin bu işlevleri yanında tedavi edici işlevleri de vardır. Halk, çeşitli rahatsızlıkları için türbeleri ve kutsal mekânları ziyaret eder ve buralarda şifa bulacağına inanır (Seyidoğlu, 1985: 198-199).

Efsane, didaktik bir içeriğe sahip halk bilgisi ürünüdür. Bu didaktikliği neticesinde efsaneler gelenek-görenek, örf, adet gibi toplumsal dinamikleri bugüne ve geleceğe taşırlar. Saha çalışması neticesinde elde edilen bilgilerden hareketle efsaneler halkı derinden etkileyen yazısız bir kanun gibidir. Bu kanunda efsaneler toplum üyelerine sevgiyi, saygıyı, dürüstlüğü, doğruluğu; yalanın ve riyanın, hırsızlığın ve ahlaksızlığın kötü olduğunu bireylere somut örnekler vererek uygun davranışlar sergilemeleri ister.

1.1.5. Efsanenin Diğer Türlerle İlişkisi

Halk bilgisi ürünleri bir bütünün parçaları gibi bir kökten gelirler. Yaratılışa ait bilgiler mitlerden alınır. Mitlerden sonra bilindik dünyanın bilinmedik öyküleri efsanelerden öğrenilir. Efsanelerin karanlık dünyasından bir anlığına çıkıp masal ülkesi denilen ama olmayan bir aleme gidilir. Daha sonra da masalların eğlenceli dünyasından çıkılıp içinde yaşanılan gerçek hayata dönülür. Bu hayatta ise; iyi-kötü, yaşam-ölüm, savaş-barış gibi toplumsal yapıyı derinden etkileyen durumlar destansı bir hikâyeyle anlatılarak toplumların gafletten uyanmaları sağlanır. Sonuç olarak, halk bilgisi ürünleri ortak bir kökten türeyip insanlara bir şeyler anlatmaya çalışırlar. Bu anlatma neticesinde

de verilen mesajlar bazen bilgi içerikli olurken bazen de eğlenme ya da hoşça vakit geçirme biçiminde olur.

1.1.5.1. Efsane-Mit

Mitler ve efsaneler arasında kuvvetli bir bağ vardır. Bu bağın izahında birçok bilim insanı bu iki türe yönelik şu açıklamaları yapar.

M. Eliade'ye göre mit, her zaman için bir öyküyü anlatır, en eski zamanda “başlangıçtaki” masallara özgü devirde olup bitmiş bir olayı anlatır. Doğaüstü varlıkların başarıları sayesinde ister noksansız olarak bütün gerçeklik yani kozmos olsun isterse onun sadece bir parçası (söz gelimi bir ada, bir bitki, bir insan davranışı, bir kurum) olsun bir gerçekliğin nasıl hayata geçtiğini dile getirir. Demek ki mit; her zaman bir “yaratılış”ın öyküsüdür. Bir şeyin nasıl yaratıldığını, nasıl var olmaya başladığını anlatır (Eliade, 2001: 16).

M. Bacon'a göre; “Mitler; sebepleri tam olarak belli olmayan birtakım doğal olgulara veya kaynağı unutulmuş bir takım dinsel ayinlere dair bir açıklama getirir. Efsane ise, gerçek insanların kaderlerinde yaşanan gerçek geleneklerden veya gerçek mekânlarda yaşanan maceralardan oluşur. Masal ise, inanca bir çağrıda bulunmaz ve tamamıyla hayal ürünüdür.” (akt; Bascom, 2003: 92; Bacon, 1925: 3-5). Bacon, miti kutsiyeti, efsaneyi gerçekliği ve masalı da hayal mahsulü olması yönüyle izah eder. Böylelikle de bu üç türün arasındaki farkı ortaya koyar.

Mitler, anlatıldıkları toplumlarda tarih öncesinde yaşanmış olayların gerçeğe uygun olduğu düşünülen, nesir anlatılarıdır. İnanca uygundurlar, inanılmak için öğretilirler ve bilgisizlik, şüphe ya da inançsızlığa karşı verilen cevapları doğrularlar. Mitler dogmanın temelidir. Genellikle mit kutsaldır ve çoğunlukla ayin ve törenle bağdaştırılır. Mitin ana karakterleri genellikle insanoğlu değildir; fakat içinde insan tavır ve davranışlarını bulundurur. Karakterleri hayvanlar, tanrılar, farklı bir dünyada ya da dünyanın bugünkünden çok farklı olduğu, gökyüzündeki veya yeraltındaki bir dünyada, ilk çağlarda yaşamış kültür kahramanlarıdır. Mitler dünyanın orijinini, insanı, ölümü ya da kuşların, hayvanların, coğrafi koşulların özelliklerini ve doğa olgusunu kapsar. Mitler; tanrıların yaptıklarını, aşklarını, aile ilişkilerini, arkadaşlıklarını ve düşmanlıklarını, zaferlerini ve yenilgilerini anlatır (Bascom, 2003: 79) diyerek Bascom mitlerin genel bir çerçevesini çizmiştir.

Efsaneler; mitler gibi anlatıcısı ve dinleyicisi tarafından gerçekliği kabul edilmiş; fakat mitlere göre daha sonraki yani dünyanın bugünkünden çok da farklı olmadığı dönemlerde oluşmuştur. Efsaneler ilahi olmaktan çok dünyevidir ve ana karakterleri insanoğludur. Göçlerden, savaş ve zaferlerden, eski kahramanların, şeflerin ve kralların yaptıklarından ve hükümlerlerinden ve başarılarından söz eder. Bu anlamda genellikle yazılı tarihin, sözlü gelenekteki bir karşıtıdır; ama azizlerin, perilerin, hayaletlerin ve gömülerin konu edildiği yerel anlatımları da içerir (Bascom, 2003: 79).

Buch efsane konusunda şunları söyler. Efsane, “geriye doğru sorar” neden arar ve bu arada genellikle derinlere sebeplerin sebeplerine iner, sonucunda bu “ilk sebebe” gelinceye dek devam eder. Böylece efsanenin düşüncenin bilimlerin temel okulu olmuştur. Yani insanlığın “ilk üniversitesi” (Buch, 1992: 13-14) olduğunu belirtir.

İlkel efsaneler; tanrıların, evrenin, insanların yaratılış ve ortaya çıkışlarını anlatır. Bunun yanında ilk işlenen günahı, ölümün kökenini, tufanı, tanrıların insanları nasıl cezalandırdıklarını, avcılığın ve hayvancılığın başlangıcını, bitkilerin nasıl oluştuğunu, ateşin bulunuşunu, cinselliğin başlangıcını, yeryüzünün ilk çiftini ve ailesini, gelenek ve göreneklerin, törelerin, teknik bilgilerin kaynağını da kendine konu edinir. Efsanelerin geneli “açıklayıcı” niteliktedir; yani bir çeşit “bilim öncesi bilim” niteliğindedir. “Açıklayıcı” nitelikteki efsaneler “nasıl” sorusunu cevaplarırken ara ara “niçin” sorusuna da cevap vermeye çalışır (Örnek, 2014: 185). İlkel efsaneler, bir nesnenin veya bir varlığın nedenlerini ve niçinlerini açıklamaya çalışır.

Mitlerin esas unsuru tabiattır, evrendir; efsanelerinki ise, çoğunlukla cemiyet hâdiseleri ve tarihtir. Efsaneler, mitlerin aksine gerçek tarihî hâdiselerin ve şahsiyetlerin etrafında teşekkül ederler. İlk insanlar tarihî hâdiseleri hikâye şeklinde birbirlerine naklederlerdi. Bu hâdiseler zaman geçtikçe nesilden nesile aktarılarak efsaneye çevrilmiştir. Mitolojik anlatımlar çok eski zamanlarda oluşmuşlardır. Mitin ve mit kahramanlarının tarihî devrini belirlemek imkânsızdır; tarihin derinliklerinde, karanlıklarında oluşmuşlardır. Efsaneler ise, daha yeni zamanlarda meydana gelmiştir. Bazı efsanelerin kahramanının yaşadığı devri ve olayın meydana geldiği zamanı belirlemek mümkündür (Ergun, 1997: 46-47). Ergun, mitlerin uzak bir geçmişte yani bilinmeyen bir yerde ya da evrende, efsanelerin ise daha yakın bir geçmişte yani bu dünya üzerinde meydana geldiğini belirtir.

Evrenin, insanların, hayvanların, bitkilerin birtakım özelliklerinin yaratılırken oluşmayıp daha sonra yaşanan herhangi bir olaydan sonra gerçekleştiğine inanılır. Yaşandığına inanılan olay efsanedir, dünyadaki her şeyin var oluş nedenini arayan, nasıl meydana geldiğini sorgulayan insanın sorularına verilen cevaplar efsanenin ve mitolojinin içinde karşılığını bulur (Önal, 2005: 34). Önal, efsane mitolojinin içinde yer alır ve dünyadaki varlıkların ve nesnelerin nasıl meydana geldiğini açıklamaya çalışır.

Çobanoğlu, efsaneye gösterilen ilgiyi şu şekilde açıklar: Şüphesiz efsaneye gösterilen bu ilginin ardında, halk inançları ve halk dinî sisteminin en önemli kaynaklarından birisini oluşturmalarının yanı sıra, Batı Avrupa başta olmak üzere topyekûn batı düşünce geleneğinde ‘mit’ türüne gösterilen özel ilgi yatmaktadır. Bu sebeple de efsane türünün mit türüne olan yakınlığı, efsane çalışmalarına olan ilgiyi artırmıştır, denilebilir (Çobanoğlu, 2015: 16). Efsaneye olan ilginin sebebi mitolojidir. Efsanenin, mitten kopmuş bir parça olması araştırmacıları bu alanın içine sürüklemiştir.

Bayat, “Mitolojiye Giriş” isimli eserinde mitler hakkında şunları söyler. Mit olaylarını içeren zaman genellikle mitolojik zaman olup tarihten önceki devir gibi değerlendirilir. Efsane zamanı ise, mitolojik niteliği ile beraber daha çok tarihlik vasfını taşımakta hatta bazı efsanelerde tarihî olaylar ön plana bile alınır. Efsaneler bir tür olarak kişisellik arz ettikleri gibi, yerel unsurlarla da donatılmışlardır. Efsaneler daha çok şahısların veya eşyaların çevresinde anlatım sınırlarını çizmektedir. Mit kahramanı ise, bireysel özelliklerden arındırılmış kolektifin istek ve beklentilerini gerçekleştiren ferdi özellikleri olmayan bir tiptir (Bayat, 2005: 135) şeklinde izah eder.

Mitlerde görülen tanrı ya da yarı tanrılar, efsanelerde tarihî şahsiyetlere veya kahramanlara dönüşmüştür. Bu da şahıs kadrosu açısından mit ile efsaneyi birbirinden ayırt etmektedir (Göde, 2010: 36). Göde, efsane ve miti kahramanları bakımından değerlendirir.

Efsanenin kahramanları tarihte yaşamış şahsiyetlerdir fakat mitin kahramanları ise; tanrılar, tanrıçalar ve yarı tanrılardır. Mitler bilinmedik dünya ve evrende geçer ama efsanelerin bahsettiği ise, bu dünya ve bu dünya üzerinde cereyan eden hâdiselerdir. Bu bakımdan efsaneler, hem anlatıcılara hem de dinleyicilere daha gerçekçi ve somut deliller sunar. Yine mitlerin zamanı bilinmedik bir zaman dilimidir lakin efsaneler ise, tam olarak tarih veremese de bilindik bir zaman diliminden bahseder. Efsane ve mitin

genel kabul gören ortaklıları ise, inanırlıkları ve kutsallıklarıdır. Mitlerin oluştuğu evren kozmik bir yapıya sahip olduğundan artık oluşması mümkün değildir. Ama mit yerine onun etrafa saçılmış bir parçası olan efsane günümüzde dahi oluşup toplumlara çekidüzen vermeye devam etmektedir.

1.1.5.2.Efsane-Masal

Halk bilgisinin bir diğer anlatmaya dayalı türü de masaldır. Masal, konusu ve yapısı bakımından efsaneden ayrılmaktadır. Araştırmacılar, iki türün benzerliklerini ve farklılıklarını şu şekilde anlatırlar.

Masal “tamamen fantastik”, efsane ise “yarı fantastik” olarak değerlendirilir. Masal gerçeklikten uzak saflığı, efsane ise kaba, acı ve günahla yüklü gerçekliğe yakındır (Buch, 1992: 10). Buch, masal ve efsanenin konularını gerçeklik ve gerçek dışılık şeklinde ayırır ve türleri bu özellikleri bakımından izah eder.

Masallar, kurmaca olarak kabul edilen nesir anlatılardır. Dogma ya da tarih olarak kabul edilmez, olmuş ya da olmamış olabilir ve ciddiye alınmayabilir. Yine de sadece eğlence için anlatıldığı genellikle söylene de örneğin ahlaki masallar grubunun iddia edilenlerden daha başka önemli işlevleri de vardır. Masallar herhangi bir zaman ve mekânda yaşanmış gibi kurgulanabilir ve bu anlamda hemen hemen zamansız ve mekânsızdır (Bascom, 2003: 79) şeklinde ifade eder.

Masal şiirsel bir anlatıma sahipken, efsanede tarihî ve didaktik bir anlatım vardır. Efsaneler gizemli bir yapıya sahiptir, efsaneyle birlikte insan, ruhlar, devler, cüceler, orman, rüzgâr, hayvanlar, dağlar, cadılar, büyücüler gibi bilinen ve bilinmeyen şeylerle tanışır. Bu konular efsanedeki başlıca ilgi odağını oluşturur. Her iki anlatım türünün birbirine yaklaştığı noktada, olağanüstülük ve inanılmaz olan tercih bu iki anlatım türünü birbirinden ayırır. Masalda, ilahi güce duyulan hassasiyet eksiktir, diğer taraftan masal, içinde tüyler ürpertici, korkunç şeyler barındırmaz. Efsane, her iki dünyayı, dünyevi ve ilahi olanı, iki hassas boyutu bir arada bulundurarak devamlı gerginlik yaratır. Masal ise, gerginlik yaratmak şöyle dursun daha başlangıcında insanı adeta büyüler (Luthi, 1995: 66-67). Luthi, masal ve efsane arasındaki en önemli farkın gerginlik faktörü olduğunu söyler.

Masal ile efsane arasında, uzunluk bakımından da bir fark vardır. Efsaneler, masallardan genellikle daha kısadır. Bu nedenden dolayı, bir efsane metninde masala nazaran daha az yapısal birim vardır (Pentikainen, 1995: 52) şeklinde ifade eder.

Sakaoğlu, efsane ve masalın zamanına ve mekânına dair şunları söyler. Efsanenin zamanı kısaca yakın geçmiş diye isimlendirilebilir. Fakat masalın cereyan ettiği zaman muayyen değildir. Masaldaki olaylar herhangi bir yerde geçerler. Bu yerlere “masal ülkesi” ismi verildiğini (Sakaoğlu, 1980: 22) belirtir.

Her iki olay gerçektışı olduğu halde masalarda insanın taşa çevrilmesi yalan olarak kabul edilir. Efsanelerde ise, taşa çevrilme gerçek olarak anlatılır ve dinleyici tarafından da gerçek tarihte olmuş bir olay olarak dinlenir. Efsanelerde görülen taş kesilmenin gerçek olarak kabul edilmesinin birkaç nedeni vardır. Birincisi, masalarda taş kesilmenin hiçbir işareti yoktur. Efsanelerde ise, taşa çevrilmenin yeri bellidir; insana benzeyen ve hakkında efsanelerin olduğu herhangi bir taş, kaya ile bağlantılıdır. Başka bir söyleyişle taşlar, anlatılan efsanenin şahidi gibi ortaya çıkarlar. İkincisi ise, efsanelerde taş kesilen insan o şekilde kalır ve efsane o noktada sonlanır. Masalarda ise, taş kesilen yeniden canlanıp kötülere karşı mücadele eder ve masal mutlu sonla biter (Ergun, 1997: 47). Ergun, masalarda ve efsanelerde çok görülen bir motif olan taş kesilme hâdisesini bu iki tür açısından değerlendirir.

Efsane, insanların kaderlerinde yaşanan gerçek geleneklerden ya da gerçek mekânlarda yaşanan maceralardan meydana gelir. Masal ise, inanca bir çağrıda bulunmaz ve tamamıyla hayal ürünü (Aça vd.; 2010: 134) olduğunu belirtir.

Masalın, destan ve hikâyedeki gibi her ne kadar belli bir tipte ve profesyonel mahiyette anlatıcısı yok ise de usta anlatıcılar ve masal anaları etrafında oluşmuş bir gelenekten söz etmenin mümkün olduğunu (Arslan, 51: 2010) ifade eder. Arslan, masalla ilgili bu açıklamasında türün bağlamsal özelliklerini belirleyen unsurlardan birine değinmektedir.

Halktan derlenmeleri, sözlü kültürde doğup gelişmeleri, doğaüstülükleri içeren anlatmalar olmaları gibi benzerlikler nedeniyle masal ve efsane birbiriyle çok karıştırılmış ve genellikle de birbirinin yerine kullanılmıştır. Ancak bu iki tür daha en başından oluşum yöntemleriyle birbirinden ayrılmaktadır. Masallar tamamen hayal mahsulü anlatılardır. Efsaneler ise, gerçekleşme tarihleri kesin olarak bilinmemekle

birlikte yaşanmış olduğuna inanılan, gerçek olayları konu edinen anlatmalardır (Dağlı, 2012: 87). Efsane ve masalın doğüstülüğü konusunda aralarındaki ortak olan nokta genellikle bu iki türün aynı bakış açısıyla değerlendirilmesine neden olmuştur. Hâlbuki efsanenin, masala göre daha gerçekçi olması efsaneyi masaldan ayıran temel farklardan birisidir.

Masallar kısa ve yoğun anlatımlı olan türlerdir. Fakat masal metnindeki şiirsel söyleyiş, ahenk, uyum efsanelerde yer almaz. Efsane metnlerinde nazım, ahenk, söz sanatları yer almaz. Özel icracıları da yoktur. Bütün bunlar metin olarak efsanelerin estetik olma amacının olmadığını gösterir. Efsanenin gayesi etki faktörünü, gerginliği artırarak sağlamaktır (Çelepi, 2015: 1172). Çelepi, efsanenin masala göre şekilsel birtakım kaygılarının olmadığını ve efsanenin vermek istediği mesajı gerçek hayatla ilişkilendirip gerginlik yaratarak öyle aktardığını belirtir.

Efsanelerin oluştuğu bölge belli olup o bölgeden kopup yayılması oldukça zordur. Masalların çıkış noktası belirsizdir. Masallar kolaylıkla yayılır. Masalların geniş bir coğrafyası vardır (Yardımcı, 2014: 79). Masal evrensel, efsane ise ulusal bir kimlik taşır.

Masal ve efsane arasındaki temel fark türlerin gerçekliği ve inanış meselesi olmasıdır. Bu noktada masalın kendine has bir dünyası vardır. Masal, bu dünyada iyiyi, güzeli, erdemli olmayı göstererek bu nitelikleri okuyucularına öğütlemektedir. Bunu yaparken de kendine özgü tarzıyla dinleyicisine mesajını iletir. Masalın sonunda da dinleyici masal dünyasından kendisini gerçek dünyaya döndürür. Fakat dinleyici masalın vermek isteği mesajları alır ama onun hayali bir dünyada geçen bir anlatı olduğunu bilir. İşte bu yüzden dinleyici masalın etkisinden çabucak çıkar. Efsane ise, masalın tam tersi bir niteliktedir. Efsanedeki olaylar adeta somut birer delil gibi alıcısına gösterilir. Böylelikle efsane, masaldan daha keskin bir biçimde ayrılır. Efsane vermek istediği mesajı karşısındakine somut olarak gösterir ve artık onun bu durumdan ders alıp ona uygun davranmasını zorunlu hale getirir. Yoksa karşısındaki örneğin kendisi de olabileceğini ona gösterir. Bunu yaparken de efsane içindeki gerginlik ve korku etkenlerini sonuna kadar kullanır.

1.1.5.3.Efsane-Destan

Efsane ve destan arasında büyük bir benzerlik yoktur. Fakat bilim insanları bu iki türün benzer ve farklı yönlerini ortaya koymaya çalışmışlardır.

Destan bir boy, ulus veya millet hayatında tam estetik hüviyet kazanmamış eser sayılan efsanelerden sonra nazım şeklinde ortaya çıkan en eski halk edebiyatı ürünlerinden birisidir. Sözlü geleneğe bağlı olan bu anonim ürünler, zaman ve mekân içinde cemiyetin iradesini ellerinde tutan “Kahraman-Bilge” şahsiyetlerin menkıbevi ve hakiki hayatları etrafında teşekkül etmiş uzun, didaktik hikâyelerdir. Tarihe bağlı olmakla tarih kabul edilmeyen ozanların kopuzlarıyla terennüm ettiği cemiyetin ortak hayat görüşü ve ülkülerini yansıtan bu eserlerin teşekkülü için, bir “yaratma zemini” ile savaş, din değiştirme, göç, kuraklık vb. gibi büyük olayların millet vicdanında birtakım sarsıntılara sebep olması gerekir, diyerek destanların toplum hayatındaki önemli değişim ve dönüşümlerine dair öyküler (Elçin, 2000: 72) olduğunu söyler.

Boratav, destan türünü açıklarken türün masal ve efsaneyle olan ilişkisine de şu şekilde değinir. Masal, destan ve efsanenin ortak nitelikleri, doğüstü hâdiseleri ya da insanüstü güçleri elinde tutan şahıslara anlatı içinde yer verirler. Ama destanda ve masalda olağanüstülük olduğu gibi efsane için bu zorunlu bir özellik değildir; bu hiçbir olağanüstü tarafı bulunmayan efsanelere rastlanılır (Boratav, 1969: 107). Boratav; efsane, masal ve destanı karşılaştırdığı açıklamasında üç türün de doğüstü bir içeriğe sahip olduğunu söyler. Fakat efsane konusunda bir noktaya değinerek efsanelerin içinde hiçbir doğüstülük barındırmayan anlatıların da olduğunu vurgular.

Sakaoğlu, iki türün oluşum zemini hakkında şunları söyler. Efsane ve destan birbirine en yakın oldukları an cereyan ettiği yerdir. Her iki türünde günümüz dünyasını kendilerine mekân olarak seçtiğini (Sakaoğlu, 1980: 22) ifade eder.

Bir millet veya toplumun hayatında derin bir iz bırakmış olaylardan kaynaklanıp; genellikle manzum, bazen de manzum-mensur karışık; birden fazla olayın aktarımına izin veren genişlikte; usta bir anlatıcı tarafından veyahut da ustalardan öğrendiğini aktaran bir çırak tarafından, bir dinleyici kitlesi önünde bir müzik aleti eşliğinde ya da bir melodiyle anlatılan; sözlü olarak anlatılanlardan bazıları yazıya geçirilmiş; bir milleti veya toplumu sonuçları bakımından ilgilendiren bir kahramanlık konusuna sahip; dinlendiğinde veya okunduğunda millî değerleri, şahsi değerlerin

üstünde tutmayı benimseten sözlü veya yazılı edebi yaratmalardır (Ekici, 2002: 18). Ekici, destanın; yapı, içerik, işlev, yaratım ve aktarım bağlamlarını bu şekilde açıklar.

Mitik dönemin tamamlanması sırasında şaman ve kamların görevinin üçe bölüdüğü tamamen doğüstü niteliklerin masallara, kahramanlık ve olağanüstü niteliklerin destanlara, olağanüstü dinî niteliklerin ise efsanelere geçtiğini ve bu üç türün karşılıklı ilişki içinde eş zamanlı olarak var olduğunu bunlardan masal ve efsanenin belirli bir anlatıcı tipine bağlı olmadan, destan türünün ise belirli bir anlatıcıya bağlı olarak oluşturulmaya başladıklarını düşünmek mümkün olabilir (Ekici, 2005: 227). Ekici, sözlü kültürün bu üç türü hakkında genel bir değerlendirme yapar ve türlerin ortak özelliklerinin olağanüstülük olduğunu vurgular.

Efsaneler genellikle bir tarih olayına veya tarihî kişiliği olan bir şahsiyete, bunun yanında bir coğrafi merkeze bağlanırlar. Bu özellikleriyle kısmen destana yaklaşırlar. Destanla efsane arasındaki hayat anlayışı farklıdır. Efsane de idealizm ön safta iken destan da ise millet idealizmi vardır (Olgun, 1989: 24) şeklinde ifade eder.

Efsane kahramanı genellikle bir kişi olurken, destan kahramanlar etrafında meydana gelir. Efsanedeki kahraman olaydan kendisi etkilenirken, destanda koca bir milletin geleceği söz konusu (Özdemir, 2003: 27) olduğunu söyler.

Destan milletin birliğini, dirliğini, dinî ve millî duygularını canlı olarak ayakta tutmaktır. Efsanelerin temel amacı anlaşılmayan ve açıklanamayan anlaşılır hale getirmektir; yani efsane her olayın veya nesnenin, oluşumunu ve meydana gelmesini açıklamaktır. Bunun sonucu olarak destanda bir milletin duygu ve düşünce dünyasını efsanede ise açıklanamayan bir olayı, nedeni veyahut daha başka bir şeyin açıklanması amaçlanıp bilgi verdiğini (Dıykanbayeva, 2004: 99) belirtir.

Destan, iki noktada efsaneden ayrılır. Efsanelerde, destanlardakine benzeyen “millî başarı”yı konu edinme zorunluluğu yoktur. Elbette millî unsurlar, motifler, konular efsanelerde bulunur ama efsaneler destanlar gibi bir milletin başarısıyla ilgili olmak zorunda değildir. Hatta destanlarla mukayese edilince millî unsur ihtiva etmeyen efsanelerin de bulunduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle, aynı efsane birkaç millet tarafından sahiplenirken, bir millete ait olan bir destan başka bir millete ait fertler arasında anlatılamamaktadır. Efsanelerde, destanlar gibi tarihî konuları işleyebilir ama tarihî olay, şahıs ve mekânlarla ilgisi olmayan efsanelerde bulunmaktadır (Fedakâr,

2008: 154-155). Efsane, destan gibi millî birlik ve beraberliği aktaran bir tür değildir ama yine de içinde millilik özelliklerini barındırır. Fakat efsanelerdeki millilik destanlardaki gibi coşkulu ve etkileyici düzeyde değildir

Efsaneler sanatlı bir anlatıma sahip olmamasından dolayı destandan ayrılırlar. Efsaneler sanatlı bir anlatıma sahip olmaması yönünden sadece destandan değil aynı zamanda diğer türlerden de ayrıldığını (Yardımcı, 2014: 80) belirtir.

Destan ve efsane arasında konu, yapı ve icra bakımından farklılıklar bulunmaktadır. Bunların en başında destanın konusu milletlerin yaşamlarında derin iz bırakmış olaylardır. Hâlbuki efsanelerde büyük olayların cereyan etmesine gerek yoktur. Efsaneler anlatılarını bireysellikten alır ve ona göre metni ortaya çıkarır. Ama destanlarda insanların bir araya toplanıp millet olma bilincine erdikleri görülür. Bu birlik ve beraberlikte de insanlar ele ele vererek güç durumların üstesinden gelirler. Bir diğer farklılık da destanların özel bir anlatıcısı vardır. Bu özel anlatıcı dinleyicilere ezgili bir şekilde ve müzik aleti eşliğinde destanı icra etmektedir. Fakat efsanelerde böyle bir durum söz konusu değildir. Bir diğer farklılık ise efsanelerin, destanlara göre daha sade ve daha kısa metinler olmalarıdır.

1.1.5.4. Efsane-Menkıbe

Efsanenin dinî konuları anlattığı bölümü olarak nitelenen menkıbeler konusunda bilim insanları türlerin ortaklıklarını ve farklılıklarını şu şekilde ortaya koyarlar.

Türk edebiyatı alanında pek çok çalışmaları olan Fuat Köprülü menkıbe kavramını şu şekilde açıklar. Halkın muhayyilesi üzerinde derin izler bırakan her şahsiyet daha hayattayken menkıbesinin teşekkül ettiğini görür. O menkıbeler uzun asırlar boyunca kuşaktan kuşağa geçer ve geçerken de daima büyür, büyür ve sonunda o şahsiyetin hakikî simasını tayin edebilmek güçleşir (Köprülü, 2014: 77) şeklinde ifade eder.

Menkabe veya menakıb, tasavvuf tarihinde sufilerin izhar ettikleri olağanüstü olaylar demek olan kerametleri nakleden küçük öyküler anlamında IX. yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlamıştır. Çok yaygın olmamakla beraber keramet kelimesinin çoğulu keramat da menkabe veya menakıb yerine kullanılmıştır. O halde; menkabelerin esasını kerametler oluşturduğunu (Ocak, 1992: 27) belirtir.

Menkıbelerin; kahramanları gerçek ve mukaddes kişilerdir. Olayların belirli yeri ve zamanı vardır. Sadece eğlenmek, bir eşyanın yahut tabiat olayının izahını yapmak için uydurulmuş değildir. Gerçek olduklarına inanılır. Yarı mukaddestirler ve bir dogma gibi kendilerini kabul ettirirler. Konu edindikleri veli hayatta iken de, öldükten sonra da meydana gelebilirler. Yapı olarak son derece kısa ve yalın bir anlatım tarzına sahiptirler (Ocak, 1992: 33) şeklinde menkıbenin özelliklerini ifade eder.

Elçin, menkıbe kavramını masal ile birlikte şu şekilde değerlendirmektedir. Kuvvetli bir an'ane bağı içinde yaşayan ilk devir, mitos devri, hatta ortaçağ insanları inandıkları bilgilerle kâinata Tanrı, iyi ve fena ruh, kıyamet, melek, şeytan, cin, peri, gök, dağ, su yada (yağmur) taşı, büyücü vb. gibi üstün saydıkları maddi-manevi kudretlere genellikle teşhis ve intak yolu ile (canlandırarak veya konuşurarak) birtakım masallar uydurmuşlardır. Bugün masal sayılan mahsullerden ayrı olarak düşündüğümüz cemiyetin ortak malı bu eserler, sonraları yeni din, kültür ve ekonomi şartlarının ve alışverişinin hazırladığı muhit içinde az-çok tarihî gerçeklerle beslenerek yazılı kaynaklara geçen efsane ve menkıbelere örnek (model) olmuşlardır. Türklerin hayatında şaman, alperen, peygamber, halife, padişah, şeyh, şeyhülislam, asker vb. gibi otoriterler etrafında ya da şehirler, saraylar, camiler, mezarlar, türbeler, adaklar... üzerine doğmuş masallar ve menkıbeler bu mahsuller arasında yer alırlar (Elçin, 1993: 314) şeklinde ifade eder.

Menkıbenin konusu hayata daha yakın olduğundan dolayı efsane ve masala göre daha gerçekçi olarak değerlendirilir. Ocak, evliya menkıbelerinin muhtevası gerçek kişilerdir. Bu noktadan itibaren menkıbeler, masaldan ve efsaneden ayrılırlar. Bu gerçek şahısların yaşadıkları zaman ve mekân bellidir (Ocak, 1992: 33). Menkıbe, efsane ve masala göre daha somut bilgiler vermesi nedeniyle bu iki türden ayrılır.

Efsanenin daha genel bir zaman, mekân veya coğrafya algısına karşın menkıbenin ise, daha dar bir alanda belli bir zamanda ve tarih ile sabit kalan bir yapısı dikkati çeker (Balaban, 2013: 51). Menkıbenin, efsaneye göre daha gerçek mekânlar vermesi bu iki anlatıyı birbirinden ayırır.

Dinî efsaneler, menakıpname olarak adlandırılmakta ve efsanenin bir alt türü olarak kabul görmektedir. Anlatıcıları bakımından bile bu iki tür arasında farklılık olduğu görülmektedir. Efsane anlatmak; hurafe olarak bilinirken menkıbe anlatmak,

kutsal bir iş yapmış olmak şeklinde düşünölmektedir (Uyaniker, 2011: 72). Toplumda efsanelere boş söz ve hurafe olarak, menkıbelere ise kutsal bir iş gözüyle bakılmaktadır.

Pehlivan, veliler ile ilgili anlatılanların sadece efsane başlığı altında değeriendirirnen hatalı olacağını söyler ve belli başlı özellikler menkıbe ve efsaneyi birbirinden ayırmaktadır. Pehlivan'a göre; “kahramanın hayatta olması, metnin öznesi” gibi nitelikler anlatıların ayırıcı özelliğini gösterir (Pehlivan, 2009: 95) diyerek anlatı türlerinin birbirinden ayrılan yönlerini belirlemek için kullanılan ölçütleri açıklar.

Son olarak Sakaoğlu, menkıbenin bir tür mü yoksa efsanenin içinde mi yer alması gerekir konusunda bilim insanların ortak bir paydada buluşamaması üzerine menkıbeler için şu öneriyi teklif eder. Bugüne kadar gerek efsaneler gerekse menkıbeler, birkaç istisnanın dışında sürekli efsane başlığı altında toplanmıştır. Yayımlanan pek çok efsane kitabında azımsanmayacak menkıbe metni de yer almıştır. Bundan sonra efsane olduklarına kesin gözüyle bakılanlara efsane, menkıbe gözüyle bakılanlara da menkıbe diye söylenmeli; şüpheye düşölenleri ise, şimdilik efsane ana başlığı altında ele almalı, bulunacak yeni örneklerine göre asıl yerini belirlemeye çalışılmalı (Sakaoğlu, 2009: 45) şeklinde ifade eder.

Menkıbeler, dinî şahsiyetlerin kerametlerini anlatan halk anlatırlardır. Menkıbelerin belirli bir zamanı ve mekânı vardır ve bu durum menkıbeyi efsaneden ayıran bir özelliktir. Yani menkıbe, efsaneye göre daha somut bilgiler verir. Efsane, mitik öğelerden tarihî hikâyelere oradan da hayalî öykülere kadar geniş bir içeriğe sahiptir. Efsanenin zamanı ve mekânı menkıbeye göre biraz daha gerçeklikten uzaktır. Bunun sonucu olarak da menkıbeler efsanelere göre daha inandırıcı ve daha bilgilendirici içerikler olarak kabul görmektedirler

1.2. Memorat Kavramı

1.2.1. Memoratın Tanımı

Memorat, “tabiatüstü ferdi bir tecrübenin yaşayan veya ondan dinlemiş birisi tarafından anlatılan şahsa bağılı hikâyeye” olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlamada yer alan “tabiatüstü” ile kastedilen öncelikle “öteki dünya” ve farklı bir boyutta olmanın yanı sıra insanlarla beraber aynı mekânları paylaşan cin, peri, alkız, karabasan ya da çeşitli ruhlardan oluşan ve sosyal bir hayat yaşadığına inanılan varlıklarla görme,

konuşma, dokunma, hissetme, rüya veya bunlardan farklı bir yolla kurulan bir iletişimidir (Çobanoğlu, 2015: 25) şeklinde ifade eder.

Memoratlar doğaüstü varlıklarla iletişime geçen veya ondan dinleyen birisi tarafından anlatılan içinde korku öğelerinin yoğun bir şekilde bulunduğu anlatı türüdür. Memoratları efsaneden ayrı bir tür olarak değerlendiren ve memorat türünün isim babası olan İsveçli halk bilimci Carl Wilhelm von Sydow'dur. Sydow, bir çalışmasında efsane ile ilişkili olarak ele alınan ama onunla “karakteristik ve gelenek” yönünden uyuşmayan “şahsi ve tamamen kişisel bir tecrübe hüviyetinde” olan materyalin ayrı bir kategori olduğunu ve bu kategoriye giren materyali “memorat” olarak isimlendirmeyi uygun bulduğunu ifade eder (Çobanoğlu, 2015: 25).

Memorat bir an hikâyesidir ve çoğunlukla ferdîdir. Hâdisenin tanığı ya yoktur ya da tanıkların tümü benzer düşünce ve inanç evrenine sahiptir. Bu sebeple izah edilmesi çok güçtür ve efsane türleri içerisinde inandırıcılık vasfı en yüksek olan anlatı (Balaban, 2013: 462) şeklinde ifade eder.

Memoratların ve efsanelerin aynı muhitte ve aynı tecrübeye dair ürünlerin varlığı ilk anda akla memoratların birkaç kuşak sonra kişisel veya ferdi özelliklerini kaybederek efsaneleştiğini akla getirmektedir (Çobanoğlu, 2015: 35).

İnanç anısı (memorat), dinî kişi öldükten sonra yaşayan canlıların hayatlarına girmesi, müdahale etmesi vb. ile ilgili bizzat anlatanın başından geçmiş veya bir şekilde anlatıcı tarafından tecrübeyi bizzat yaşayanın ismi verilebildiği sürece naklediş halkasının beş altı kişiye kadar uzayabildiği bir metindir (Pehlivan, 2009: 91).

Bir memoratın aktarım zincirinin normalde dört halkadan oluştuğunu verili olarak kabul ediyoruz. Memorat, yalnızca dört kişilik dizinin sonuna ulaştı diye ortadan kalkmaz. Ulaştığında fabulata dönüşür, şeklinde verilebilir ve gerçekten de çoğu memorat fabulat hâline gelir. Birinci kişi anlatıları üçüncü kişi hikâyelerine dönüşür (Degh, Vazsonyi, 2015: 133-134). Memoratların anlatıcı halkası dört veya beş nesil sonra unutulup yok olmaktadır. Bu durumda da memoratlar kendilerine has özelliklerini yitirerek efsaneleşir.

Sonuç olarak, memorat kavramı tabiatüstü bir olayı yaşayan kişiyi, zamanı ve mekânı belirtmesi bakımından efsaneye göre daha somut bilgiler verir. Memoratta

bahsedilen olayı yaşayan kişi veya yaşayandan birinden dinlemesi birkaç kuşak devam eder ve daha sonra da bu olayın anlatıcısı, dinleyicisi, zamanı ve mekânı unutulur. Bu durumun bir sonucu olarak da anlatı memorat özelliklerini kaybedip efsaneleşir.

1.2.2. Memoratın Teşekkülü

Türk halk kültürü bağlamında son derece yaygın olarak ele alınan memoratlardan ve yapılan bilimsel çalışmalardan hareketle yeryüzündeki bütün kültürlerde memoratların varlığını sürdürmekte olduğu söylenebilir. “Sanayi ötesi” ve “modernleşme ötesi” toplumsal dokularda ortadan kalkan veya zayıflayan kırsal muhtevalı efsane ve memoratların yerini “Yok Olan Otostopçudan UFO’lara değin ve kentsel yaşamı yansıtan “Kent Efsaneleri” ve memoratların aldığı ifade edilmektedir. Değişen devrin ideolojisi olmakta fakat bir yandan da eski devrin ideolojisine veya dünya görüşüne göre geliştirilmiş memoratlar yavaş yavaş yok olur veya dünya görüşü doğrultusunda eski unsurlar yeniden yorumlanırken diğer taraftan yenedünya görüşü etrafında yeni memoratların ortaya çıktığı görülmekte (Çobanoğlu, 2015: 38) olduğunu söyler.

Memoratlar görüldüğünde ya da anlatıldığında doğaüstü tecrübenin meydana geldiği anlarla ilgili olarak bazı kalıplaşmaların olduğu görülmektedir. Bunlar evrensel olarak şu şartlarda ortaya çıkmaktadırlar. Memoratlarda anlatılan olağanüstü tecrübe sıklıkla karanlıkta ve genellikle psikolojik olarak patlama noktasına gelmiş bunalım, stres ve uyku ile uyanıklık arası bir halde oluşmaktadırlar (Çobanoğlu, 2015: 39).

Bazı durumlarda doğaüstü tecrübeyi yaşayan bunun ne anlama geldiğinden emin değildir. Bu nedenle doğaüstü tecrübeyi kimseyle paylaşmaz; yani “numen⁴” seviyesinde kalır. Fakat tecrübeyi yaşayan kişi bunu bir başka kişiye anlattığında bu anlatı “numen memorat⁵” olur. Söz konusu doğaüstü tecrübe belki üçüncü kişilerce yorumlanıp yaygın olan inançlarla ilişkilendirilerek asimile edildiğini (Çobanoğlu, 2015: 40-41) belirtir.

Son olarak, memoratların oluşum sürecindeki doğaüstülük “fiziki” ve “fiili gerçekliği” kapsamaz. Bu halkbiliminin değil fizik biliminin araştırma alanına girer. Bunun yanında psikoloji biliminin bir sosyal olgu olarak ele aldığı memoratların

⁴ Henüz hiç kimseye anlatılmamış doğaüstü tecrübe demektir.

⁵ Anlatılmış fakat geleneğe göre yorumlanıp asimile edilmemiş memorattır.

oluşumu konusundaki tespitleri son derece önemlidir. Bu noktada memoratlar gibi insan psikolojisiyle iç içe olan bir türün psikolojik kaynağını ortaya koyması açısından yararlı (Çobanoğlu, 2015: 38-39) olduğunu söyler.

1.2.3. Memoratın Sınıflandırılması

Memoratlarda yer alan doğaüstü ve tabiatüstü güçlerle kurulan iletişimin rahatlıkla anlatılabilmesi ve inançlar bakımından tepki görmemesi onun Türk sosyo-kültürel yapı içinde kabul edilmiş olduğunu gösterir. Elde edilen anlatılardan hareketle söz konusu iletişimin gerçekleştiği doğaüstü varlıklardan hareketle Türk halk kültüründeki olağanüstü güçler ve bunlarla kurulan iletişim biçimlerine dair memoratlar şu şekilde sıralanabilir (Çobanoğlu, 2015: 86).

1. Cinler ile kurulan iletişim biçimleri ve yaşandığına inanılan olaylar,
2. Alkarısı ile kurulan iletişim biçimleri ve yaşandığına inanılan olaylar,
3. Ağrılık Basması, Karabasan, Congoloz, Kul, Erkebit, Hırtık, Hınkur Munkur, Çarşamba Karısı, Yol Azdıran, Kara Ura, Demirkıynak ve Gelincik adlı varlıklarla kurulan iletişim ve yaşandığına inanılan olaylar,
4. Hızır ile kurulan iletişim biçimleri ve yaşandığına inanılan olaylar,
5. Yatırlar, Evliyalar ve Şehitler ile kurulan iletişim biçimleri ve yaşandığına inanılan olaylar,
6. Rüya görme yoluyla kurulan iletişim biçimleri ve yaşandığına inanılan olaylar,
7. Nazar değmesi inancıyla ilgili iletişim biçimleri ve yaşandığına inanılan olaylar,
8. Ölüler ile kurulan iletişim biçimleri ve yaşandığına inanılan olaylar,
9. Büyü ve çeşitli geleneksel pratikler yoluyla kurulan iletişim ve yaşandığına inanılan olaylar,
10. Fal ve falcılık yoluyla kurulan iletişim biçimleri ve yaşandığına inanılan olaylar,

11. Tam tanımlanamayan doğaüstü bir güçle kurulan iletişim biçimleri ve yaşandığına inanılan olaylar,
12. Modern kent yaşamı memoraatları: Ruh çağırma, astral yolculuk ve UFO'larla kurulan iletişim biçimleri ve yaşandığına inanılan olaylar (Çobanoğlu, 2015: 81-91) şeklinde sıralanır.

Çobanoğlu'nun on iki başlık halinde ele aldığı memoraat tasnifi türe yönelik yapılan en geniş tasniftir. Çobanoğlu'nun sıralamış olduğu bu başlıklardan hareketle bölgeden elde edilen memoraatlar şu şekilde sınıflandırılabilir.

1. Cinlerle Kurulan İletişim Biçimleri ve Yaşandığına İnanılan Olaylar
2. Şeytanla Kurulan İletişim Biçimleri ve Yaşandığına İnanılan Olaylar
3. Peri Kızıyla Kurulan İletişim Biçimleri ve Yaşandığına İnanılan Olaylar
4. Karabasan Kurulan İletişim Biçimleri ve Yaşandığına İnanılan Olaylar
5. Şehitlerle Kurulan İletişim Biçimleri ve Yaşandığına İnanılan Olaylar
6. Hızırla Kurulan İletişim Biçimleri ve Yaşandığına İnanılan Olaylar
7. Eren/Din Ulularıyla Kurulan İletişim Biçimleri ve Yaşandığına İnanılan Olaylar
8. Nazarla Kurulan İletişim Biçimleri ve Yaşandığına İnanılan Olaylar, şeklinde sıralanabilir.

1.2.4. Memoraatın İşlevleri

Memoraatlar, bireysel doğaüstü tecrübelerden hareketle kolektif inançları nesiller arasında aktarır ve onlara dair olan inancını tekrarlayıp daha da güçlendirir. Başka bir ifadeyle, evini yatıp kalktığı yeri temiz tutmayan, besmelesiz iş yapıp, hayır yapmayanlar, kapının eşiğine saygı göstermeyenler, sağa sola rastgele bulaşık suyu ve çöp dökenler, lohusalık ve kırklanma gelenekleri gibi ve diğer halk inançlarının yasaklarını çiğneyenlerin karşısına, doğaüstü nitelikli yaptırımlar içerebilen iletişimler çıkmakta bu yolla sosyal ve kültürel değerler korunarak kuşaklar arasında

aktarılmaktadır (Çobanoğlu, 2015: 76) şeklinde memoraatların kişiler üzerindeki etkisini belirtir.

Memoraatların görevleri ele alındığında eğlendirme ve güzel vakit geçirmekten ziyade toplumsal düzenin korunması, halkın doğru şekilde bilgilendirilmesi ve eğitilmesi, halka gereken yerde nasihat verilmesi vardır. Bu doğrultuda memoraat metinlerinde görevsel olarak dikkat çekici ilk husus sosyal bir yaptırımın ön planda olmasıdır. Halk arasında meşru sayılmayan bir durumda uyulması gereken kurallar ve bu kuralların sonraki nesillere aktarımı memoraatlar sayesinde olur. Böylesi bir aktarımın içeriğinde, tecrübe sonucunda geleneksel inanca uymama ve karşılığında ortaya çıkan “uyarı, ceza, yasaklama, koruma ve ödül” gibi unsurların etkinliği kendini göstermektedir. Halkın bunların dışında sosyal eleştiri olarak “ayıplama, eden bulur inancı, ilahi adalet inancı” gibi eleştirilerde bulunduğu da görülmektedir. Bu durum, memoraatın daha çok sosyal ve ahlaksal işlevi ile alakalıdır (Kızıloğlu, 2013: 26-27) şeklinde türün işlevlerine değinir.

Memoraatlar oluştukları, derlendikleri bölgedeki topluluğun geleneksel dünya görüşünü, bireylerin iç dünyasındaki korkuları ve fantezileri ve halk inançlarını belirlemek bakımından büyük öneme sahiptirler (Çobanoğlu, 2015: 76).

Sonuç olarak, memoraatlar diğer halk bilgisi ürünlerinde olduğu gibi geleneğin devamını, kültürün aktarımını ve hem bireysel hem de toplumsal manada sosyal yapının korunup geleceğe taşınmasını sağlamaktadır.

1.2.5. Efsane ve Memoraat Arasındaki İlişki

Memoraatlar kimi zaman ayrı bir tür olarak kimi zamanda efsanenin alt grubu olarak değerlendirilir. Bu konuda bilim insanları türler arasındaki farkı şu şekilde ortaya koymaya çalışmışlardır.

Memoraatlarda yer alan ve “doğaüstü” kavramı ile ifade edilen varlıklarla kurulan ilişkiler ve gerçekleşen olayların pek çoğu efsanelerde de bulunmaktadır. Fakat efsanelerle memoraatlar arasındaki fark yine bu noktada meydana gelmektedir. Çünkü konusu ne kadar tabiatüstü olursa olsun hiçbir efsane anlatımında efsaneyi anlatan olayın bizzat başından geçtiğini veya anlattığı olayı gördüğünü yahut söz konusu olayı yaşayan kişinin ağzından dinlediğini söylemez ya da söyleyemez. Söylediği veya

söyleyebildiği durumdaysa anlatılmış olan anlatı bir efsane değil bir memordur. Bu temel ölçüte göre memordlarla efsaneler iki farklı türdür (Çobanoğlu, 2015: 30) şeklinde ifade eder.

Memordlarda tabiatüstü varlıklarla kurulan iletişim neticesi gerçekleşen olayı “ya tecrübe edip yaşamış olan bir kişinin bizzat ağzından ya da ondan dinlemiş olandan” sınırlaması beraberinde “kişiselliği” veya “şahsi olma ölçütü”nü getirmektedir. Bir başka ifadeyle doğaüstü güçlerle yaşanan bir ilişkinin nakledilen hatırası veya raporu olarak tanımlanan memordların yaşayanı belli olan kişinin kendisi veya kendisinden dinleyenlerin naklettiği “hatıra olma ölçütü” efsane ve memordı ayıran en önemli özelliktir (Çobanoğlu, 2015: 30). Memord ve efsane arasındaki fark anlatıcıdan kaynaklanmaktadır. Memord anlatıcısı yaşadığı veya tecrübe edindiği bir olayı görenden veya yaşayanı dinlemesi türün efsaneden ayrılan bir yönüdür. Efsaneler de ise, meydana gelen olayların kimin başından, nerede ve ne zaman geçtiği tam olarak belli değildir.

Efsanelerin hemen her konuda üretilebilmesi ve bu üretimin yakın zamanlara kadar hâlâ devam etmesi dolayısıyla efsaneleri sözlü anlatım türlerinin en uzun soluklusu olarak nitelendirebilir. Efsanelerin yakın zamanlara kadar üretiliyor olması onların bir anlamda memordlara kaynaklık etmesini, hatta bazen onlarla karıştırılmasına da sebep olduğunu (Boyras, 2008: 108) belirtir.

Memordların sözlü kültür nesir türleri içinde motif ve kahraman özelliklerinin dışında yapı ve işlev olarak da birbirine benzediği hatta pek çok bakımdan örtüştüğü tek tür efsaneler (Çobanoğlu, 2015: 29) olduğunu belirtir.

Pehlivan, efsane ve memord türlerinin belli başlı ayırt edici özelliklerini şu şekilde sıralar.

İnanç Şiddeti: Memordlara efsanelerden daha çok inanılmaktadır.

Tecrübe: Memordta olağanüstü tecrübeyi yaşayan anlatıcının bizzat kendisi veya tanıdıklarıdır ama efsanelerde tecrübeyi yaşayan kişi belirsizdir.

Zamansallık: Memoratlarda meydana gelen olayların zaman bakımından daha yakın bir dönemi kapsamı türü efsaneden ayıran bir özelliktir (Pehlivan, 2009: 95).

Sonuç olarak, memoraatlar efsanelere göre daha ayrıntılı anlatılardır. Tecrübeyi yaşayan kişi başından geçen olayı anlatırken olayın yaşandığı zamana ve mekâna dair somut bilgiler verir. Fakat bu durum efsanelerde belirsizdir. Bu noktada iki tür arasındaki temel fark anlatıcıdan kaynaklanmaktadır. Memorat anlatıcısı olayı bizzat yaşayan ve başkasından dinleyen kişidir fakat efsanede durum böyle değildir.

İKİNCİ BÖLÜM

ALAŞEHİR EFSANE ve MEMORATLARININ YAPISI, MUHTEVASI ve BAĞLAMSAL ÖZELLİKLERİ

2.1. Efsane ve Memoratların Yapısı

Efsane, düz konuşma diliyle ve her türlü üslup kaygısından yoksun, hazır kalıplara yer vermeyen kısa bir anlatıdır. Kısacası efsane, kendine özgü bir üslubu, kalıplaşmış, kurallı biçimleri olmayan, düz konuşma dili ile bildirilen bir anlatı türü (Boratav, 1969: 106-107) olduğunu ifade eder.

Erken dönem halk bilimi çalışmalarında, Grimm kardeşlerin efsaneyi tanımlamak için ileri sürdükleri “masal daha şiirseldir, efsane ise daha tarihidir” (Çobanoğlu, 2015: 47) ifadesinden yola çıkarak efsanenin belirli bir biçiminin olması gerektiği düşünülebilir. Efsanelerin nesir olmaları dışında sabit bir şekli yoktur. Halkbilimi çalışmalarının başlangıç evresinde, efsanelerin sözlü kültür ortamında yapı bakımından farklı şekillerde yaratılabileceğine dikkat edilmemiştir. Bu duruma bağlı olarak da efsanenin belirli bir yapı özelliğinin var olduğu düşüncesi efsaneyi masal ve destan gibi belirli bir yapıya sokabilmek için çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Ancak efsanelerin nesir olmaları dışında sabit bir şekli yoktur. Efsane, icra ortamına bağlı olarak her türlü konuşmanın içine girebilir ve içinde bulunduğu konuşmanın özelliklerine göre şekil alabilen bir türdür. Bu durumu L. Schmidt, “Efsane sabit bir şekle sahip değildir. Efsane her çeşit konuşmanın arasına girebilir (Çobanoğlu, 2015: 47-48) şeklinde açıklamaktadır.

Efsane türünün yapı özelliklerine dair anlatılan bilgiler memorat türünün şekil veya yapı özellikleri için de geçerlidir. Efsaneler gibi memoratların da kendine has bir yapısı ve şekli yoktur. Tıpkı efsaneler gibi memoratlarda her türlü konuşmanın içine rahatlıkla girebilir. Farklı bir ifadeyle memoratlar anlatılarak icra edildikleri bağlamda bulunan temel unsurlar olan anlatıcı ve dinleyicinin konuşma aracılığıyla kurduğu ilişki, konuşma biçiminin yanında kişisel ve kültürel özelliklerinden kaynaklanan pek çok unsurdan etkilenerek şekillenir. Buna göre, anlatıcı, dinleyici ve icra ortamı arasındaki bağ efsane ve memoratların yapısını ve içeriğini doğrudan etkilemektedir (Çobanoğlu, 2015: 48).

Alaşehir bölgesinde türlere yönelik benzer yapısal bilgilere ulaşılmıştır. Bu bilgilere göre, bölgeden derlenen efsane ve memorat metinlerinin sade bir anlatıma sahip oldukları görülür. Bundan dolayı da metinlerde sanatsal bir kaygı ve endişe yer almaz. Fakat bazı efsane ve memoralarda kalıplaşmış ifadelerin yer aldığı görülmektedir. Bu kalıplaşmış ifadeler anlatılan içeriğin yaratımı ve aktarımı konusunda çeşitli bilgiler verdiği görülmektedir.

Efsane anlatılarındaki kalıplaşmış ifadelerden bazıları şöyledir: “Eskiden...”, “Eski zamanlarda...”, “Anlatılan rivayetlere göre...”, “Bir zamanlar...”, “Rivayete göre...”, “Efsaneye göre...”, “Şöyle anlatırlar...”, “Büyüklerden duyduğuma göre...”.

Memorat anlatılarındaki kalıplaşmış ifadelerden bazıları şöyledir: “ben bu olayı bizzat yaşadım...”, “kulağımla duydum...”, “kendisinden dinledim...”, “gözleriyle görmüş...”, “babamın başına gelmiş...”, “onun karşısına çıkmışlar...”, “garip sesler işittim...”, “ister inan ister inanma...”, “bak şöyle olmuş...”, “küçükken yaşamış...”, “kendisi şahit olmuş...” şeklinde ifadeler anlatılarda yer alır.

Sonuç olarak, bir düşünceyi ve inanışı yansıtan kökeninde bilgi vermeyi amaçlayan efsane ve memoralar günlük konuşma diliyle her türlü sanatsal kaygıdan uzak yapısal özellikleriyle toplumun hafızasında her zaman yer almaktadırlar.

2.2. Efsane ve Memoraların Muhtevası

Efsane ve memoraların nesir anlatılar olmaları dışında belirli özellikleri yoktur. Bu sebepten dolayı türlerin özelliklerini belirleyen niteliklerin başında muhtevaları yani konuları gelmektedir. Bu bakımdan bölgeden derlenen efsane ve memoralar zengin bir konu içeriğine sahiptirler.

Boratav, efsaneleri konularına göre dört ana başlık altında değerlendirmiştir. Sözü edilen başlıklar şunlardır:

- “1. Yaratılış, oluşum ve dönüşüm konuları.
2. Tarihî konular.
3. Olağanüstü varlıklarla ilgili konular.
4. Dinlik konular.” (Boratav, 1969: 108-109).

Boratav efsaneyi ana başlıklar halinde bu şekilde sınıflandırmaktadır. Boratav'ın yapmış olduğu tasniften hareketle saha çalışması neticesinde bölgeden elde edilen efsane ve memoratlar şu şekilde sınıflandırılabilir.

1. Yaratılış ve Oluşum İlgili Efsaneler
2. Dinî Şahsiyetlerle İlgili Efsaneler/Memoratlar
 - 2.1. Şehitlerle İlgili Efsaneler/Memoratlar
 - 2.2. Hızır ile İlgili Efsaneler/Memoratlar
 - 2.3. Eren/Din Ulularıyla İlgili Efsaneler/Memoratlar
3. Olağanüstü Varlıklarla İlgili Efsaneler/Memoratlar
 - 3.1. Cinlerle İlgili Efsaneler/Memoratlar
 - 3.2. Şeytanla İlgili Efsaneler/Memoratlar
 - 3.3. Peri Kızıyla İlgili Efsane/Memoratlar
 - 3.4. Karabasanla İlgili Memoratlar
 - 3.5. Nazarla İlgili Memoratlar
4. Tarihi Efsaneler
 - 4.1. Tarihi Olaylarla İlgili Efsaneler
 - 4.2. Tarihi Şahsiyetlerle İlgili Efsaneler
 - 4.3. Tarihi Yapılarla İlgili Efsaneler
5. Yer Adlarıyla İlgili Efsaneler
 - 5.1. İlçe Adıyla İlgili Efsane
 - 5.2. Mahalle Adıyla İlgili Efsaneler

Alaşehir yöresindeki efsane ve memoratların konularını içeren bu tasniften hareketle şu tespitler yapılabilir. Alaşehir'deki oluşum efsanelerinde genellikle hayvanlarla ilgili efsaneler anlatılmıştır. Özellikle oluşum efsanelerinde ödüllendirme ve cezalandırmaya yönelik bir durum söz konusudur. Bu anlatılarda hayvanların söz dinlememesinin bir sonucu olarak onlara ceza verilmiştir. Örneğin yılanın kendisine verilen görevi yerine getirmemesi veya kediyle köpeğin sürekli birbirlerini şikâyet etmeleri ve söz dinlememeleri onların karakterindeki bir özelliği belirlemiştir. Alaşehir

bölgesindeki efsane ve memoratlar da sosyal ve kültürel birlikteliğin korunması ve gelecek nesillere aktarılması amacıyla çeşitli kutsal mekânlar ve kutsal kişilerle ilgili konuların yoğun bir şekilde işlendiği görülmektedir. İslamiyet öncesi ve sonrası inançlarının birlikte bulunduğu bu efsane ve memoratlarda Türk kültürüne özgü unsurlar korunmaktadır. İslamiyet öncesi atalar kültürünün yaşatıldığı bazı özellikler İslamiyet sonrası da kendisine yeni dinin içerisinde yer bulup geleneğin devam etmesini sağlamıştır. Örneğin, türbe ve mezarlıkların ziyaret edilmesi, kutsal yerlerde kurbanlar kesilmesi gibi inanışlar İslamiyet sonrası da devam ederek veli inancı etrafında şekillenmiştir. Bu noktadan hareketle Alaşehir'deki efsane ve memoratlar incelendiğinde din ulularıyla ilgili oldukça fazla metin tespit edilmiştir. Bölgedeki efsane ve memoratların beslendiği kaynakların başında gelen din ve inanç faktörünün önemli bir bölümünü din uluları veya hikmet sahibi kişiler oluşturmaktadır. Bu efsane ve memoratlarda da din ulularının ve hikmetli kişilerin kerametleri ön plana çıkarılmakta ve bu sayede tarihî, sosyal ve kültürel yapı, gelecek kuşaklara aktararak taşınmaya çalışılmaktadır.

Efsane ve memoratların beslendiği kaynaklardan bir diğeri de tarihî olaylar ve bu olayların kahramanları olan tarihî şahsiyetlerdir. Tarihî süreç içinde kişilerin yaşadığı coğrafyada hüküm süren Türk boylarının ve onların ilişki içinde oldukları kavimlerin birtakım nitelikleri efsane ve memoratların muhtevasında yer aldığı görülmektedir. Örneğin, tarihî şahsiyet veya şahsiyetler toplumların zor durumda kaldıkları anlarda onlara ya görünerek ya da başka bir şekilde manevi destek vermektedirler. Bu şahsiyetler bazen savaşlarda bazen de içinde bulunduğu zor anlarda irtibat kurduğu kişiyle iletişime geçerek onun ruhsal manada bir doygunluğa ulaşmasını sağlamaktadırlar. Bunun yanında tarihî efsane ve memoratları sadece kişilerle sınırlandırmak eksik olacaktır. Çünkü Alaşehir'deki efsane ve memoratlarda tarihî ve coğrafi mekânlar da önemli yer tutmaktadır. Tarihin çeşitli devirlerinde yapılmış olan camiler, minareler, türbeler, çeşmeler, köprüler gibi yapılar etrafında bu anlatılar oluşturulmuştur. Bu mekânlar etrafında anlatılan efsane ve memoratlar mekânın ve yerel şartların özelliklerine göre anlatıldığı yerleri vatanlaştırmıştır.

Efsanelerin beslendiği kaynaklardan bir diğeri de yerleşim yerleriyle ilgili anlatılan efsanelerdir. Bu efsanelerde bölgede yaşanmış hâdiseler ve bu hâdiselerin kahramanları yer almaktadır. Aynı zamanda yörede yaşayan Türklerin dil ve kültür

bütünlüğünü korumada ve devam ettirmede bu tarihsel olaylar, kişiler ve yapılar önemli bir görev üstlenmektedirler. Bu bakımdan söz konusu efsanede ve memoratlarda Alaşehir ilçesinde bulunan yerleşim yerleri, köprü, çeşme ve su kaynakları vb. mekânların isimleri ile ilgili bilgiler verilerek, bölgenin eski bir Türk yerleşim yeri olduğu belirtilmektedir.

2.3. Efsane ve Memoratların Bağlamsal Özellikleri

Halkbiliminin doğuşundan günümüze kadar yapılan çalışmalarda genellikle metin merkezli kuramlar kullanılmıştır. Metin merkezli kuramlara göre, yapılan çalışmalar folklor ürünlerinin yapısını inceleyen, motiflerini ya da epizotlarını ortaya çıkaran çalışmalardan oluşmaktaydı. Bu çalışmaların en büyük sorunu folklor ürünlerinin sosyal hayattaki işlevleri göz önünde bulundurulmadan onları sadece geçmişin ürünleri olarak görüp üzerlerinde metin incelemeleri yapmış olmalarıydı. Metin merkezli kuramlara göre yapılan çalışmaların en büyük eksiği ise halk bilgisi ürünlerinin üzerinde bağlamın, anlatıcının ve dinleyicilerin etkisini ortaya koymamış olmasıydı. Bu eksiklik 20. yüzyılda ortaya çıkan bağlam merkezli bir kuram olan Performans Teori ile giderilmiştir. Performans Teori ile birlikte metnin yanı sıra devreye bağlam, anlatıcı ve dinleyici gibi kavramlar girmiştir (Fıratlıgil, 2012: 125). Bu bilgilerden hareketle bölgeden elde edilen türlerin icra ortamı, anlatıcı ve dinleyici boyutu inceleme sırasında göz önünde bulundurulmuştur.

2.3.1. Efsane ve Memoratların Performans Teori'ye Göre İncelenmesi

Halk bilgisi metinlerinin içinde olduğu, geliştiği ve tespit edildiği sosyal çevre ve şartlar Türkiye'deki halkbilim çalışmalarında başlangıçtan beri göz ardı edilen ve hatta üzerinde hiç durulmayan bir husustur. Hâlbuki bu sosyal çevre ve şartlar halkbilimin tarifi için vazgeçilmez bir öneme sahip olduğu gibi halk edebiyatı türlerinin tarifinde ve de herhangi bir metnin incelenmesinde kendisi kadar önemlidir. Halk bilgisi ürünleri tarih içinde bir yerlerde donmuş yaratmalar olmadıkları gibi, bu yaratmalar kendi çevreleri içinde bir hayata, bir renkliliğe ve canlılığa sahiptir. Bu ürünler sadece geçmiş zamanların yaratmaları değil, aynı zamanda günümüzde de yaşayan, yaşatılan ve yaratılan değerlerdir. Dolayısıyla halk bilgisi ürünleri bir geçmişte olduğu gibi günümüzde de belli sosyal çevre ve şartlara sahip olmak zorundadır (Ekici, 1998: 27) şeklinde ifade eder.

Ekici, metin merkezli kuramların halk bilgisi ürünlerini incelemede yeterli olmayacağını şu şekilde belirtir. Türk halkbilim çalışmalarında ciddi bir yenilik ihtiyacı vardır ve bu arayış yalnızca Türkiye ile sınırlı değil, bütün Türk dünyası halkbilim çalışmaları için geçerlidir. Bu arayışlara cevap verebilmek için eski çalışmaların tekrarının ötesinde, teorik ve metodik olarak yeni yaklaşımlar ortaya koymak Türk halkbilimcilerinin ortak hedefi olmak zorundadır. Böyle bir hedefe ulaşmak için de her şeyden önce yapılması gereken alan araştırmalarında sadece metin elde etme çabasıyla sınırlı kalınmamalı aynı zamanda metni tamamlayan doku, metnin içinde oluşup geliştiği sosyal çevre ve şartlar da metin tahlili yanında metnin türünü, işlevini belirleyen tahlillere de bu çevre ve şartlara ait bilgiden hareketle gidilmelidir. Halkbilimi çalışmaları belirli sınırlar içine hapsedilmekten kurtarılıp bu bilim dalının konusu olan bütün unsurların kültürümüzün dinamikleri olarak devamlı gelişmekte, değişmekte ve bu şekilde zenginleşmekte olduğu kabul edilmelidir (Ekici, 1998: 33) şeklinde ifade eder.

Halkbilim çalışmalarında, folkloru geçmişin ürünleri anlayışından dinamik bir iletişimsel süreç olarak kabule dönüştüren Performans Teori yaklaşık yüzyıllık bir sürecin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. 1910'larda başlayan yaş ve cinsiyet gruplarına ve benzeri diğer özelliklere bağlı olarak değişen konuşma ve anlatma şekilleri gibi dilin sosyal kullanımına ve icrasına dikkat çeker. Bunun yanında Malinowski'nin; "Şüphesiz metin çok önemlidir fakat bağlamsız metin ölüdür." şeklinde ifade ettiği bağlam (context) fikri, Performans Teori'nin en önemli kavramsal başlangıç noktaları arasında (Çobanoğlu, 2010: 288-289) olduğunu söyler.

Bu yeni kuramsal yapının temel kavramı olan performans ikili bir anlama sahiptir veya başka bir ifadeyle iki temel unsuru içermektedir. Bunlardan birincisi folklorun gerçekleştirilişi veya icrası anlamıyla artistik veya sanatsal bir eylemdir. İkincisi ise, performansın icracısı, sanatın formu, dinleyici veya izleyiciyle birlikte icranın gerçekleştiği çevre bütünü olarak artistik veya sanatsal bir olaydır. Bu yeni anlayışa göre folklor, anlatan ve dinleyen arasında geleneksel bir anlatı yoluyla kurulan iletişim biçimi olarak ele alınmakta ve sosyal bir olay olarak folklorun canlı icraları incelenmelidir (Çobanoğlu, 2010: 296). Halk bilgisi ürünleri canlı ve dinamik bir yapıya sahiptir.

Performans Teori'nin ortaya çıkışına kadar halkbiliminin kuram ve araştırma yöntemlerinin halk bilgisi ürünlerine yaklaşımı onların gözlem veya görüşme yoluyla metinlerin yazıya geçirilmesi ve incelemelerde yazıya geçirilmiş metinler üzerinden yapılmaktaydı. Doğal olarak metin merkezli kuramlar olarak isimlendirilen bu araştırma yöntem ve kuramları tabiatı gereği yaşayan canlı ve sosyal bir olay olan folkloru, cansız kadavraları veya yazıya geçirilmiş anlatı metinleri üzerinde incelemekle onun iç ve dış özelliklerine ait pek çok özelliğini ortaya koymakla beraber belki de folklorun en önemli özelliği olan son derece canlı ve dinamik yapısını yahut yaşayışını ele almamaktaydılar (Çobanoğlu, 2010: 296). Derleme çalışmaları sırasında sadece metin merkezli yapılan çalışmalar anlatılan halk bilgisi ürününün icra ortamını, anlatıcı-dinleyici boyutunu ve anlatının aktarıldığı çevreyi göz ardı etmesi bakımından tam anlamıyla doğru bir araştırma yapılmış sayılmamaktadır.

Performans Teori'nin yaklaşımı sadece metin merkezli çalışmalara itiraz edip, metnin olduğu ve icra edildiği bütünlüğün göz önüne alınmasını teklif etmekle yalnızca metinde kalmanın yol açacağı kısırlığı ortadan kaldırmaya çalışmış olmaktadır. Çünkü ürünün oluşumu ve sergilenmesindeki arka planı bilme çabası, bize, ürün hakkında sırf metinde kalmaktan daha kapsamlı bilgiler taşır (Arslan, Köktürk, 1999: 18-19). Performans Teori'de icra edilen ürünlerin bağlamsal yönden daha iyi incelenmesi için icra ortamı, anlatıcı-dinleyici ve ürünün anlatıldığı ortam gibi unsurlar da dikkate alınarak bir incelenme yapılmalıdır.

Alan Dundes, halk bilgisi ürünlerini tarif etmek için yardımcı olacak üç aşamalı bir tahlili yapmaktadır. Herhangi bir halk bilgisi unsurunu bir kişi dokusu (texture), metni (text) ve onun oluşturulup anlatıldığı çevre ve şartları (context) itibarıyla tahlil edilebilir. Bir halk bilgisi türünün sadece birinin temel alınarak tarif edilmesi mümkün değildir. Bir tür ideal olarak bu üç seviyenin hepsinin göz önüne alınmasıyla tarif edilmelidir (Dundes, 1998: 108). Dundes, dokuyla metnin dil özelliklerinden, metinle anlatılan halk bilgisi ürününden ve çevre ve şartlardan bahsederek de ürünün anlatıldığı icra ortamını kastetmektedir.

Performans Teori'yle birlikte, folklor bir olay olarak canlı bir icra veya yapılan ve gerçekleşen bir süreç olarak düşünen ve ele alan yeni bir yaklaşıma dönüşmüştür. Bu anlayış içinde sözlü anlatım sosyal bir olaydır ve teatral anlamda bir icra veya performans olan bu sosyal olay üç temel unsurdan; anlatan, dinleyen ve anlatılan

geleneksel anlatıdan oluşmaktadır. Günümüz araştırmacıları, sözlü halkbilimi unsurlarını anlatan geleneksel anlatı etrafında onu anlatan ve dinleyen tarafların oluşturduğu bir sosyal olay, bir gösterim başka bir ifadeyle icra olarak ele almaktadırlar. Bir halkbilimi olayının icrası söz konusu üç unsurdan oluşmaktadır (Çobanoğlu, 2010: 331-332) şeklinde ifade eder.

2.3.1.1. Efsane ve Memoratların Sözel Doku Özellikleri

Sözlü edebiyat geleneğinin temsilcilerinin konuşma dilinde şiir dışındaki geleneksel tahkiye etme, teknik ve üsluplarını kullanarak oluşturduğu yüz yüze iletişim ortamlarında anlatıcının, dinleyicinin tepkilerini de göz önünde bulundurarak teatral bir biçimde icra ettiği ürünlerin tamamına halk nesri ismi verilir. Sözlü kültür ortamında nesir bir konuşma olayıdır. Fakat bu rastgele günlük yaşamın gereği gündelik bir konuşma değildir. Bu anlatılacak olanların temalarına göre mit, hikâye masal, memorat, efsane gibi belli kurallara sahip söz, duygu ve düşünceyi taşıyıp aktaran geleneksel sözel teknolojik araç kimliğindeki kalıplaşmış sunum veya söylemlere sahip türlerle yapılan teatral bir anlatım bir iletişim biçimidir (Çobanoğlu, 2015: 26). Çobanoğlu'na göre, sözlü gelenekteki her şey halk biliminin konusu olabilir ama halkın konuştuğu her şey halk ürünü olamaz. Çünkü halkın her anlattığı bir ürün değeri taşımaz. Günlük konuşulan olaylar halk bilimi için sanatsal olarak bir şey ifade etmez.

Dundes, herhangi bir halk bilgisi ürününün incelenmesi esnasında onun vazgeçilmez özelliklerinden birisinin sözel doku olduğunu vurgular. Ona göre, herhangi bir halk bilgisi ürününün dokuya ait özelliklerinin başka bir dile çevrilmesi zordur (Dundes, 1998: 108). Bundan dolayı halk bilgisi ürünlerinin incelenmesi sırasında anlatımın sözel doku özellikleri göz ardı edildiğinde bir taraf eksik kalmaktadır. Buna göre bölgedeki efsane ve memoratların sözel dokusuna ait şu özellikler tespit edilmiştir.

1. Bölgedeki ağız özelliklerinden dolayı ünlü, ünsüz ses değişmelerine ve ünsüz ikizleşmelerine rastlanılmıştır.

- a - > - e - (bana > bene, sana > sene), - i - > - e - (hiç > heç, iyi > eyi) y - > g - (yine > gine), k - > g - (kuş > guş), t - > d - (taş > daş), p - > b - (pişir - bişir), r - > Ø - (gider > gide, geliyor > geliyo), ı - > Ø- (ağız > ağzı), eşek > eşşek, his > hissetmek.

2. – i, -u, -a zarf fiil ekleri iki fiil arasına girerek onların birleşmesini sağlamıştır.

yap - ı ver, kal-a kal, kaybol-u ver.

3. İkinci kişi iyelik ekinde bölgenin hemen her yerinde geniz “ñ”si kullanılmaktadır.

Oturuyoñ, gidiyoñ, adamıñ.

4. Atasözü: İyilik yap denize at balık bilmezse Halik bilir (210).

5. Deyimler: “açık seçik” (226), “ağzı açık kal-” (251), “ağzından köpük saç-” (167), “aklına tak-” (17), “ayağı yere değ-” (57), “avazı çıktığı kadar bağırarak” (2), “baş et-” (175), “can derdine düş-” (107), “canına tak et-” (132), “dara düş-” (54), “deliye dön-” (8), “dili dön-” (185), “dili tut-” (32), “dilini yut-” (55), “elinde avucunda” (139), “gözü aç-” (35), “göz at-” (226), “göz gez-” (58), “gözü kes-” (262), “göz kulak ol-” (66), “gözü tak-” (27), “göz ucu-” (94), “haşır neşir ol-” (125), “kulak as-” (64), “kulağa çal-” (74), “nutku tut-” (249), “ses kes-” (103), “yola düş-” (58), “yola koy-” (20).

6. Yerel Dile Ait Bazı Sözcükler

Anca: Kadar

Civar: Etraf, Çevre

Dara düşmek: Sıkıntıya girmek, zorlanmak

Dürtmek: Dokunmak

Ekseriyetle: Genellikle

Gadan: Kadar

Gıyına: Yanına, Kenarına

Gütmek: Hayvanları otlatmak

İşinde Gaydında: İşinde gücünde

Kuytu: Gizli, Saklı

Sanar: Benzemek

Su sulamak: Bağ veya Tarla Sulamak

Biyo: Bir kez

Çakır otu: Isırgan otu

Dayı: Güzel

Ekire: İşaret etmek

Emmi: Amca

Gari: Artık

Gine: Yine

Hışım: Öfke

Kırışmak: Paylaşmak

Oralı olmamak: İlgilenmemek

Sayır vakit: Tenha vakit, zaman

Şavk: Işık

Tasalanmak: Endişelenmek	Tırkazlamak: Kilitlemek
Töpelenmek: Yuvarlanmak	Tümsek: Tepe
Ücra: Tenha, Sessiz	Ünlemek: Seslenmek
Yeltenmek: Girişmek, Teşebbüs etmek	Yokuş: Yukarı
Yılık: Yamuk, Eğri	

2.3.1.2. Efsane ve Memoratların İcra Ortamı

Halk bilgisi ürünlerinden olan efsane ve memoratların özel bir anlatıcısı yoktur. Efsane ve memoratları herhangi bir kişi günün herhangi bir zamanında ve herhangi bir yerde anlatabilir. Bu çalışmadaki efsane ve memoratların derlenmesi aşamasında anlatıcı ve dinleyicinin bir arada olduğu doğal icra ortamlarına girilmeye çalışıldı. Böylelikle anlatıcı ve dinleyicinin düzeninin bozulmadığı ve kendilerini rahat hissettikleri anlarda varsa bildikleri efsane ve memoratla ilgili bilgiler alınmaya çalışıldı.

Bölgede anlatılan halk bilgisi ürünlerinin en önemli icra ortamları kahvehanelerdir. Bu icra ortamlarında erkek anlatıcı ve dinleyicilerin bulunması anlatılardaki kaynak kişilerin çoğunluğunun erkeklerden oluşmasını sağlamıştır. İcra ortamlarındaki anlatıcı ve dinleyicilerinin yaş ortalaması orta yaş ve üzeri olması kaynak kişilerin zamanlarının bir kısmını icra ortamı olan kahvehanelerde sohbet ederek geçirmeleri derleme çalışmasına katılımın daha çok olmasını sağlamıştır.

Çalışmadaki kaynak kişilerin mesleklerine bakıldığında büyük çoğunluğunun çiftçi olduğu ve gün içinde sosyal bir aktivite olarak kahvehanelerde sohbet ettikleri görülür. Bu durum bölgedeki araştırmacının daha çok kaynak kişiyle görüşmesine ortam hazırlamıştır. Bunun yanında diğer mesleklerden kişilerin çiftçiler gibi istedikleri vakitte icra ortamlarında bulunmamlarından dolayı onlarla daha az görüşebilme fırsatı olmuştur.

Bölgeden elde edilen efsane ve memorat anlatıcılarının yaşları bakımından en küçük anlatıcı 18, en büyük anlatıcı 94 yaşındadır. İcra ortamlarında genç kuşakların türlere yönelik pek bilgi sahibi olmadıkları görülmektedir. Bölgedeki anlatıcıların genel yaş durumuna bakıldığında anlatıcıların orta yaş ve üzerinde oldukları görülmektedir. Çalışmada anlatıcı kitlesinin orta yaş ve üzeri olması anlatılara ulaşma konusunda

araştırmacıya fayda sağlamıştır. Çünkü anlatıcılar günün belirli saatlerinde (oğleden sonra-ikinci vakti) anlatı mekânı olan kahvehanelerde bulunmaktadırlar.

Çalışmanın bir başka icra ortamı da evlere yapılan misafirliklerdir. İcra ortamı olarak ev ortamları kadın anlatıcıların kendilerini daha rahat hissettikleri ortamlardır. Misafir olarak gidilen evlerdeki icra ortamlarında yabancı kişilerin bulunmaması ve aynı çevreden kişilerin birbirlerini tanımaları derlemesi yapılan efsane ve memoralara dair olumlu bilgilerin alınmasına vesile olmuştur. Bunun yanında misafirlikte yapılan derleme çalışmalarında erkek ve kadın anlatıcıların birlikte buldukları ortamlarda anlatıların içindeki küfür ve argo ifadelerinin yerine anlatılar daha çok sansrlenerek anlatılmaktadır.

Kadın anlatıcılarla bölgenin sosyo-kültürel yapısından dolayı hem ile merkezinde hem de mahallelerinde derleme yapma konusunda birtakım sıkıntılar yaşanmıştır. Bu sebepten dolayı kadın anlatıcıların bulunduğu icra ortamlarında derleme yapmak pek mümkün olmamıştır. Kadın anlatıcılarla yapılan derlemeler daha çok önceden görüşülen kişilerle ev ortamında yapılmıştır.

Bazı icra ortamlarında anlatılan efsane ve memoralar arasında farklılıklar oluşmaktadır. Yani efsane anlatılan ortamlarda genellikle anlatıcı yüksek sesle anlatısını ortamdaki dinleyicilerine duyurmaktadır. Fakat memoralat anlatılan ortamlarda ise, genellikle anlatıcı sesini alçaltarak konuşmaya çalışmaktadır. Bu durumun nedeni ise, olayı tecrübe eden kişiden yani anlatıcıdan kaynaklanmaktadır. İcra ortamlarında ister kahvehane isterse de ev ziyaretlerinde olsun efsaneyle ilgili anlatılan olayların dinleyicide olumsuz bir durum oluşturması söz konusu değildir. Fakat memoralat anlatıcıları buldukları icra ortamlarından çekinmeleri sebebiyle anlatılarını kısık sesle aktarmaktadırlar.

Bölgedeki bazı icra ortamlarında kimi anlatıcılar ses kayıt cihazı, kamera gibi araçlardan rahatsız olup anlatıyı kısa kesmişlerdir. Her ne kadar teknolojik araçlar ortamdaki kaldırılsa da bazı ortamlarda anlatıcı kendisini huzursuz hissetmiş ve bu durumdan anlatılan ürün olumsuz bir şekilde etkilenmiştir.

2.3.1.2.1. Efsane ve Memoratların Anlatıcı Ortamı

Efsane ve memoratların kendilerine has bir anlatıcısı, bir anlatma mekânı ve zamanı yoktur. Hâlbuki hikâye ve destanın özel bir anlatıcısı zamanı, mekânı olması onların sanatsal ve estetik bir kaygı gütmesiyle ilişkilendirilebilir. Fakat efsane ve memoratların anlatılma ihtiyaçları ortaya çıktığında türlerle ilgili herhangi bir bilgiye vakıf olan birisi tarafından anlatılabilir. Efsane ve memorat anlatılmasının amacı, karşısındaki dinleyiciye bir mesaj vermektir. Bu sebepten dolayı türler içinde sanatsal bir endişe ve kaygı taşımazlar. Buna göre, derleme yapılan icra ortamlarında efsane ve memoratların anlatılması esnasında anlatıcının ve dinleyicinin yaşı, eğitim durumu, cinsiyeti ve anlatıldığı ortam metnin şekillenmesinde doğrudan etkili olur.

Alaşehir bölgesindeki efsane ve memoratların derlenmesi sırasında her yaş grubundan kişilerle görüşülmüştür. Her efsane ve memorat herkese ve her ortamdaki dinleyiciye anlatılmaz. Çünkü dinleyicinin türlere karşı bakış açısının ve yaşının uygun olmaması metnin aktarımını etkilemektedir. Fakat derleme sırasında çoğunlukla anlatıcıların yaş grupları orta ve üstü kişiler olduğu için türlerle ilgili yeterli bilgi ve donanıma sahip oldukları görülmüştür. Bu anlatıcılar öğrendikleri efsane ve memoratlarla ilgili içeriğe sahip bilgileri ya büyüklerinden edinmişlerdir ya da kaynağının tam olarak hatırlayamadıkları bir yerden öğrenmişlerdir.

Cinsiyet, metnin yapısını ve türünü belirleyici bir unsurdur. Saha çalışması esnasında erkek anlatıcıların daha çok efsane ve memorat bilgisine vakıf oldukları görülmüştür. Bu durumla ilgili olarak araştırmanın daha çok erkek anlatıcıların bulunduğu ortamlarda yapılmış olmasının etkisi olduğu söylenebilir. Özellikle veli, eren gibi dinî şahsiyetlerle ilgili içerikler anlatıcıların yaygın olarak dilindedir. Bunun yanında icra edilen türlerin ortamında erkek anlatıcıların ve dinleyicilerin var olması icra sırasında anlatının içine küfürlerin ve argo sözcüklerin girmesine neden olmaktadır. Özellikle kahvehanelerdeki icralarda bu şekil kelimelerin yer alması anlatımının doğal bir sonucudur.

İcra ortamındaki anlatıcı ve dinleyicinin arasındaki iletişim anlatıyı etkilemektedir. Çünkü anlatıcının atladığı veya eksik anlattığı bir içeriği karşısındaki dinleyici tamamlamakta ve ona yön göstermektedir. “Geçenlerde şöyle bir şey anlatmıştın.”, “Şunu da anlat.” gibi ifadelerle dinleyiciler anlatıların devamlığını

sağlamaya çalışmaktadırlar. Bu durumla ilgili olarak kimi zaman ev ziyaretlerinde kimi zaman da geleneksel icra ortamları olan kahvehanelerde bu tarz anlatıcıyı teşvik edecek sözlerle karşılaşmıştır. Anlatıcı ve dinleyicinin bulunduğu kalabalık ortamlarda dinleyiciler anlatıcının geçmişte anlattığı olayları hatırlayıp araştırma için bir kere daha anlatmasını istemişlerdir. Bu duruma misafirlğe gidilen bir ev ortamında anlatılan memorat örnek verilebilir. Araştırma için ziyaret edilen ev ortamında bulunan dinleyicilerden birisi başka bir dinleyicinin başından geçirdiği olayı hatırlatarak onu anlatmasını istemiştir. Bu anlatıcı da Yillikitiyoğlu'nun mezarın üzerindeki otları temizlediği anda karşılaştığı sıra dışı bir olayı anlatmıştır (212. anlatı).

Bazı icra ortamlarında anlatıcılar naklettiği ürünü sadece sözlü yolla anlatmakla kalmayıp onu jest, mimik ve ses tonu (vurgu, tonlama, duraklama) gibi etkenleri de kullanarak anlatının inanırılığını artırmaktadırlar. Bu durum daha çok dinî ve olağanüstü memoratların icrasında görülmektedir. Anlatıcılar kimi zaman yaşadıkları durumu anlatırken bazen ses tonunu alçatmak suretiyle bazen de çeşitli davranışlarla dinleyicideki korku ve heyecan gibi duyguları harekete geçirirler. Özcan Göres, isimli anlatıcı yaşadığı bir olayı anlatırken oturduğu yerden eliyle söylediklerini bir nevi destekleyerek bazen de yaşadığı olayın korkusuyla heyecanlanarak anlatıya katkı yapar. Bu anlatıcı gece koyun otlatırken yılan kılığına girmiş bir cinin ona sürekli göründüğünü belirtir (184. Anlatı).

Anlatıcılar özellikle memorat anlatırken icra ortamına yeni bir kişinin gelmesiyle anlatısını kesmekte veya aniden bitirebilmektedir. Zafer Yeşil, isimli anlatıcı kahvehane ortamındaki bazı kişilerin anlatılan türe yönelik olumsuz tavır alması nedeniyle anlatısını yarım bırakmıştır. Daha sonradan anlatıcı, icra ortamından o dinleyicinin ayrılmasıyla anlatıya kaldığı yerden devam etmiştir. Bu anlatıcı köydeki bir kişinin cinler tarafından çarpılmasını anlatmıştır (103. anlatı).

Efsane ve memoratların icra ortamlarında herhangi bir yer ve zaman sınırlaması yoktur. Bu bazen bir kahvehane bazen de davetli olarak ziyaret edilen yerdir. Derleme yapılan mekânlar insanların yaşam alanları olduğu için her zaman onlarda bir çağrışım yapmaktadır. Bu çağrışımın etkisiyle anlatıcı bölgede meydana gelen herhangi bir efsane ve memorat olayını açıklama ve onu anlatma ihtiyacı hissetmiştir. Bir efsanede bölgedeki tarihî olay ve yapılarla ilgili derleme yapılırken anlatıcı tarihî bir köprüyle ilgili bir anlatıyı hatırlamış ve bildiği kadarıyla efsaneyi anlatmıştır (113. anlatı).

Efsane ve memorat anlatıcıları, anlattığı olayın yaşadıkları ortamlarda meydana geldiğini ifade ederler. Hatta anlatıcı anlattığı türü daha inandırıcı kılabilmek için kendi çevresinde bulunan somut nesnelere örnekler verir. Kaynak kişi, gece koyun otlamaktan gelirken hayvanları sulamak için gittikleri çeşmede cinlerin kedi kılığına girdiğinden, yanında bulunan arkadaşından, belindeki tüfeğinden, elindeki sopasının meşe olmasına kadar detaylı bir şekilde anlatısını izah etmeye çalışır (154. anlatı). Kaynak kişinin, bu gibi detayları anlatısının içine katması ürünün inanırlılığını artırması bakımından önemlidir.

Bölgedeki saha çalışmasında kaynak kişilerin belirlenmesi noktasında anlatıcı ve dinleyiciler bazı zamanlarda anlatma yeteneği olan kişilere araştırmacıyı yönlendirmeleri söz konusu olmuştur. Örneğin bu yönlendirilmiş görüşmelerden birinde Hüseyin Özkan, isimli anlatıcıdan derleme esnasında pek çok efsane ve memorata dair anlatı elde edilmiştir (KK139).

Bölgedeki anlatıcıların eğitim durumlarına bakımından büyük çoğunluğunun ilkokul mezunu oldukları görülmektedir. Anlatıcıların ilkokul mezunu olmaları efsane ve memoratlar bakımından daha çok anlatı temin edilmesini sağlamıştır. Belirli bir eğitim almış anlatıcılar ise, türlere karşı önyargılı ve alaycı bir şekilde yaklaşmışlardır.

3.3.1.2.2. Efsane ve Memoratların Dinleyici Ortamı

Bir türün icrası esnasında ona etki eden unsurlardan birisi de dinleyicilerdir. Anlatının icrası esnasında derlemecinin dışında bir dinleyicinin bulunmaması anlatımın daha etkili bir şekilde gerçekleşmesi sağlamaktadır. Çünkü anlatıcı sahaya çıkmış araştırmacıyı daha öncesinde tanımaması ve onu bilmemesi anlatılan olayın daha ayrıntılı ve daha kapsamlı bir açıklama yapmasına vesile olur. Bu durum daha çok kişisel bir tecrübenin ürünü olan memoratlarda görülür.

Efsane ve memoratların icrası sırasında dinleyicilerden kimisi çeşitli jest ve mimikleriyle anlatılan ürüne yönelik bakış açısını ortaya koymuştur. Dinleyici kitlesinin daha çok memoratla ilgili anlatılar esnasında korku ve şaşkınlık gibi çeşitli hislere kapıldığı görülmüştür. Örneğin cinle ilgili bir memorat anlatısında dinleyicilerden bazıları ya konuyu değiştirmeye çalışmakta olduğu ya da bulunduğu yerden kalkıp gittiği görülmektedir.

İcra sırasında bazı dinleyiciler anlatılan içerikten etkilenip küfür ve argo ifadelerini kullanmışlardır. Bu durum daha çok olağanüstü olaylar ve varlıklarla ilgili anlatılan ürünlerde sıkça bu tarz ifadeler kullanılmıştır. Bazı dinleyici kitlesi de anlatılan ürünün kendisi üzerindeki etkisini anlatının sonunda olaya dair yorumlamalar yaparak ortaya koymuştur. Örneğin, dinî anlatılarda kutsalın zarar görmesini duyan dinleyici anlatı sonunda böyle konuların eğlenceye gelmeyeceğini ve asla yapılmaması gerektiğini belirtir.

İcra ortamındaki bazı dinleyiciler efsane ve memoratların icrası sırasında anlatılan ürünün içeriğine dair eksik kalan yerleri tamamladıkları görülmüştür. Yani dinleyiciler anlatının kahramanına, zamanına ve olayın meydana geldiği yere dair çeşitli düzeltmeler yapmışlardır. Olağanüstü olaylarda anlatıcı cinlerden bahsederken dinleyici (kardeşi) araya girerek bahsedilen varlığın cin değil şeytan olduğunu söylemiştir (190. anlatı).

İcra ortamlarında kimi zaman dinleyici kitlesinin kalabalık olması türlere yönelik olumsuz bir durumun oluşmasına neden olmaktadır. Anlatıcı sözü edilen türlere yönelik anlattığı içeriğin dinleyici tarafından ciddiye alınmadığını görünce konuşmasını yarıda kesmek zorunda kalmıştır (KK103, 171. anlatıda).

2.4. Efsane ve Memoratların İşlevsel Özellikleri

İşlevsel kurama göre, metnin kendisi tepki gösterecek bir izleyici kitlesine sunulmaz ya da icra edilmezse anlamsızdır. Kısaca işlevsel kuram, icra edilen bir folklor unsurunun, onu anlatan ve dinleyende oluşturduğu ya da oluşturdukları niteliğin ortaya konulmasını amaçlamıştır. Başka bir deyişle, folkloru ve onun insan hayatındaki rolünü tam anlamıyla anlayabilmek için halk bilgisi ürünlerinin değişik toplumlardaki uygulamalarına dair çok daha fazla bilgi sahibi olunması gerekmektedir. İşte bu nedenden dolayı halk bilgisi ürünleri birden fazla işleve sahip olduğunu (Çobanoğlu, 2010: 256) söyler.

Halk bilgisi ürünleri için Türk insanının edebi ve estetik zevkinin, tasarım gücünün, algılama, yorumlama ve sonuca varma yeteneğinin yansıması olan bu kültürel aktarımın en canlı örneklerinden biri halk edebiyatı ürünleridir. Bu anlamda efsane, masal, destan, fıkra, türkü gibi halk edebiyatı ürünleri sahip oldukları gelenek taşıyıcılığı, eğitime, sosyal motivasyon, yaratıcılık, bütünleştiricilik, dengeleme, bir

düşünceyi destekleme, eleştiri ve denetim mekanizması, dikkat çekme, az sözle çok şey anlatma, kıssadan hisse kapma, gerilimleri yumuşatma, eğlendirme, güldürme ve rahatlatma işlevleriyle toplumsal yapının güçlü tutulmasında çok önemli görevler yüklenmektedir (Eker, 2010: 394) şeklinde halk bilgisi ürünlerinin işlevini izah eder.

Efsaneler gelenek ve göreneklerin koruyucusudurlar (Seyidoğlu, 1985: 198). Efsane ve memoratlar toplumların yaşamlarında önemli bir yerde bulunmaktadır. Örneğin toplumların hayatında bazı önemli yerler vardır. Bunlar, camiler, türbeler vb. yerlerde uyulması gereken çeşitli ritüeller vardır. Bu tip yerler ziyaret edilirken abdest alınır, dualar edilir. Bu ziyaretler bazı yerlerde belli günlerde yapılır veya tekrarlanır. Böylelikle efsane ve memoratlar gelenek ve göreneklere destek vererek onların geçmişten günümüze aktarıla gelmesini sağlar.

Efsaneler topluma yön verirler (Seyidoğlu, 1985: 198). Efsane ve memoratlar hem toplumsal hem de bireysel manada insanların kendilerine çekidüzen vermelerini öğütler. Çünkü bu anlatı türleri insanlara neyin iyi neyin kötü olacağına dair bilgiler verir. Kutsala değer vermeyip zarar verenlerin perişan olup gittikleri, büyüklerin sözlerini dinlemeyip cezalandırılanların ne hallere geldikleri ve bunun gibi ahlaki ve insani duygular efsane ve memoratlar vasıtasıyla sık sık anlatılmaktadır. Bu anlatımlarla toplumdaki bireylerin doğruluk, dürüstlük gibi iyi nitelikler kazandırılması amaçlanır.

Efsaneler etrafında teşekkül ettikleri yerlere mana kazandırır (Seyidoğlu, 1985: 199). Türk tarihi başlangıçtan günümüze kadar efsane ağırlıklı bir tarihtir. Türk milletinin doğuşu, Ergenekon'dan çıkışı, dünyaya yayılışı, yeni devletler kuruşu Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması, Osmanlıların yükseliş belirlen efsanelerle idealleştirilip inançla yaşanır hayat haline getirilmiştir. Türk milleti kutsal değerlere inanan, sevdiği, doğru bildiği kişileri efsaneleştiren onlara ideallerinin kimliğini veren bir millettir. Atilla, Alpaslan, Osman Gazi, Murat Hüdavendigâr, Yıldırım, Emir Sultan, Pir Sultan ve Yunus Emre gibi asker ve sivil Türk büyükleri etrafında efsane ağı örülmüş ve bu şahsiyetler toplumun ideal insan misalleri olmuşlardır (Olgun, 1989: 34). İnsanların bir toprak parçasını yurt tutup vatanlaştırmada tarihte yaşamış şahsiyetler önemli yer tutmaktadırlar. Toplumlar bu lider vasıflı kişileri kendilerine rehber edinerek üzerine bastığı toprağa daha da güçlü bir şekilde sahiplenirler.

Efsanelerin koruyucu rolleri vardır (Seyidoğlu, 1985: 199). Mekânlarla ilgili efsane ve memoratlar hem oluştukları yerleri hem de oralara inananları koruma işlevi vardır. İçinde kutsal birisinin yattığına inanılan bir mezar yerinin değiştirilmesi mümkün değildir. Buralara ve çevresine el sürülemediği için hem yapılar hem de etrafındaki ağaçlar varlıklarını her daim korumuşlardır.

Efsanelerin tedavi edici işlevleri vardır (Seyidoğlu, 1985: 199). Bireyler, çeşitli rahatsızlıkları için türbeleri ve kutsal mekânları ziyaret eder ve buralarda şifa bulacağına inanırlar. Böylelikle bireyler kutsal yerlerde hem bedenem hem de ruhen bir huzura ulaşırlar.

Efsanelerin eğitici ve öğretici işlevleri vardır (Seyidoğlu, 1985: 199). Eğitici ve öğretici işlevleriyle efsane ve memoratlar içinde uyarma, cezalandırma, ödüllendirme gibi özellikleri vasıtasıyla topluma bazı değerler kazandırırılar. Ayrıca eğitici işleviyle de efsane ve memoratlar geçmişten beri aktarıla gelen zengin bir dil olan Türkçeye çeşitli şekillerde hizmet etmeye devam etmektedirler. Yani dilin korunması ve yaşatılmasında türler önemli bir işleve sahiptirler.

Efsane ve memoratların işlevleri bakımından başta gelen özelliği didaktikliğidir. Bu didaktikliği neticesinde türler gelenek-görenek, örf, det gibi toplumsal dinamikleri günümüze ve geleceğe taşırlar. Saha alışması neticesinde gözlemlendiği kadarıyla bu iki tür toplum üzerindeki yazısız bir hkmdr. Türler, insanlara nelerin nasıl ve niçin yapılması gerektiği lsnde onlara rehberlik etmektedirler. Bu rehberlik topluma sevgiyi, saygıyı, dürüstlüğü, doğruluğu aşılamakta; yalanın ve riyanın, hırsızlığın, fenalığın, ahlaksızlığın kötü bir şey olduğunu bireylere somut örnekler göstererek onların adap ve erkna uygun hareketlerde bulunmasını ğtler. İşte bundan dolayı efsane ve memoratlar bu ve bunun gibi verdikleri mesajlarla yüzyıllardır nesillerin arasında szlp günümüze kadar aktarıla gelmişlerdir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ALAŞEHİR YÖRESİNDEKİ EFSANE ve MEMORATLARIN İNCELENMESİ

3.1. Alaşehir Yöresindeki Efsanelerin İncelenmesi

Alaşehir ve mahalleleri kapsamında yapılan saha çalışması neticesinde pek çok efsaneye ulaşılmıştır. Bu efsaneler yaratılış ve oluşum, dinî, olağanüstü, tarihî ve yer adlarıyla ilgili efsaneler olmak üzere beş ana başlığa ayrılmıştır.

3.1.1. Yaratılış ve Oluşumla İlgili Efsaneler

Mit her zaman için “yaratılış”la ilgilidir. Bir şeyin hayata nasıl geçtiğini veya bir davranışın, bir kurumun, bir çalışma biçiminin nasıl yaratılmış olduğunu anlatır. (Eliade, 2001: 28). Bundan dolayı da mitik ürünler her zaman bir başlangıcın öyküsünü anlatır.

M. Eliade, yaratılışla ilgili başka bir görüşünde şunları söyler. Her efsane bir gerçeğin nasıl varlık kazandığını anlatmaktadır; bu gerçek ister tam bir hakikat olan kozmos ya da bir ada, bir bitki türü, insani bir kurum gibi bir parça olsun. Nesnelere “nasıl” yaratıldığını anlatırken bunlar açıklanmakta ve dolaylı olarak şu soruya cevap verilmektedir? Neden varlık kazandılar? “Neden” her zaman “nasıl”la örtüşmekte (Eliade, 1991: 77) olduğunu belirtir.

Efsane ve mit var olan ve bir nesnenin bir varlığın oluşumuna dair bilgileri içerir. Bunun sonucu olarak da dünyayı ve evreni anlamaya çalışan insanoğluna açıklayıcı bilgiler sunar. Sadece dünyanın, hayvanların ve insanların kökenini anlatmakla kalmaz aynı zamanda insanların bugün içinde bulunduğu duruma gelmesine kadar yaşanan önemli olayları da anlatır. Başka bir deyişle onun ölümlü, cinsiyetli toplum halinde örgütlenmiş, hayatta kalması için çalışması gereken ve belirli kurallara göre çalışan bir varlık durumuna gelmesine kadar meydana gelen önemli hâdiseleri aktarır (Eliade, 2001: 20-21) şeklinde ifade eder.

Mitleri açıklamakla belli bir toplumun davranışlarını, isteklerini ve zevklerini anlamak mümkündür. Mitler kutsal ve gerçek öyküleri anlatırlar. Çünkü her zaman insanlar tarafından gerçek olduğuna inanılan şeyleri ele alırlar. Kozmogonik mit

gerçektir, dünyanın yaratılışını anlatır. Ölümün kökeniyle ilgili olan mit de doğrudur. İnsanın ölümlü oluşu da bunu kanıtlamaktadır (Artun, 2013: 11) şeklinde ifade eder. Mitlerde anlatılan hikâyelerin gerçek olduğuna delil olarak dünya hayatında meydana gelen olaylar kanıt gösterilmektedir. Bu durumda da mitik öykülerin her zaman bir gerçeğin ve kutsalın hikâyesini anlattığı sonucuna ulaşılır.

İnsan davranışları ve inanışları için model teşkil eden yaşama anlam ve önem kazandıran dolayısıyla insanın kendi hayatını ve etkinliklerini anlamlandırmasını sağlayan ve çoğu zaman bir yaratılışın öyküsünü anlatan geleneksel olarak yaşadıkları toplumlarca “kutsal” ve “gerçek” kabul edilen anlatılara mit adı verilir. Mit, kutsal bir öyküyü, başlangıçtaki yeryüzünün hatta evrenin başlangıcını ve kökenini anlatır. Bu tarih olarak isimlendirilen zamanın da ötesinde “her şeyin yaratıldığı” bir ilk başlangıç zamanıdır. Mitler ya bütün evrenin veya onun yalnızca küçük bir parçasının, bir kuş veya bir ağaç cinsinin, bir insan davranışının, bir sosyal kurumun nasıl oluştuğunu anlatır. Başka bir ifadeyle mitler bu yüzden bir yaratılışın öyküsüdür. (Çobanoğlu, 2012: 104) şeklinde ifade eder.

Oluşum efsaneleri ise, bir varlığın bir nesnenin veya başka bir şeyin niteliğini belirtmek ve onun oluşumuna dair yaşanan olayları anlatan mitik kökenli efsanelerdir.

Buch, oluşum efsanelerini bir üniversiteye benzetir. Buch, efsane “geriye doğru sorar” neden arar ve bu arada genellikle derinlere sebeplerin sebeplerine iner, sonucunda bu “ilk sebebe” gelinceye dek devam eder. Böylece efsane düşünce bilimlerin temel okulu olur. Yani insanlığın “ilk üniversitesi” (Buch, 1992: 13-14). İnsan, çevresinde gördüğü ve anlamlandırmada sıkıntı çektiği bazı noktaları oluşum efsaneleriyle izah etmeye çalışır. Böylelikle var olan herhangi bir nesnenin özelliğini öğrenerek ona karşı bir üstünlük elde eder ve bunun sonucu olarak da o nesneye hükmeder.

Örnek, oluşum efsanelerini şu şekilde açıklamaya çalışır. İlkel efsaneler; tanrıların, evrenin, insanların yaratılış ve ortaya çıkışlarını anlatır. Bunun yanında ilk işlenen günahı, ölümün kökenini, tufanı, tanrıların insanları nasıl cezalandırdıklarını, avcılığın ve hayvancılığın başlangıcını, bitkilerin nasıl oluştuğunu, ateşin bulunuşunu, cinselliğin başlangıcını, yeryüzünün ilk çiftini ve ailesini, gelenek ve göreneklerin, törelerin, teknik bilgilerin kaynağını da kendine konu edinir. Efsanelerin geneli

“açıklayıcı” niteliktedir; yani bir çeşit “bilim öncesi bilim” niteliğindedir. “Açıklayıcı” nitelikteki efsaneler “nasıl” sorusunu cevaplarken ara ara “niçin” sorusuna da cevap vermeye çalışır (Örnek, 2014: 185) diyerek görüşlerini belirtir. Oluşum efsaneleri dünya ve dünya varlıkları hakkında bilinmeyenlere yönelik bir açıklama getirir.

Artun, oluşum efsaneleri hakkında şunları söyler. Oluşum efsaneleri, ilkel insanın kafasında oluşturduğu sorulara cevap vermeyi soyut ve somut her türlü varlığın kökenini açıklamayı amaçlayan mitlerdir. Bununla birlikte tanrılar hakkında teogoni mitlerine daha yoğun ve karmaşık kültüre sahip topluluklarda da ikincil bir öneme sahip köken yani açıklayıcı anlatılar hemen her kültürde karşımıza çıkarlar (Artun, 2013: 9) şeklinde ifade eder. Oluşum efsaneleri toplumların merak ettiği sorulara dair bir açıklama getirir.

Önal, oluşum efsanelerini şu şekilde açıklar. Efsaneler mitlerden kopmuş bir parçadır çünkü mitler genellikle daha uzun anlatılardır. Efsaneler ise, mitlerin yalnızca bir parçasını sunar. Mite ait anlatımların bütünlüğü zamanla parçalanarak ya da unutulularak açıklayıcı sebep sonuç ilişkileri içinde günümüze kadar efsane olarak gelmiştir. Efsanelerin mitlerden koparak günümüze kadar gelmesinin en önemli sebebi açıklayıcı olmalarından kaynaklanmaktadır. Var olan bir canlının ya da cansızın herhangi bir özelliğini açıklayan efsanelerdir. Bu efsaneler genellikle bilinen dünyada gerçekleşir. Fakat ne zaman meydana geldiği bilinmemektedir (Önal, 2005: 34-37) şeklinde ifade eder.

Oluşum (etiyojik) mitlerin görevi soyut ve somut kavramların alegorik izahını vermektedir. Bu anlamda mitolojik inançlarla yaşayan kavimlerde oluşum mitleri çok gelişmiştir ve oluşum mitlerin kalıntılarına dünyanın hemen hemen bütün halklarında rastlamanın mümkün (Bayat, 2005: 10) olduğunu belirtir.

Oluşum mitleri dünyanın, insanın, diğer varlıkların, coğrafi şartların oluşumunu, kaynağını ve niteliklerini, dinsel törenleri, törensel araçların ayrıntılarının neden incelenmesi gerektiğini açıklar. Köken açıklayıcı (etiyojik) öğeler bu bağlamda mitlerin en işlevsel unsurları arasındadır (Çobanoğlu, 2012: 105) ifade eder.

Bilim insanlarının yukarıdaki görüşlerinden hareketle saha çalışmasında oluşum efsaneleriyle ilgili 11 efsane tespit edilmiştir. Bu efsanelerden 10 tanesi hayvanlar ve hayvanların çeşitli oluşum özelliklerine değinirken geriye kalan 1 efsanede de ölümün

insana verilışıyle ilgilidir. Oluşum efsanelerinde hayvanların insana karşı gelme, söz dinlememe ve kötü davranışlarda bulunmaları onların bir özelliğini belirlemiştir. Bununla birlikte, hayvanların niteliklerine dair efsaneler çoğunlukla ödül ve ceza şeklinde iki bölüme ayrılmıştır.

1. efsanede kedinin her zaman dört ayak üzerine düşmesiyle ilgili bir efsane anlatılmaktadır. Kedi, Hz. Peygamberin namaz kıldığı bir esnada ona doğru gelen yılanı görmüş ve koşarak yılanı öldürüp bir kenara atmıştır. Bu davranışından sonra Hz. Peygamber, kedinin hiçbir zaman dört ayak üzerine düşmemesi için dua etmiş. 2. efsanede Nuh peygamberin sözünü dinlemeyen kedi ve köpeğin cezalandırılması anlamıştır. 3. efsanede Nuh peygamberin gemisindeki hayvanlardan birisi olan farelerin söz dinlemeyip etrafa zarar vermelerinin sonucu olarak Nuh Peygamber Allah'a dua edip aslanın burnundan kedinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. 4. efsanede yılanın cennet bekçiliği yaptığı sırada yanına şeytan gelmiş ve yılanın şeytanı cennete almasından dolayı ayakları kopmuş ve dünyaya sürülmüştür. 5. efsanede Süleyman peygamber bütün kuşlardan tüylerini getirmelerini istemiş ve yarası haricindeki kuşların hepsi gelip tüylerini dökmüşler. Daha sonra Süleyman peygamber yarasaya geç gelmesinden dolayı kızmış ve bu sebepten yarası bütün tüylerini olduğu gibi bırakıvermiş. Aradan bir müddet zaman geçince bütün kuşlara tüylerini almaları söylenmiş fakat en arkadan gelen yarasaya alacak tüy kalmamış. İşte bu yüzden yarası tüysüz kalmıştır.

6 ve 7. efsanelerde ise, kötülüğe aracı olmak sebebiyle cezalandırılan katır ve kertenkele vardır. 6. efsanede katır İbrahim peygamberin yanacak olduğu Nemrut ateşine odun taşınması sebebiyle peygamber tarafından neslinin kurumaması ve üreyip çoğalamaması şeklinde bedduasını almıştır. 7. efsanede İbrahim peygamber ateşin içinde yanarken kertenkelenin oraya gelip yakıcı alevin daha iyi harlanması için ateşe üflemiş. Bu nedenden ötürü de kertenkele İbrahim peygamberin bedduasını almış. 8. efsanede nefsi arzulara karşı bir cezalandırma söz konusudur. İbrahim peygambere çeşitli eziyet ve zulümler yapan Nemrut'un çığırından çıkmış hal ve hareketlerinden sonra Allah, sineğe Nemrut'un kulağından girmesini emretmiş ve onu sürekli rahatsız etmesini söylemiş. Bunun neticesi olarak da Nemrut küçük bir sineğin vesile olmasıyla ölüp gitmiştir. 9. efsanede yılanla ilgili benzer bir anlatım vardır. Yılan cennet bekçiliği yaptığı esnada şeytanı cennete almasından dolayı cezalandırılmış, ayakları kırılmış ve dünyaya sürülmüştür. Ayrıca bu davranışından dolayı yılan ömrü boyunca sürünmeye

mahkûm edilmiştir. 10. efsanede koyuna yönelik bir oluşum efsanesi anlatılmıştır. Koyunların başka bir âlemde iken dört gözü varmış. Koyunlar, bir gün dünyaya gönderileceklerini öğrendikleri zamandan dünyaya geldikleri zamana kadar sürekli ağlayarak iki gözlerini kaybetmişler. Bu metinde de hayvanın vücut özelliğine dair bir efsane anlatılmıştır. Son olarak, 11. efsanede ölümün insanoğluna verilmişinden bahsedilir. Ölümün acı ağırlığı başlangıçta dağlara verilmiş ama dağlar bu yükü kaldıramamış. Daha sonra da bu yük insanoğluna verilmiş. İnsanoğlu, ölümün bu yükü altında bir tarafı ağlarken diğer tarafının da gülmesinden dolayı ölüm insanoğlunun omuzlarına verilmiş.

Sonuç olarak, oluşum efsaneleri var olan bir canlının niteliğini açıklayıcı bir özelliğe sahiptirler. Bu efsaneler çoğunlukla bu dünya üzerindeki varlıkların oluşumlarındaki nedenleri ve nasılları izah etmektedirler. İnsanların çevresinde gördüğü canlıların dikkat çekici öne çıkan niteliklerini anlamak ve anlamlandırmak yetisinden dolayı efsaneler bu duruma bir cevap niteliğinde açıklamalar getirmişlerdir. Buna göre, Alaşehir ve köylerinden elde edilen oluşum efsanelerinde genellikle kötü davranışlarda bulunmak ve söz dinlememenin sonucunda bir cezalandırma söz konusudur. Bu cezalandırma ile de varlıkların bir özelliği ortaya çıkmıştır.

3.1.2. Dinî Şahsiyetlerle İlgili Efsaneler

Dinî temelli efsanelerde, dinin emir ve yasakları, kuralları ve din ulularının maceraları anlatılmaktadır. Bireyler dinin emirlerini, yasaklarını; günahı, haramı, helâli, yanlış, doğruyu daha iyi anlatabilmek için cezaî müeyyidelerin etkisini gösterebilmek için belli bir şahsa ya da olaya bağlı olarak bu kavramlar çerçevesinde bazı efsaneler anlatılmıştır (Ergun, 1997: 44). Araştırma bölgesinde anlatılan dinî efsaneler 3 ana başlığa ayrılmıştır. Bunlar; Şehitler, Hızır ve Erenler/Din Ulularıdır.

3.1.2.1.Şehitlerle İlgili Efsaneler

Şehit, kutsal bir ülkü ya da inanç uğrunda ölen kimse, ülkesi, amacı ya da inancı uğrunda savaşırken ölmek (Türkçe Sözlük, 2009) şeklinde ifade edilir. Bu tanımlamada şehitliğin temelinde yatan niteliklere dikkat çekilmiştir. Bunun yanında şehit kelimesinin kökenine ilişkin Türkçede “şehit” şeklinde telaffuz edilen “şehîd” kelimesi Arapça olup ş h d kökünden türemiştir. Arapçada bu sözcüğe verilen anlamlar bir yerde ya da zamanda hazır olmak yani bulunmak, bilmek ve bildirmek şeklinde özetlenebilir.

Türkçede ise, kullanılan ve aynı kökten türeyen “şahit olmak”, “şahitlik yapmak” kelimeleri de hemen hemen bu anlamlarda kullanıldığını (Yaran, 2012: 211) ifade eder. Bununla birlikte çeşitli ayetlerde ve hadislerde de şehit ve şehitlerle ilgili şu bilgiler mevcuttur.

Kur’an’da “Allah yolunda öldürülenler” olarak ifade edilen şehitlerin diri olmalarının nasıl bir anlama geldiği, burada geçen “diri” kelimesinin gerçek anlamda mı yoksa mecaz anlamında mı kullanıldığı konusunda birbirinden farklı görüşler ortaya koyarlar. Taberî’ye göre; bütün insanların ruhları zaten berzahta diridir. Yalnız cennete girecek diğer kişiler cennet nimetlerinden, yeniden dirilme sonunda oraya girince yararlanacakları halde şehitler bunlardan daha berzahta iken yararlanacaklardır. Onların diri olmaları bu anlamdadır. Semerkandî’ye göre, bunların ruhlarına canlı kişilere gösterilen itibar gösterileceği için bu anlamda diri denmiştir. Râzî’ye göre; şehitlerin diri olmaları ile ilgili farklı değerlendirmeleri verirken bazı Mu’tezile kelamcılarının onların ahirette diri olacakları şeklindeki görüşlerini reddeder. Yine onun anlattığına göre şehitlerin diriliğinden maksadın; ruhlarının diri olması, hatta bunların her gece arşın altında rükû ve secde ettikleri görüşü yanında onların bedenleri diri oldukları görüşü de vardır ve bedenleri diri olduklarını iddia edenlerden bazıları gerçektir sayılabilecek açıklamalar yapmaktadır. Ayetteki diriliği mecaz anlamında sayanlar onlara; dinen yüksek bir seviye ve âhiret mutluluğunu kazandıkları, cesetlerinin çürümediği, yıkanmadan defnedildikleri için diri denmiştir, gibi yorumlar yaparlar. İbn Atiyye’ye göre İslâm âlimlerinin çoğunluğu şehitlerin şu anda cennette olduğu görüşündedir. Cennetin dışında olduklarını söyleyenler de vardır (Yaran, 2012: 216-217).

İslam âlimlerinin görüşlerinden hareketle şehit olanların ölmediği ve bedenleri diri olup Allah’a ibadet ettikleri belirtilmektedir. Bundan dolayı şehitler hem dinî kaynaklarda hem de halk inancı noktasında önemli bir yerde bulunmaktadırlar. Halk inançlarının bir yansıması olan efsanelerde de şehitlik mertebesi son derece önemli ve kutsal sayıldığı görülmektedir.

Çalışma alanı olan Alaşehir ve çevresinde şehitlerle ve şehitlerin buldukları yerlerle ilgili 2 efsane tespit edilmiştir. Bu efsanelerde şehit ve şehitliğin kutsallığına onlara saygısızlık yapanların ise uyarıldığı anlatılmaktadır. Buna göre; 12. efsanede şehidin bulunduğu yerin kutsiyetine ve dokunulmaması gerektiğine dair bir anlatı vardır. Şehitler vatan ve millet uğruna canını hiçe sayan kimselerdir. Onların bulunduğu yerlerin bir manevi havası ve kutsiyeti vardır. İşte bu durumu hiçe sayanların sonu bu efsanede şu şekilde anlatılır. Şehidin bulunduğu yeri darmadağın eden bir kişi, nasıl o kutsal mekânı yok ettiyse kendisi de aynı şekilde yok olup toplumdaki silinip gitmiştir.

13. efsanede yine kutsala dokunulmaması ve saygı gösterilmesiyle ilgili bir anlatı tespit edilmiştir. şehidin bulunduğu yerde başıboş bir şekilde koyunları otlatmak şehidin manevi dünyasına zarar vermiştir. Bunun sonucunda da şehit o kişiye seslenerek kutsallığına saygı duyulması gerektiğini belirtmiştir.

Türk kültüründe şehit ve şehitlere yönelik büyük bir saygı ve hürmet vardır. Çünkü onlar kendilerini kutsal bir amaç uğruna feda etmişlerdir. Bu durum onların toplum nazarında saygısını ve kutsiyetini artırmıştır. Bunun sonucunda da şehitlere ve şehitliğe yönelik bir manevi hava oluşturulmuştur. Bu manevi kişilere dokunulması ve saygısızlık yapılması asla kabul edilmeyen bir durumdur. Eğer bu kaideye uyulmazsa kişinin bir şekilde cezalandırılacağı bilinir. İşte bölgeden elde edilen efsanelerde bu içeriğe sahiptirler. Şehide saygısızlık yapanın yaptığı yanına kâr kalmaz ve bir şekilde cezasını bulacağı belirtilir.

3.1.2.2. Hızır ile İlgili Efsaneler

Türk halk kültüründe en yaygın kültlerden birisi Hızır kültürüdür. Hızır, herkesin yardımcısıdır. İnsanların zor durumda kaldıklarında bekledikleri kişi Hızır'dır. Hızır, toplumda herkesin hakkında bir şeyler söyleyebileceği bir zattır. Bu noktada Alaşehir ve mahallelerindeki Hızır ile ilgili anlatılara geçmeden önce onun hakkında kısaca şu bilgiler verilebilir.

Hızır, Arapçadaki el-Hadır kelimesi, hemen hemen bütün kaynaklarda bir isim olarak değil, lakap olarak değerlendirilmiştir. Bu kelime bazı kaynaklarda da el-Hadr, el-Hıdır şeklinde kaydedildiği görülürse de, doğrusunun el-Hadır olduğu kabul edilmiştir. Bu kelimenin Türklerde Hızır ya da az da olsa Hıdır, İranlılarda ise Khezr şeklinde kullanıldığı bilinmektedir. El-Hadır kelimesi yine Arapçadaki el-Ahdar manasına geldiğini (Ocak, 2012: 58) ifade eder.

Halk kültüründe Hızır, bütün umut ve imkânların tükendiği, çarelerin sona erdiği durumlarda yardıma çağrılan ve çağrıldığında da mutlaka geleceğine inanılan sonsuz güce sahip semavi bir kurtarıcıdır. Türkçedeki “Kul sıkışmayınca Hızır yetişmez”, “Hızır gibi yetişti” ve buna benzer kalıplaşmış sözler hep bu inancın bir ifadesidir. Dolayısıyla Hızır'ın bütün İslam milletlerinin en bilinen simalarından birisi (Ocak, 2012: 107) olduğunu belirtir.

Halk inanışlarında bir Hızır portresi oluşmuştur. Bu portrede Hızır insanlara şu şekilde yardımlarda bulunur. Zor durumlarda ve felaketlerde yardımcılık, iyileri ödüllendirip kötülerini cezalandırma, bereket ve bolluğa kavuşturma, savaşlarda yardım etme gibi işlevleriyle Hızır toplumsal bir amaca hizmet etmektedir (Ocak, 2012: 109-118). Bölgeden derlenen Hızır ile ilgili efsanelerde onu kimsenin bilmediği ve tanımadığı bir kılıkta gelip insanlardan bir şeyler istediği görülmektedir. Hızır'ın isteğine olumlu cevap verenler hayır dua alırken olumsuz cevap verenler de genellikle beddua almışlardır. Alaşehir'de Hızır ile ilgili 5 efsane anlatısı tespit edilmiştir. Bu efsanelerden 3 tanesi ödüllendirme yani hayır dua alma diğer 2 tanesi de cezalandırma diğer deyişle beddua almayı içerir.

14 ve 15. efsanelerde Hızır'a kötü davranmanın bir sonucu olarak cezalandırma söz konusudur. 14. efsanede Hızır köylü bir adamın misafirperver olup olmadığını sınımıştır. Günlerden bir gün köyün birisine yabancı bir adam gelir. Oradaki misafir sevmeyen adamı bulur ve onun evine misafir olur. Kendisine karşı kötü davranışı neticesinde adamı cezalandırır ve ona gereken dersi verir. 15. efsanede Hızır, bu sefer yaşlı bir dilenci gibi bir köye gitmiştir. Oradaki kadınlardan yiyecek bir şeyler istemiş lakin ne yaptıysa ne ettiyse bir türlü onlardan bir lokma yiyecek bir şey alamamış. Bunun üzerine Hızır oradan ayrılmadan onlara dokuz eviniz on olmasın, şeklinde beddua ederek orayı terk etmiştir ve kadınlar Hızır'ın bedduasını almışlardır. Böylelikle Hızır'a karşı olumsuz hareketlerde bulunanlar cezalandırılmıştır.

Bunun yanında Hızır, kendisine iyi ve cömert bir şekilde davranış sergileyenlere şu şekilde bir ödüllendirme yapar. 16, 17 ve 18. efsanelerde Hızır'a karşı iyilik edenler karşılığında onun takdirini kazanıp duasını almışlar ve böylelikle ödüllendirilmişlerdir. 16. efsanede bir akşam vakti karanlığın içinden garip bir yolcu gibi gelen Hızır işine gidecek olan adamı yakalamış ve ondan yardım istemiştir. Onu gören köylü karısına misafirine elde avuçta ne varsa önüne koymasını kirli çamaşırlarını yıkamasını sıkıca tembihlemiştir. Hızır, köylünün bu cömertliği ve misafirperverliği karşısında ona dua etmiş ve çok zengin olacağını müjdesini vermiştir. 17. efsanede Hızır saf, temiz kalpli bir kişiye gelmiş ve ona bir sır vererek mükâfatlandırmış. İşte bu efsanede köyde yaşayan temiz kalpli bir kızcağıza gelen Hızır ona bir sır vermiştir. Bu sırda onun bir yerlere para koyduğunu ve her gün gidip oradan parayı almasını istemiştir. Kızcağızda kendisine söyleneni yapmış ve paraları her gün o yerden almış gelmiş. Günler böyle

geçerken kocası bu paralardan şüphelenip karısına sormuş ve zorla ona sırrı söyletmiş. İşte o günden sonra da kızcağıza bir daha para verilmemiş. 18. metinde günlerden bir gün kapıya yoksul bir kılıkta adamın birisi gelmiş ve zeytinyağlı yumurta istemiş. Hane sahibi de tanrı misafiri olan adamı buyur edip bir güzel karnını doyurmuş. Hızır, biraz yedikten sonra da ev sahibine duasını edip ortadan kayboluvermiş. O günden sonra evdeki zeytinyağı küpleri her gün dolup dolup taşmaya başlamış.

Sonuç olarak, Hızır gittiği yerlere kimi zaman garip bir dilenci gibi kimi zaman bir oradan geçen biri gibi kimi zaman da kendi kimliğiyle karşısındakileri sınava tâbi tutmuştur. Hızır'ın yapmış olduğu bu sınav toplumsal değerlerin insanlarda karşılık bulup bulmadığıdır. Hızır gittiği gördüğü yerlerde yardımseverliğin, misafirperverliğin ve cömertliğin karşılığı olarak onları ödüllendirmekte, cimriliğin ve kötü davranışların sonucu olarak da yine onları bedduayla cezalandırıp ders vermektedir.

3.1.2.3. Erenler/Din Ulularıyla İlgili Efsaneler

Saha çalışması neticesinde elde edilen metinlerin çoğunluğu erenlerle ilgilidir. Bu bakımdan anlatıları incelemeye geçmeden önce veli ve velilerin özellikleri hakkında kısaca şu bilgiler verilebilir.

Dinî kaynaklarda veliler hakkında şunlar söylenmektedir. Kuran'da "Allah'ın velileri gerçek takva sahipleridir" (Enfal, 34.). "Haberiniz olsun ki Allah'ın veli kulları için hiçbir korku yoktur. Onlar mahzun da olacak değillerdir" (Yunus, 62.). "Allah iman edenlerin yardımcısıdır. Onları karanlıktan kurtarıp nura çıkarır." (Bakara, 257) şeklinde ifade edilir. Veliler, Allah'ın sevgili kulları olup insanların kurtuluşa ermesinin bir sebebi olarak yorumlanabilir. Bunun yanında veli terimiyle ilgili olarak, Arapça "velâ" yahut "veliye" (yaklaşmak, yakın olmak) fiilinden gelen velî kelimesi, sözlüklerde "dost, ahbap, arkadaş, yardımcı vb." anlamlarını içermekte olup "evliya" ise onun çoğuludur. Halk arasında genellikle evliya kelimesi tekil anlamda kullanılır. Tasavvufî çevrede veli "Allah'ı seven, dost edinen ve Allah'ın sevdiği, dost edindiği" manalarında kullanılmıştır. Zamanla veli kavramı, benliğini Allah'ta yok etmek suretiyle birtakım üstün vasıflar kazanarak olağanüstü şeyler izhar edebilen büyük insan manasını aldığı (Ocak, 2010: 1) belirtilir. Genel manada velilerin özelliklerine değinilmiş ve onların Allah'ın sevgili kullarından olduğu bahsedilmiştir. Bunun yanı sıra velilerin olağanüstü nitelikler gösterdikleri de söylenmektedir.

Veli veya eren denildiğinde zihinlerde uyanan ilk kavram keramettir. İslam Ansiklopedisi'nde "iyi, ahlâklı ve cömert olmak" anlamına gelen keramet, kerem gibi masdar olup "iyilik, cömertlik" manasında isim şeklinde de kullanılır. Terim olarak, Allah'ın salih, takva sahibi, veli kullarından zuhur eden olağanüstü hal, diye tanımlanır. Keramet, tıpkı mucize gibi tabiat kanunlarıyla açıklanamayan olağanüstü ve sıra dışı bir olay olup mahiyeti itibarıyla mucizeden farklı değildir; aralarındaki fark meydana geliş şekliyle ilgilidir. Mucize peygamberlerden, keramette tam olarak ona bağlı olan velilerden zuhur eder. Ancak peygamber peygamberliğini iddia eder ve bunu ispat için mucize gösterir. Gösterdiği mucize ile inanmayanlara meydan okur. Peygamberi örnek alan veli ise, velilik iddiasında bulunmadığı gibi kimseye meydan da okumaz. Birinde mucizenin izharı, diğesinde kerametın zuhuru söz konusudur. Mucize gibi kerametın de yaratıcısı ve hakiki sahibi Allah'tır (Uludağ, 2002: 265) şeklinde ifade edilir. Buradan hareketle keramet velilerin gösterdiği olağanüstü niteliklerdir. Bu olağanüstülük peygamberlere has olan mucize kavramından oluşum itibarıyla farklıdır. Buna göre, mucizeler peygamberlerin kendilerini topluma karşı ispatlamak için kullandıkları olağanüstü bir durumken keramet ise velilerin böyle bir ispatlama içine girmedikleri bir durumda ortaya çıkan doğaüstü bir olaydır.

Ocak, velilerin kerametleri hakkında şunları söyler. IX. yüzyıldan itibaren tasavvuf kaynaklarında, veli telâkkisine paralel bir de keramet telâkkisi geliştirilmiştir. Sufilere göre, kerametın caiz olduğu fakat bununla beraber kerametın veli için ulaşılması gereken bir hedef veya son makam olmadığı hatta gerçek veliler için Allah'a giden yolda bir engel teşkil edebileceğini (Ocak, 1992: 28) ifade eder. Ayrıca araştırmacılar zaman içerisinde veli inancının çevresinde bir kült oluştuğunu söylemektedirler.

Anadolu'daki veli kültünün kaynağını İslam öncesi eski Türk inançlarının içinde aramak doğru olacaktır. İslam ve Anadolu'daki İslami boyutta gelişen tasavvuf da bu oluşumda bir kılıf vazifesi üstlenmiştir. Türkler, İslamlaşma süreci içine girmeden önce ilişkide buldukları farklı kültür çevrelerinde Şamanizm, Hinduizm, Taoizm, Budizm, Manihaizm, Zerdüştlük, Hristiyanlık gibi inançlardan etkilenmişler fakat tam olarak kabul etmeseler de kendi hayat biçimlerine uygun olan motifleri, alt yapılarında her daim var olan Gök Tanrı-Doğa Kültlerini-Atalar Kültlerini temel inancın içine raptetmişlerdir. Yani, etkisi yeni hissedilen inanç unsurları kabul görürken bir önceki

inancın etkileriyle öğeleri silinip gitmemiş bu öğeler ile yeni öğelerle birleşerek ve kaynaştırılarak bir sentez oluşturulmuştur. Anadolu'daki İslami süreç içerisindeki veli kültü bunun bir sonucu olarak oluştuğunu (Say, 2004: 213-127) belirtir.

Ocak, veli kültürünün niteliklerini şu şekilde açıklamaktadır. Veli kültürü, fevkalade kuvvet ve kudretlerle mücehhez olup, Tanrı'ya yakın kabul edilen şahsiyetin herhangi bir konuda yaşarken veya öldükten sonra birine yardımının dokunacağına inanılmasıdır. Kült konusu velilerin içinde buldukları toplumun sosyal, dinî ya da ahlaki değerlerin tamamının yahut bir kısmının temsilcisi olduğu en azından buna inanıldığı görülür. O toplum söz konusu değer ile kutsal saydığı veliyi özdeşleştirmiştir. İşte bu özdeşleştirmeye yarayacak niteliklere sahip veya bu niteliklerin kendisinde olduğu kabul edilen veli kült konusu yapılmaktadır. Böylelikle o veli toplum için artık sade bir insan değil inandığı değerler bütünüdür kendisi (Ocak, 1992: 6-7) olduğunu söyler.

Alaşehir bölgesinden derlenen dinî efsanelerde bölge insanının din ulularına eren, evliya, veli, baba, dede gibi isimler verdikleri görülmüştür. Bu efsanelerin büyük çoğunluğunda din ulularının kerametleri söz konusudur. Din ulularının kerametleriyle ilgili anlatılan efsanelerin numaraları şöyledir. 22, 24, 25, 27, 30, 33, 37, 40, 41, 47, 50, 52, 53, 54, 56, 60, 63, 66, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 80. efsanelerde din uluların olağanüstülüğe rastlanılır. 22 ve 56. efsanelerde eren dede bazı gecelerde diğer erenlerinin yanına bir ışık huzmesi şeklinde gidirmiş. 24. efsanede soğuk havada dışarıda kalan bir çocuğun yardımına oradaki eren yetişmiştir. Böylelikle eren çocuğun hayatını kurtarmıştır. 25 ve 50. efsanelerde erenlerin buldukları yerler her zaman kutsal ve manevi açıdan değerli yerler olarak kabul edilir. Bu efsanede de doğal bir felaket sonucunda her tarafın zarar görmesi ve erenin bulunduğu yerin bu durumdan etkilenmemesi bir keramet olarak değerlendirilir. 27. efsanede Esi dede savaş zamanında Türk askerine yardıma gitmiş ve orada düşmana karşı kahramanca vatan savunması için mücadele etmiştir.

30. efsanede vefat eden ve hayatta olan erenler hep birlikte toplanıp ibadet ederlermiş. 33. efsanede Sarı Saltuk savaş zamanında düşman askerlerine karşı kayıtsız kalmamış ve mezarından çıkıp savaşmış. 40. efsanede eren Kıbrıs savaşı sırasında koğuşunda yatmakta olan askere savaşın çıkmasının yakın olduğunu ve yatağından kalkmasını söylemiş. 41. efsanede Demir baba İslam'ın şanını yüceltmek için Hristiyanlarla yapılan savaşta elini yumruk yaparak Müslümanlara kılıç temin etmiş. 47.

efsanede eren temiz kalpli birisiyle irtibat kurmuş ve o kişiden bulunduğu yerin etrafının ağaçlandırılmasını istemiş. 52. efsanede eren yaşadığı zamanlarda bölgede bilinmeyen bir meyve olan elmayı eren kerametini göstererek ortaya çıkarmış. 53. efsanede çaresizlikten ne yapacağını şaşırması olan bir kadına eren gözükmüş ve kalbinin ferah olmasını istemiş. Çünkü sıkıntılarında akşam kurtulacağını söylemiş. 54. efsanede Evliya dede arkadaşının hac yolculuğunda zor anlar yaşaması neticesinde ona yardıma gitmiş. Ve onların hayatlarını kurtarmış. 60. efsanede Şeyh Sinan, cami inşaatında kullanılacak malzemelerin akşamdan bitip sabaha kadar geri gelmesini sağlamış. 63. efsanede Emir Sultan'ın sabah ekilen bostanlara bakarak onların öğleye kadar olan kısa bir zamanda koca koca olmasını sağlamış.

66. efsanede Şeyh Sinan hac vazifesi için yolculuğa giderken yanında bulunan bebeği komşusuna emanet etmiş. Sonra da komşusuna incir ağacından bebeğin her ağlamasında ona bir meyve koparmasını istemiş. Böylelikle kuru bir ağaçtan meyve kerametinin oluşmasını sağlamış. 68. efsanede erenin sürekli ibadetle uğraşmasından dolayı bedeninde bazı yerler pis kalmış. Bunu görüp ayıplayan imama gereken cevabı manevi olarak eren vermiş. 70. efsanede farklı bir vilayette olan eren gece Şeyh Sinan caminin marangozluk işlerini yapmaya gelmiş. Caminin kapı, pencere, mihrap gibi marangozluk gerektiren işlerin ölçüsünü almış. 71. efsanede Şeyh Sinan'ın savaş zamanında türbesinin kapısından ayağında takunyalarıyla çıkmış ve abdest alıp geriye türbeye gitmiş. 72. efsanede Şeyh Sinan cami yapımındaki taşların bitmesi üzerine gece eren taşların geldiği yere gidip orada taşlara seslenmiş ve onları arkasından caminin inşaat alanına getirmiş. 73. efsanede Şeyh Sinan sabah ekilen bostanların öğleye kadar olgunlaşmasını sağlamış. 74. efsanede Şeyh Sinan'ın hanımı denizde zor durumda kalan Türk gemisine yardıma gitmiş ve onları içinde buldukları güç durumdan kurtarmış. 80. efsanede Kurtuluş savaşında düşmanlara karşı sadece askeri kaynaklarla müdahale edilmemiştir bunun yanında manevi bir tarafın olduğundan bahsedilir. O da bölgede bulunan bazı erenlerin düşman askerlerine görünerek onlarla savaştığı ve onların yurdu terk etmelerinde önemli girişimlerde buldukları anlatılır. Din ulularının kerametle ilgili efsaneleri kısaca bu şekildedir.

Din ulularıyla ilgili bölgede görülen bir diğer konu başlığı erenlerin buldukları yerlere saygısızlıklar yapanlarla ilgilidir. Bu saygısız ve edepsizliğin neticesi olarak o şahıslara çeşitli şekillerde cezalar verilmiştir. 19, 21, 28, 29, 31, 32, 35, 36, 38, 43, 44,

45, 46, 50, 55, 57, 59, 64, 67, 71,75, 78. efsaneler din ulularına karşı yapılan saygısızlığa örnek olarak verilebilir. Buna göre; 19 ve 44. efsanelerde erenlerin buldukları yerler kutsaldır oralara zarar verildiğinde bir şekilde cezalandırılma söz konusu olur. Bu efsanede Yilliktiyoğlu'nun mezarının kazılıp ona rahatsızlık verilmesi sonucunda o kişiler kötü bir biçimde cezalandırılmıştır. 21. efsanede doğal felaket karşısında aciz kalan insanlar erenin sözünü dinlememişler bu saygısızlık ve edepsizlikleri neticesinde cezalandırılmışlardır. 28. efsanede erenlerin olduğu yerlerde onların manevi havasını bozacak hal ve hareketlere asla müsaade edilmez. Bu efsanede de türbede kazı yapılmasına eren izin vermemiştir. Ve eren kazıcılara yılan şeklinde görünüp onları kaçırmıştır. 29. efsanede erenin makamında bulunan bir eşyayı kullanıp geriye kötü bir halde getiren çiftçiye kızmış ve onu cezalandırmış. 31. efsanede kutsal bir mezarı kazıp tahrip edenlerin sonu o mezardan daha kötü bir şekilde olmuştur. Erenin, mezarını yok etmek isteyenler aynı şekilde yaptıklarının karşılığı olarak kendilerini yoksulluğa ve fakirliğe sürüklemiştir. 32. efsanede Sarı Saltuk bölgesine giren karakola çeşitli uyarılar vermiş ve onların kendi bölgesinde çıkmalarını istemiş. 35. efsanede kutsal olan taşların sürekli çalınmasının ardından artık eren bir daha gittiği yerlerden bir şey getirmemek zorunda kalmış. 36. efsanede erenin varlığına ve değerine karşı yapılan kötü konuşmalardan sonra o kişi erenin gazabına uğramıştır.

38, 45 ve 55. efsanelerde erenlerin bulunduğu yerler kutsal sayıldığından oralardan bir ağaç dalı, bir odun parçası vb. şeyler getirmek uygun değildir. İşte bu efsanelerde buna benzer bir anlatı vardır. Esi dedenin oradan ağaç götüren bir kişinin başına türlü olaylar gelmiş ve en sonunda erenin makamından aldığı şeyi geri bırakmak zorunda kalmış. 43. efsanede erenlerin yanına günahkâr bir şekilde gelmek onları sinirlendirir. Bu efsanede de sarhoş bir kimse erenin yanına gelmiş ve onun manevi havasını zedelemiştir. Bunun üzerine eren, o sarhoş adama gereken cezayı vermiştir. 47. efsanede erenlerin buldukları yerler her ne olursa olsun tahrip edilemez. İşte bu efsanede de eren yol kazısı yapmak isteyenlere mani olmuş ve onları engellemeye çalışmış. 57. efsanede erenlerin bulunduğu yerlerde hal ve hareketlerine çekidüzen vermeyen kişileri eren korkutmuştur. 59 ve 75. efsanelerde erenin bulunduğu yerde hayvan otlatmanın bir sonucu olarak çoban eren tarafından korkutularak cezalandırılmış. 64 ve 67. efsanelerde Şeyh Sinan'ın türbesine karşı küçük abdestini yapan düşman askeri bu saygısızlığın bedelini canıyla ödemek zorunda kalmış. 78.

efsanede eren yoldan geçen bir kişiye yanında getirdiği incileri emanet etmiş ve o kişi emanete sahip çıkmayınca bu saygısızlık kötü bir şekilde cezalandırılmış.

Bölgeden derlenen efsanelerde erenlerin buldukları yerler en çok ziyaretler edilen mekânların başında gelmektedir. İnsanlar zor durumlarda kaldıklarında yapılacak en iyi şeyin din ulularını ziyaret etmek olduğunu söylerler. Bu ziyaretlerde genellikle şunlar amaçlanır. Alaşehir’de ziyaretlerin en çok çocuk sahibi olmak, yağmur duasında bulunmak, hastalıklardan kurtulmak üzerine yapıldığı görülmüştür. Buna göre, 23 ve 77. efsanelerde havanın kurak gitmesi sonucunda halk soluğu erenin yanında almıştır. 26, 34 ve 76. efsanelerde çocuk sahibi olamayan kişilerin erenlerin mezarlarına gidip oralarda dua etmeleri neticesinde çocuklarının olacağı inancı vardır. 39 ve 48. efsanelerde hasta olan kişiler genellikle erenlerin mezarlarına gidip oralarda dua etmektedirler. Böylelikle hastalıklarından kurtulacaklarına inanırlar.

Bölgede derlenen bazı efsanelerde de velilerin kendilerini sınamaları söz konusudur. Şöyle ki; 20, 51, 58, 61. efsanelerde erenler birbirlerini sınarlar. 20. efsanede erenin bulunduğu köyden çıkıp gelmesiyle niyetinde bazı değişimler görülür. Bu eren, köyden çıkıp şehre yaklaştıkça gönlündeki manevi aşkın yerine nefsanî arzuların oluşmaya başladığı anlatılır. 51, 58 ve 61. efsanelerde Gözlü babanın köyünden kalkıp Şeyh Sinan’ı ziyaretinde mendil içindeki kar ile başka bir mendildeki közün sınavı yapılır. 78. efsanede ise, erenin maneviyatını sorgulayıp gözleriyle görmek isteyen bir kişi bu olağanüstü duruma dayanamayıp hayatını kaybettiği anlatılır.

Erenlerin anlatılardaki bir başka özelliği de hayvanlara hükmedebilme yetileridir. 62 ve 69. efsanelerde bu şekilde anlatılar elde edilmiştir. 62. efsanede köyde yaşayan erenlerden birisi olan Hacı Hasan Efendi her gün bir öküzüyle tarlasını sürmeye gidermiş. Köylüler bu duruma şaşırılmışlar. Bir öküzle her gün bu ne yapıyor diye bakmaya gittiklerinde dağdan bir tane geyiğin gelip öküzün diğer yanında bulunan sabana yanaşıp tarlayı sürmeye yardım ettiğini görmüşler. 69. efsanede tarlada çalışan çiftçinin öküzünü canavar kapıp götürmüş. Bu durumu çiftçi, Kadı şeyhe anlatmış ve canavardan şikâyetçi olmuş. Bunun üzerine Kadı şeyh, canavarı yakalamış ve çiftçinin yeni bir öküz alana kadar canavarı onun yanında çalışmaya mahkûm etmiş.

Son olarak anlatılardan hareketle erenlerin ibadet konusunda hassas oldukları görülür. 42 ve 49. efsanelerde ikinci namazının sünnetini aksatıp yanlarına gelen çocuklarına erenler çok sinirlenmiş ve onları makamlarından kovmuşlardır.

Bunun yanında içinde hiçbir olağanüstülük bulunmayan bir efsanede tespit edilmiştir. 65. efsanede Şeyh Sinan, yerleşmek için köyün birisine gelmiş fakat köylüler şeyhin malzemelerini çalmaya başlayınca Şeyh Sinan o köyden ayrılmıştır.

Sonuç olarak, dinî efsaneler anlatıldığı ortamda dinleyicisine bir mesaj verir. Bu mesajda insanların hem bireysel hem de toplumsal manada kendilerine çekidüzen vermesi istenir. Bölgeden derlenen anlatılarda da halkın eğitilmesinde ve toplumsal düzenin korunmasında dinî efsaneler yaygın bir şekilde kullanılmıştır.

3.1.3. Olağanüstü Varlıklarla İlgili Efsaneler

Sözlü kültürde insanların bir anlam veremediği doğaüstü varlıklar vardır. Bu varlıklar geleneğin içinde yüzyıllardan beri aktarıla gelirler. Bölgeden elde edilen olağanüstü varlıklarla ilgili bu bölüm üç başlık altında ele alınıp incelenecektir. Bunlar; cin, şeytan ve peridir.

3.1.3.1. Cinlerle İlgili Efsaneler

Türk halk kültüründe birtakım doğaüstü halleriyle insanların hayatında etkileri olan gizemli yaratıkların varlığına inanılır. Olağandışı kimi şartlar içinde onları gördüklerini ileri sürenler bile vardır fakat onlar hiçbir zaman iki kişi bir aradayken görünmezler, insan tek başına olduğu zaman çeşitli kılıklarda kendilerini gösteriler. Bu varlıkları bütün çeşitleriyle isimlendirmek için genellikle “cin” kelimesi kullanılır. Bu kelime Türkçeye ve Arapçaya Latince ‘genius’ kelimesinden geçmiştir. Latinedeki anlamıyla insanları, hayvanları, yerleri koruyan onların kaderini yöneten ruh ya da tanrımsı varlıktır (Boratav, 1984: 74) şeklinde ifade eder. Boratav, olağanüstü varlıkları cin kelimesiyle izah eder. Ona göre bu varlıkların belirli bir amacı vardır. O amaçta insanın, hayvanın ve daha nice varlıkların korunmasını sağlamak ve onları yönetmektir.

Dinî kaynaklarda da cinlerle ilgili birçok bilgi bulunmaktadır. Kur’an’da bu yaratıkların aynı insanlar gibi canlı bir varlık olduğu şöyle anlatılmaktadır. Cinler, Kuran-ı Kerim’de varlıkları Allah tarafından bildirilmiş canlılardır. Cin suresinin 1. ve 6. ayetlerinde (Habibim) de ki: “Bana vahyolduğuna göre cinlerden bir taife Kuran’ı

dinlemişler de (Şöyle) demişler: “Gerçekten biz şaşılacak bir Kur’an dinledik; doğruya götürüyor, biz de iman ettik. Bundan sonra Rabbimize kimseyi şirk koşmayacağız ve doğrusu Rabbimizin şanı çok yüksek. Ona ne bir eş edinmiş; ne de çocuk. Gerçekten bizim beyinsiz (İblis), Allah’a karşı yalan söylüyormuş. Doğrusu biz insanlarla, cinler Allah’a karşı yalan söylemezler sanmıştık. Doğrusu insanlardan bazı adamlar, cinlerden bazı adamlara sığınıyorlardı da cinlerin azgınlıklarını artırıyorlardı.” (Cin 29/1-6) şeklinde ifade edilir. Cinlerin de aynı insanlarda olduğu gibi hem iyileri hem de kötüleridir. İyi cinler Kuran-ı dinleyip Allah’ın rızasını kazanmaya çalışırlar. Kötü cinler ise, bazı insanlarla işbirliği yaparak kötülük peşinde koşmaktadırlar. Alaşehir bölgesinden derlenen efsanelerde cinler genellikle akşam karanlığı etrafı kapladıktan sonra ortaya çıkmaya başlarlar ve gecenin تنها saatlerinde, yol kenarlarında, ıssız yerlerde insanlara musallat olurlar. Cinler istedikleri kılığa girerek kendilerini o şekilde gösterebilirler. Efsanelerden hareketle cinlerin çeşitli hayvan ve insan şekline girdikleri görülmektedir. Hayvan kılığına, keçi (94, 97); tavuk ve civciv (86, 92, 93); eşek (93), hindi (92); deve (100); güvercin (102); insan kılığına ise 76, 78, 79, 91. efsanelerde girerler.

Alaşehir bölgesindeki olağanüstü varlıklarla ilgili efsanelerde cinlerin daha çok insana zarar verme niyetinde oldukları görülür. 81. efsanede keçisini kaybeden bir çobanın hayvanını aramak için girdiği bir mağarada cinler tarafından çarpılır. 82. efsanede insan kılığına giren cinler yatağından kaldırıp götürdükleri adamı altın vereceğiz, diye kandırmışlar. Biraz yol gittikten sonra kendi suretlerine bürünüp adamı korkutup akli dengesini bozmuşlardır. 83 ve 84. efsanelerde cinler insan kılığına girip yatağında uyuyan kişiyi düğün yaptıkları yere götürmüşlerdir. 85. efsanede yol üzerinde eğlenen cinlere arabayla çarpan adama musallat olmuşlar ve onun akli dengesinin bozmuşlar. 86. efsanede evinin önünde oturan bir adama cinler tavuk ve civciv şeklinde görünmüşler. Daha sonra da adamı gaflet anına denk getirip zarar vermek için çekip götürmüşler. 87. efsanede köyden adamın birisinin akli dengesini bozan cinler onu istedikleri gibi kullanmaya başlamışlar. 88. efsanede cinlere bilmeyerek zarar vermiş olan bir çocuğun peşine cinler takılmış ve ondan intikam almak istemişlerdir. 89. efsanede cinler çarptığı kişinin iyileşmesini istemediklerinden dolayı o kişiye türlü sıkıntılar çıkarmışlardır.

90. efsanede cinleri şahsi işlerde kullanılması söz konusudur. Bu efsanede zamanında yaşamış bir kişi cinlere evini temizletmiştir. 91. efsanede cinler ses

çıkartarak köylüleri korkutup kaçırmaya çalışmışlar. 92. efsanede akşam tarlasından evine gelen çiftçiye cinler tavuk ve civciv şekliyle görünmüşler ve çiftçinin önünde arkasında gezinerek onu ıssız bir yere götürmeye kalkışmışlar. 93. efsanede gece yolda giden bir adama cinler önce tavuk daha sonra da eşek kılığında görünüp onu etkileyip zarar vermek istemişler. 94. efsanede gece yol kenarından evine giden adama cinler keçi kılığında gözükmüşler ve ona zarar vermek istemişler. 95. efsanede gece evine giden adama cinler insan kılığında görünmüşler ve ona zarar verip adamın huyunu değiştirmişler. 96. efsanede gece yolda hindi şeklinde gözükken cinler yoldan evine giden adama musallat olmak için cinler sürekli onun etrafında gezinmişler. 97. efsanede gece koyunlarını otlatan çobanlara cinler keçi şeklinde görünmüşler ve onlara zarar vermek için derenin içine girmişler. 98. efsanede cinleri kendi işinde kullanan bir adam varmış ve cinlere tarlasındaki nohutları toplatmış. 99. efsanede gece yoldan geçen bir adamın karşısına çıkan cinler ona musallat olup hasta etmişler. 100. efsanede gece yoldan geçen bir kişiye deve şeklinde görünmüşler ve adam yanında bulunan toplu iğne sayesinde cinlerden kurtulmuş. 101. efsanede gece geç vakitte pazardan dönen adamın karşısına cinler çıkmış. Adamın, cinlere laf atıp onlarla konuşması hasta olup felç olmasına sebep olmuşlar. 102. efsanede cinler güvercin kılığına girerek insanların aralarına fitne sokmuş ve aileler arasında kavga çıkarmaya çalışmışlar.

Sonuç olarak, bölgede derlenen cinlerle ilgili efsanelerde cinlerin insanlara zarar vermeye çalıştıkları görülmektedir. Bunu cinler bazen hayvan bazen de insan kılığına girerek yapmaktadırlar. İnsanların cinlere karşı bu durumda yapacağı tek şey ise, besmele çekmek ve bildiği sureleri okumaktır. Besmeleyi ve sureleri okuyunca cinler ortadan kaçıp gitmektedirler. Alaşehir ve mahallelerindeki insanların cinle olan efsaneleri ve çözüm yolları bu şekildedir.

3.1.3.2. Şeytanla İlgili Efsaneler

Cinler dışında halk arasında yaygın olan bir başka varlıkta şeytandır. Toplum nazarında bu varlık kimi zaman cinle aynı kimi zaman da cinden ayrı bir varlık olarak değerlendirilmektedir. Dinî kaynaklarda şeytanla ilgili olarak birçok bilgi bulunmaktadır. Kur'ân'da şeytanın da bir cin olduğu (Kehf, 50); cennetten kovulduğu (Âl-i İmrân, 36); insanın şeytana uymaması gerektiği; onun insanların apaçık düşmanı olduğu (Bakara, 168; Yûsuf, 5; En'am, 142; Yâsin, 59-61; Hacc, 3); insanları kötülüğe sürüklediği (Bakara, 169, 268); nankör olduğu; savurganların şeytana uydukları (İsrâ,

27); arabozucu olduğu (Yûsuf, 100); yoldan çıkarıcı, vesvese verici, azgınlığa sürükleyici olduğu (Âraf, 200-202) gibi pek çok özelliği ile anlatılır (Önal, 2005: 65).

İslam âlimleri, cin ve şeytan konusunda farklı görüşler sunmuşlardır. Cinler, iblisin çocuklarıdır. İnsanlar ise, Âdem evladıdır. Her ikisinin de mümin ve kâfir olanları mevcuttur. Her ikisinin de sevapları ve cefaları ortaktır. Her ikisinin de mümin olanları Allah dostu, kâfir olanları ise, şeytandır. Diğer bir görüşe göre de cinler, Can adı verilen cinin çocuklarıdır. Şeytan değildir. Onlar ölümler ve onların mümin ve kâfirleri vardır. Şeytanlar ise, İblis'in çocuklarıdır. Onlar ölmezler ve sadece İblisle beraber kalırlar (Göde, 2010: 177) şeklinde ifade ederler. Buradan hareketle şeytanın ve cinin farklı varlıklar olduğu anlaşılmaktadır.

Alaşehir'de şeytanla ilgili 3 efsane anlatısına ulaşılmıştır. Bu efsanelerde şeytanın insanlara zarar vermek için çeşitli girişimlerde bulunduğu görülmektedir. 103. efsanede evine giden bir kadına bir grup şeytan musallat olmuş. Kadını korkutup zarar vermeye çalışmışlardır. 104. efsanede adamın birisi gece evine giderken şeytanla karşılaşp konuşması nedeniyle hasta olmuş. 105. efsanede de şeytanlar yine kendilerine karşı hiçbir kötülüğu bulunmayan kişilere zarar vermiştir. Şeytanlar, gece misafirlikten gelen aileyi ıssız bir yol kenarında taşılayıp onları yaralamıştır.

Sonuç olarak cinlerde olduğu gibi şeytanlarda insanlara sebepsiz yere zarar vermekte ya da buna yeltenmektedirler. İnsanların aynı cinlerde olduğu gibi şeytanlar karşısında da yaptığı tek şey ise, besmele çekmek ve bildiği sureleri okumaktır.

3.1.3.3. Peri Kızıyla İlgili Efsaneler

Sözlü anlatılarda geçen bir başka olağanüstü varlık perilerdir ve bu varlıklarla ilgili şu bilgiler verilmektedir. Cinlerin dışisine verilen isimdir. Perilerin, çok güzel ve çekici olduklarına inanılır. Periler; çeşme, pınar ve hamam gibi yerler onların mekânı sayılır. Bazı insanları kendilerine aşık etmeleri ve çeşitli görünüşe girebilmeleri bir görünüp bir kaybolmaları vb. özellikleriyle bilindiğini (Pala, 209: 369) ifade eder.

Periler, güzellik ve yardımseverlik sembolü olarak kabul edilirler, problemleri çözme ve becerikli olma özellikleriyle de tanındıkları için daha çok masal kahramanları arasında yer alırlar (Duvarcı, 2005: 131). Bölgeden derlenen periyle ilgili 1 efsane

anlatısı tespit edilmiştir. 106. efsanede bir peri kızı ile ademoğlunun birbirlerine aşık olmaları anlatılmaktadır.

3.1.4. Tarihî Efsaneler

Efsanenin konularından bazılarını de tarih ve tarihte yaşanmış olaylar oluşturur. Yani bir kısım efsaneler tarihte yaşanmış olaylardan meydana gelir. Tarihî bir olayı ister eski çağlarda meydana gelmiş olsun ister yeni zamanlarda eğer toplumun üzerinde büyük bir etki bırakmışsa halkın yaşamını değiştirmişse belli bir süre sonra efsaneleşir. Bu süre içerisinde bu olay kendinden bir şeyler kaybeder buna karşılık halkın muhayyilesinden kaynaklanan yeni birtakım hayalî unsurlarla karışır. Toplum efsanelerde tarihî olayı olmasını istediği şekilde tarihî şahsiyeti de görmek istediği gibi gösterir (Ergun, 1997: 42-43). Tarihî efsaneler, dünya üzerinde meydana gelmiş olan tarihsel olaylar hakkında anlatılırlar. Bu bakımdan insanlar tarihî efsanelere kendilerinden bir şeyler katarak buldukları yerlere kimlik verirler. Buna göre, Alaşehir bölgesinden derlenen tarihî efsanelerde tarihî olaylar, tarihî şahsiyetler ve çeşitli yapılarla ilgili efsaneler tespit edilmiştir.

3.1.4.1. Tarihî Olaylarla İlgili Efsaneler

Tarihî olaylarla ilgili efsaneler başlığının altında Kurtuluş savaşı sırasında köylülerin düşman askerlerinden köyü geri almalarıyla ilgili bir efsane anlatılmıştır. 107. efsanede halkın zor durumda kaldığı bir anda düşman kızını yakalayan Türkler bu kızdan düşman askerlerini kaçırmak için bir fikir almışlar. Ve bu fikir doğrultusunda düşman kızı yapılması gerekenleri söylemiştir. O da akşam olduğunda keçilerin boynuzlarına mum bağlayıp karargâha doğru salıvermelerini söylemiş.

3.1.4.2. Tarihî Şahsiyetlerle İlgili Efsaneler

108 ve 109. efsaneler tarihî şahsiyetlerle ilgilidir. Halkın zihninde ve gönlünde yer etmiş olan bu kişi Sarıkız'dır. 108. efsanede Sarıkız, Kurtuluş savaşında zor durumda kalan Türk askerine yardımcı olmuştur. Sarıkız, askerlere elindeki testisiyle su dağıtmış. Bir müddet sonra Sarıkız, vatan müdafaasının en çetin yaşandığı bir zamanda vurulmuş ve şehit olmuş. Aradan geçen bunca zaman sonra bile Sarıkız'ın yapmış olduğu kahramanlıklar unutulmamış ve nesiller boyunca aktarıla gelmiş. 109. efsanede benzer bir metin söz konusudur. Yine Sarıkızla ilgili anlatılan bir efsanede bu

sefer Sarıkız kahramanlığından çok hastalığı olan bir kişi olarak ön plana çıkarılmıştır. Sarıkız, vücudundaki ölümcül cilt hastalığı sebebiyle ailesi tarafından terk edilmiştir. Bunun üzüntüsüyle kızcağız Alaşehir çayına gelerek orada yıkanır ve hastalığından kurtulur. Daha sonradan saçlarının sararmasıyla Sarıkız ismini alır.

3.1.4.3. Tarihî Yapılarla İlgili Efsaneler

Bu bölümde Alaşehir bölgesindeki bazı yapılar tarihî olaylarla süslenerek öyle anlatılmıştır. 110. efsanede Yıldırım Bayezid Han'ın Alaşehir'i Türk yurdu yaptıktan sonra Hristiyanlık için önemli bir merkez olan kilisenin tam karşısına büyük bir cami yapılmasını emretmiştir. 111. efsanede evlenmek üzereyken ölümcül bir hastalığa yakalanan genç kız çeyizlerini satıp bir çeşme yaptırır. 112. efsanede eskiden gelinleri at üzerinde götürürlermiş. Bu efsanede at üzerindeki gelin Alaşehir köprüsünden geçtiği bir sırada sel suyu gelini alıp gitmiş ve böylelikle köprüye Gelinaldı köprüsü denilmiştir. 113. efsanede tam olarak ne zaman ve kim tarafından yaptırıldığı bilinmese de zamanında köyden bir kadın insanların dereden gelip geçmesi için bir köprü yaptırmıştır. Bu köprüye zamanla Kocakız köprüsü denilmiştir. 114. efsanede eskiden Alaşehir ve civar bölgelerin kütük yani nüfus işlerinin yapıldığı yer kütük minareli camiymiş. Cami ismini bu nüfus işlerinin yapıldığı yer olmasından almıştır. 115. efsanede aç karnına soğuk dağ suyunu içen adam olduğu yerde ölüp kalmıştır. Bu yüzden bu suya aç öldüren suyu denmiştir.

3.1.5. Yer Adlarıyla İlgili Efsaneler

Türkler, Anadolu'yu fethetme ve İslamlaştırma hareketiyle birlikte birçok bölgeyi Bizans'tan almışlardır. Bu fetihler esnasında halkın ürettiği ve coşkunluğu daha artırmak için çeşitli efsaneler yaratılmıştır. Bu vesileyle hem o zamanda hem de gelecek nesillerde bu coşkunluğun etkisiyle vatanına sahiplenme isteğini uyandırmıştır. Böylelikle Türkler yurt tuttıkları yerlere kendi damgalarını vurmuşlardır. Adeta her dağın tepesini, her yaylayı, her köyü kısaca ayak bastıkları her yeri kendilerince yeniden ve kesin olarak vatan yapmışlardır. Bunu yaparlarken kendilerinden önce verilen yer isimlerini bir mantığa oturtup ona bir olayı atfederek Türkçeleştirmişlerdir. Bu adlar da böylece emanet ve iğreti gibi durmamış yerine oturmuş ve sahiplenilmiş türden isimlerdir. Bu bir sahiplenmedir ve yurt edinmedir. Gerek doğaüstü olaylarla süslü efsanelerde gerekse bölgenin coğrafi özelliklerinden dolayı meydana gelen efsanelerde

sahiplenmenin bir manevi gücü oluşturur (Önal, 2005: 57) şeklinde ifade eder. Efsanelerin üzerinde bulunduğu toprağı vatan yapmak gibi önemli bir amacı vardır. Bu yerler bazen bir taştan, bazen bir ağaçtan bazen de tarihsel derinliğı olan bir olaydan isimlerini almışlardır.

3.1.5.1. İlçe Adıyla İlgili Efsane

Alaşehir'in adıyla ilgili olarak bir anlatıya ulaşılmıştır. 116. efsanede Yıldırım Bayezid Han bu toprakları İslamlaştırma ve iskânlaştırma politikasıyla fetih mücadelesine girişmiştir. Çok çetin geçen savaşlar neticesinde Bayezid Han bölgeyi almış ve yüksek bir tepeye çıkıp Alaşehir ovasına bakarak “Ne âlâ bir şehir” diyerek buraya Alaşehir ismini vermiştir.

3.1.5.2. Mahalle Adlarıyla İlgili Efsaneler

Araştırma bölgesindeki mahallelerin adlandırılmasıyla ilgili olarak pek çok anlatıya ulaşılmıştır. 117. efsanede köylülerin yeni taşındıkları yerdeki tepelerden dolayı köye Tepeköy ismi verilmiştir. 118. efsanede insanların arasındaki anlaşmazlıklar bazen hat safhaya ulaşmaktadır. Öyle ki, bu efsanede anlatılan köydeki kavgada insanların birbirlerini adeta kasap gibi kesip yollardan kan akıtmaları üzerine köye Kasaplı isminin verilmesine vesile olmuştur. 119. efsanede köylerin isimlendirilmesinde bazen bir bitki sebep olmaktadır. Ilginköy ismi de eski zamanlarda köyde ilgin ağaçlarının bol olmasından dolayı köye böyle bir isim verilmesine neden olmuştur. 120. efsanede Anadolu'nun fethi için büyük savaşlar yapılmıştır. Bu savaşlar hem devlet hem de akıncılar eliyle gerçekleştirilmiştir. Hotallı köyünün ismi de Orta Asya'dan gelip buraları Türk yurdu yapmak isteyen kahramanların savaşı kazanmaları neticesinde fethettikleri yere önceki memleketlerinin ismini koyup burayı vatan toprağı saymışlardır.

121. efsanede belirli bir otoritenin olmadığı zamanlarda ortaya eşkıyalar, yol kesiciler, kabadayılar çıkmaktadır. Bunlar insanların canlarına ve mallarına gasp etmişlerdir. İşte bu yol kesicilerden olan Yahya ve adamları da buldukları yerdeki insanları bu şekilde davranarak canlarından bezdirmişlerdir. En sonunda halk birbirlerine köyden geçme orada Yahya var Yahya canını alır, diyerek köye Yahyaalçı demişler. 122. efsanede bazen bir yerleşim yerine göç etmeye bir hayvan vesile olabilir. Bu efsanede köpek su baskınlarından kurtulmak için köyün yukarı kesimine çıkarmış.

Köpeğin sahibi de her zaman onu killi toprak denilen yerden alıp geriye getirirmiş. En sonunda yine bir sel vakasında köpek sulara kapılmamak için yukarıya gitmiş ve artık bu köpeği gören insanlar da onun peşinden gitmişler ve oraya yerleşmişler. Oradaki toprağın killi olmasından dolayı köye zamanla Killik ismi verilmiştir.

123. efsanede yerleşim yerinin yol güzergâhında olması ona ayrı bir güç katmaktadır. Efsanede yol güzergâhında bulunan köylüler gelen geçene yol gösterip onlara delil olmakta yani o şahıslara yolu tarif etmektedirler. İşte bu sebepten dolayı köye eskiden deliller adı verilmiştir. 124. efsanede Yeşilyurtla ilgili bir benzer efsanede de köyün yol güzergâhında bulunmasından dolayı deliller deniyormuş. Ama bu metinde farklı bir efsane anlatılmaktadır. Köylülerin civar köye kız kaçtırmaya gitmeleri ve orada birtakım oyun yapmaları sebebiyle deliller olan köyün isminin deliler olarak değişmesine neden olmuşlardır. 125. efsanede bazı bölgelerde hayvanlar buldukları yerin adlandırılmasında etkili rol oynarlar. Bunlardan birisi de yol tarifi yapan kişi ak keçinin olduğu yeri göstererek köyün adı bu tariften sonra Akkeçili kalmıştır. 126. efsanede sel suyunun köyün sınırları içinde kalması ve dışarıya doğru hiç akmaması üzerine köye su burkan manasına gelen Sobran ismi verilmiştir. 127. efsanede köydeki insanların mezara yapılacak tadilat malzemelerini sürekli çalmalarından dolayı köye Çakırelli ismi verilmiş.

128. efsanede yine aynı köyle ilgili anlatılan benzer bir efsanede çakır (ısırgan) otunun çok olmasından dolayı köye Çakırcalı köyü denilmiştir. 129. efsanede eskiden suyun bol olmasından dolayı köye Subaşı adı verilmiştir. 130. efsanede zamanında köye göçebe yörükler gelmiş ve yerleşmişler. Bunların başında Ali han isminde bir ağa varmış. İşte köy ismini bu ağadan almıştır. 131. efsanede köyün geçim kaynağı sığır yetiştiriciliğiymiş. Bu hayvanların otladıkları bir zamanda oradan geçen bir devlet memuru, ne çok sarı sığır çok var, demesi üzerine köyün adı Sarısığırılı kalmıştır. 132. efsanede köyün eski bir krallıktan alınması üzerine köye ona yakın bir isim olan Girelli adı konulmuş. 133. efsanede zamanında iki adam köye gelmişler ve buraya yerleşmişler. Bu adamların çocukları olmuş ve isimlerini emin koymuşlar. Ama bu çocukların akli dengesi bozuk olduğundan dolayı köye deli eminlerin köyü diye seslenilmekteymiş. Nesiller değiştikçe deli eminler yerine köye Delemenler denilmeye başlanmış ve köy bu ismi almış. 134. efsanede Kurtuluş savaşı sonrasında Mustafa Kemal Anadolu'yu gezerken köye gelmiş ve onun gelişi anısına köye Kemaliye ismi verilmiş.

135. efsanede köye ismini veren evren canavarıdır. Bu canavar yıllarca köyde ne var ne yoksa yiyip bitirmiş. En sonunda da halkın onu öldürmesiyle birlikte köylü ondan kurtulmuş ama ismi köye yadigâr kalmıştır. 136. efsanede eşkıyalar yol güzergâhı üzerinde bulunan köye sürekli saldırmaları sonucunda buna dayanamayan insanlar eşkıyalara karşı bent olmuşlar. Bu sebepten dolayı köye Derbent ismi verilmiş. 137. efsanede insanların giyimleri kuşamları bulunduğu yere isim vermede kullanılmış. Bu efsanede de köydeki insanların sürekli çarık giymelerinden dolayı köye Çarikalabaş denilmiş. 138. efsanede insanların çaresiz kaldıklarında yapabilecekleri tek şey mücadele etmektir. Bu efsanede bu mücadele açık bir şekilde görülmektedir. Horzumluların yurt bulmak için çeşitli zorluklardan geçtiğini ve en sonunda daha fazla eziyete dayanamayan köylüler eşkıyaları kesip kesip dereye atmışlar. Bundan dolayı, köye Horzumkeserler denmiştir. 139. efsanede köylünün sevdiği bir kişiyi devamlı araması o kişinin köyüne isim olmuş. 140. efsanede çok eskiden ataların Suriye'nin Caber kalesinden gelmeleri üzerine köye Caber ismi verilmiş. 141. efsanede Türkler buldukları yeri kâfirlerden temizlemek için çok uğraşlar vermişler. Köydeki kâfirleri kovalayan Türkler onların kaçarlarırken buralarda değerli eşyalarını bıraktıklarını bunun üzerine ah Selcik vah Selcik diyerek köye ismini verdikleri anlatılır.

3.2. Alaşehir Yöresindeki Memoratların İncelenmesi

Her toplumun kendi karakterini kendisinin ortaya çıkardığı yoğurduğu, geliştirdiği ve değiştirdiği kendi kültürünün mimarı olduğu bilinen bir gerçektir. Bu anlatılarda ya da öykülerde halkın inandığı sosyo-kültürel olarak kabul ettiği doğaüstü durumları iletişim biçimlerini ve onları nasıl algılayışlarını, yorumlayışlarını ve akıl yürütmelerinin nasıl şekil alıp geliştiğini ve değiştiğini görmek mümkündür. Başka bir ifadeyle halkın neye nasıl inandığının ve bunun toplumsal kültüre etkisini görmenin en kestirme yolu memoratlardan geçmektedir (Çobanoğlu, 2015: 12-13). Bu bağlamda bölgeden derlenen memoratlar şu şekilde gruplandırılabilir. Olağanüstü Varlıklarla İlgili, Dinî Şahsiyetlerle İlgili ve Olağanüstü Olaylarla İlgili Memoratlar tespit edilen başlıklardır.

3.2.1. Olağanüstü Varlıklarla İlgili Memoratlar

Türk halkbilimindeki sözlü gelenekler içinde insanların hayatını etkileyen, inançlarla yakından bağlantılı, olağanüstü nitelikler taşıyan, gizli güçlere sahip oldukları

kabul edilen, ancak ne oldukları pek bilinmeyen varlıklarla ilgili pek çok anlatı vardır. Bu anlatıların değerlendirilmesi, insanımızı anlamaya, onun hangi düşünce ortamında yaşadığını bilmeye, tanımaya hizmet eder (Duvarcı, 2005: 125) şeklinde belirtir. Bu bilgilerden hareketle bölgeden elde edilen memoraatlar; Cinlerle ilgili olanlar, Şeytanla ilgili olanlar, Peri kızıyla ilgili olanlar ve son olarak da Karabasanla ilgili olanlar şeklinde alt başlıklara ayrılmıştır.

3.2.1.1. Cinlerle İlgili Memoraatlar

Alaşehir bölgesinden derlenen memoraatlarda cinler genellikle akşam karanlığı etrafı kapladıktan sonra ortaya çıkmaya başlarlar ve gecenin تنها saatlerinde, yol kenarlarında, ıssız yerlerde insanlara musallat olurlar. Cinler istedikleri kılığa girerek kendilerini o şekilde gösterebilirler. Memoraatlar metinlerinden hareketle cinlerin çeşitli hayvan ve insan şekline girdikleri görülmektedir. Hayvan kılığına, keklik (142); köpek (146-151-159-178-180); tavşan (147); yılan (149-158-184); keçi (150); tavuk ve civciv (152-161-162-167-173-179-185); kedi (154-186-187); katır (167); öküz (173); oğlak (174); donbay (183); deve (185) girmişlerdir. İnsan kılığına giren cinler ise şöyledir. 164, 170, 172, 185. memoraatlarda cinler insan şekline bürünüp karşısındaki kişilere zarar vermeye çalışmışlar.

Cinlerin memoraatlardaki şekillerine değinildikten sonra onlarla ilgili şu bilgiler verilebilir. 142. memoraatta cinler gece tarlada bağ sulayan bir kişiye keklik şeklinde görünmüşler ve zarar verebilecekleri ıssız bir yere götürmüşler. 143. memoraatta cinlerle ilgili deneyimi yaşayanların başında defineciler gelmektedir. Bu memoraat da hazineyi bulup alacakken hazinenin koruyucusu cinler tarafından ürkütücü sesler çıkarılmış ve defineciler korkudan kaçmak zorunda kalmışlar. 144. memoraatta cinlerin musallat olup çarptığı bir kişinin hal ve hareketlerinde bazı değişmeler olmuş. 145. memoraatta definecilerin kazdıkları yere cinler tarafından taş yuvarlanıyormuş gibi sesler çıkartılarak kazıcıları korkutmaya çalışmışlar. 146. memoraatta tarlada traktörü bozulan bir kişi uykuya dalınca cinler ona köpek gibi görünüp korkutmuşlar.

147. memoraatta gece bir ihtiyacını görmek için dışarıya çıkan adama cinler tavşan şeklinde gözüküp ona zarar verebilecekleri ıssız bir yere götürmüşlerdir. 148. memoraatta gece işten evine gelen bir kişiye cinler görünüp onu hasta etmişler. 149. memoraatta dört arkadaş define bulmak için giriştikleri bir yerde karşılıklarına çıkan yılan

kılığındaki cine silahla ateş etmeleri sonucu çarpılıp hasta olmuşlar. 150. memoratta gece koyunlarını otlatan çobana cinler keçi kılığında görünüp onu korkutmaya çalışmışlar. 151. memoratta koyunlarını otlatan bir çobanın üstüne cinler köpek kılığında çıkmışlar. Bunu fark edip uyanan çoban, köpek kılığındaki cinin ve 150 kadar yavru cinin koşa koşa gittiğini görmüş. 152. memoratta gece tavuk şeklinde görünen cinler adamın birisine zarar vermeye çalışmışlar. 155. memoratta gece kazı yapmaya giden bir grup arkadaş kazdıkları yerdeki cinleri rahatsız etmişler ve daha sonra cinler kazıcıların boğazını sıkıp öldürmeye çalışmışlar. 156. memoratta hazine aramaya giden bir kişiye cinler musallat olmuş ve ona çeşitli şekillerde zarar vermişlerdir. 157 ve 166. memoralarda cinlerin fiziki yapılarına yönelik anlatılar bulunmaktadır. Cinler, bazı insanların üstüne veya karşısına 50 cm uzunluğunda görünmüş. Bunun yanında cinin kafasında şapkası ve ince bir sakalı da varmış. 158. memoratta akşam tarlada çalışan birkaç kişiye cinler yılan şeklinde görünüp onlara zarar vermeye çalışmışlar.

159. memoratta akşam patika yoldan evine gitmekte olan kişiye cinler köpek şeklinde görünüp onu korkutmuşlar. 160. memoratta cinler bazen insanların hiçbir kabahati olmamasına rağmen bazen onlara sert cezalar vermektedirler. Bu memoratta gece yatağından kaldırdıkları bir kişiyi cinler öldürmek için kuyunun başına götürüp onu kuyuya atmaya çalışmışlar. 161. memoratta akşam yoldan evine gitmekte olan bir kişiye cinler tavuk şeklinde görünüp onu aldatıp ıssız bir yere zarar vermeye götürmüşler. 162. memoratta gece evlerine misafiriğe gelen kişilere cinler önce tavuk daha sonra da insan kılığına girerek korkutmuşlar. 163. memoratta cinler su içmeye akarsuyun olduğu yere giden gençlere görünmüşler ve onları korkutmuşlar. 164. memoratta akşam bağa babasına yemek götüreren bir gencin karşısına cinler ağaç dalında yaşlı bir kadın gibi görünüp onu korkutmuşlar. 165. memoratta cinler adamın birisine kendi köpeği gibi görünüp ona zarar verebilecekleri bir yere götürmüşler. 167. memoratta gece yolda giden adamın karşısına cinler ilk önce tavuk daha sonra da katır şeklinde görünüp onu kandırıp zarar vermeye çalışmışlar. 168. memoratta bekçilik yapan bir kişiye gece cinler çeşitli sesler çıkartarak onu korkutup kaçırmışlar.

169. memoratta gece koyunları otlatmaktan gelen çobana cinler ismiyle hitap ederek seslenmişler ve onu kandırmaya çalışmışlar. 170. memoratta cinler gece evine dönmekte olan üç arkadaşına insan kılığında görünmüşler. Ve onları korkutup kaçırmışlar. 171. memoratta gece evinden dışarı çıkan bir kişiye cinler musallat olup

onu çarpmışlar. Adam o günden sonra bir daha konuşamamış ve çok geçmeden ölmüş. 172. memoratta gece tanıdık bir kadın gibi gelen cinler kapısını çaldıkları adamı kandırıp ona zarar vermek istemişler. 173. memoratta yoldan giden bir adama cinler ilk önce öküz daha sonra da tavuk kılığında gözükmüşler ve adamı etkilemek için onun önünde arkasında sürekli gezinip ona zarar vermeye çalışmışlar. 174. memoratta cinler oğlak kılığına girip bir adamı etkileyip ona zarar vermek istemişler. 175. memoratta cinler genç bir kişiye musallat olmuşlar. Ve onu sürekli rahatsız edip ona zarar vermeye kalkışmışlar. 176. memoratta sabaha karşı işe gitmek için dışarıya çıkan bir kişiye cinler insan kılığında tuvaletin üzerinde görünüp onu korkutmuşlar. 177. memoratta cinler yoldan geçen bir adamı alıp eğlence ve düğün yaptıkları yere götürmüşler ve orada o kişiye çeşitli ikramlarda bulunmuşlar.

178. memoratta köpek kılığına girmiş olan bir cin tarlada çalışan çiftçiyi korkutup kaçırmış. 179. memoratta gece evine gelen bir kişiye cinler tüysüz tavuk kılığında görünüp onu korkutup kaçırmışlar. 180. memoratta kazı yapmaya giden ekibe hazinenin koruyucusu olan cinler köpek şeklinde gözüüp onları korkutmuş. 181. memoratta hazine aramaya giden bir kişiye cinler sürekli engel çıkartıp onu defineyi kazmaktan vazgeçirmeye çalışmışlar. 182. memoratta gece koyunlarını almaya giden bir adama cinler musallat olup çarpmışlar ve adamın felç geçirmesine sebep olmuşlar. 183. memoratta cinler tarlada bir adama donbay şeklinde gözüüp onu korkutup kaçırmışlar. 184. memoratta gece koyunları otlatan çobana yılan kılığında görünen cinler onu korkutup kaçırmışlar. 185. memoratta çobanlık yapan bir adama cinler ilk önce insan daha sonrada deve kılığına girerek zarar vermek istemişlerdir. 186. memoratta gece evine giden bir adamın peşine kedi kılığında takılan cinler o kişiye devamlı sürtünerek onu kandırıp zarar vermeye çalışmışlar. 187. memoratta yüksek bir yerden manzaraya bakmak için çıkan gençler önce kedi sonra insan kılığında cinler musallat olmuş ve onları oradan uzaklaştırmış. 188. memoratta cinler yarı insan yarı hayvan şeklinde çobanın karşısına çıkıp ona görünmüşler. 189. memoratta hazinenin koruyucusu olan cinler adamın birine yarı insan yarı hayvan şeklinde görünmüşler.

Sonuç olarak, bölgeden derlenen cinlerle ilgili memoralarda cinlerin insanlara zarar vermeye çalıştığı görülmektedir. Bunu yaparken de cinler kimi zaman ürkütücü sesler çıkartarak kimi zaman insan kimi zaman da hayvan kılığına girerek insanlara

zarar vermeye çalışmışlardır. İnsanların cinlerden korunma durumu ise, dua neticesinde gerçekleşmektedir

3.2.1.2. Şeytanla İlgili Memoratlar

Alaşehir’de şeytanla ilgili 4 anlatı tespit edilmiştir. Bu memoratlarda şeytanın insanlara kimi durumlarda iyi davranmaktayken kimi durumlarda insanlara zarar vermek için çeşitli girişimlerde bulunduğu görülmektedir. 190. memoratta akşam olunca şeytanlar dereye düğün ve eğlence yaparlar ve kendilerine has çalgılarıyla eğlenirlermiş. Bu eğlencenin sesi ve gürültüsü orada bulunan kişileri korkutup kaçırmış. 191. memoratta şeytanlar gece uyuyan birisini yatağından kaldırıp düğün yaptıkları yere götürmüşler. Ve ona orada çeşitli ikramlarda bulunmuşlar. 192. memoratta gece olunca şeytanlar ortaya çıkıp yoldan gelip geçenleri taşlamışlar. 193. memoratta şeytanlar gece tarlada bağ sulayan adama seslenerek onu korkutup kaçırmışlar.

Sonuç olarak, şeytanlarla ilgili memoratlarda onların insanlara zarar vermeye teşebbüs ettikleri görülür. İnsanların şeytandan korunma durumu aynı cinlerde olduğu gibi dua neticesinde gerçekleşmektedir.

3.2.1.3. Peri Kızıyla İlgili Memoratlar

Bölgeden peri kızıyla ilgili 5 anlatı tespit edilmiştir. Bu anlatılarda genellikle bu varlıkların çeşme başında gecenin bir yarısı yıkandıklarına dair bilgiler verilmektedir. Buna göre, 194. memoratta akşam vakti mezarlıktan çıkan peri kızı karşıdan gelen bir kişiyi durdurup onun yanına binmiş ve bir süre onunla gitmiş. 195 ve 196. memoratlarda peri kızı çeşme başında eğlenirken onu görenler korkusundan ne yapacaklarını şaşırılmış bir halde etrafa kaçışmışlar. 197. memoratta peri kızı dereye yıkanırken köyden adamın birisi onu görmüş. Ve güzelliğine hayran kalarak saatlerce ona bakakalmış. 198. memoratta üç arkadaş gece eve giderken köprüde peri kızını görmüşler ve oradakilerden birisi peri kızıyla konuşmaya gittiğinde onun sert tepkisiyle karşılaşmış.

Son olarak peri kızıyla ilgili olarak tespit edilen memoratlarda peri kızının diğer varlıklar gibi zararlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir. O daha çok gecenin تنها bir vaktinde çeşme başında veya suyun olduğu yerlerde yıkanıp eğlenmektedir.

3.2.1.4. Karabasanla İlgili Memoratlar

Yurdun hemen her yöresinde yaygın olarak bilinen, derin uykuda olan insanların üzerine çöken, var gücüyle bastırarak onların uyanmalarını engelleyen, korkutup, boğulmalarına neden olan kötü bir doğaüstü varlıktır. Üzerine ağırlık gibi çöken insanlar uyudukları yeri bütün ayrıntıları ile gördüklerini, bağırarak istediklerini, fakat seslerinin çıkmadığını, üzerlerindeki güçlü kuvvetli biriyle mücadele ettiklerini, haykırarak uyandıklarını söylerler (Duvarcı, 2005: 128). Bu bilgi neticesinde bölgeden derlenen karabasanla ilgili 4 anlatı tespit edilmiştir. 199. memoratta uyurken birdenbire bir ağırlığın çökmesi sonucu kişi sanki felç geçirir gibi birkaç dakika kımıldayamamıştır. 150, 200 ve 201. memoralarda uyurken aniden bir ağırlık çökmesi yaşayan ve daha sonra bu ağırlıkla boğuştuğu hissine kapılan kişiler böyle bir olayı yaşadıklarını anlatırlar.

3.2.2. Dinî Şahsiyetlerle İlgili Memoratlar

Türk halk kültüründe doğaüstü güçleri olduğuna inanılan insanlar olarak yatırlar, evliyalar ve şehitler son derece geniş bir yer tutar. Temel özellikleri yaşarken ve öldükten sonra doğaüstü ve akıl dışı işleri başarma gücünde olmaları (Çobanoğlu, 2015:177) şeklinde ifade eder. Alaşehir bölgesindeki dinî memoralar başlığı altında Şehitler, Hızır ve Eren/Din Ulularıyla ilgili anlatılar tespit edilmiştir.

3.2.2.1. Şehitlerle İlgili Memoratlar

Halk inançlarının bir yansıması olan memoralarda şehitlik mertebesi son derece önemli ve kutsaldır. Bölgeden derlenen memoralarda şehit ve şehitlerin buldukları yerlerin bu kutsallığına değinilmektedir.

202 ve 204. memoralarda şehitlerin buldukları yerler kutsaldır. Oralara saygısızlık yapmak onları rahatsız eder. 202. memoratta şehidin mezarına oturan kişiye şehit seslenerek o kişiyi bulunduğu yerden kovmuştur. 204. memoratta savaşıardan kalma her yerde şehit mezarları bulunmaktadır. Bu memoratta da insanlar buldukları yerde çalışırken şehidin gömüldüğü yeri fark edememişler ve orayı kazıp şehidi rahatsız etmişler. Bunun sonucu olarak şehit onları cezalandırmıştır. 203. memoratta şehitler savaş zamanlarında çeşitli şekillerde insanlara yardımcı olmaktadır. Bu memoratta savaş zamanında açlıktan ölecek olan bir kişiye şehidin yardım etmesi söz konusudur.

205. memoratta savaş zamanı askere gidecek olan bir gence köydeki Şehit mezarından çıkıp gelmiş ve ona askerde hiçbir Şey olmayacağını söylemiş. 206. memoratta Şehidin bulunduğu yeri kazmaya gidenler onun manevi havasına zarar vermişler. Bunun üzerine Şehit onları cezalandırmış.

Sonuç olarak, Türk kültüründe Şehit ve Şehitlere yönelik büyük bir saygı ve hürmet vardır. Çünkü onlar kendilerini kutsal bir amaç uğruna feda etmiş kişilerdir. Bu durum onların toplum nazarında saygısını ve kutsiyetini artırmıştır. Bunun sonucunda da Şehitlere ve Şehitliğe yönelik bir manevi hava oluşturulmuştur. Bu manevi kişilere saygısızlık asla yapılmaması gereken bir davranıştır. Eğer bu kurala uyulmazsa kişinin bir Şekilde cezalandırılacağı bilinir. Şehide saygısızlık yapanın yaptđđ yanına kr kalmaz ve bir Şekilde cezasını bulur.

3.2.2.2. Hızır ile İlgili Memoratlar

Alaşehir bölgesinden elde edilen memoralarda Hızır genellikle insanların onu hiç beklemedikleri bir anda yanına gelir ve onları sınar. Bu sınamada Hızır insanların toplumsal kural ve kaidelere uygun davranıp davranmadıklarını görür ve ona uygun olarak bir ödüllendirme veya cezalandırma yapar.

207. memoratta kapıya dilenci gibi gelen Hızır ev sahibinden bir Şeyler istemiş. Ev sahibi ilk görüşte sinirlenmiş ve hiçbir Şey vermemiş ama daha sonra arkasını döndüğünde Hızır'ın ortadan kaybolduğunu görmüş. 208. memoratta Hızır lahana tarlasının sahibinden lahana istemiş ve tarla sahibi de Hızır'a istediğini vermiş. Bunun zerine Hızır, o kişiye para uzatmış fakat tarla sahibi almamış ve büyük bir fırsatı kaçırmış. 209 ve 211. memoralarda Hızır günlerden bir gün evin birisine misafir olmuş. Ve ev halkı da onu hoş tutup güler yüzle karşılamış ve ona gerekli ikramlarda bulunup cömert bir Şekilde davranmışlar. Bunun zerine Hızır onlara dua etmiş ve evleri bereketlenmiş. 210. memoratta bir cuma günü namazdan sonra köyden birisinin kapısına dilenci kılığında giden Hızır o kişiden yardım istemiş. Bunun zerine köylü de ona yardımda bulunmuş.

Sonuç olarak, Hızır gittiği yerlere kimi zaman garip bir dilenci kimi zaman bir yabancı kimi zaman da kendi kimliğiyle karşısındakileri bir sınava tâbi tutmuştur. Hızır'ın yapmış olduğu bu sınav toplumsal değerlerin insanlarda karşılık bulup bulmadığıdır. Hızır gittiği gördüğü yerlerde yardımseverliğin, misafirperverliğin ve

cömertliğin karşılığı olarak onları ödüllendirmekte, cimriliğin kötü davranışların sonucu olarak da yine onları bedduayla cezalandırıp ders vermektedir.

3.2.2.3. Erenler/Din Ulularıyla İlgili Memoratlar

Alaşehir bölgesinden derlenen dinî memoralarda bölge insanının din ulularına eren, evliya, veli, baba, dede gibi isimler verdikleri görülmüştür. Alaşehir'deki din uluları hakkında pek çok memorat anlatılmıştır. Bu memoraların büyük çoğunluğunda din ulusunun bir kerameti söz konusudur.

214, 217, 222, 228, 229, 232, 234, 249. memoralarda erenlerin birbirlerine ışık huzmesi şeklinde ziyaret etmeleri söz konusudur. Bu anlatılarda erenlerin buldukları yerden nurani bir ışık şeklinde kalkarak başka bir erenin makamına gittiği anlatılır. Genellikle bu nurani ışıklar cuma ve perşembe geceleri görülmektedir. 212. memoralda erenin bulunduğu yer kutsaldır. Oradan herhangi bir şey koparmak ve alıp götürmek iyi değildir. Bu memoralda da eren, mezarındaki otları koparan kişilere kızmış ve onların otu kopardıkları yerden köpükler çıkartmaya başlamış. 213, 215, 223. memoralarda erenler, buldukları yerlerin ve bu yerlerde yaşayan canlıların koruyucusudurlar. Bu memoralarda erene emanet edilen koyunların zarar işleyecekleri zaman eren koyunların sahibine uyarı amaçlı bir dokunuş yapmış ve çobanı uyandırmış. 216. memoralda eren köyden fakir birisinin karşısına çıkıp ona bir sır vermiş. Bu sır da o kişinin her gün bir yere gidip oradan kendisine ayrılan altınları almasıymış.

218. memoralda erenin bir kerameti söz konusudur. Gece çobanlık yapan iki kişiden birisi dervişmiş. Bu derviş her gece Yilliktıyoğlu'nun mezarına gidermiş ve mezardan çıkan ışığın içine girermiş. 219. memoralda erenler bazen bu dünyaya geri dönerek bazı kişilerle buluşurlarmış. Bu memoralda köyden bir kadın Rahmanlı dedeyle görüştüğünü ve onun sert bir karaktere sahip olduğunu söylemiş. 220. memoralda erenlerin bulunduğu toprak parçası değerlidir. Bu memoralda, Rahmanlı dedenin oradan taş alıp tarlasına götüren adamın aldığı taşlar sabaha kadar aynı yerine kendiliğinden dönermiş. 221. memoralda erenin sözünü dinlememenin bir sonucu olarak cezalandırma söz konusudur. Bu memoralda, erenin bir kişiye sır vermesi ve daha sonradan sırrın açık edilmesinden dolayı eren o kişiyi cezalandırmış. 224, 236, 256 ve 257. memoralarda erenler bazen rahatsız oldukları durumlarda insanlarla iletişime geçerler. Bu memoralda eren bir kişinin rüyasına girerek etrafının temizlenmesini

istemiş. 236. memoratta ise, eren bulunduğu yerin yıkılıp yok edildiğini ve tekrardan onarılmasını istemiş. 256 ve 257. memoralarda erenler iletişim kurdukları kişilere makamlarını yaptırmışlar. 225, 231 ve 244. memoralarda erenler genellikle temiz kalpli kişilere gelerek onları mükâfatlandırmış. Bu anlatılarda eren köyden bir gence gelerek ona bir sır vermiş. Bu da o kişinin rahat bir yaşam sürmesi için erenin ona para vermesiymiş. 244. memoratta, bilge dedelerden biri kadının birisine bir yerde altınlar olduğunu ve kadının onu almasını söylemiş.

226, 237, 239, 243, 248 ve 254. memoralarda erenlerin bir başka kerameti de bazen ibadet yapmak için makamlarından kalkarlarmış. 226. memoratta Şeyh Sinan sabah namazını kılmak için türbesinden çıkıp önce şadırvana ardından da camiye yönelirmiş. 237. memoratta ise, erenler hep birlikte toplanıp namaz kılarlarmış. 239. memoratta da eren köyden yaşlı bir kadını belirli günlerde belirli yerden alıp onunla namaz kılmaya gidirmiş. 243. memoratta erenler buldukları yerden kalkarak çeşmeye giderek oradan abdest alırlarmış. 248. memoratta erenler bazı geceler kalkıp camide namaz kılarlarmış. Bu memoratta, eren sabah namazını kılmak için türbesinden kalkıp şadırvana gitmiş oradan abdestini almış ve daha sonra da camiye girmiş. 254. memoratta eren gece bulunduğu yerden çıkıp caminin şadırvanına gelip abdest almış. 227 ve 247. memoralarda erenler buldukları yerleri korurlarmış. Bu memoralarda da hızlı bir şekilde arabasıyla gelen aile erenin bulunduğu yerdeki tavşana çarpacağı sırada eren hayvanı kurtarmış. 249. memoratta da erenin bulunduğu yerdeki tavşanı ve keklığı avlamaya gelen avcılar eren tarafından korkutulmuş. 230. memoratta erenin bulunduğu yere saygı duymayıp orayı yıkıp darmadağın eden bir kişiyi eren de aynı şekilde cezalandırmış.

233, 238 ve 259. memoralarda erenlerin şifa verici özelliğinden bahsedilir. 233. memoratta, Davutlu dedenin yanına bacaklarındaki ağrıdan dolayı eşek üzerinde gelen bir çocuğa erenin bulunduğu yerde dualar edilmesi ve adaklar dilenmesi sonucu çocuk yürüyerek evine dönmüş. 238. memoratta, erenin yanına vücudundaki çıban hastalığını geçirmek için gidenler oradan iyileşip döndüklerini anlatırlar. 259. memoratta da eren hasta olan bir kişiye yardımcı olup onu iyileştirmiş. 235. memoratta erenlerin eşyaları kutsaldır ve dokunulması sakıncalıdır. Bu memoratta, Yunus Emre'nin mezarındaki örtünün bir tarafının bozulması üzerine eren rahatsız olmuş ve bozulan yerin düzeltilmesini istemiş. 240. memoratta erenler bazı kişileri sınarlar. Bu memoratta da

eren gittiği yerdeki çobandan yiyecek bir şeyler ister. 241 ve 246. memoralarda erenlerin bulunduğu yere saygısızlık yapmanın sonucu olarak bir cezalandırma söz konusudur. Bu memoralarda erenlerin bulunduğu toprak parçasını ikiye bölüp ortasından yol geçirdikten sonra o yolda sürekli kazalar olmuştur. 242. memoralda erenin bir başka kerameti söz konusudur. Bu memoralda, Kokulu dedenin oraya ziyarete gidenler her zaman orada dünyada eşi benzeri olmayan bir koku olduğunu bahsederlermiş.

245, 251 ve 261. memoralarda erenlerin buldukları yerler kutsaldır ve o kutsal yerlerde saygısızlık yapılmaması gerekir. Bu memoralda erenin bulunduğu yere tuvalet ihtiyacını yapan bir kişiyi eren cezalandırmıştır. 251. memoralda erenlerin bulunduğu yerlere saygısızlık yapıldığı zaman eren tarafından o kişiler cezalandırılır. Bu memoralda da Kadı şeyh türbesinin ve camisinin bulunduğu yere dökülen çöpler sabaha kadar o çöpü döken kişinin evinin önüne gitmiş. 261. memoralda Şeyh Sinan, türbesinin arka tarafındaki mezarların yıkılmasına izin vermemiş. 250. memoralda bir kişi rüyasında Şeyh Sinan'ın çamaşırlarını yıkayarak hizmetini etmiş. 252 ve 253. memoralarda, erenin yaşarken göstermiş olduğu bir kerameti vardır. Eren, ölmek üzere olan bir kişinin son isteklerini yerine getirmiş. 253. memoralda eren önceden olacağını bildiği için arkadaşının pazara gitmemesini sağlamış ve eşkıyalardan onu kurtarmıştır.

255. memoralda erenin ölümünden sonra bir kerameti söz konusudur. Bu memoralda erenin yıkılan mezarındaki bedeni hiç çürümeden nurlu bir şekilde durmuştur. 258. memoralda eren gelecekte olacak hava durumuyla ilgili bilgiler vermektedir. Sarı Saltuk, türbesinin hizmetkârına birkaç gün sonra aşırı yağmur yağacağını ve şimşekler çakacağını söylemiş. Bunun yanında eren ayrıca bazı kişilere de bu şimşeklerin isabet edip onları öldüreceğini söylemiş. 260. memoralda erenler bazı kişilerle iletişim kurarak onların sıkıntılı zamanlarında yardımcı olmaktadır. Bu memoralda da Rahmanlı dede köyden birisine seslenerek onun mezarının etrafının temizlemesini ve dileğinin öyle gerçekleşeceğini söylemiş.

Son olarak, sözlü anlatı türlerinden birisi olan memoralar anlatıldığı ortamda dinleyicisine mesajlar verir. Bu mesajda insanların hem bireysel hem de toplumsal manada kendilerine çekidüzen vermeleri istenir. Bölgeden derlenen anlatılarda da halkın eğitilmesinde ve toplumsal düzenin korunmasında memoralar bu bağlamda sıklıkla kullanılmıştır. Bu memoralarda hem bireysel hem de toplumsal manada iyilik,

doğruluk, dürüstlük ve cömertlik gibi ahlak ve ahlaki niteliklerin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

3.2.3. Olağanüstü Olaylarla İlgili Memoratlar

Saha çalışması esnasında olağanüstü olaylar başlığı altında nazar ve nazar değmesine yönelik anlatılar tespit edilmiştir.

3.2.3.1. Nazarla İlgili Memoratlar

Nazara göz değme de derler. Nazar değmesi için, gözü keskin birisinin muhatabına dikkatle bakması ya da art niyetli bir kimsenin karşısındaki hakkında güzel sözler söylemesi lâzımdır (Acıpayamlı, 1962: 1) şeklinde ifade eder.

Boratav'a göre nazar, kimi insanların bakışlarındaki zararlı güç ve bu nitelikleriyle bir kişiye, bir hayvana veya bir nesneye bakmakla canlı üzerinde hastalık, sakatlık, ölüm, nesne üzerinde sakatlanma ve kırılma gibi kötü bir etkinin oluşması (Boratav, 1984: 104) anlamına gelir.

Türktaş, nazarın etki alanlarını şöyle söylemektedir. Türk kültürü içerisinde nazardan etkilenme durumu için nazar değmesi, göz değmesi, isabet, göze gelme, kem göze gelme, göz ermesi gibi ifadeler kullanılmaktadır. Nazardan etkilenme yalnızca insanlar için değil, özellikle kolayca parçalanabilecek eşyalar, bitki, ev, araba, bağ-bahçe, büyük-küçükbaş hayvanlar başta olmak üzere hayvanlar vb. canlı cansız, güzel olan ve kıskanılacak bütün varlıklar için söz konusu (Türktaş, 2016: 408) olduğunu söyler.

Bölgeden derlenen nazarla ilgili memoratlarda nazarın insanlar, hayvanlar ve bitkiler üzerinde kötü etkisiyle karşılaşmıştır. 262. memoratta köyde gözü keskin bir kadının asma dalına bakmasıyla dalı koparıp atması bir olmuştur. 263. memoratta köyde donbayıyla tarladan gelen bir çiftçiyi gören adam donbayın ne kadar güzel olduğunu söylemesi üzerinde donbaya nazar değmiş ve ertesi gün hayvan ölmüştür. 264. memoratta köyde gözü keskin bir kadın yoldan geçen bir koyuna dikkatli şekilde bakınca koyun olduğu yere çöküp kalmıştır. 265. memoratta adamın birisi çalıştığı yerdeki dikkatli bakışlardan sonra ayağında sorun çıkmış ve işi bırakmış. Daha sonradan adam çalıştığı yerdeki kişilerden birisinin nazarının değdiğini öğrenmiş.

Son olarak, nazar toplumsal manada herkese zarar verebilecek doğaüstü bir olaydır. Bu zararın neticesi bazen düşme bazen hastalanma bazen de ölüme kadar gidebilmektedir. Saha çalışması neticesinde elde edilen memoralar içinde pek çok nazar ve nazar inancına bağı anlatı elde edilmiştir. Toplanan metinler kapsamına bakıldığında insanlara, hayvanlara ve bitkilere nazar değımektedir. Nazarın kötü etkisinden kurtulmak için Alaşehir halkının birtakım iyileştirici uygulamaları vardır. Bunlar; üzerlik otu tütsülemek, çıtlık ağacının dallarından parça kesip hayvanın boynuna asmak, kurşun dökmek vb. nazarın kötü etkisinden kurtulmak için yörede yapılan uygulamalardan bazılarıdır.

SONUÇ

Bu çalışmada derlenen anlatı sayısı 265'tir. Bu anlatılardan 141 tanesi efsane, 124 tanesi de memorat metnidir. Alaşehir'de derlenen efsaneler konularına göre; Yarattılış-Oluşum Efsaneleri, Dinî Şahsiyetlerle İlgili Efsaneler, Olağanüstü Varlıklarla İlgili Efsaneler, Tarihî efsaneler ve Yer Adlarıyla İlgili Efsaneler olmak üzere beş ana başlığa ayrılmıştır. Bunun yanında tezin diğer konusu olan memoratlar da konularına göre; Olağanüstü Varlıklarla İlgili Memoratlar, Dinî Şahsiyetlerle İlgili Memoratlar ve Olağanüstü Olaylarla İlgili Memoratlar olmak üzere üç ana başlığa ayrılmıştır. Ayrıca bu ana başlıklar da kendi içlerinde alt başlıklara ayrılmışlardır. Alaşehir Yöresinden elde edilen efsane ve memoratlara bakıldığında masal, destan gibi türlerin sahip olduğu özelliklere sahip olmadığı görülmektedir. Bunun yanında türlerin geneli için kısa bir yapıya sahip oldukları söylenebilir. Efsane ve memoratların kendilerine has başlangıç ve bitiş kalıplaşmış ifadeleri her metinde kendisini göstermese de bazı metinlerde bu türden ifadelere rastlanmaktadır. Bölgeden derlenen efsane ve memoratların dili günlük hayat içinde konuşulan sade bir dildir.

Bu bölgenin Türk yurdu yapılması için Türk sultanları, beyleri ve akıncıları hem Ege bölgesini hem de Alaşehir topraklarını kendi egemenlikleri altına alıncaya kadar bu topraklara pek çok kez akınlar düzenlemişler ve bu akınlar sonucunda da çok sayıda şehit vermişlerdir. Bu vatan müdafaası sonucunda şehit olanlar içerisinde bulunan alperenler, erenler ve askerlere ait pek çok türbe ve makam bulunmaktadır. Bu kutsal yerler ve makamlarla ilgili pek çok efsane ve memorat üretilmiştir. Bu bakımdan Alaşehir bölgesindeki efsane ve memoratlar da yurdun vatan toprağı yapılmasında önemli vazifeler üstlenen kişilerle ilgili çeşitli anlatılar tespit edilmiştir. Bu anlatılarda milli birlik ve vatan sevgisi pekiştirilmekte ve gelecek nesillere bu sevgi ve toprağına sahiplenme duygusu aşılanmaktadır.

Alaşehir'de genellikle türbeler ve makamlar çevresinde anlatılan efsane ve memoratlar dinî konular bakımından halk arasında yaygın şekilde anlatılıp aktarılırlar. Fakat burada belirtmek gerekir ki, anlatılan hâdiselerin büyük bir kısmı yerelleştirilip bölgeye ait unsurlarla zenginleştirilmiştir. Buna göre, bir efsane ve memorat anlatıcısı aktardığı hâdisenin kendi yaşadıkları ortamda meydana geldiğini söylemektedir. Hatta anlatıcı efsane ve memoratı daha inandırıcı gösterebilmek için kendi etrafında bulunan somut nesnelere örnekler gösterir. Bu metinlerin inandırıcılığını artırmak için anlatıcı

bölgedeki coğrafi şartlar el verdiğince dağ, kaya, yüzey şekillerini anlatısına delil olarak göstermeye çalışır.

Türk halk kültürünün sözlü anlatı türlerinden olan efsane ve memoratlar oluşturuldukları yerin, bölgenin tarihî ve sosyal nitelikleri hakkında önemli bilgiler içerirler. Bu bilgilerde efsane ve memoratlar toplumunun yaşam tarzını, inançlarını, kültürlerini yansıtır. Saha çalışması yapılan Alaşehir ve mahallelerindeki efsane ve memoratlarda Alaşehir halkının hayatına dair bu bilgiler açık bir şekilde görülmektedir.

Alaşehir bölgesindeki efsane ve memoratlarda genellikle inanç ve bu inanca bağlı olarak çeşitli halk öğretileriyle karşılaşmaktadır. Bölgedeki efsane ve memoratlarda kimi zaman doğrudan kimi zaman da dolaylı yoldan insanlara ders verme amaçlanmıştır. Bu anlatılar canlı ve etkileyici bir formda yani yaşanmış bir olayın sonuçlarını aktarır gibi karşısındaki dinleyiciye mesajlarını iletirler. Bu mesajda efsane ve memoratlar Alaşehir halkına ahlaki kural ve kaidelere uymalarını, belirli değerleri örneğin saygılı olmayı, dürüst olmayı, cömert olmayı gibi genç nesillere öğütleyerek onların dünyaya bakış açılarını düzenlemeye çalışır ve gelenek ve göreneklerin gelecek nesillere aktarılması sağlar.

Bu çalışmada Alaşehir bölgesinden derlenen efsane ve memoratların bağlamsal unsurları dikkate alınarak bir inceleme yapılmıştır. Bu bakımdan efsane ve memoratların oluştuğu şartlar ve çevre, anlatıcı-dinleyici boyutu ve metinlerin yerel dile ait olan sözel dokusu anlatıların tespiti ve incelenmesi sırasında göz önünde bulundurulmuştur.

Alaşehir bölgesinde anlatılan efsane ve memoratların toplumsal kurumlara destek verme, eğitim ve kültürün gelecek kuşaklara aktarılması, anlatıların bulunduğu yere bir mana kazandırması, toplumsal ve kişisel baskılardan kurtulma gibi işlevlere sahip oldukları görülmüştür.

Sonuç olarak, efsane ve memoratlar Türk halkının duygusunu, düşüncesini, dilini, inancını, yaşam tarzını nesilden nesile aktararak bugüne kadar gelmiştir. Bu bağlamda Türk milleti yaşadığı coğrafyaya kültürünü işlemiş ve bu kültürel birikimi ile üzerinde bulunduğu toprakların Türk yurdu olmasını sağlamıştır.

KAYNAKÇA

- Acıpayamlı, Orhan (1962), “*Anadolu’da Nazarla İlgili Adet ve İnanmalar*”, Ankara Üniversitesi DTCF Dergisi, C. 20, S. 1-2, ss. 1-40.
- Aça, M.; Ekici, M.; Yılmaz, A. Müge (2010). *Anonim Halk Edebiyatı, Türk Halk Edebiyatı El Kitabı, Grafiker Yayınları*, ss. 129-234, Ankara.
- Alptekin, A. Berat (2012). *Efsane ve Motifleri Üzerine*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Ana Britanica Ansiklopedisi* (2004). C. 8, Ana Yayıncılık AŞ. İstanbul.
- Arslan, M; Köktürk, M (1999). “*Halkbiliminde Teori ve Yöntem Arayışları*”, Millî Folklor Dergisi, S. 41, ss. 14-28. Ankara.
- Arslan, Mustafa (2010). *Denizli Yöresinde Masal Anlatma Geleneği*, Millî Folklor Dergisi, S. 86, ss. 50-57.
- Artun, Erman (2013). *Anonim Türk Halk Edebiyatı Nesri*, Karahan Kitapevi, Adana.
- Balaban, Tuğrul (2013). *Amasya Efsane, Menkabe ve Memoratları (Derleme-İnceleme-Metin)*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Balaban, Tuğrul (2015). “*Hz. Ali Merkezli Bir Ölüm Memoratına Dair Değerlendirme*”, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, S. 73, ss. 89-104.
- Bascom, R. William (2003). “*Folklorun Biçimleri: Nesir Anlatılar*”, Çev: R. Nur Aktaş vd., Millî Folklor Dergisi, S. 59, ss. 76-95, Ankara.
- Bayat, Fuzuli (2005). *Mitolojiye Giriş*, Karam Yayıncılık, Çorum.
- Boratav, P. Naili (1969). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*, Gerçek Yayınevi, İstanbul.
- Boratav, P. Naili (1984). *100 Soruda Türk Folkloru*, Gerçek Yayınevi, İstanbul.
- Boyraz, Şeref (2008). “*Sözlü Anlatıların Sürekliliği Üzerine Düşünceler*”, Folklor/ Edebiyat, Sayı: 54, s. 105-118 Ankara.

- Buch, Wilfried (1992). “*Masal ve Efsane Üzerine*”, Çev: Ali Osman Öztürk, Millî Folklor Dergisi, S.13, ss.10-15.
- Büyük Kültür Ansiklopedisi* (1984). C. 4, Başkent Yayınları, Ankara.
- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi* (1986). Cilt. 7, Milliyet Gazetesi A.Ş, İstanbul.
- Çelepi, M. Surur (2015). “*Teke Yöresi Efsanelerinin Yaratılma Estetiği*”, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür ve Eğitim Dergisi (TEKE), S: 4/3, ss: 1166-1187.
- Çobanoğlu, Özkul (2010). *Halk Bilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Çobanoğlu, Özkul (2012). *Halk Edebiyatına Giriş 1*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Çobanoğlu, Özkul (2015). *Türk Halk Kültüründe Memoratlar ve Halk İnançları*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Dağlı, Ahmet (2012). *Yapısalcı Açından Amasya Efsaneleri*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, On dokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Degh, Linda (2014). “*Günümüz Bağlamında Efsane Üzerine Teorik Bir Düşünme ve Efsanenin Tanımı*”. Çev: Selcen Gürçayır, Halk Biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar II. Hzl: M. Öcal Oğuz, Selcan Gürçayır, Geleneksel Yayınları, Ankara.
- Degh, Linda; Vazsonyi, Andrew (2015). “*Memorat ve Ön-Memorat*”, Çev: Ahmet Barış Ekiz, Millî Folklor Dergisi, Sayı: 105. s. 131-146.
- Devellioğlu, Ferit (2007). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın Kitapevi, Ankara.
- Dıykanbayeva, Aygerim (2004). *Kırgız Efsaneleri Üzerinde Bir Araştırma (İnceleme-Metin)*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Dundes, A. (1998). “*Doku, Metin ve Konteks*”, Çev: Metin Ekici, Millî Folklor Dergisi, S. 38, ss. 106-119, Ankara.

- Duvarcı, Ayşe (2005). “*Türklerde Tabiat Üstü Varlıklar ve Bunlarla İlgili Kabuller, İnanmalar, Uygulamalar*” *Bilig*, S. 32, ss. 125-144.
- Eker, Gülin Öğüt (2010). “*Gelenekten Geleceğe Halk Edebiyatı*”, Türk Halk Edebiyatı El Kitabı, Grafiker Yayıncılık, Ankara.
- Ekici, Metin (1998). “*Halk Bilimi Çalışmalarında Metin (Text), Doku (Texture), Sosyal Çevre ve Şartlar (Konteks) İlişisinin Önemi*”, Millî Folklor Dergisi, S. 39, ss. 25-34, Ankara.
- Ekici, Metin (2002). “*Destan Araştırma ve İncelemelerinde Kullanılan Bazı Terimler Hakkında - II.*” Millî Folklor Dergisi, S. 54, ss. 11-18.
- Ekici, Metin (2005). “*Türk Sözlü Geleneğinde Anlatıcılar ve Anlatmalar Arasındaki İlişkiye Art Zamanlı (Diyakronik) ve Eş Zamanlı (Senkronik) Bir Bakış*”, Prof. Dr. Fikret Türkmen Armağanı. ss. 225-229, İzmir.
- Elçin, Şükrü (2000). *Halk Edebiyatına Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Eliade, Mircea (1991). *Kutsal ve Dindışı*, Çev: Mehmet Ali Kılıçbay, Gece Yayınları, Ankara.
- Eliade, Mircea (2001). *Mitlerin Özellikleri*, Çev: Sema Rıfat, Om Yayınevi, İstanbul.
- Ergun, Metin (1997). *Türk Dünyası Efsanelerinde Değişme Motifi 1. Cilt İnceleme*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu: Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Fedakâr, P, D (2008). *Karakalpak Efsaneleri (İnceleme-Metinler)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Fıratlıgil, Z. İrem (2012). *Performans Teoriye Göre Mersin Fıkralarının İcrasında Anlatıcı, Dinleyici ve Bağlamın Önemi*, International Journal of Social Science Studies, Volume. 5 Issue 1, page: 115-130.
- Göde, H. Altay (2010). *Isparta Efsaneleri*, Fakülte Kitabevi, Isparta.
- Gökalp, Ziya (1976). *Türk Töresi*, Kültür Bakanlığı Ziya Gökalp Yayınları: 6, Hız: Hikmet Dizdaroğlu, Ankara.

- Helimoğlu, M. Y. (1989). *Diyarbakır Efsaneleri Üzerine Bir Araştırma (Derleme-İnceleme) I*, SAN Matbaası, Ankara.
- Kızıloğlu, Müjdat (2013). *Tortum ve Köylerinde Derlenen Memoratlar Üzerine Bir Araştırma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Köprülü, M. Fuad (2014). *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Alfa Basım Yayım, İstanbul.
- Luthi, Max (1995). “*Masalın; Efsane, Menkâbe, Mit, Fabl ve Fıkra gibi Türlerden Farkı*”, Çev: Sevgül Karasubaşı, Millî Folklor Dergisi, S. 25, ss. 66-68, Ankara.
- Meydan Larousse* (1971). C. 4, İstanbul.
- Ocak, A. Yaşar (1992). *Kültür Tarihi Kaynağı Olarak Menakıbnameler (Metodolojik Bir Yaklaşım)*, Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Ocak, A. Yaşar (2012). *İslam-Türk İnançlarında Hızır Yahut Hızır-İlyas Kültü*, Kabalcı Yayıncılık, İstanbul.
- Olgun, Yusuf (1989). *Tarihi Bursa Efsaneleri (Derleme-İnceleme)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Osan, Mustafa (2006). *Kuzeydoğu Denizli Yöresinde Anlatılan Efsaneler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Ögel, Bahaeddin (1993). *Türk Mitolojisi*, C. I, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Önal, M. Naci (2005). *Muğla Efsaneleri*, Muğla Üniversitesi Yayınları, Muğla.
- Örnek, S. Veyis (2014). *100 Soruda İlkelerde Din, Büyü, Sanat, Efsane*, Bilge Su Yayıncılık, Ankara.
- Özdemir, Yahya (2003). *Gaziantep Efsaneleri İnceleme-Metin*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

- Özön, Mustafa Nihat (1954). *Edebiyat ve Tenkid Sözlüğü*, İstanbul.
- Pala, İskender (2009). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, İstanbul.
- Pehlivan, Gürol (2009). “*Dini Şahsiyetler Hakkında Oluşan Anlatılar*”, Millî Folklor Dergisi, Sayı: 83. ss. 88-96.
- Pentikainen, Juha (1995).“*Efsanenin Yapısı ve Fonksiyonu*”, Çev: İsmail Görkem, S. 25, ss. 46-56. Millî Folklor Dergisi, Ankara.
- Sakaoğlu, Saim (1980). *Anadolu-Türk Efsanelerinde Taş Kesilme Motifi ve Bu Efsanelerin Tip Kataloğu*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Sakaoğlu, Saim (2009).“*Efsane-Menkibe Bağı*”, Efsane Araştırmaları, Kömen Yayınları, ss. 41-45, Konya.
- Sakaoğlu, Saim (2009). *Efsane Araştırmaları*, Kömen Yayınları, Konya.
- Sami Şemseddin (1989). *Kamus-ı Türkî*, Enderun Kitabevi, Ankara.
- Say, Yağmur (2004). *Anadolu İnanç Yapılanmaları Temelinde Gazi-Veli Kültü*, Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, C. 2, S. 1-2, ss. 213-127.
- Seyidoğlu, Bilge (1985). *Erzurum Efsaneleri (Erzurum’da Belli Yerlere Bağlı Olarak Derlenmiş Efsaneler)*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Türkçe Sözlük* (2005). Türk Dil Kurumu Basımevi, Ankara.
- Türktaş, M. Metin (2012). *Denizli Efsaneleri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Türktaş, M. Metin (2016).“*Denizli Yöresinde Nazar ve Nazarlıkla İlgili İnanış ve Uygulamalar*”, İsmail Çetişli Hatıra Kitabı, ss. 407-417, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Uludağ, Süleyman (2002), “*Keramet*” İslam Ansiklopedisi, C. 25, ss. 265-268.
- Uyanıker, Nursel (2011). *Eyüp Sultan Türbesi Etrafında Teşekkül Eden Efsanelerin Tespiti ve İncelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yaran, Rahmi (2012). “*Şehitlik ve İlgili Fıkhî Hükümler*”, Marmara Üniversitesi. İlahiyat Fakültesi Dergisi, S. 42, ss. 211-220.

Yardımcı, Mehmet (2014). *Türk Halk Edebiyatında Nesir ve Nazım-Nesir Karışık Türler*, Kanyılmaz Matbaacılık Kâğıt, İzmir.

Elektronik Kaynaklar:

<http://www.alasehir.bel.tr>.

<http://www.alasehir.bel.tr/tarihcesi.html>.

<http://www.alasehir.bel.tr/cografi-konum.html>.

<http://www.alasehir.bel.tr/ekonomi.html>.

EKLER

EK 1. Metinler

Oluşum Efsaneleri

1. Anlatı

Bir gün peygamber efendimiz namaz kılıyormuş. Bu esnada bir yılan peygamber efendimize doğru gelmekteymiş. İlerden bunu gören kedi yılanın peygamberimize zarar verecek olmasından dolayı hızla gelerek yılanın başını koparıp fırlatıvermiş. Bunun üzerine peygamber efendimiz namazını kıldıktan sonra kediyi sevmiş ve dua etmiş. Daha sonra da peygamber efendimiz, kediyeye doğru konuşarak kıyamete kadar senin sırtın yere gelmesin, demiş. Bu dua üzerine kediler ne kadar yüksekten olursan olsun hep dört ayak üzerinde yere düşermiş **(KK10)**.

2. Anlatı

Kediyle köpek birbirlerini hiç sevmezlermiş. Bunların düşmanlığı Nuh peygamberin gemisine kadar gitmekteymiş. Büyük tufan olmadan önce hayvanların hepsinden birer tür gemiye bindirilmiş. Daha sonra da gemide bütün hayvanların tutulduğu yere Nuh peygamber gitmiş ve gemide üremek kesinlikle yasak, demiş. Bir zaman sonra bu kuralı köpek bozmuş ve üreme faaliyetinde bulunmuş. Bu durumu gören kedi de köpeğin bu kuralı çiğnemesini Nuh peygambere iletmış. Nuh peygamber gelmiş ve köpeği o şekilde görünce sen benim sözüme uymadın, beni dinlemedin diye köpeğe beddua etmiş. Ey köpek, siz üreme işini yaparken birbirinizden hiç ayrılmayın ve yapışıp kalın, demiş. Bunun üzerine köpek, kediyeye sen beni koskoca peygamberin önünde küçük düşürdün ben de senden şikâyetçi oluyorum, demiş. Nuh peygamber bu sefer de kediyeye dönerek beddua etmiş ve erkek kedi de dişi kediyeye bulmak için çatıdan çatıya avazı çıktığı kadar bağırmağa mahkûm olmuş **(KK16)**.

3. Anlatı

Nuh peygamberin gemisinde ilk zamanlarda kedi yokmuş. Tufandan önce gemiyeye alınan türlerden birisi de farelermiş ve sürekli çoğalıyorlarmış. Bir zaman sonra fareler, geminin her yerine girip çıkmaya, tahıllara zarar vermeye ve gemiyeye kemirmeye başlamışlar. Bunun üzerine Nuh peygamber dua etmiş. Yaratıcı da Nuh peygamberin duasını kabul etmiş ve aslanın hapşırmasıyla kediyeye aslanın burnundan meydana getirmiş **(KK179)**.

4. Anlatı

Yılanın ayağını görenin cennetlik olduğuyla ilgili şöyle bir rivayet anlatılmış. Zamanında yılan cennetin bekçisiymiş ve o dönemde ayağı da varmış. Şeytan, Adem babamızla Havva anamızı kandırıp yasak meyveden yedirdiği için onların cennetten kovulmalarına sebep olmuş. Yılanın ise; buradaki kabahati de şeytanın cennete girmesine müsaade etmesiymiş. Bundan dolayı Allah, yılanın ayaklarını almış ve daha sonra yılan sen ömrün boyunca sürün, diye ceza vermiş. İşte bu olaydan sonra artık yılan ayaklarını kaybetmiş. Yılanın bu kabahati işlemesinden dolayı onu öldürmenin günah olmadığı söylenir (KK18).

5. Anlatı

Yarasayla ilgili anlatılan bir şey duymuştum. Süleyman peygamber yarasaya, sen bu sıcak yatakta uyurken tüylerini yastık yapmak için veren kuşlar ne yapacak, diye sormuş. Yarasa da ben istemiyorum bu yatağı ben hasır yatakta da uyurum, demiş ve bütün tüylerini olduğu yere döküvermiş. Aradan bir müddet geçince Süleyman peygamber bütün kuşları yanına çağırılmış. Onlara tekrar tüylerinizi alın, demiş. İşte kuşların rengârenk olması bu durumdan kaynaklanmış. Yarasa da son gelen olduğu için ona alacak tüy kalmamış. Bundan dolayı da yarasa kuşlar ve diğer canlılar içinde tüysüz kalan tek hayvan olmuş (KK18).

6. Anlatı

İbrahim aleyhisselam, Allah'ın dinini yaymak için çok uğraşlar vermiş. Bu sırada da onun düşmanı olan Nemrut da hiç boş durmamış ve İbrahim aleyhisselama türlü eziyetler etmiş. Aradan epey bir zaman geçtikten sonra Nemrut, İbrahim aleyhisselamın kendisine boyun eğmemesinden dolayı onu yakalatmış. Daha sonra da İbrahim aleyhisselamı kocaman bir mancınığa bağlayarak önceden kazdirdiği büyük ve derin bir çukurun içine fırlatmış. Ve bu esnada da Nemrut'un emriyle askerler katırlara yükledikleri odunları ateşe atmaya geliyorlarmış. İbrahim aleyhisselam, katırların getirdiği odunları görünce onlara beddua etmiş. Sizin bundan sonra nesliniz kurusun ve çoğalmayın, demiş. İşte o zamandan bugüne katırın nesli hep az olarak kalmış (KK8).

7. Anlatı

Hız. İbrahim, Nemrut tarafından devasa ateş çukuruna atılınca etraftan bazı hayvanlar Hız İbrahim'e yardımcı olurken bazılarıysa onun yanması için uğraşmış. İşte o zarar vermeye çalışan hayvanlardan birisi de kertenkeleymiş. Kertenkele ateşin içindeki Hız İbrahim'in daha iyi yanması için kafasını bir aşağı indiriyor bir yukarı kaldırıyor ve böylelikle ateşi daha iyi körüklüyor. İşte o andan sonra kertenkele beddua almış ve o gün bu gündür kafasını bir aşağıya bir yukarıya sallıyor durmuş **(KK67)**.

8. Anlatı

Nemrut, Allah'ın varlığına ve birliğine karşı gelip kendini çevresine ben Allah'ım diye tanıtmaya başlamış. Bunu yaparken de insanlara türlü eziyetler ve zulümler yapıyor. En sonunda Nemrut kendisini iyiden iyiye ölümsüz sanmaya başlamış. Nemrut'un bu haline karşı Allah o zamana kadar dünyada olmayan bir hayvanı yaratmış. O hayvan da sinekmiş. Allah, sinekleri yaratmış ve içlerinden de topal bir sineğe git ve Nemrut'un kulağından kafasının içinden kafasına gir, demiş. Allah'ın talimatını alan sinek aynen kendisine söylendiği gibi yapıp Nemrut uyurken onun kulağının içinden kafasına girmiş. Ve onun kafasının içinde vızıldamaya başlamış. Sinek kafasının içinde hareket ettikçe Nemrut adeta deliye dönüyor. Bir gün, iki gün böyle derken Nemrut etrafındaki hekilere bir şeyler yapmasını söylüyor ama kimse bir çare bulamıyor. Son çare olarak da Nemrut her gün kafasına birer sopa vurdurmaya başlamış ve bu sopanın etkisiyle sinek bir müddet duruyormuş. Birkaç gün böyle kafasına sopayı yedikten sonra bir zaman sonra sopa da artık çözüm olmamaya başlamış. En sonunda da Nemrut kafasındaki sineğin vızıltısına dayanamamış ve sopayla kafasına aralıksız bir şekilde vurmalarını söylemiş. Onlarda vurmuşlar da vurmuşlar ve sonunda da Nemrut'un kafasını patlatarak onu öldürmüşler. İşte sen Nemrut bile olsan bir tane topal sinek senin hakkından gelir. Nemrut'a padişahlık yetmedi, büyük topraklara sahip oldu yetmedi ve sonunda kendisini Allah ilan etti. O zaman da Allah ü teala onun layığının bir topal sinek olduğuna karar verdi **(KK8)**.

9. Anlatı

Yılan, bir gün cennetin kapısına getirilmiş. Sonra da yılan, yanına arkadaş olarak kimi istersin, diye sorulmuş? Yılan, ben şeytanı isterim, demiş. Bunun üzerine

yılan lanetlenmiş. Ayakları kırılmış ve dünyaya gönderilmiş. Sen ömrün boyunca sürün ve seni görenler her zaman öldürsün, diye söylenmiş (KK32).

10. Anlatı

Önceden koyunların dört tane gözü varmış. Bir gün Allah û teâlâ koyunları yeryüzüne göndermeye karar vermiş. Koyunlar da bunu öğrenince, Yarabbi, bizi dünyaya gönderme bize orada eziyet ederler hem döverler hem yerler, diye konuşmuşlar. Allah û teâlâ da ben sizi kullarıma bir nimet olarak gönderiyorum, demiş. O zamandan sonra koyunlar dünyaya gönderilmiş ve ağlaya ağlaya iki gözü kapanmış (KK33).

11. Anlatı

Allah u teala ölümü yaratırken başlangıçta bu ağırlığı dağlara yüklemiş. Lakin dağlar ölüm yükünün altında adeta acı çekip inilti çıkarılmaya başlamışlar. Daha sonra da dağlardan ölümün ağırlığı alınıp insanların omuzlarına yüklenmiş. Aradan birkaç gün geçtikten sonra oradaki insanlardan birisi ölmüş. Onu boylu boyunca olduğu yere uzatmışlar. Çevresine toplanan yakınları ölen kişinin başında ağlayıp ağıtlar yakmaya başlamışlar. Bu arada da nereden geldiyse bir kurbağa zıplaya zıplaya cenazenin üzerine düşmüş. Bunu gören arka taraftaki insanlardan kimisi de kikirdeyip gülmeye başlamış. Ha o zaman denilmiş ki, insanoğlu ölümün acı ve kederli etkisini kaldıracak güçte. Çünkü ölen birisinin etrafında biri ağlarken diğeri de gülmüş. İşte bu olaydan sonra ölüm insanların sırtına yüklenmiş (KK3).

Dinî Şahsiyetlerle İlgili Efsaneler

Şehitlerle İlgili Efsaneler

12. Anlatı

Büyüklerimizin anlattığına göre, bizim köyde eskiden kalma bir şehit mezarı varmış. Bu mezar, zamanla köyün büyüyüp genişlemesi yüzünden evlerin ortasında kalmış. Şehit, herhalde bu durumdan rahatsız olmuş ki bir gece mezarın biraz ötesinde oturan bir kadının rüyasına girmiş. Rüyasında, üzerinde asker kıyafetiyle kadına demiş ki; benim mezarım pislik içinde kaldı mezarımı temizle ve düzenle benden sana zarar gelmez, demiş. Bunun üzerine, kadın her gün bu mezarın olduğu yere gelip etrafına

çekidüzen verip evine dönüyormuş. Günler böyle geçerken bir gün şehidin mezarının bulunduğu yerin sahipleri burayı komple yok etmişler ve mezarı ortadan kaldırmışlar. Bak evladım, ister inan ister inanma bu insanların çok geçmeden evleri, damları, bağları ve bahçeleri kaybolup gitti. Nasıl olduklarını da anlamadılar. 50 metre yeri kıskandılar, bak başlarına neler geldi. Nerede ne olacağını ancak Allah bilir. Onlar, o şehit mezarına hürmet edip dokunmayacaklardı (**KK93**).

13. Anlatı

Burada eski zamanlarda gözetçilik yapan bir şehit asker yaşamış. Çobanın birisi bu şehidin olduğu yerde koyunlarını otlatıyormuş. Çoban, geçmiş bir köşede uykusunu çekerken koyunları da kendi başına bırakmış onlarda bir sağa bir sola doğru gidip geliyorlarmış. Çobanın kulağına yerin altından bir ses işitmiş. Kalk buradan yatma koyunların benim üzerimde geziniyor, diye sinirli bir ses duymuş. Hemen çoban olduğu yerden kalkmış koyunlara bakmış ve o sesin söylediği gibi koyunlar şehit askerin üzerinde geziniyormuş. Bunun üzerine çoban koyunları hemen alıp oradan uzaklaşmış. Ertesi sabah olduğunda da çoban elinde kürek, kazma ve tellerle şehidin başına gitmiş ve orayı dört köşe şeklinde çevirivermiş (**KK174**).

Hızır İlgili Efsaneler

14. Anlatı

Eskiden arabaların, otobüslerin olmadığı zamanlarda insanlar köye gelen yabancı misafirleri ağırlamak için caminin önüne birer tane taş yaptırmış. Gelen misafirler bu taşlardan hangisine oturursa o akşam onu ağırlayacak olan ev sahibi belirleniyormuş. Adamın birisi de misafiri hiç mi hiç sevmemiş. Bu misafiri sevmeyen adamda o taşların yanına sivri bir taş yaptırmış gelen kişi oturmasın diye. Neyse bir gün köye yabancı bir adam çıkmış gelmiş. Kahvede otururken ezan okunmuş ve camiye namaz kılmaya birlikte gitmişler. Namazı kılmışlar şimdi herkes bu yabancı adamı takip etmeye başlamış acaba hangi taşın üzerine oturacak diye. Misafir de gitmiş sivri taşın üzerine oturmuş. Bunu gören misafir sevmeyen adam yabancıya, hadi gidelim bizim eve bu akşam bize misafir ol, demiş zorlama bir şekilde. Evde hanımına misafirimize yemek ver, demiş. Şimdi öyle yemek ver demeyle olmazmış misafire her şeyden bol bol ikram edilirmiş. Hanım kocasının söylediklerini çar çabuk hazırlayıp sofrayı misafirin önüne koymuş. Misafir önüne gelen sofradan birer lokma almaya başlamış ve bu esnada

adamın gözüne bir şey çarpmış. Misafir sofrasından bir lokma almış yerine beş lokma sofraya inmiş. Köylü, gözlerine inanamamış. Bir süre sonra bu şoku üzerinden atmış ve durumun farkına varmış. Köylü hemen yerinden kalkmış ve sofraya doğru yöneldiği sırada misafir sofranın başından kayboluvermiş. Bunun üzerine köylü pişmanlıklar içinde kalmış. Yola çıkmış ve karış karış bu misafiri aramaya başlamış. Bir yere vardığında bir ses duymuş. Sen misafir sevmeyen adam ne oldu da şimdi misafirini arıyorsun, demiş. Ve misafir, adama seni tek şartla affederim, demiş ve beni sırtına bindirip üç adımda karşıya kadar götüreceksin, demiş ve seni ancak öyle affederim, demiş. Bunu duyan köylü de misafiri sırtında taşımış. Bu keramet üzerine köylü onun misafir kılığında gelen Hızır aleyhisselam olduğunu anlamış ama biraz geç olmuş (KK113).

15. Anlatı

Ben daha öncesinde Soma'nın bir köyünde çalışma maksatlı epey bir zaman bulunmuştum. Orada bize Hızır ile ilgili yaşanmış bir efsane anlatmışlardı. Günlerden bir gün dört beş kadın evlerinin önündeki bahçede oturup gözleme yapmaya başlamışlar. Biraz sonra oraya kim olduğunu ve nereden geldiğini ya da niçin oraya uğradığını bilmedikleri yaşlı bir dede çıkmış gelmiş. Oradaki kadınlara, hanımlar karnım çok aç biraz yaptıklarınızdan verin karnımı doyurayım, demiş. Kadınlar ters ters bakmışlar ve hadi Allah versin, diye dedeye çıkmışlar. Bunun üzerine dede bir kez daha istemiş kızım karnım çok acıktı biraz yaptığınızdan verin de açlığımı gidereyim, demiş. Kadınlar yine dedeyi terslemişler ve yok dede vermeyiz, demişler. Bu arada kadınlardan birisinin yüreği acımış ve verelim ne olacak bir şey kaybetmeyiz, demiş ama öteki kadınlar yine verdirmemişler. Bunun üzerine dede arkasını dönmüş ve yürümeye başlamış. Tam giderken de o kadınlara beddua etmiş. Dokuz eviniz on olmasın hep böyle ufak tefek kalın, demiş. Ve o gün bu gündür o köydeki evin sayısı hiç on olmamış (KK166).

16. Anlatı

Bizim burada eskiden yaşamış bir adamcağız varmış. Bu adam o kadar çok çalışıyormuş ki gündüz çapa yapmaya gece ise odun toplamaya gidiyormuş. Yine böyle bir zamanda adamcağız tam evden çıkacakken karşısına omzunda heybesi olan ve elinin birisi de yaralı yabancı birisi çıkıp gelmiş. Adam, oduna çıkmak için bir taraftan

ediyormuş. Adam, misafirin üstü başı kirliyse yıka karnı açsa doyor, diye karısını sıkı sıkıya tembih etmiş. Son olarak da, eline ne oldu ben kırık çıkıktan anlıyorum bakayım, demiş. O da seferberlik yarası seferberlik oğlum, demiş. Karısına, amcama iyi bak ben odun toplamaya gidiyorum, demiş. Köylüye, yola çıkmadan öncede oğlum sen çok çalışıyorsun geceni gündüz gündüzünü gece ediyorsun sen çok geçmeden zengin olacaksın, diye söylemiş misafir. Ayrıca bu kadar da çok çalışma demiş ve adamcağız evden ayrılmış. Adamın karısı misafirin karnını bir güzel doyurmuş sonra da misafir birdenbire kayıplara karışmış. Bir daha kimse ne görmüş ne de duymuş. Biraz vakit geçtikten sonra anlamışlar o gelenin Hızır aleyhisselam olduğunu. Hızır aleyhisselamın dediği gibi köylü çok vakit geçmeden köyün en zengini olmuş (KK170).

17. Anlatı

Bu anlatacağım olayı Girelli'deki akrabalarından duymuştum. Akrabaların anlattığı kadarıyla zamanında oradan bir genç evlenmiş ve yeni bir yuva kurmuş. Bu gencin hanımı o kadar temiz bir kişiymiş ki adeta sütte leke varmış onda yokmuş. İçinde hiçbir kötülük ve fenalık olmayan bir kadınmış. Günlerden bir gün Hızır aleyhisselam bu kadının yanına mı gelmiş ya da rüyasına mı girmiş orasını kimse bilmiyor. Hızır aleyhisselam kadına ben filan yere her gün bir miktar para bırakacağım sen git oradan al ama kim ne derse desin hiç kimseye bunu söylemeye, demiş. Hızır aleyhisselamın bunu kadına söylemesinden sonra kadın her gün oraya gidip parayı alıp geri geliyormuş. Kadıncağız ona denilen yerden aldığı parayı biriktiriyormuş. Bir zaman sonra artık paralar kendisini belli etmeye başlamış. Bunun üzerine kadın biriktirdiklerini kocasına vermeye başlamış. Bunun üzerine kocasının aklına bazı şüpheler takılmış. Ben kahvehane çalıştırıyorum bu kadar kazanamıyorum ve ben hanıma da para da vermiyorum, demiş. Bu kadın bu kadar parayı nereden buluyor, diye bir soru aklını kurcalamaya başlamış. Adam, o parayla televizyon, buzdolabı vesaire ne varsa almaya başlamış. Bir gün adam kadını başına geçmiş ve sen parayı nereden buluyorsun, diye sormaya başlamış. Hırsızlık mı yapıyorsun, diye iyiden iyiye sıkıştırmaya başlamış. Kadıncağız da ne çalması ne çırpması, demiş. Ben bu parayı bir yerden buluyorum sen karışma, deyince adam iyice delirmiş. En sonunda adam karısına eğer parayı nereden bulduğunu söylemezsen seni burada öldüresiye kadar döverim, deyince kadın kafasını umutsuzca önüne eğmiş ve anlatmaya başlamış. Hızır aleyhisselam bana geldi bir yere para koyacağım al ve kullan istediğin gibi, diye söyledi demiş. Bunun üzerine kocası sır

olan bir şeyi açık ettiğinden pişmanlıklar duymuş ama artık ne çare sır açığa çıktığından para bir daha oraya gelmemiş (KK176).

18. Anlatı

Hızır aleyhisselamla ilgili yaşanmış bir olayda. Hızır aleyhisselam nasıl geldiyse yabancı biri gibi bir kadının evinin önünde aniden durmuş. Hızır aleyhisselam kadına seslenmiş ve kadının yanına gelmesini söylemiş. Kadın gelmiş ve Hızır aleyhisselam konuşmaya başlamadan önce Allah'ın selamını vermiş. Kadın da almış ve hayırdır ne oldu bir şey mi istersin, diye sormuş. Hızır aleyhisselam da bana zeytinyağlı yumurta pişiriver çok açım ve çok canım çekti, demiş. Kadın da tamam amca gel buyur otur, diye Hızır aleyhisselamı evine davet etmiş. Aradan 5-6 dakika geçtikten sonra kadın sini üzerinde zeytinyağlı yumurtayı pişirip getirmiş ve misafirini sofraya davet etmiş. Hızır aleyhisselam sofraya oturmuş ve bir lokma ekmek koparıp yumurtadan almış. Lokmasını yutkunduktan sonra Hızır aleyhisselam Allah bereket versin ben doydum, demiş ve sonra da kalkıp gitmiş. Hızır aleyhisselamın gittiği günden beri yedi yıl boyunca her akşam kadın ve ailesi zeytinyağı küplerinin içini bir damla dahi kalmayacak şekilde boşaltıyormuş ama sabaha kadar küplerden zeytinyağı taşıyormuş. Sonrasında bu duruma aile bir anlam verememiş. Çünkü daha önce ne görülmüş ne de duyulmuş bir şeymiş. Aradan yedi yıl kadar uzunca bir zaman geçtikten sonra kadın ağzından kaçırırvermiş bu durumun ne olduğunu. Yedi yıl öncesinde yaşlı bir amca geldi benden zeytinyağlı yumurta pişirmemi istedi ben de yaptım. İşte o gün bu gündür küpler taşıyor, deyivermiş (KK176).

Erenler/Din Ulularıyla İlgili Efsaneler

19. Anlatı

Baklacı dedesinin (Yilliktiyioğlu) mezarını altın var diye eskilerden iki kişi kazmaya gelmiş. Bunlar mezar taşının oradan kazmaya başlamışlar. Bir zaman kazdıktan sonra dedenin mezar taşını ortadan ikiye ayırmışlar. Bunun üzerine dede bu hırsızlara kızmış. Dede, onlara çeşitli şekillerde uyarılar göndermiş. Kuvvetli bir rüzgâr esmiş, arkasından yıldırım çakmaya başlamış ama hırsızlar bu uyarıları anlamamış ve kazmaya devam etmişler. Bir müddet sonra hırsızlar yaptıklarından dolayı felç olmuşlar (KK30).

20. Anlatı

Rivayete göre, köyden adamın birisi Baklacı dedesinin (Yilliktiyoğlu) mezarına gidip orayı elinden geldiğince temizleyip düzenlemeye çalışmış. Epey bir zaman böyle hizmetini gerçekleştirdikten sonra adam da değişik haller belirmeye başlamış. Günlerden bir gün Baklacı dedesinin (Yilliktiyoğlu) mezarını düzenleyip lambasını ağacın dalına astıktan sonra evine gitmek için yola koyulmuş. Birden arkasından bir ses işitmiş ve demiş ki, bir daha benim yanıma gelme ve ışığımı yakma. Bu sözleri işiten adam da bir daha Baklacı dedesinin (Yilliktiyoğlu) mezarına hiçbir zaman gitmemiş. O adamın nefsanî arzuları kabarmaya başladıkça Baklacı dedesinin (Yilliktiyoğlu) manevî havası bozulmuş ve dede ona böyle bir uyarıda bulunmuş **(KK30)**.

21. Anlatı

Eskiden Baklacı burada değilmiş. Eski köy denilen Alaşehir çayının öteki tarafındaymış. Günlerden bir gün eski köyün orayı sel basmış. Bu yoğun sel suları karşısında insanlar aciz ve çaresiz gözlerle birbirlerine bakarlarken Baklacı dedesi (Yilliktiyoğlu) sel suyunun en güçlü olduğu yerde elinde asası ve başında beyaz sarığıyla köylülere seslenmiş. Bulduğunuz yerden ayrılmayın yerlerinizi terk etmeyin, demiş. Lakin köylüler ve Kazım ağa bu kim, biz bunun sözüne mi inanacağız deyip köyün şimdiki yerine gelmişler. Geldikten sonra buraya yerleşmişler ve bir hafta içerisinde bu ağanın çocukları dahi hepsi ölmüş ve ağanın kendisi de nesli de kaybolup gitmiş. Bunun sebebi ise, Baklacı dedesinin (Yilliktiyoğlu) sözüne uymadıkları içinmiş **(KK30)**.

22. Anlatı

Büyüklerin anlattığına göre, Aydoğdu dedenin üç tane daha kardeşi varmış. Bunlar; Yeşilyurt'ta Sarı Saltuk; Killik'te Esi (İsa) dede; Bozdağ'daki dedeymiş. Bunlar savaş zamanından mı kalma yoksa daha eskilerden olduğunu bilen yokmuş. Fakat bilinen bir şey ise, bu dedeler bazı geceler bir ışık hüzmeleri şeklinde birbirlerini ziyaret ederlermiş **(KK37)**.

23. Anlatı

Eskiden kuraklık olduğu zamanlarda köyümüzdeki insanlar soluğu Aydoğdu dedenin yanında alırlarmış. Oraya gidip dualar edilir. Allah'tan yağmur istenir ve orada

yatan evliyanın hürmetine yağmur vermesi için Allah'a yalvarırlarmış. Bir zamanlar orada dua edip dağdan aşağıya ininceye kadar bir yağmur yağmaya başlamış adeta yerden gökten yağıyor gibiymiş. Aydoğdu dedenin oradan insanlar evlerine zor gelmişler (KK38).

24. Anlatı

Mevsim kışmış. Çocuğun birisi bir gün ortalıktan birdenbire kaybolmuş. İlk önce ailesi aramış ama bulamamış. Daha sonra bütün köylü toplanıp aramaya başlamış yine bulamamışlar. Ertesi sabah olmuş çocuk kendiliğinden eve çıkmış gelmiş. Babası, oğlum sen neredeydin biz kaç saattir seni arıyoruz, diye sinirli bir şekilde sormuş? Çocukta, beni yukarıdaki dede kucağına alarak oraya götürdü, demiş. Nereye götürdü, diye sormuşlar. Çocukta, Aydoğdu dedenin bulunduğu yeri göstermiş (KK39).

25. Anlatı

Köy eski yerindeyken köprüünün hemen yanında bir eren varmış. Bizim dinlediğimize göre eskiden sel suları buraları dümdüz edip gidiyormuş. Yine böyle kuvvetli bir sel suyu köprüden taşmış ve her tarafı alt üst etmiş. Evleri, malları darmadağın etmiş. Ama o kadar şiddetli bir şekilde su gelmiş ki önüne çıkan her şeyi sürükleyip giderken bir tek dedenin olduğu yere hiçbir zarar vermemiş. Hâlbuki dedenin seviyesi de suyun önünde ve kolaylıkla erişebileceği bir noktadaymış. Velhasıl her şey tarumar olup gitmiş ama bir tek köprüünün yanındaki yatır sağ salim orada kalmış (KK41).

26. Anlatı

Esi (İsa) dedenin olduğu yere eskiden pek çok insan ziyarete gelirmiş. Duyduğum kadarıyla çocuğu olmayanlar buraya sık bir şekilde gelir giderlermiş. Esi (İsa) dedenin yanına gelenler orada dualar ederlermiş, adak adarlarmış ve burada namazlarını da kıldıktan sonra da geri dönerlermiş. İlerleyen zamanlarda Esi (İsa) dedenin yanına gelenlerden bazılarının dualarının kabul olurmuş. Ve duası kabul olanlar da oğullarının adını İsa koyarmış (KK59).

27. Anlatı

Rivayete göre civar köylerden iki tane genç seferberlik zamanında askerlerin toplanma yerine gidiyorlarmış. Tesadüfen de gençler Esi (İsa) dedenin bulunduğu yerden geçiyorlarmış. Tarlada harman işleriyle uğraşan bir kişiyi görmüşler. Bu kişi Esi (İsa) dedeymiş. Elinde yabaltısıyla samanları topluyormuş. Askerler, Esi (İsa) dedeyi görünce hem kolay gelsin diyelim hem de bize biraz erzak vermesini söyleyelim, demişler. Esi (İsa) dedenin yanına varmışlar selam vermişler. Esi (İsa) sormuş, nereye gidiyorsunuz, diye. Askerlerde savaş zamanı olduğunu ve seferberlikten dolayı savaşa gittiklerini söylemişler. Biraz konuştuktan sonra askerler Esi (İsa) dededen atları için bir miktar saman ve arpa istemişler. Esi (İsa) dede de eline bir avuç saman ve bir avuç arpa almış ve elindekileri de atların boyunlarındaki yem torbalarının içine koymuş. Bir de siz bu torbaları bitti diye sakın ters çevirip yere boşaltmayın, demiş. Bu benim verdiğim malzemeler çok zaman atlara yetecektir, demiş. Son olarak, askerlere savaştığınız yerde zor durumda kaldığınız zaman yetiş Esi (İsa) dede yetiş, diye seslenin ve ben oraya size yardım etmeye gelirim, demiş. Aradan çok zaman geçmiş askerler savaş meydanında zor durumda kalmışlar ve birisinin aklına Esi (İsa) dedenin söyledikleri gelmiş. Yetiş Esi (İsa) dede biz zor durumdayız, demiş. Tam o anda Esi (İsa) dede yine saman işiyle uğraşırken ışık hızında birdenbire savaş meydanına gitmiş. Elindeki yabaltısıyla düşman askerine epeyce bir zarar vermiş. Savaşan askerler Esi (İsa) dedeyi görmüyorlarmış ama düşmana yüzlerce binlerce Esi (İsa) dede görünüyormuş. Esi (İsa) dede bir ara savaşırken ona seslenen askerin önüne Esi (İsa) dedenin elindeki yabaltısının bir parçası düşmüş. Asker, önüne düşen yabaltı parçasını yerden almış ve cebine koymuş. Aradan epey bir zaman geçtikten sonra savaş bitmiş ve seferberliğe katılan askerler evlerine dönmeye başlamışlar. Esi (İsa) dedenin yanından geçen askerlerden ancak birisi geri dönebilmiş. Dönerken de Esi (İsa) dedenin oraya varıp ona teşekkür etmek istemiş. Ama dedenin olduğu yerde bir türbe görmüş. Girmiş türbenin içine Esi (İsa) dede ölmüş ve eşyalarını da yanına dizmişler. Asker herhalde ben askerdeyken buradaki çalışan dede vefat etmiş, diye kendi kendine söylenmiş. Sonra türbeyi şöyle süzerken gözüne bir şey takılmış. O da, Esi (İsa) dedeyle karşılaştıkları zaman elindeki yabaltıyı fark etmiş. Hemen o an aklına gelmiş savaşta önüne yabaltı parçası düştüğü. Heyecanla yırtık çantasının içinden kırık yabaltı parçasını birleştirmeye çalışmış ve gördüğü karşısında gözlerine inanamamış. Yabaltının kırılan yeri askerin yanında getirdiği bu parçayla tamamlanmış. Bu hayret

verici durumdan sonra asker Esi (İsa) dedenin büyük bir ermiş olduğunu ve savaşta onlara yardıma geldiğini anlamış. Daha sonra da asker Esi (İsa) dedenin türbesini düzenleyivermiş **(KK61)**.

28. Anlatı

Eskiden erenin bulunduğu yerle ilgili bir kazı işlemi yapılacaktı. Kazıcılar hazırlanmışlar ve çalışmalara başlamışlar. Biraz kazdıktan sonra büyük bir yılan erenin mezarının olduğu yerde çıkıvermiş. Ekipler yılanı çıkarıp bir köşeye koymak için epey bir çaba sarf etmişler lakin yılan bir türlü bulunduğu yerden ayrılmıyormuş ve yılan kazıcıların bir kürek dahi toprak almalarına müsaade etmemiş. En sonunda çalışanlar orayı kazmaktan vazgeçmişler **(KK63)**.

29. Anlatı

Çok eskiden köyden birinin başından ilginç bir olay geçmiş. Bu kişinin tarlası Esi (İsa) dedenin türbesinin hemen dibindeymiş. Eskiden ne bir gaz ne de bir ışık varmış. Birileri de hayrına Esi (İsa) dedenin türbesindeki kandilin içine gaz koyup geceleri karanlık olmasın Esi (İsa) dedenin bulunduğu yer aydınlık olsun, diye sevabına böyle bir iş yapıyormuş. Günlerden bir gün çiftçi, pamuk tarlasını daha çok geceleri suluyormuş ve sularken de ortalık zifiri karanlık ne yapacak Esi (İsa) dedenin türbesindeki gazı devamlı almaya gidiyormuş. Gazı alıp çıkarken de Esi (İsa) dede geri getireceğim, diyormuş. Bir, iki, üç böyle derken dördüncü de tam kandili alıp çıkacakken birdenbire ayakları bağlanıp kalmış ve adım dahi atamamış. Olduğu yerde kilitlenip öylece kalakalmış. O anda dedenin büyük bir ermiş olduğunu anlamış. Tamam, Esi (İsa) dede söz veriyorum, demiş. Bu sefer kandilini geri getireceğim ve içine de gazını koyacağım, demiş. Bu sözlerden sonra çiftçinin ayaklarının kilidi çözülmüştür **(KK66)**.

30. Anlatı

Ben bu olayı Birgi köyündeki bir arkadaştan dinlemiştim. Birgi köyünde zamanında Birgi hazretleri isminde bir eren yaşamış. Bu eren her zaman camiye vakit namazlarını kılmaya gidermiş. Bir zaman sonra da eren namazlarını aksatmaya başlamış ve bu da cami cemaatin dikkatini çekmiş. Birgi hazretlerinin oğluna sormuşlar. Baban, nerede ve niçin camiye gelmiyor, diye. Oğlu; babam her gün abdestini alıp ve evden

çıkıyor, demiş. Herkes çok şaşırılmış acaba nereye gidiyor, diye meraklanmaya başlamışlar. Oğlan bir gün Birgi hazretlerinin arkasına takılmış camiye gitmek için ama nasıl olduysa yolda izini kaybetmiş babasının. Oğlan etrafına bakınmış kimseyi görememiş ama nasılsa camiye gelir, demiş. Namaz kıldıktan sonra oğlan eve gelen babasına sormuş. Baba, ben camiye gitmişim sen nereye kayboldun ayrıca ben seni camide de göremedim diye sorular sormaya başlamış. Oğlan, Birgi hazretlerini sıkıştırdıktan sonra o da cevap vermek zorunda kalmış: “Ben Sarı Saltuk, Aydoğdu dede, Esi (İsa) dede ile her gün birleşip cemaat yapıp namaz kılıyoruz.” demiş (KK70).

31. Anlatı

Eskiden yaşamış bir adam varmış. Bu adamın ömrü çobanlık yaparak geçmiş. Subaşıyla köyümüzün arasında Kepirler denen bir alan varmış. Bu yerde miyan tarlalarının içinde bir tane mezar varmış. Bu mezarın kim olduğu ya da kimlerden olduğunu bilen yokmuş. Bu çoban bir gece bu alanda koyun otlattığı sırada bu mezarın olduğu yerden kandil gibi bir ışığın kalkıp karşı dağdaki Aydoğdu dedenin yanına vardığını görmüş. Bir zaman sonra bu mezarın bulunduğu alanın sahipleri burayı kazmış ve yok etmişler. Hepsi yüz metre etmeyen bir alan içinmiş. Daha sonra bu tarlanın sahiplerinin başlarına gelmedik olaylar kalmamış. En sonunda da bu adamlar her şeyi satıp köyden kaybolup gitmişler (KK74).

32. Anlatı

Eskiden beri köyümüz insanları arasında anlatıla gelen bir efsane varmış. Efsane şöyleymiş: Sarı Saltuk türbesinin bulunduğu yerin hemen yola bakan kısmında jandarma karakolu bulunmaktaymış. Bazı geceler Sarı Saltuk jandarma karakolundaki askerlerden bazılarının rüyasına girmiş ve benim bölgemden, benim toprağımdan çıkın, benim bahçemin sınırlarından çıkın, diye uyardığını askerler söylemiş. Hatta bazı geceler türbenin içinden su, takunya ve bağıriş sesleri duyuluyormuş (KK76).

33. Anlatı

Kurtuluş savaşında, Yunan askerleri köyümüze saldırmışlar. Bu saldırılar esnasında düşman askerlerinin çok yerleri yakıp yıkmışlar nice insanların hem mallarına hem de canlarına kastettikleri bir anda Sarı Saltuk'un mezarından çıkıp geldiğini

görenler olmuş. Sarı Saltuk mezarından çıkmış ve elindeki kılıcıyla düşmanı kovalamış (KK71).

34. Anlatı

Davutlu dedeyle ilgili anlatılan bir rivayet vardı. Dedenin ismi civar köylere kadar yayılmış. Borcu olanlar, çocuğu olmayanlar, evlenmek isteyenler hep buraya gelirlermiş. Bu dedenin bulunduğu yerde göbekli bir taş varmış. Herkes isteğini diledikten sonra taşın üzerinden atlarmış. Bazıları da mezarın olduğu yere demir para atarmış. Böylelikle duaların kabul olacağını söylerlermiş (1).

35. Anlatı

Rivayete göre burada gece olunca mezardaki erenin kalktığı anlatılırdı. Kalktıktan sonra eren karşı dağda bulunan Omur babanın oraya ziyarete gidermiş. Bu ziyaretin ardında da dönerken Omur baba oradan desenli ve şekilli taşlar getirmiş. Bu taşları getirdikten sonra mezarına geri girermiş. Sabah olunca da etraftaki gözü açıkler bu taşları alıp gidip satarlarmış. Ertesi gece olunca yine eren mezarından kalkıp Omur babayı ziyaret edip oradan güzel taşları getirmiş ve ardından taşları koyup mezarına girermiş. Sabah oluncaya kadar hırsızlar bu taşları aşırmaya devam edermiş. En sonunda bu taşların köylülerin çalmalarından dolayı eren artık ziyaret ettiği yerlerden hiçbir şey getirmemeye başlamış (KK88).

36. Anlatı

Büyüklerimden dinlediğim bir efsane vardı. Bozdağ'da bir dede varmış. Ama bu dedenin orada olup olmadığını kimse tam olarak bilmiyormuş. Orada biraz yükseklik ve bir de birkaç ağaç dışında hiçbir şey yokmuş. Fakat dedenin yanına köyden ve civar köylerden ziyaretçiler sıklıkla gidiyormuş ve herkes duasını edip geriye dönüyormuş. Böyle bir günde yine insanlar ziyaretteyken oraya nereden geldiğini bilmedikleri bir adam çıkmış gelmiş. Oradakilere sizin dede deyip ziyarete geldiğiniz yer burası mı, diye çıkmış. O karşı çıkan adam bunu söyler söylemez bir fırtına gelmiş ve adamı alıp karşıdaki derenin içine uçurmuş. Bunu gören herkes de adamın dedeyi kızdığını söyleyip hemen oradan uzaklaşmışlar (KK92).

37. Anlatı

Kayıp sultanı, eskiden köyde görüyorlarmış. Bize anlattıkları kadarıyla bazı geceler Kayıp sultan mezarından kalkarmış. Aynı nur gibi bir ışık şeklinde bulunduğu yerden aşağıdaki çeşmeye kadar inermiş. Çeşmenin başına geldiğinde biraz orada vakit geçirirmiş. Yani çeşmenin başında abdestini alır ve sonrasında tekrardan aynı nurlu ışık şeklinde mezarının oraya gidermiş. Sonra da Kayıp sultan mezarına girince ve o nurlu ışık birdenbire kaybolurmuş **(KK109)**.

38. Anlatı

Esi (İsa) dedeyle ilgili eskilerden anlatılan bir efsane vardı. Bizim buraların geçim kaynağı odunculukturmuş. Adam birisi bir gün Esi (İsa) dedenin oraya gitmiş ve elindeki testere gibi bir aletle ağaçların dallarını budaklarını kesmeye başlamış. Bir taraftan da adam kestiği dalları yere serdiği bezin üstüne itinayla koyuyormuş. Tam o arada, kesme, diye bir ses duymuş. Allah Allah hemen etrafına göz atmış kim var yok diye. Ama kimsecikleri görememiş. Herhalde başka yerden geliyor bu ses diye dalları kesmeye devam etmiş. Biraz sonra bir daha kesme diye bir ses duymuş. Adam bu sefer de pek oralı olmamış ve daha da hızlandırmış kesme işini. Üçüncü defa daha güçlü ve korkutucu bir ses sana kesme diyorum kesme, demiş. İşte bu andan sonra dalları kesen adama bir haller olmuş. Artık orada Esi (İsa) dede ona nasıl görünmüşse adamcağız akli dengesini kaçırmış **(KK111)**.

39. Anlatı

Bizim buralarda Allah'a çok şükür dedelerimiz oldukça fazla. Onlardan birisi de köyün üst tarafındaki Çıban dededir. Bu dedenin kerameti adı üstünde vücudun belirli yerlerinde meydana gelen çıban ve cilt hastalıklarında eskiden insanlar oraya giderek dua ederlermiş. Bazı insanların kalp temizliği midir artık nedir orasını bilemem ama duası kabul oluyormuş ve vücudundaki yaralar kapanıp geçiyormuş **(KK115)**.

40. Anlatı

Benim duyduğum olay askerde yaşanmış hakiki bir hâdiseymiş. Kıbrıs Harekatı'nın olduğu zamanlarmış. Askerin birisi sabah olmuş hâlâ koğuşundaki yatakta uyuyormuş. Asker uykusu arasında birden bir ses duymuş. Oğlum, kalk oğlum savaş başlayacak, demiş. Asker ilkten duyduğu sesi ciddiye almamış. Asker aynı sesi ikinci defa yine duymuş. Bu sefer kafasını kaldırmış yüzünü görememiş ama asker kıyafetiyle

biri onun yatağının ayakucunda durmaktaymış. Asker yine kalkmamış. Üçüncü defa kalk oğlum üzerini giyin beş dakikaya savaş başlayacak, demiş. Bunu söylemiş arkasından yine susmuş. Hadi Oğlum, kalk üç dakika kaldı, demiş. Hadi Oğlum, bir dakika kaldı der demez birdenbire bir gürültü kopmuş ve asker yatağın içinde korkusundan zıplamış. Asker uyanınca başında onun kalkması için uyarılarda bulunan kişi aniden kayboluvermiş **(KK116)**.

41. Anlatı

Demir babayla, ilgili rivayetlerden birinde demir isminin nereden geldiği anlatılmış. Efsaneye göre Demir baba, Müslümanlar ile Hristiyanlar savaşırken Müslüman askerlerine yardımcı olmak için kılıç yapıyormuş. Bu kılıçları da çekiç vasıtasıyla değil de demiri elini yumruk yaparak öyle dövüyormuş. Demir baba, bu dövme işleminden sonra kılıçları Müslümanların hizmetine gönderiyormuş. Çevredekiler bu eren kişinin yumruğuyla demir ve çeliğe şekil verdiğini görünce ona Demir baba demeye başlamışlar **(KK119)**.

42. Anlatı

Köyün yukarısında Demir baba isminde bir evliyanın türbesi var ve onunla ilgili buralarda birçok efsane anlatılır. Bunlardan birinde, günlerden bir gün Demir babanın yanına ziyarete gelenler onun çok sinirli olduğunu görmüşler. Demir baba, o kadar sinirliymiş ki adeta bir aslan gibi etrafındakileri parçalayacak bir vaziyetteymiş. Bu olayın yaşandığı vakit ikindi namazı sonrasıymış. Bir ara Demir babanın kızı onu ziyarete, gelmiş. Demir baba, kızı gelince o kadar hiddetlenmiş ki sorma. Kızına bir tokat vurmuş ve o tokat kızını karşı ki köye kadar alıp götürmüş. Bir müddet sonra Demir babanın siniri geçince sormuşlar, niye bu kadar sinirlendin ve kızını niçin kapından uzaklaştırdın, diye. Demir baba, kızım ziyaretime geldiği günün ikindi namazının sünnetini geçirdiği için ona çok sinirlendim, demiş **(KK121)**.

43. Anlatı

Köyün girişindeki dedeyle ilgili bir efsane anlatılır. Dedenin bulunduğu alan zamanla yerleşim yeri içinde kalmış. Böyle olunca da, adamcağızın biri dedeye komşu olmuş. Bu adamcağız iyiymiş hoşmuş ama içki içiyormuş. Günler böyle sarhoş bir şekilde geçerken bu adam bir gece yine içkisini içmiş ve yatmış. O gece, dede bu

adamın rüyasına girmiş. Dede, kalk buradan kalk pis herif benim bulunduğum yeri kirletiyorsun, demiş. Ve evin dört duvarı birdenbire dışa doğru devrilmiş. Bir nevi artık dede, adamın yanında olmasından rahatsız olmuş ve onu bu şekilde uyarmış (KK125).

44. Anlatı

Benim duyduğum kadarıyla karşı ki dağda Gözlü baba, isminde bir eren varmış. Gözlü baba, dağın zirvesine yakın bir yerde yatmaktaymış. Bir gece, Gözlü babanın oraya üç kişi kazı yapmaya gitmişler. Orada bir mezarı kazmışlar boş çıkmış. İkinci mezarı kazmışlar yine boş çıkmış. Üçüncü mezarı kazmışlar o da boş çıkmış. En sonunda içlerinden birisi ağzına ne küfür geldiye etmeye başlamış. Bu küfürler hem mezarlığa hem de Gözlü babaya imiş. O küfürbaz adam, kızgınlıkla hakaretler etmeye devam ettiği bir sırada mezarın içinden bir rüzgâr çıkmış. O küfürbaz adamı rüzgâr olanca kuvvetiyle 100-150 metre ileriye uçurmuş. Adam düştüğü yerde çenesinin bir tarafı çok kötü bir şekilde yaralanmış. Elinin bir tarafı kopmuş ve Gözlü babanın şerrine uğramış. Diğer küfürbazda arkadaşına onay verdiği için onu da Gözlü baba rüzgârıyla 50 metre ileriye fırlatmış. Üçüncü kişi hiçbir şey söylemediği için bu kuvvetli rüzgâr ona hiçbir zarar vermemiş (KK126).

45. Anlatı

Bizim buradaki dağın arka tarafında bir dede varmış. Bu dedeye eskilerden beri ziyaretler yapıp kuraklık olduğunda yağmur duasına çıkılırmış. İşte o zamanlardan kalma dedenin başucuna ölümünden sonra bir çalı ağacı dikilmiş. Bu ağaç şimdiki gibi küçük küçük değil aksine boyu uzun ve eni genişmiş. Köyden adamın birisi de dağlardan topladığı odunları akşamına evine getirip yakacak olarak kullanıyormuş. Bir gün odunları toplaya toplaya dedenin bulunduğu yere gelmiş. Oradaki çalı ağacının dallarından birkaç tanesinin kırık olduğunu görmüş. Ve onları ipiyle bağlamış ve eşeğinin üzerine koymuş. Bu arada hava da iyicene kararmaya başlamış ve on dakika kadar sonra da akşam olmuş. Adam evine varmış yemeğini yemiş. Ve uykuya dalmış. Uykusunda dede oduncu adama seslenmiş. Benim bulunduğum yerdeki ağaçtan aldığın odunları yerine koy yoksa kötü olur, diye söylemiş. Adam kan ter içinde yatağından kalkmış hemen eline yüzüne su çarpmış ve dedenin oradan getirdiği odunları bir tarafa ayırmış. Sabah olunca da ilk işi dedenin oraya gidip odunları bırakmak olmuş. Bir daha

da o günden sonra oradan bir çöp parçası bile almamış. Ve hatta o dağa bile gitmemiş **(KK129-KK137)**.

46. Anlatı

Eskiden Osmaniye mahallesine yol açma işlemleri yapılacakmış. Kepçeler, dozerler hazır kıta aşağıdan yukarıya doğru kazarak çıkmaya başlamışlar. Epey bir yol düzelttikten sonra karşılına koca bir ağaç çıkmış. Bu ağacın altında da eskiden beri yattığına inanılan bir eren varmış. Kepçe tam bıçağını kaldırıp ağaca doğru gidecekken bıçaklar kırılıyormuş. Oradaki insanlarda buna bir anlam verememişler. Kepçenin bıçağını değiştirmişler bir daha ağaca doğru niyetlenmişler ve bu seferde yeni taktıkları bıçaklar kırılmış. Yalnız şunu da belirteyim, kepçe daha ağacın yakınına varmadan bıçaklar kırılmaya başlıyormuş. En sonunda oradakiler kanaat getirmişler biz bu ağacı ne yaparsak yapalım kesemeyeceğiz çünkü eren bize izin vermiyor, diye söylemişler. Ertesi günü kaymakamı rica üzerine gidişata bakması için davet etmişler ve o da gelmiş. Ne oldu niye kazmıyorsunuz ağacın olduğu yeri, diye sormuş. Oradakiler de durumu anlatmışlar ağacın altında eren var ve bizim kazmamıza izin vermiyor, demişler. Kaymakam, olur mu öyle şey, demiş. Bunları azarlamış. Oranın ustası demiş ki; kaymakam bey bize eren izin vermedi isterseniz bir de siz makinanın üzerine çıkın da çalıştırın, demiş. Kaymakam da kepçenin üzerine binmiş ve çalıştırmış. Kepçeyi sürdükten sonra kepçe olduğu yerde bozulmuş ve kendiliğinden yine durup kalmış. Kaymakam, bir daha denemiş ve yine aynı durumla karşılaşmış. Yalnız bir ara erenin olduğu yerden canavar gibi bir yaratığın görüldüğünü işçiler söylemişler. İşçiler kaymakama yolu buradan geçirmeyelim, demişler. Ama yolun en müsait olduğu zemin bu cevabını almışlar. Çünkü etrafları dağ olduğu için başka bir noktada çalışma yapmak neredeyse imkânsızmış. Sonunda bunu ne yaparız diye düşünürlerken köy hocasına durumu anlatmışlar. O da herhalde eren adak istiyor oraya gidin ve besili bir hayvan kesin, demiş. Hocanın dediğini yapmışlar. Oradaki ağacın dibinde büyük bir kurban kesmişler. Bu kurbandan sonra eren izin vermiş çalışmalarına. O saatten sonra bir daha da kepçe bozulmamış ve Osmaniye mahallesinin yolunu açmışlar **(KK130)**.

47. Anlatı

Benim anlatacağım bu olay eskiden yaşanmış. Bizim köydeki kadınlardan birisinin rüyasına köy mezarlığındaki dede girmiş. Dede, bu kadına bizim mezarlığın

etrafındaki ağaçların hepsinin yıkıldığını söylemiş. Ve burayı ağaçlandırma konusunda bu kadıncağıza bir vazife vermiş. Demek ki; bu kadının kalbi temizmiş ki böyle salih bir kişiyle konuşabilmiş. Bu rüyadan sonra kadıncağız mezarlığı ağaçlandırma çalışmalarına başlamış. Hatta çevreden bazı hayırseverlerde bu işe ortak olup çabucak halletmişler (KK134).

48. Anlatı

Eskiden burada Çıban dede isminde bir erenin mezarı vardı. Bu dedenin bulunduğu küçük bir alan vardı. Bu alanı da çevreleyen bir havuzu vardı. Yalnız şunu da belirteyim, bu havuzun suyunun nereden geldiğini bilen insan yoktu. Ben hâlâ düşünürüm dedenin içinde bulunduğu havuzun suyu nereden geliyordu, diye. Neyse bu havuzun yanında yatan dedeye ziyaretler de çok olurdu. Genellikle cilt hastalığı olanlar yoğun bir şekilde oraya uğruyorlardı. Dedeye gelenlerin çoğunluğunun elinde, yüzünde veya başka yerlerinde çıban dediğimiz yarası olanlar geliyordu. Çıban dedenin başında dualar ediyorlar ve havuzun suyu şifalı kabul edildiğinden bu yara olan yerlerini bir güzel yıkıyorlardı. Bunu yaptıktan sonra da bu havuzun içine o zaman ki demir paralar olan kuruşlardan atıyorlardı. Böylelikle bu çıban illetinden kurtulacaklarına inanıyorlardı (KK135).

49. Anlatı

Bizim burada 5 tane dede var. Onlardan ikisi de şu dağın olduğu kesimde alt ve üst yeri denilen mevkide yatmaktadırlar. Bu dedelerden üst dedesinin baba alt dedesinin ise oğlu olduğu anlatılır. Bu dedelerin ikisinin de ismi Yusuf'muş. Alt ve üst dede denmesinin sebebi ise; bir zaman oğlu babasının yanına gelmiş. Babası da namazdan çıkmış etraftakilerle sohbet halindeymiş. Oğlunun geldiğini görünce sormuş ey oğul sen nereden gelirsin, diye oğlan da cevap vermiş. Çok işim vardı geç kalmamak için ben de ikinci namazının sünnetini terk ettim ve aceleyle çıktım geldim, demiş. Bunun üzerine babası bu duruma o kadar sinirlenmiş ki oğlunu eliyle şöyle geriye doğru itirmiş oğlu adeta kuş gibi havada uçmuş ve dağdan aşağıya yuvarlanmış. Babasının onu kovmasından sonra oğlu da kendisini affettirebilmek için babasının bulunduğu yerin oraya kendisine bir çilehane kurmuş. Ölünceye kadar da babası üstte oğlu da altta kalarak yaşamlarını tamamlamışlar. İşte bundan dolayı alt ve üst dedesi şeklinde isimlendirilmişler (KK139).

50. Anlatı

Kokulu dede, isimli bir ermiş yaşamış bu topraklarda. Kendisi büyük erenlerdenmiş. Onunla ilgili çok önceki zamanlarda bir olay yaşanmış. Bu bölgede çok büyük bir yangın çıkmış ve ortalığı cehennem yerine çevirmiş. Adeta Manisa-Denizli arasını komple kaplamış ve ulaştığı her yeri küle döndürmüştü. En sonunda gide gide Kokulu dedenin oraya varmış. Kokulu dedenin olduğu yerde hafif tepelikmiş. Bu cehennem yangını ortalığı yakıp kül ederken bir tek Kokulu dedenin bulunduğu yeri yakmamış. Hatta yangın Buldan'ın ormanlarını bile yakmış ama Kokulu dede bulunduğu yerin yanmasına izin vermemiş, diye anlatırlardı (KK140).

51. Anlatı

Kokulu dedeyle ilgili anlatılan bir efsane varmış. Bu efsanede günlerden bir gün Kokulu dede kardeşinin oraya ziyarete gitmiş. Otururlarken Kokulu dede, kardeşinden birazcık kar bulup gelmesini istemiş. Kardeşi dışarıya çıkmış aramış taramış etrafı ve en sonunda bir dağın başında kar birikintisini bulmuş. Zor selamet ulaşmış oraya ve karı bir bezin içine sarıp sarmalamış. Ardından geriye eve doğru yola çıkmış. Kokulu dede de kardeşini karşılamak için yolda beklemeye başlamış. Kardeşi yol boyu gelirken önünden bir hanım geçip gitmiş. Kardeşi hanımı görünce kalbindeki temiz duygusu kaybolmuş. Ve o zaman Kokulu dede, kardeşim durduğun yerde sapasağlam dur. Eğer kalbindeki niyetini bozarsan elindeki kar gibi eriyip gidersen, diye söylenmiş. Kardeşi de elindeki kar topağına bakınca karın su damlası şeklinde eriyip gittiğini görmüş (KK140).

52. Anlatı

Benim anlatacağım bu olay Üst dedesi denilen erenle ilgilidir. Bizim buralarda eskiden elma diye bir meyve yokmuş. Üst dedesi yaşadığı zamanlarda dağdaki çobanların yanlarına gidermiş. Oradaki çobanlarla koyu sohbet ve muhabbet edermiş. Yine böyle bir günde Üst dedesi eline tel kozalak denilen bir aleti almış ve başlamış elini bu kozalağa sürmeye. Üst dedesinin elinin değdiği yerden elmalar birer birer yere düşmeye başlıyormuş. Bu olay üzerine oradaki bütün çobanlar buna şaşırıp kalmışlar. Üst dedesinin kerametine gözleriyle şahit olmuşlar. O arada da Üst dedesi, yiyin

yavrularım yiyin, diye etrafındaki şaşkın şaşkın bakan çobanlara elmaları yemelerini tavsiye ediyormuş (KK141).

53. Anlatı

Eskiden anlatırlarmış. Bizim köyün arka tarafında Kızıltepe denilen mevkide bir eren varmış. O erenin olduğu yerde bir kadının tarlası varmış. Kadıncağız bir gün tarlaya gitmiş. Ve kadın karşıdaki çeşmeden bakırla suyu getirip ekininin dibine döküyormuş. Aradan bir müddet geçince suyu döktüğü yer kupkuru oluyormuş. O yıl kuraklıktan ne ekinler olmuş ne de topraktan bir tutam ot çıkmış. Bu kadın, erenin olduğu yere kadar gelmiş ve mezarının kenarına diz çöküp oturmuş. Daha sonra bir havaya bir de kuru toprağa bakmış en sonunda dayanamamış ve hüngür hüngür ağlamaya başlamış. Bir süre ağladıktan sonra bir ses dikkatini çekmiş. Aynı tespih sesi gibi tık tık tık ediyormuş. Kadın arkasına dönüp baktığında bir de ne görsün mezarın üstünde aksakallı yaşlı bir dede oturuyormuş. Elinde de çok uzun bir tespihi varmış ve onu çekmekle meşgulmüş. Aksakallı dede kadının kendisine baktığını görünce sormuş. Kızım, ne oldu neden ağlıyorsun, demiş. Dede, görmüyor musun ortalık kurudu kaldı bir bardak suya muhtacız, demiş ve işte bu kötü durumdan dolayı ağlıyorum, demiş. Dede, o zaman sen hiç merak etme bugün akşamdan sonra çok güzel bir yağmur yağacak sen şimdi var git evine, demiş. Akşamdan sonra çok şiddetli yağmur yağmış ve sokaklar akan suyu almamış (KK155).

54. Anlatı

Evliya dede hayattayken bir kerameti olmuş. En yakın arkadaşlarından birisi hac vazifesini yapmak için yolculuğa çıkacakmış. Yolculuğa çıkmadan öncede Evliya dedenin yanına helallaşmaya gitmiş. Biraz oturup konuştuktan sonra arkadaşı artık gitmesi gerektiğini söylemiş ve Evliya dedenin yanından ayrılmak için destur istemiş. Evliya dede, hakkını helal etmiş ve hayırlı yolculuklar dilemiş. Arkadaşını kapıdan tam uğurlayacakken eğer ki yolda sıkıntıya düşersen beni hatırla, demiş. Arkadaşı olur, demiş ve başını sallamış. Aradan biraz geçmiş ve o arkadaş hac yolculuğuna gemiyle başlamış. Deniz aşırı gittikten sonra gemi rüzgâr ve dalganın etkisiyle bir sağa bir sola yalpalamaya başlamış. Gemideki herkes endişeli bir şekilde kaçıırken Evliya dedenin arkadaşı yetiş sadıç yetiş, demiş. Ve der demez iki tane güvercin gökyüzünde belirmiş. Gemiye doğru yanaşmışlar ve etrafında 3 tur attıktan sonra gemi devrilmekten

kurtulmuş ve yoluna kaldığı yerden devam etmiş. Bu felaketi böyle savuşturduktan sonra hacılar görevlerini yapmış gelmişler. Evliya dedenin arkadaşı da gelmiş ve geldiği gibi soluğu dostunun yanında almış. Biraz hasbihal ettikten sonra Evliya dede hacı arkadaşına gemi nasıl düzeldi, diye sormuş. Arkadaşı şaşırarak kalmış. Sen nereden biliyorsun geminin büyük tehlike atlattığını, diye sorunca oraya gelen güvercinlerden birisi bendim, diye söylemiş. O zaman arkadaşı Evliya dedenin büyük erenlerden olduğuna anlamış **(KK159)**.

55. Anlatı

Rahmetli dedem anlatmıştı. Eskiden insanlar ısınmak için dağdan odun ve çalı çırpı topluyorlarmış. Yine öyle bir günde üç tane kadın Eren dedenin oralara kadar çıkmışlar. Tam istedikleri gibi odunları Eren dedenin oradan almışlar ve geriye dönüp yürümeye başlamışlar. Biraz ilerledikten sonra yukarıdan kadınların önüne üç tane koca koca taş düşmüş. Taşların üzerinde kan varmış. Birinci taş kadınların sağına ikincisi soluna ve üçüncü taş da önüne düşmüş. Kadınlar neredeyse korkudan dillerini yutacaklarmış. Bunun üzerine kadınlar hemen odunları ve ellerinde ne varsa oracığa bırakıp kaçmışlar ve daha sonra Eren dedeyi kızdırdıklarını anlamışlar **(KK162)**.

56. Anlatı

Eren dedeyle ilgili bir efsane anlatılardı. Eren dedenin aslında yedi kardeş olduğu söylenirmiş. Bunlardan birisi Bahçedere bölgesinde olan Kız dedeymiş. Birisi bizim Eren dedeymiş aynı zamanda köyümüze de adını o vermiştir. Bir tanesi Kula'daymış. Bir diğeri de Mekke'de olduğu söyleniyor ve diğerlerinin yerini bilen yokmuş. Bahçedere bölgesindeki Kız dedesi bekârmış. Yağmur duasına onun yanına sadece evlenmemiş kızlar gidermiş. Ve başka zamanlarda evlenmiş kadınlar da oraya giderler ve dua ederlermiş. Çok kereler Kız dedesinin elinde kandille bizim Eren dedenin oraya geldiğini görmüşler. Ve yine Kula'dan da eli kandilli bir dedenin Eren dedeye ziyaretine geldiğini görmüşler **(KK165)**.

57. Anlatı

İki tane arkadaş Eren dedenin oraya çıkmışlar. Orada artık ne yaptılarsa çok yorulmuşlar ve biraz dinlenip soluklanalım, demişler. Bunlar birbirine yüzü dönük şekilde oturuyorlarmış. Birden birisinin dikkatini karşısında bekleyen dede çekmiş.

Dedenin sakalı göbeğine kadar inikmiş ve üzerinde beyaz bir elbise varmış. Dedeyi gören diğerine, abi arkanda Eren dede var, diye ona korkarak söylemeye yeltenmiş. Ötekisi de arkasına baktığında lan ne dedesi başlatma şimdi dedesinden zaten çok yoruldum, demiş. Adamın böyle söylemesinden sonra onların oturdukları dağ sallanmaya başlamış. Ama öyle böyle değil çok şiddetliymiş. Arkası dönük olan adam dedeye dönüp bakıncaya kadar karşısındaki arkadaşını dağdan aşağıya indiğini görmüş. O da aşağıya kaçarken ayakları yere değmiyormuş. Bu dağdaki şiddetli sarsıntının sebebi ise, o adamın dedeye saygısızlık etmesiymiş (KK169).

58. Anlatı

Köyümüzdeki Gözlü baba yaşadığı zamanlarda Alaşehir’de demircilik işiyle uğraşan Şeyh Sinan hazretlerinin yanına gitmeye karar vermiş. Şeyh Sinan hazretlerinin yanına gelmeden önce de cebinden bir mendil çıkartmış. Etrafına şöyle bir göz gezdirdikten sonra da yerden bu mendilin içine iki avuç kadar kar koymuş. Sonrasında binmiş eşeğinin üzerine düşmüş Alaşehir yoluna. Epey bir vakit yol gittikten sonra Alaşehir’e ulaşmış. Selam ve kuvvet ola dedikten sonra yanında getirdiği mendilini oradaki ağacın dalına asmış. Şeyh Sinan hazretleri de selam ve kuvvet olayı aldıktan sonra o da bir bezin içine iki avuç kadar köz koymuş. Ve Gözlü babanın ağaca astığı mendilin hemen yanına asmış. İkisi de büyük evlialardan olduğundan ne kar ateşin sıcaklığıyla eriyormuş ne de bezin içindeki köz mendili yakıyormuş. Beraber oturup epey bir hoş sohbet ettikten sonra Şeyh Sinan hazretlerinin oraya bir kadın gelmiş. Kadının gelmesiyle mendilin içindeki kardan bir damla su yere düşmüş. Bunu gören Şeyh Sinan hazretleri, dostum kendini toparla ve çekidüzen ver bu işler dağda koyun gütmeye benzemez burası şehir, demiş. Şeyh Sinan hazretlerinin bu sözü üzerine Gözlü baba da hemen kendisini toparlamış ve kardan damla kesilmiş (KK175).

59. Anlatı

Eskiden burada yaşayan bir çobanın başından tuhaf bir olay geçmiş. Çoban, gece vakti olduğu zaman koyunları dağ yukarıya doğru otlatmaya götürürmüş. Daha sonra koyunlar otlaya otlaya yukarıdaki dedenin oralara kadar çıkarlarmış. Çoban, dedenin oraya geldiğinde yerde sanki birisi onun başına geçip boğar gibi olurmuş. Hatta başka bir gece yine böyle bir olayla karşılaştığında çobanın boğazını arkadan adeta birisi sıkıyormuş gibi nefesini zor almaya başlamış. Çoban, çırpınmaya başlamış elleriyle kim

o, diye arkasını yoklarken yere bir fes düşmüş ve içinde altınlar varmış. Sonra boğulma bir anlığına durmuş ve dede altınları çobandan önce toplamış. Ama bir tanesi çobanın ayakkabısının içine girmiş. O altın para ayakkabının içinde kalmış. Çobanın aldığı o altın para o kadar bereketli olmuş ki çoban öküzler almış, koyunlar almış bir olan ekinler beş olmaya başlamış. Harcamayla bitmemiş altının parası, diye anlatırlardı. **(KK171)**.

60. Anlatı

Bu caminin yapılışı yaklaşık olarak 1450 tarihine kadar geriye gitmektedir. Bu caminin inşasında Şeyh Sinan hazretleri bizzat kendisi hem maddi olarak hem de manevi olarak çalışanlara yardımcı olmuş. O zamanda malzeme bulma konusunda çok sıkıntı çekiliyormuş. İşçiler, Şeyh Sinan hazretlerine; şeyhim artık camiye yapacak tek bir taşımız bile kalmadı ne yapacağız nasıl bitireceğiz bu inşaatı, diye sormuşlar. Şeyh Sinan hazretleri de akşam olunca yavrularım siz hiç merak etmeyin siz şimdi evlerinize gidin ve yarın sabahleyin erkenden gelin, demiş. Artık burada Şeyh Sinan hazretlerinin kerameti ortaya çıkmış. Akşamdan tek bir taş bile olmazken sabah olunca caminin inşasında kullanılacak malzemeler caminin avlusunda aynı yerinde beklemekteymiş. İşçiler sabah gelip bu malzemelerle karşılaşınca bunun şeyhin kerametlerinden biri olduğunu görüp sevinmişler. Hatta bu malzemelerin akşamdan bitip sabahleyin tekrar gelmesi kerameti birkaç kere daha gerçekleşmiş **(KK186)**.

61. Anlatı

Efsaneye göre, Kadı şeyhin bir kardeşi varmış. Kadı şeyhin kardeşine de bulunduğu yerde büyük evliyalardan biri diye saygı ve hürmet gösterilirmiş. Günün birinde kardeşi köyünden kalkıp Alaşehir'deki kardeşi Kadı şeyhi ziyaret etmeye karar vermiş. Yola çıkmadan önce de eline bir sepet almış. Bu sepetin içine de on kadar yumurta koymuş ve bismillah deyip eşeğine binmiş ve yolculuğa başlamış. Epey bir yol gittikten sonra sepetteki yumurtalardan birisi çat, diye kırılmış. Herhalde hızlı gidiyoruz yumurtalar sepette birbirine çarptı da kırıldı, diye düşünmüş. Biraz yavaşlamış yine sepetten çat diye bir ses gelmiş. Allah Allah şimdi niye kırıldı acaba hâlbuki yavaş gidiyorum, demiş. Bu arada köyden çıkıp Alaşehir'e yaklaştıkça köy halkından farklı kişiler görmeye başlamış. Kıyafetleri farklı, hal ve hareketleri farklı, açılıp kapanmaları farklıymış. Kadı şeyhin kardeşi, bu insanları görünce onun niyetinde bir kayma

meydana gelmiş. Köyden çıkarken ki salih niyetini kaybetmeye başlamış ve bunun bir işareti olarak da yumurtalar bir bir kırılmaya başlamış. En sonunda Kadı şeyhin dizinin dibine vardığında demiş ki: Kardeşim alim olan da derviş olan da kadı olan da sensin. Bizim niyetimiz buraya gelmeye başladığı anda kayboldu ve onun yerine çirkinliğe dönüştü, demiş (**KK189**).

62. Anlatı

Büyüklerin anlattığına göre zamanında burada Kadı şeyhle ilgili bir hâdise cereyan etmiş. Çiftçinin birisi öküzleriyle tarlada işlerini yaparken onun yakınına bir canavar çıkmış gelmiş. Biraz bekledikten sonra canavar yerinden fırladığı gibi sabana bağlı olan öküzlerden birisini kapmış ve kaçırıp bir köşede yemiş. Çiftçi bu durumu görünce elinden bir şey de gelmemiş. Düşüne düşünce en sonunda bu müşkül halini oradaki en yüksek merci olan Kadı şeyh hazretlerine anlatmaya karar vermiş. Tarlada tek kalan öküzüyle eve geri gelmiş. Ve üzerini değiştirmiş sonrasında Kadı şeyhin huzuruna varmış. Çiftçi şikâyetini anlatmaya başlamış. Kadı şeyhim; benim öküzlerimden birini canavar yedi, demiş. Ben şimdi çoluk çocuğuma nasıl bakacağım o öküzler bizim geçim kaynağımızdı, diye içinden geçirdiklerini çiftçi bir güzel söylemiş. Bunun üzerine Kadı şeyh kerametini göstermiş ve canavarı kuytu bir yerde yakalayıp oracığa bağlamış. Kadı şeyh sonra çiftçiyi de yanına alarak canavarın başına gelmiş. Sen bu çiftçinin öküzünü yediğin için onun işinde çalışacaksın ve böylelikle bu kardeşimiz bir öküz alacak sen de o zaman serbest kalacaksın, demiş ve canavara böyle bir ceza vermiş. Aynen Kadı şeyh hazretlerinin dediği gibi çiftçi canavarı öküzünün diğer koşumuna bağlamış ve bu şekilde işlerini yürütmüş (**KK190**).

63. Anlatı

Şeyh Sinan hazretleri çocukluğunda olağanüstü bir olaya şahit olmuş. Şeyh Sinan hazretleri ve babası bir gün bostan ekmek için tarlaya gitmişler. Biraz tarlada çalıştıktan sonra bostan tohumlarının bittiğini fark etmişler. Ve babası Şeyh Sinan hazretlerine; sen burada bekle ben evden tohum alıp geleyim, demiş. Babası gittikten sonra Şeyh Sinan hazretleri tarlanın ortasında otururken yanına manevi olarak Emir Sultan hazretleri gelmiş. Emir Sultan hazretleri, Şeyh Sinan'a; sen ne yapıyorsun burada, diye sormuş. Şeyh Sinan, ben ve babam birlikte bostan ekiyorduk ama tohumlarımız bitince babam eve geri gitti tohum almaya, demiş. Bunu duyan Emir

Sultan hazretleri eliyle tarlanın bir tarafını gösterip bu bostanlardan mı almaya gitti, demiş. Şeyh Sinan hazretleri, Emir Sultan'ın eliyle gösterdiği yere bakınca sabah ettikleri bostanların çıktığını görmüş. Şeyh Sinan hazretleri bostanların çıktığını görünce çok şaşırılmış. Ne diyeceğini bilememiş. Bu arada Emir Sultan hazretleri de, Şeyh Sinan'a bak delikanlı baban gelince ona söyle seni benim yanıma göndersin ve benim talebem ol, demiş. Bunu söyledikten sonra Emir Sultan hazretleri kayboluvermiş. Bir müddet Şeyh Sinan hazretleri bu olayın etkisinden kurtulamamış ve o arada da babası tarlaya gelmiş. Ve tarlanın bir tarafında sabah ettikleri bostanların koca koca olduğunu görmüş. Babası, Şeyh Sinan'a ne oldu buraya nasıl oldu bu, diye sorular sormaya başlamış. Şeyh Sinan hazretleri de, yalnız kaldığımda yanıma Emir Sultan isminde bir Allah dostunun geldiğini ve Bursa'da olduğunu beni de yanında görmek istediğini söyledi, demiş ve olanı biteni babasına anlatıvermiş. Bunu da sana söylememi ve beni onun yanına talebe olarak göndermeni istedi, demiş. Durum böyle olunca Şeyh Sinan hazretleri babasıyla birlikte doğruca Bursa'ya Emir Sultan'ın yanına gitmişler. Artık orada Şeyh Sinan hazretleri manevi yönden kendisini Emir Sultan'ın dizinin dibinde terbiye etmeye başlamış. Epey bir eğitimden sonra da Şeyh Sinan hazretleri memlekete geri dönerek İslam'ın daha iyi anlaşılması ve yaşanması için çeşitli faaliyetlerde bulunmuş (KK191).

64. Anlatı

Şeyh Sinan hazretleriyle ilgili anlatılan bir olay Kurtuluş Savaşı zamanında yaşanmış. Yunanlılar buraları işgal ettiklerinde her tarafa askerlerini nöbetçi olarak dikmişler. Bu askerler, Türk milletinde bir kıpırdanma olmasın diye sokak sokak her tarafı kolaçan ederlermiş. Yine böyle bir günde Yunan askerlerinden birisi Şeyh Sinan hazretlerinin bulunduğu alana girmiş. Sağına soluna bakınmış ve bu dedeler ne yapacak, niye burada duruyor, demiş. Sonra da Şeyh Sinan hazretlerinin türbesine doğru küçük abdestini yapmaya başlamış. Oradan geçen birisi de ne yapıyorsun sen eren kişilere saygılı ol, diye bağırılmış ama Yunan askeri onun sözlerine kulak asmamış. Tam bu esnada Yunan askeri çarpılmış ve olduğu yere düşmüş bir daha da kalkamamış. Sonra da yerde kıvrana kıvrana can çekmiş. İşte erenlere öyle saygısızca davranırsan gereken cezayı da alırsın (KK192).

65. Anlatı

Şeyh Sinan hazretleri Alaşehir'e gelmeden önce Çakırcalı köyüne uğramış ve oraya yerleşmiş. Orada cami yaptırmak için çok çaba göstermiş. Ama ne yaptıysa inşaata gerek köylülerden gerekse çevreden zarar gelmesine bir türlü engel olamamış. En sonunda Şeyh Sinan hazretleri dayanamamış. Yanında bulunan yayını çıkartıp okuna yerleştirmiş ve sert bir şekilde atmış. Ok nereye düşerse ben orada tekrardan düzenimi kuracağım, demiş. Ve Şeyh Sinan hazretlerinin attığı ok Sarıkız çayının oraya düşmüş. Ardından Şeyh Sinan hazretleri de yanına aldığı malzemelerle okun düştüğü yere gitmiş ve Sarıkız çayının olduğu bölgeye gelerek yerleşmiş (KK193).

66. Anlatı

Bu anlatacağım olayı çok iyi bir insan olan rahmetli hacı neneden dinlemiştim. Şeyh Sinan hazretleri yaşadığı zamanlarda eşiyile birlikte hacıya gitmeye niyet etmişler ama yanlarında da küçük bir çocuk varmış. Şeyh Sinan hazretlerinin hanımı, biz hacca gidersek bu çocuğa kim bakacak buralarda ser sefil olur, diye dert yakınmış. O zaman Şeyh Sinan hazretleri de komşusuna gitmiş ve şöyle demiş: "Biz nasip olursa hac vazifemizi yerine getirmek için Kâbe'ye gideceğiz. Ama senden bir isteğim var bizim yanımızda küçük bir sabi var biz burada yokken sen ona göz kulak oluver, diye söylemiş. Kadında tamam ama eğer bebek ağlarsa ne yapacağım, demiş. O zaman Şeyh Sinan hazretleri de, eğer bebek ağlarsa şu karşıdaki incir ağacına git ve oradan bir tane inciri kopar ve çocuğa ver, demiş. Şeyh Sinan hazretleri böyle söylemiş ama mevsim kışmış. Her taraf soğuktan adeta buz kesiyormuş. Kadın, böyle bir mevsimde incir ağacının meyve vermesi görülmuş hatta duyulmuş bir şey değil, demiş. Şeyh Sinan hazretleri de, sen benim dediğim gibi yap gerisi sorun olmaz, demiş. O zaman kadın da tamam, demiş. Aradan biraz vakit geçtikten sonra Şeyh Sinan ve birkaç kişi hac vazifesini yapmak için yolculuğa çıkmışlar. Bir müddet sonra Şeyh Sinan hazretlerinin emanet ettiği çocuk ağlamaya başlamış. Kadın, ağaca bakmış kupkuru bir kütükmüş daha sonra etrafına bakınmış çocuğu susturacak bir şey bulamamış. En sonunda incir ağacının yakınına doğru vardığında ağacın dalında asılı duran bir tane inciri görmüş. Onu koparmış ve çocuğa vermiş. O zaman çocuk ağlamayı kesmiş. Artık bu olay kaç defa tekrar etti bilmiyorum. Ancak çocuk her ağlamasında kadın ağaca gitmiş ve inciri koparıp çocuğa vermiş ve çocuğun ağlaması kesilmiş. Kadın, Şeyh Sinan hazretlerinin kerametinin canlı kanlı şahidi olmuş (KK194).

67. Anlatı

Kadı şeyh hazretlerinin bulunduğu alan önceden sarhoşların uğrak yerlerindenmiş. Gecenin bir yarısında zil zurna sarhoş olmuş bir adam Kadı şeyhin bulunduğu mahalleden geçerken şeyhin yattığı yer dikkatini çekmiş ve caminin avlusundan içeriye girmiş. Etrafına bakınmış ve sonra da doğrudan Kadı şeyhin bulunduğu yere varmış ve küçük abdestini yapmaya başlamış. O küçük abdestini türbeye doğru yaparken nereden geldiğini anlayamadığı bir tokat yemiş ama hani tokatta tokatmış. Adam o gece felç olmuş ve saygısızlığın bedelini çok ağır bir şekilde ödemiş (KK195).

68. Anlatı

Küçük Hafızla ilgili olarak anlatılan bir rivayette. Küçük Hafız rahmeti rahmana kavuşmuş. Cenaze işleri için gelen hoca Küçük Hafız'ın başından aşağıya doğru suyu döküp yıkamaya başlamış. Yıkarken de bir şey dikkatini çekmiş o da Küçük Hafız'ın bedeninde bir yerin kirli olduğunu görmüş. Hoca içinden, Allah Allah böyle büyük bir zatın kirli bir yerinin olması hayret verici bir durum, demiş. O günün gecesinde hocanın rüyasına Küçük Hafız girmiş. Ve doğrudan, ben kalbimi temizlemekten orayı temizlemeye fırsat bulamadım, demiş (KK197).

69. Anlatı

Bizim köyde Hacı Hasan Efendi isminde bir eren yaşamış. Bu eren her gün heybesini omzuna atar ve bir öküzüyle çift sürmeye gidermiş. Aradan geçen zamanda köydeki bazı insanlar arasında homurdanmalar başlamış. Hacı Hasan Efendi bir tanecik öküzüyle koca tarlayı nasıl sürüp işçiliğini yapacak, diye. Bu dedikodular Hacı Hasan Efendi'nin kulağına kadar gelse de o pek önemsemezmiş ve hiç kaidesini bozmadan sabah tarlaya gider akşamda eve gelirmiş. En sonunda bu durum köylüleri iyicene meraklandırmış ve Hacı Hasan Efendi'yi takip etmeye karar vermişler. Sabah evinden Hacı Hasan Efendi çıkmış yine öküzüyle düşmüş yola. Bir köşe başından geçerken köylülerden birkaçı gizliden gizliye onu takip etmeye başlamışlar. Tarlaya vardıklarında onu takip eden köylüler şaşırıp kalmışlar. Hacı Hasan Efendi öküzünü tarlanın sırasına sokmuş sabanını ayarlarken bu esnada dağdan kocaman bir geyik çıkmış gelmiş. Geyik koşa koşa gelip öküzün yanındaki boş sabanın koşumuna yanaşmış. Hacı Hasan Efendi de geyiği bağlayıp çiftini sürmeye başlamış. Köylüler, bu kerameti görünce utana sıkıla

gerisin geriye köye dönmüşler. O kişiler yaşadıkları bu olayı daha sonra kahvede anlatmışlar ve diğerleri de inanmamışlar. Aynı öncekiler gibi Hacı Hasan Efendi'yi takip etmişler. Ve onlar da aynı durumla karşılaşmışlar **(KK198)**.

70. Anlatı

Şeyh Sinan hazretleri, camisini yaparken marangozluk işlerini hiç kimseye vermemiş. Çünkü caminin marangozluk işlerini Aydın vilayetinde Şeyh Sinan hazretleriyle aynı zamanda yaşamış bir Allah dostu yapacaktı. O derviş bir gece, Şeyh Sinan camisinin kapısını, mihrabını, pencerelerinin ölçülerini rüyasında almış. Aydın'dan kırk katır üzerine caminin malzemelerini yüklemiş ve Alaşehir'e doğruya çıkmış. Aradan geçen epey bir zaman sonra camiye ulaşmışlar. Ve hemen katırlara sarılı olan malzemeleri indirip çalışmaya başlamışlar. Caminin malzemelerini birleştirmek için 15-20 gün kadar uğraşmışlar. Sonrası da hayır dualar eşliğinde buradan ayrılmışlar. Caminin yapımı da biter bitmez Aydınli dervişin getirdiği parçalar camiye monte edilmiş **(KK199)**.

71. Anlatı

İkinci cihan harbi zamanında Alaşehir'deki bazı camiler düşman askerlerinin sığınak yeri haline gelmiş. Bu camilerden birisi de Şeyh Sinan hazretlerinin camisiymiş. Almanların amacı, herhangi olağanüstü bir durumda sığınaklardaki silahları hem arkadaşlarına hem de halka vererek onların da savaşa katılmasını sağlamaktı. Bu niyetle camiye silah ve cephanelikle doldurmuşlar ve başına da bir asker dikmişler. Bu asker Şeyh Sinan camisinde yaşadığı birtakım doğaüstü olaylar olmuş. Günlerden bir gün asker caminin kapısında nöbet tutuyormuş. O nöbeti tutarken nereden geldiğini anlayamadığı sakallı ihtiyar birisi şadırvana doğru yönelmiş. Bu ihtiyar adamın kolları ve ayakları yukarıya doğru sıvalıymış. Asker, ihtiyarı görünce kendi diline göre; dur kimsin sen, ne yapıyorsun burada gibi sorular sormuş. Ama ihtiyar adam askere doğru bile bakmadan ayağındaki takunyaların tık tık sesi eşliğinde şadırvana varmış. Güzelce abdestini almış ve tekrar gerisin geriye yürümeye başlamış. Alman askeri yine yüksek sesle bir şeyler söylemiş ama ihtiyar hiç ona doğru yine bakınmamış. Ve ihtiyar adam, Alman askerinin gözleri önünde Şeyh Sinan hazretlerinin türbesinin içine girmiş ve arkasından da kapıyı kapatmış. Bu olayı nöbet tutan asker hemen gitmiş ve üstüne anlatmış. Rütbeli askerde durumu anlamış ve bir şey yapmamasını söylemiş **(KK200)**.

72. Anlatı

Büyüklerimizden dinlediğim kadarıyla Şeyh Sinan hazretleri caminin inşaatında kendisi de gayretli bir şekilde çalışmış. Bazen akşamdan inşaat malzemeleri bitiyormuş. Şeyh Sinan hazretleri de kerametini o zaman gösteriyormuş ve sabah olduğunda işçiler malzemelerin yığılı bir şekilde köşede beklediğini görüyorlarmış. Bazen de caminin yapımı için kullanılan kocaman taşların bittiği oluyormuş. Bu taşlarında bir an önce caminin oraya gelmesi gerekiyormuş ki inşaat devam edebilsin. Orada çalışanlardan birisi Şeyh Sinan hazretlerine: “Şeyhim camide kullandığımız koca taşlardan hiç kalmadı ne yapacağız.” diye umutsuzluğa kapılmış ve ardından şeyhim, en iyisi biraz ara verelim caminin yapımına ki bu taşları getirmemiz iki ayı bulur, demiş. Bunun üzerine Şeyh Sinan hazretleri, sen ve arkadaşların bugün gidin yarın sabah nasip olursa çalışmaya tekrar gelin, demiş. İşçi kulaklarına inanamamış ve şeyhim nasıl olacak o, diye sormuş. Şeyh Sinan hazretleri de sen orasını bırak dediğimi yap, demiş. Gece olunca Şeyh Sinan hazretleri düşmüş yola ve caminin yapımında kullanılan taşların olduğu dağa varmış. Ve eliyle göstererek taşlara sen sen sen benim arkamdan gelin, diye söylemiş. Şeyh Sinan hazretleri, arkasını dönüp adımını attığında dağdan gürültü sesleri duyulmuş ve taşlar şeyh hazretlerini takip etmeye başlamış. Sabaha karşı Şeyh Sinan hazretleri önden taşlar arkasından caminin avlusuna girmişler. O zaman orada olan birkaç kişi bu kerameti canlı canlı görmüşler. Sabah ustalar gelince bir bakmışlar ki koca koca taşlar caminin avlusunda hazır bir vaziyette bekliyormuş. Daha sonradan herkes bu olayın Şeyh Sinan hazretlerinin bir kerameti olduğunu anlamış (KK201).

73. Anlatı

Şeyh Sinan hazretleri, Emir Sultan’ın yanında yetişip hizmetini tamamladıktan sonra Çakırcalı köyüne yerleşmiş. Oradan tarla almış hatta şimdiki camisini bile oraya yapacağını söylemiş. Günlerden bir gün Şeyh Sinan hazretleri tarlaya bostan ekmeğe gitmiş ve yanına da köylülerden birkaç kişi almış. Tarlanın bir kenarına bostan ekmeğe başlamışlar. Öğleye kadar bostanı ekmişler ve bunun yanında ev yapmak için biraz inşaatta çalışmışlar. Daha sonra Şeyh Sinan hazretleri, hadi oğullar öğlen oldu yemek yiyelim, demiş. Neyse bunlar yemeğe oturmuşlar biraz yedikten sonra Şeyh Sinan hazretleri, çalışanlardan birisine hadi oğlum bize ektiğimiz bostanlardan birkaç tanesini kopar gel yiyelim, demiş. Çalışan gençlerin hepsi şaşırılmış, aman hocam öyle şey mi olur biz daha bostanı ekeli ne kadar oldu ki çıkacak, demiş. Şeyh Sinan hazretleri de sen

bostanların yanına var, demiş. Bunun üzerine çalışan bostanların yanına doğru giderken bir de ne görsün. Sabah ettikleri bostanlar koca koca olup her tarafı kaplamış vaziyette beklemekteymiş. Bu kerametten sonra herkes karpuzu yemiş. O kadar tatlıymış ki, adeta şeker gibiymiş. Neyse günü böyle tamamlamışlar akşam olunca Şeyh Sinan hazretlerinin inşaatında çalışanlardan birisi gündüz yaşadıkları olayı kahvehanede anlatmış. Sabah karpuz ettik öğlen olunca da onlarda birkaç tanesini yedik, demiş. Yanındaki arkadaşları ona inanmamışlar. O da onları inandırmak için Şeyh Sinan hazretlerinin tarlasına götürmüş. İşte bakın karpuzlara biz bunları sabah ettik öğleyin biçtik ve yedik, demiş arkadaşlarına. Bu duruma inanmaya başlayan arkadaşlarının hepsi birden karpuzların üstüne atlamışlar. Adeta hırsızlık ve yağma yapar gibi Şeyh Sinan hazretlerinin bostanlarını çalmaya başlamışlar. Oradaki herkes şeyhin bahçesinden çaldıkları karpuzları evlerine götürmüşler. Herkes evinde dedikleri gibi mi bir bakalım, diye karpuzları kesmeye başlamışlar. Onlar kestikçe karpuzlar çürük çıkıyormuş. Tarladan çaldıkları karpuzların diğerlerini kesmişler onlar da çürük çıkmış. Ve ertesi günü o arkadaşı bulmuşlar ve hani bostanlar şekerden tatlıydı bizim aldığımız karpuzların hepsi çürük çıktı, demişler. Arkadaşı da yeminler etmiş bizim yediğimiz o kadar tatlıydı ki tadından diğer yarısını yiyemedik, demiş. Daha sonra Şeyh Sinan hazretleri bu olayı öğrenmiş ve bu köyün eli çakır anlaşılın, demiş (KK202).

74. Anlatı

Şeyh Sinan hazretlerinin camisi Alaşehir'e yapıldığında çevre muhitten hayırlı olsun için ziyarete geliyorlarmış. Ziyarete gelenler içinde bir aile varmış. Bu ailenin bir de çocuğu varmış. Şeyh Sinan hazretleri hanımına dönerek hanım bak misafirlerimiz geldi yemekleri hazırlayın, demiş. Şeyh Sinan hazretlerinin bu sözünü duyan hanımı hemen mutfığa koşmuş ve misafirleri için ne var ne yoksa ortaya koymaya başlamış. Bu esnada hanımın kulağına bir ses çalınmış. Yetiş imdat yetiş, diye bir sesmiş. Bu sesi duyar duymaz şeyhin hanımı birdenbire mutfaktan kayboluvermiş. Şeyh Sinan hazretleri ikide bir arkasına dönüp bakıyormuş yemekler nerede kaldı gibisinden ama mutfaktan ses seda çıkmıyormuş. Şeyh Sinan hazretleri sonra hanım hanım, diye seslenmiş. Ama mutfaktan yine ses gelmemiş. Şeyh Sinan hazretleri acaba bir şey mi oldu diye mutfığa gitmiş ve bakınmış. Kimsecikler yokmuş. Dışarıya bakmış yok, evin içine bakmış yine yok. Bunun üzerine Şeyh Sinan hazretleri misafirlerin yanına geçmiş ve herhalde hanım komşuya gitti, yemek için eksik bir şey almaya, demiş. Şeyh, bir

müddet daha misafirlerle sohbet etmeye devam etmiş. Aradan biraz daha vakit geçince Şeyh Sinan hazretleri hanım, diye bir kez daha seslenmiş mutfağa. Ve bu sefer hanımı buyur şeyhim, diye karşılık vermiş. Bunu duyunca Şeyh Sinan hazretleri yerinden kalkmış ve mutfağa geçmiş. Sen neredesin ben kaç zamandır sana sesleniyorum, diye söylenmiş. Hanımı da sorma şeyhim, demiş. Ben işte yemek hazırlıyorum, demiş. O zaman Şeyh Sinan hazretleri de ben buraya geldiğimde sen burada değildin ve ben seni her yerde aradım ama yoktun ve nereye kayboldun, diye sormuş. Bana nereye gideceğini söyleseydin ya, demiş. Hanımı, yine sorma şeyhim sen misafirlerimizin yanına geç ben yemekleri hemen getireceğim, demiş. Hanımın bu sözlerine Şeyh Sinan hazretleri iyice sinirlenmiş ve hayır bana nerede olduğunu söyleyeceksin yoksa seni boşarım, diye çıkışmış. Şeyh Sinan hazretlerinin çok sinirlendiğini gören hanımı nereye kaybolduğunu söylemek zorunda kalmış. Hanım, elini üzerindeki yeğinin cebine atmış ve üç tane Hindistan cevizi çıkartmış. Ben burada yemeklerle uğraşırken kulağıma “Yetiş imdat Yetiş.” sesleri çalındı. Ben de bunun üzerine Hint Okyanusu’nda batmakta olan bir Türk gemisi yardımcı olmak ve onu kurtarmak için oraya gittim. Türk gemisine yardımcı olduktan sonra da misafirlerin yemeleri için dalından yeni kopmuş Hindistan cevizlerini getirdim, demiş. Bunun üzerine Şeyh Sinan hazretleri, hanımının da gizli erenlerden olduğunu anlamış ve bugüne kadar şeyh, hanımının erenlik makamında olduğundan haberi hiç olmamış. Bu sırrın açığa çıkmasından dolayı Şeyh Sinan hazretleri, hanımı ve misafirleri anında rahmeti rahmana kavuşmuşlar. Hatta şeyhin türbesi içinde yatan zatların misafirlik için gelenler olduğu söyleniyormuş. Türbede, şeyh, hanımı, misafirleri ve onların çocuğu yatıyormuş (KK202).

75. Anlatı

Eskiden anlatılan bir olayı duymuştum. Çobanın birisi Rahmanlı dedenin mezarlığının içinde koyunları otlatıyormuş. Biraz ayaküstü gezindikten sonra rastgele bir yere oturmuş. Çoban oturur oturmaz; benim yüküm benden ağır üzerimden çabuk kalk, diye bir nida işitmiş. Bu olaydan sonra çobanın dili korkudan tutulmuş ve konuşamamış. Daha sonra köyün ileri gelenleri Rahmanlı dede ve çevresindeki mezarların etrafını çevirterek hayvanların girip çıkmasını engellemişler (KK23).

76. Anlatı

Büyüklerimiz Rahmanlı dedeyle ilgili bir hâdiseyi anlatırlardı. Adamın birisinin çocukları ya doğar doğmaz ya da çok küçük yaşta iken ölüyormuş. Adamcağız, bu şekilde üç çocuğunu kaybetmiş. Aradan bir müddet geçince bir gece adamın rüyasına Rahmanlı dede girmiş. Adamcağız da ertesi günü gidip hemen Rahmanlı dedeye bağlanmış ve çocuklarının yaşaması için dualar etmiş. Rahmanlı dedenin mezarına hayvanların rahatsızlık vermemesi için etrafını tellerle kapatmış. Bir süre sonra duası kabul olmuş ki adamın üç tane daha çocuğu olmuş. Ve bunlar da uzun süre yaşamışlar **(KK26)**.

77. Anlatı

Köyümüzde uzun süre kuraklık olduğu zamanlarda insanlar yağmur duası için Rahmanlı dedenin mezarının başına dua etmeye giderlermiş. O haftanın cuma namazından çıkan cami cemaati hemen evlerine gidip kendilerine birer tane tabak ve birer tane kaşık alırlarmış. Rahmanlı dedenin bulunduğu yere varmadan önce rahmetlik olan köyümüz hocalarından birisi cemaate ceketlerini ters giymesini söylemiş. Ve Rahmanlı dedenin olduğu yere kadar bu şekilde yürüyerek gidilirmiş. Oraya vardıklarında yemekler pişirilirmiş. Pilavın içine şeker ve süt katılarak karıştırılıp kazanlarla et pişirilirmiş. Bu yemekler yenildikten sonra kazanlardaki artan yemekleri kurtların ve kuşların yemeleri için belirli noktalara taş diplerine, otların üstlerine ve sınır kenarlarına koyulmuş. Bu maksatla sadece insanların değil aynı zamanda hayvanlarında dua etmeleri istenirmiş. Daha sonra Rahmanlı dedenin orada iki rekât namaz kılınırmış. Sonrasında ise herkes duasını eder ve dua ederken de insanlar parmaklarını yağmur damlası şeklinde aşağıya doğru sallarmış **(KK35)**.

78. Anlatı

Eskiden bizim burada bir eren yaşamış. Bu eren haftanın belirli geceleri mezarlığa gidermiş. Mezarlıkta dualar edip ölülerle muhabbet edermiş. Bu olayı duyan çevre muhitten adamın birisi bir gün köye çıkmış gelmiş. Aramış taramış o ereni bulmuş. Ben senin ölülerle konuştuğunu duydum ben de seninle mezarlığa gitmek istiyorum bakalım doğru mu söylüyorsun yoksa yalan mı, diye onu sınamaya kalkmış. Eren hoca da olmaz sen gelemesin orada göreceklerine dayanamazsın, demiş. Ama ne yaptıysa adamın gelmesini engelleyememiş. Tamam, gel ama ne görürsen gör kimseye bir şey söylemeyeceksin, diye sıkı sıkıya adamı tembihlemiş. Adam da kabul etmiş.

Gece olmuş bunların ikisi mezarlığa varmışlar. Eren hoca başlamış dualar okumaya bir şeyler yapmaya diğer adam bu ne yapıyor, diye ona bakıyormuş. Birdenbire mezardaki cesetlerin hepsi ayağa kalmış ve selam vermişler. Eren hoca, aleyküm selam, demiş ve diğer adama baktığında ise adamcağızın korkusundan oracığa yığılıp kaldığını görmüş **(KK128)**.

79. Anlatı

Gencin birisi tarlada çalışan babasına yemek götürmek için yola çıkmış. Biraz ilerledikten sonra karşısına eren çıkmış. Eren, oğlum nereye gidiyorsun, diye sormuş o da söylemiş. Sonra eren, oğlum oradan gitme sen çay yolundan git, demiş. Çocuk bunun üzerine benim yolum çok uzayacak o zaman ve geç kalırsam babam kızar, demiş. Eren de o zaman sana üç tane incir vereceğim ama sen bu incirleri sakın ha sakın yemeyesin, demiş. İncirleri hiç kimsenin ulaşamayacağı gizli bir yere sakla, demiş. Sen bunları kimseye yedirmedikten sonra senin ne zaman başın dara düşse ben yanına gelip sana yardım edeceğim, demiş. Ve eren böyle söyledikten sonra birdenbire kaybolmuş. Bir müddet sonra bu gencin incirleri sakladığı yerden bulup hepsini yiyen birisi olmuş. O adamın soyu kurumuş ve evlat sevgisinin tadını hiç alamamış. İncirleri verdiği gencin rüyasına bir gece o eren girmiş. Eren, oğlum bundan sonra senin ömrün ahla vahla geçer gider, demiş. Bu rüyada denildiği gibi gencin hayatı çok perişan vaziyette geçmiş. Adeta bir tabak yemeğe muhtaç hale gelmiş. Ve böyle de son nefesini vermiş **(KK139)**.

80. Anlatı

Yunanlılar buraya saldırdıklarında çok çetin çatışmalar yaşanmış. Köyümüze karargâh gibi yerler yapmaya ve böylelikle buralara kök atmaya başlamışlar. Ayrıca köylülere de aklın almayacağı işkence ve zulüm gibi insanlıktan yoksun davranışlarda bulunmuşlar. En sonunda Selce, Tepeköy, Alaşehir gibi yerlerde bunların yaptığı işkencelere karşı ayaklanmalar çıkmış. Hem köylülerimiz hem de askerlerimiz Yunan gâvuruna gereken dersi vermeye başlamışlar. Bizimkiler bunu yaparken bir de bu işin görünmeyen kahramanları varmış. Yani buraların manevi koruyucuları olan erenler de artık gâvurun bu zulmüne karşı savaş açmaya başlamışlar. Gündüzleri köylüler ve askerler geceleri ise manevi kahramanlar olan erenler cenk ediyorlarmış. Yunan askerleri, bizi Türk askeri yenmedi ve bizi korkutan onlar değildi asıl bizi korkutan ve buradan kaçtıran geceleri dağların belirli yerlerinden gelen silah ve top atışlarıydı,

demişler. Bunlar nerelerden atılıyor denilince, Gaysen dedenin, Bozdağ'daki dedenin, Konurca'daki dedenin, Aydoğdu'daki dedenin, Erikli'deki dedenin ve Rahmanlı dedenin oralardan top atışları yapıldığını söylemişler. Hatta Yunanlılar, Türkiye'de asker kalmadı diyenlere karşı asker olmasa bile kafası sarıklı, kocaman gözlü insanlar var, demişler (KK152).

Olağanüstü Varlıklarla İlgili Efsaneler

Cinlerle İlgili Efsaneler

81. Anlatı

Büyüklerimden dinlediğim kadarıyla yakın bir köyde adamın biri çobanlık yapıyormuş. Çoban, koyunlarını ve keçilerini otlatmak için her gün dağa çıkarmış. Bir akşam çoban hayvanlarını doyurduktan sonra eve gitmek için yola düşmüş. Neyse eve geldikten sonra bir bakmış ki keçinin biri eksikmiş. Bir müddet evde oturduktan sonra gece keçiyi aramaya dağa geri gitmiş. Dağdan dağa gezerken hayvanı bir mağaranın içinde bulmuş. Çoban, mağaraya keçiyi almaya girdikten sonra bir daha da geri çıkamamış. Sabah olunca çobanı aramaya gelenler onu mağaranın içinde felç olmuş bir halde bulmuşlar. Aradan epey bir zaman geçtikten sonra çobana cinlerin çarptığını anlamışlar (KK12).

82. Anlatı

Köyden birisini cinler insan kılığına girerek yatağından kaldırıp götürmüşler. Gittikleri yerde ona altın vereceklerini söylemişler. Ardından bunlar beraber başlamışlar dağa doğru çıkmaya. Biraz çıktıktan sonra cinler insan kılığını bırakıp kendi şekillerine dönüşmüşler. Bunu gören adamcağız kendine gelmiş ve gerisin geriye koşarak eve gitmiş. Bu olaydan sonra adamın akli dengesi biraz bozulmuş (KK13).

83. Anlatı

Cinler bir gece kadının birisini kaldırıp götürmüşler. Gittikleri yerde hep tanıdık ve komşu kılığına girmiş cinler onları beklemekteymiş. Orada cinler kazanlarla soğan kabuğu ve eşek pisliği kaynatmışlar. Bu arada cinlerin en çok sevdiği ve yediği besinlerin başında soğan kabuğu gelirmiş. Bir taraftan kazanlar kaynarken diğer taraftan da cinler düğün edip eğleniyorlarmış. Bir süre sonra bütün cinler toplaşıp bu kazanda

pişirilen eşek pisliğini ve soğan kabuğunu yemeye başlamışlar. Daha sonra kadıncağız kendine geldiğinde evden çok uzak bir yerde çplak bir vaziyette bulmuşlar (KK33).

84. Anlatı

Bir gece çocuk yatağında uyurken babası gelmiş ve onu kaldırmış. Hadi kalk gidiyoruz, demiş. Çocukta uyku sersemi ne olduğunu anlamadan babasının söylediğini yapmış. Evden çıkmışlar epey yol gittikten sonra köyün yukarısındaki dağın yamacına varmışlar ve babası birdenbire ortadan kaybolmuş. Çocuk bu olay karşısında şok olmuş ve korkusundan neredeyse ayakları yere değmeden geri eve koşmaya başlamış. O gece yaşanan hâdiseyi çocuk sabah ailesine anlatınca onu götürenin babası değil de cinler olduğunu anlamış (KK32).

85. Anlatı

Ben bu olayı bir öğretmenimizden dinlemiştim. Adamın birisi akşam ezanına yakın bir zamanda evine gitmek için yola çıkmış. Biraz gittikten sonra yol ortasında düğün yapan insanları görmüş ve arabanın hızıyla onlara çarpmış. Çarpmanın etkisiyle vurduklarından kimisi sağa kimisi de sola düşmüş ve kimisi de ezilmiş. Adam hemen arabasından yardım etmek için indiği sırada ortalıkta hiç kimseyi görememiş. Bunun üzerine, adam korkuyla eve gitmiş ve yatmış. Adam yatar yatmaz cinler buna musallat olmuşlar. Cinler, 3 ay her gece bu adama çeşitli eziyetler yapmışlar. Evdekiler adamın durumuna bakmışlar vaziyet daha da kötüleşiyor en sonunda dayanamayıp ailesi onu alıp İzmir'deki bir hocanın yanına götürmüşler. Hoca, adama üç ay boyunca yanında çalışması gerektiğini ve bu musibetten ancak böyle kurtulabileceğini söylemiş. Hocanın dediği adam üç ay boyunca yanında kalmış. Üçüncü ayın sonunda da adam iyileşmiş (KK13).

86. Anlatı

Eskiden burada birisinin başından bir hâdisе geçmiş. Adam bir gece evin avlusunda tek başına otururken bir ses duymuş. Bu ses gittikçe yakınlaşmaya başlamış. Adam şöyle kalkmış etrafa bakınmış büyük bir tavuk ve yavruları kendisine doğru geliyormuş. Bu tavuklar avluya girmişler adama görünmüşler ve geriye dönüp avludan çıkmaya başlamışlar. Bunu gören adam nasıl olduysa peşlerine düşmüş ve tavuklar önden adam arkadan epey bir yol gitmişler. Bir süre daha adam bunların arkalarından

gitmiş ve sonra da adam birdenbire kendine gelmiş. Tavukların onu çekip götürdükleri yere doğru ilerledikçe hayvan pisliğine giriyorlarmış ve adamcağzı bunu görünce hemen oradan hızlı bir şekilde geriye dönmüş (KK62).

87. Anlatı

Bizim köyde adamın birisine cinler musallat olmuş ve adamın akli dengesini kaybetmesine neden olmuşlar. Köyün yukarı kesiminde cinler ve şeytanlar deresi denilen bir yer varmış. Bu adam akşam olunca eline davulunu alıp oraya gidermiş. Nereye gidiyorsun, diye sorduklarında beni orada bekliyorlar eğlenceye gidiyorum ve orada düğün edeceğiz, diye söylüyormuş. Adamcağzı da kimi geceler sabaha kadar o pisliğin içinde yatarmış. Böyle olunca da cinler buna bulaşmışlar. Hatta o zamanlarda cinler deresinin yakınında buğday tarlası olan bir kişinin başına bir iş gelmiş. Bu adam orada çalışırken akşam vakti olmuş ve hava kararmış. Adam da hızlı bir şekilde işini yaparken cinler deresinin oradan gürültülü sesler duymaya başlamış. Bir de görmüş ki, cinlerle ilişkisi olan adam önde elinde davul, arkasından da cinler geliyormuş. Hatta öyle ki düğün ediyorlarmış tam da o gün. Tarlada çalışan adam korkmuş ve geri çekilmeye başlamış. Davul çalan adam da korkma dayı biz sana gelmedik bizim düğünümüz var, demiş. Biz Kemaliye'ye gidiyoruz, diye söylemiş. (KK105).

88. Anlatı

Köyümüzde eskiden çocuğun birine cin çarpmış ve onu hocaya götürmüşler. Hoca bunları misafir etmiş. Hoca, peş tahtası, denilen sehpasını çıkartmış ve üzerine bir kitap koymuş. Hoca, bir şeyler okumaya başlamış ve odaya çağıracağı cinlerin fenalık yapmaması için çocuğu koruma altına almış. Ama kendisini korumaya almamış ve seslendiği cinler birer ikişer odaya gelmeye başlamışlar. Ardından hoca, bu çocuğa kim çarptı, bu çocuğa kim çarptı, diye cinlere sormuş. Cinler yavaş yavaş çoğalmaya başlayınca içlerinde bir de kocaman topal bir cin gelmiş. O topal cinin gelişi o kadar şiddetli olmuş ki sanki ortalık deprem oluyor gibi sallanmış. Hoca bu topal cine, sen niye bu çocuğa çarptın, deyince o benim hamile hanımın üzere bastı demiş ve ondan dolayı çarptığını söylemiş. Ve böyle söyleyince topal cin daha da sinirlenmiş. Bunun üzerine topal cin diğer cinlere çocuğa madem bir zarar veremiyoruz hocayı alın, demiş. Hocanın koruması olmadığından cinler onu alıp dışarıya çıkarmışlar. Dışardaki

kuyunun içine atmaya çalışırken sabah ezanı okunmaya başlamış ve cinler birden ortadan kaybolmuşlar (KK64).

89. Anlatı

Eskiden köyden adamın birisine cinler musallat olmuşlar. Adam bir gün yoldan giderken cinlerin düğün ettiğini görmüş. Biraz bakındıktan sonra bu adam da başlamış oynamaya. Adamın bu halini görenler garibin delirdiğini düşünmüşler. Ama durum farklıymış. Bunu gören köyden hayırseverin biri bu adamı alıp Killik'teki hocanın yanına götürüyormuş. Bunlar tam Alaşehir köprüsünden geçerken cinler bunların hocaya gitmesini engellemek için eşekten düşürmüşler. Bunlar düştükleri yerden kalkarak tekrar yola koyulmuşlar ve hocanın olduğu yere varmışlar. Hoca adama bakmış ve ona cinlerin musallat olduğunu söylemiş. Daha sonrasında da bir şeyler okuduktan sonra adam eski haline dönmüş (KK43).

90. Anlatı

Eskiden köyden birinin cinlerle irtibat kurduğunu bize anlatırlardı. Bu kişi nasıl yaptıysa cinleri kendi şahsi çıkarları için kullanmaya başlamış. O adam, cinlere çatıdaki kiremitlerin kırıklarını düzeltirmiş ve bunun yanında ev işlerini yaptırmış. Bir zaman bunları kullandıktan sonra emrindeki cinler onu dinlememeye başlamışlar. Sonra adam kullandığı cinleri dağıtmaya çalışsa da hakkından gelememiş ve cinler bu sefer o kişiye musallat olmuşlar. Ve adamcağızı çarpmışlar, diye anlatırlardı (KK95).

91. Anlatı

Bizim köyde eskilerden beri anlatılan bir inga efsanesi vardı. Köyün girişindeki büyük çınar ağacının olduğu yerden bir ses başlıyormuş; inga inga diye bağırmaya. Bu sesi çıkarana hiç kimse görmüyormuş. Ama o kadar kuvvetli bir ses ki ortalığı titretiyormuş. Bu ses çınar ağacının oradan çıkıp köyün ortasından geçip yukarıdaki büyük çayın oraya kadar gidiyormuş. Artık orada sesin nasıl kaybolduğunu bilen yokmuş. Bu bazen kadın sesi bazen de bebek sesi olarak duyuluyormuş ve ses genellikle akşam karanlığında duyuluyormuş (KK82).

92. Anlatı

Küçükken anlatırlardı. Köyün eski yol çevresinde insanların başına gece olduğu zaman bazı işler geliyormuş. İnsanlar bağında bahçesinde çalışıyorlarmış ve yaz günü olduğundan akşam karanlığına kadar çalışırlarmış. Ne zaman hava kararırsa eve dönüş zamanı o zamanmış. Yine böyle bir günde adam tarlasına giderken nereden geldiğini anlamadığı tavuk ve civcivler karşısına çıkmış. Adamın etrafını sarmışlar ve kendilerince oynamaya başlamışlar. Nasıl olduysa bu tavuk ve civcivler adamı etkilemiş ve arkasından götürmeye başlamışlar. Adam civcivleri yakalama umuduyla ha yakaladım ha yakalayacağım, diye takılmış arkalarına. Epey bir yol gittikten sonra da kendine gelmiş ve evden çok uzak bir yere geldiğini anlamış. Bundan sonra hemen onların cin olduğunu anlamış ve dua ederek peşlerini bırakmış **(KK102-KK148)**.

93. Anlatı

Bana bu olayı büyüklerimiz anlatmıştı. Adamın birisine bir gecede iki defa cinler musallat olmuşlar. Birincisinde adam gece yolda giderken nereden geldiğini anlayamadığı tavuklar önüne çıkmış ve tavuklar adamın peşine takılmış. Adam önden gidermiş tavuklar da arkasından gidermiş. Yine aynı gecede bu sefer cinler eşek kılığında o adama görünmüşler. Bu eşek de aynı tavukta olduğu gibi takılmış adamın arkasına ve onu takip etmeye başlamış. Nasıl olduysa adamcağız o an gafletten kurtulup dua etmeye başlamış. Sonrasında da eşek geldiği gibi ses çıkarmadan kaybolup gitmiş **(KK98)**.

94. Anlatı

Bize küçükken inli cinli efsaneler anlatırlardı. Onlardan bir tanesinde adamın birisi gece vakti evine dönerken yolun kenarında bir keçi görmüş. Keçiye şöyle bir göz ucuyla bakınmış ve bakınmasından sonra adamın arkasından keçi yürümeye başlamış. Epey bir zaman adam önden keçi arkadan yol yürüdükten sonra adam aniden arkasına dönüp keçiye belinin üzerinden yakalamış. Keçi başlamış hareketlenmeye ve keçi ileri geri hareket ederek adamın elinden kurtulmaya çalışmış. En sonunda adamcağız bakmış bu keçi güçlü ben baş edemem bununla, demiş. Ardından adam keçiye bırakmadan erkek mi dişi mi diye bakayım, demiş. Tam elini keçinin bacak arasına sokacakken keçiden erkek erkek, diye bir ses duymuş. Bunu der demez keçi bir tepik atmış adamın alınına doğru sonra da hopluya zıplaya giderken kayboluvermiş **(KK84-KK184)**

95. Anlatı

Adamın birisi geceleyin karşı köyden evine geliyormuş. Yolda karşısına insan kılığında bir cin çıkmış. Cin, ey adam nereden geliyorsun ve nereye gidiyorsun, diye sormuş? O adam da nereden bilsin onun cin olduğunu ben Dağhacıyusuf'a vardım da geç vakte kaldım anca eve dönüyorum, demiş. Bunun üzerine oradaki insan kılığındaki cin adamı çarpmış. O geceden sonra köye gelen adama bir haller olmuş. Hiç konuşmamaya başlamış etrafa zarar verir hale gelmiş. En sonunda da ailesinden bazıları durumun farkına varmışlar ve adamı bir hocaya götürmüşler. Hoca okumuş üflemiş daha sonra da adam eski haline geri dönmüş. Adam ilk başta yanlış yapmış. Gecenin geç bir saatinde tanımadık adamın birisi ücra bir yerde ona laf atmış o da konuşmuş. İkinci yanlışı da cinlerin olacağını hiç aklına getirmemiş. Hâlbuki eskiden beri o yerle ilgili bu şekilde anlatılan hikâyeler insanların arasında dolaşıyormuş. Ama neyse ki hoca adamı eski sağlıklı haline geri döndürebilmiş **(KK113)**.

96. Anlatı

Gâvur değirmeni denilen yerde çoğunlukla cinler insanlara geceleyin görünürlermiş. Bir keresinde adamın birisi oradan geçip evine doğru gittiği sırada önüne hindi şeklinde bir cin gelmiş. Bu hindi kılığındaki cin adamcağızın bir sağına geçermiş bir soluna geçermiş. Onun aklını başından alıp herhalde çarpacakmış. Adam biraz böyle hindi eşliğinde yürüdükten sonra aklı başına gelmiş. Ve besmele çekip okumaya başlamış. Biraz daha eve doğru yaklaştıktan sonra hindi aynı geldiği gibi habersiz bir biçimde kaybolmuş gitmiş **(KK163)**.

97. Anlatı

Bizim burada üç arkadaş gece koyunları otlatıyormuş. Koyunlar otlarken birdenbire iki-üç tane keçi onların koyunlarının içine gelmiş ve koyunları rahatsız etmeye başlamış. Biraz böyle rahatsızlık verdikten sonra keçiler onların koyunlarından kimisini arkasına takıp çekip gitmeye başlamış. Bunu gören çobanlardan birisi diğer çobana git bak gel nereye gidiyor bunlar, demiş. Çoban yerinden kalkmış ve koyunların arkasından gitmeye başlamış. Keçiler o kadar hızlı gidiyormuş ki çoban yetişemiyormuş. En sonunda koyunlara yaklaşmış ve keçilerin koyunları derenin içine götürdüğünü görmüş. Çoban daha da hızlanmış ve bu sefer koyunların önüne geçmiş ve onları geriye çevirmiş. Ama koyunları dereye çeken keçileri bir türlü görememiş.

Sonradan çobanın aklı başına gelmiş onların keçi değil de keçi kılığındaki cinler olduğunu anlamış (KK167).

98. Anlatı

Bizim köyde eskiden bir hacı dayı yaşamış. Bu hacı dayı tarlasına nohut ekmiş. Nohutlar büyümüş yeşermiş ve hasat mevsimi gelmiş. Hacı dayı sağa gidiyormuş çalışacak insan bulmaya yok sola gidiyormuş insan bulmaya yine kimse yok. Eğer nohutların toplanması gecikirse mahsulden zarar edecekmış. En sonunda işi başka yollardan yapmaya karar vermiş. Bu hacı dayı da biraz hocalık bilgisine sahipmiş. Kendi kendine ben bu işi cinlere yaptırayım, demiş. Sabah ezanından önce tarlaya varmış ve tarlanın orta yerindeki armut ağacının altına oturmuş. Yanında getirdiği bazı eşyalarla cinlerin yanına gelmesini sağlamış. Kalabalık bir cin grubu onun çağrısına uyarak başlamışlar, nohutları toplamaya. Sabah ezanı okunmadan kısa bir zaman önce tarlayı halletmişler (KK124).

99. Anlatı

Eskiden adamın birisi geceleyin yolun kenarından evine doğru gidiyormuş. Adamcağız, giderken birden önüne cinler çıkmış ve ona musallat olmuşlar. Adam epey bir şeyler okumuş ama ne yaptıysa başından def edememiş bu yaratıkları. En sonunda kendisini onlara teslim etmiş. Cinler orada adama musallat olup çarpmışlar. Daha sonra ailesi adamı, sabah olunca aramaya çıkmışlar ve bir de bakmışlar ki adam yolun kenarında öylece yatıyormuş. Hemen adamın yanına koşup uyandırmışlar. Adam ayağa kalkmış ve sonra tik gibi hareketler yapmaya başlamış. Kollarını ve ayaklarını devamlı ileri geri sallamaya başlamış. Adama yakınları birkaç gün bakmış ve adamın dengeyi kaçırarak gibi olduğunu görünce hemen onu civardaki bir hocaya götürmüşler. Hoca, adamcağıza cinlerin musallat olduğu söylemiş. Epey bir zaman hoca başında bir şeyler yaptıktan sonra adam normal haline dönmeye başlamış (KK139).

100. Anlatı

Adamın birisi gece evine doğru giderken mezarlığın kenarında ona doğru gelen deve kılığına bürünmüş bir cin görmüş. Adam gecenin ortasında bu deve nereden çıktı falan dedikten sonra bunun cin olduğunu anlamış. Ceketinin yakasındaki toplu iğneyi çıkarmış ve deve kılığındaki cine saptırmış. Deve olduğu yerde kalakalmış adeta ayağı

yere çakılmış gibi hiçbir yere kıyılayamamış. Daha sonra adam deveyi yakınlardaki elektrik direğine bir güzel bağlamış. Sabah ezanına kadar deve kılığındaki cin adama beni bırak, diye bağırması. Ama adamcağız cini hiçbir şekilde çözmemiş. Sabah olunca da adam cin kılığındaki deveye bakmaya gitmiş ve devenin keçe olduğunu görmüş. Cin keçe olup öylece orada kalmış. Eskiler, üzerinde iğne bulunan birisi cinleri yakalayabilirmiş, diye anlatırlardı (**KK151**).

101. Anlatı

Burada pazarcı bir adam varmış. Bu adam katırlarına tereyağı sararmış ve satmaya gidermiş civar yerlere. Günlerden bir gün tereyağını satmaya gittiği pazardan dönerken geç vakte kalmış. Ortalık zindan karanlığına dönmüş. Bala bağındaki çeşmenin yanından geçerken köyden birisi çeşmenin arkasından çıkıvermiş ve pazarcı dayı nereden geliyorsun bu vakitte, demiş. Pazarcı da, pazardan geliyorum sen ne yapıyorsun burada der demez ağzı burnu yamulmuş kalmış. O köyden birisi gibi görünen kişi aslında cinmiş ve adamcağızı çarpmış, diye anlatılırdı (**KK171**).

102. Anlatı

Kadıncağzın biri evinin önündeki bahçesinde çalışıyormuş. Çalışırken havadan süzülerek iki tane güvercin kadının yanına inmişler. İnerlerken de insan kılığına bürünmüşler. Kadıncağızla biraz konuştuktan sonra kadına bizim aşağıya inmemiz lazım sen de bizimle birlikte gel ve bize etrafı göster, demişler. Kadıncağız da temiz kalpliymiş ve onlara inanmış. Bu cinlere etrafı göstermek için giderlerken yolda iki tane aileyle karşılaşmışlar. Hemen bu insan şeklindeki cinlerden birisi bir aileye diğeri öteki ailenin yanına geçmiş. Aralarını bozmak için ellerinden geleni yapmışlar. Tam iki aileyi fitne ateşinin içine düşürdükten sonra insanların içinden ayrılıp yine güvercin kılığına girip geldikleri gibi meşgule karışmışlar (**KK173**).

Şeytanla İlgili Efsaneler

103. Anlatı

Köyden yaşlı kadının biri çoraklık denilen yerden köye doğru gelirken eşeğin arka tarafına şeytan binmiş. Kadınla şeytan sırt sırta eşek üzerinde gitmeye başlamışlar. Bir zaman sonra arkadan “peşkondu peşkondu” diye eğlence sesleri gelmeye başlamış. Kadın bu sesleri duyuyormuş ama korkusundan arkaya dönüp bakamıyormuş. Eşek

üzerindeki şeytan, yerdeki eğlenerek gelen şeytanlara, çarpayım mı bu kadını, çarpayım mı bu kadını, diyormuş. Yerde oynayan şeytanlardan birisi de eğer arkasına dönerse öyle çarp, demiş. Kadın da bu sesleri duyuyormuş ama ne yapacağını bilmiyormuş. Aniden aklına dua okumak gelmiş ve kadıncağız besmele çekmeye ve bildiği sureleri okumaya başlamış. Kadıncağız sureleri okumaya başlar başlamaz sesler birden kesilmiş. Sonra da kadın arkasına göz ucuyla bakmış ve hafif duman gibi bir karartı görmüş ve yaşlı kadıncağız bu olayın şokunu uzun bir süre üzerinden atamamış **(KK32)**.

104. Anlatı

Eskiden olan bir olayı anlatayım bak. Adamın birisi buğdayını un ettirmek için düşmüş yola. Akşam karanlığı artık etrafı komple kaplamış. Adam giderken önüne merdiveni içinde olan bir su kuyusu gelmiş. Kuyunun yanından geçerken ey değirmenci nereye gidiyorsun, diye bir ses gelmiş kuyudan. Adam da buğdayımı öğütmeye gidiyorum, demiş. Kuyudaki ses ona orada karşına bir kuyu daha çıkacak. Sen o kuyunun yanına vardığında “Hennesin Mennese selamı var” diye söyleyiver demiş. Kuyudaki sesin dediği gibi, o adamın karşısına kuyu çıkmış ve onun söylemesini istediği şeyi de adamcağız söyleyivermiş. Ondan sonra adam eve gelmiş ve akşamına hasta olmuş. Çok geçmeden de hakkın rahmetine kavuşmuş **(KK123)**.

105. Anlatı

Eskiden anlatırlardı. Bizim burada insanlar geceleri birbirlerinin evlerine ziyaret etmeye korkarlarmış. Çünkü misafirlikten sonra insanlar evlerine giderlerken şeytanların onları taşıdıklarını söylerlermiş. Bir keresinde de köyde yine böyle bir hâdise cereyan etmiş. Adamın birisi ailecek köyün öteki tarafına ziyarete gitmiş. Epey bir zaman hâl yarenliği yaptıktan sonra eve gitmek için müsaade istemişler ve yola koyulmuşlar. Biraz yürüdükten sonra gece yarısına doğru yolun kenarından üzerlerine taşlar adeta yağmur gibi yağıyormuş. O zamanlarda araba falan olmadığı için insanlar bu taşları istemeyerek de olsa yemek durumunda kalıyorlarmış. İşin tuhaf tarafı ise; bir an fırsat bulup kafalarını kaldırdıklarında etrafta hiçbir Allah’ın kulunun olmamasıymış. İşte o zaman bu işi yapanların şeytanlar olduğunu anlıyorlarmış **(KK143)**.

Peri Kızıyla İlgili Efsaneler

106. Anlatı

Periler benim duyduğuma göre cinlerin kadın olanlarıymış. Ekseriyetle altın ve ziynet eşyaları hep bunların ellerinde olurmuş. Bir gün çocuğun birisinin yanına bir peri kızı gelmiş. Bunlar günler boyunca konuşmuşlar, gülüşmüşler ve daha sonrasında aynı insanlarda olduğu gibi karı koca hayatı yaşamaya başlamışlar. Peri kızı bu gencin yemeğini, suyunu, işini gücünü yapmaya başlamış. Günlerden bir gün amcası çocuğun evine misafirliğe gelmiş. Çocuğa demiş ki; evladım bu nedir böyle, diye sormuş? Bunun üzerine çocukta durumu anlatmış. Amcasında da biraz hocalık varmış. Oğlum bu peri kızından kurtul daha sonra gerçek bir evlilik yaptığın zaman bu ikinizi de boğar, demiş. Çocuğunda aklına bu fikir yatmış. Çocuk amcasına sormuş, ne yapacağız amca, diye? Amca, çarşıya git ve keçi eti al gel, demiş. Keçi etini alıp gelince çocuğa onu pişir ve etin içine bir avuç tuz at, demiş amcası. Çocuk eti pişirmiş ve içine de bir avuç tuz atmış. Daha sonra da periye hadi buyur yemeğe, demiş. Peri, ben keçi eti yemem, demiş. Bunun üzerine çocukta ben de bundan sonra senin pişirdiklerini yemem, demiş. Mecbur kalınca peri kızı eti yemiş ve sarhoş olmaya başlamış. Sonra da peri kızı hadi gel bizim tarafa geçelim düğün var, demiş. Bunlar perilerden tarafa geçmişler. Bir zaman eğlenmişler ve orada bulunan peri kraliçesi diğer perilerden birisine karşıda bir inek var gidin onu getirin, nasıl olsa besmelesiz bağladılar, demiş. İneği kesmişler, pişirmişler ve yemişler. İnek etini yerlerken bu çocuğa da bir parça etten vermişler. Çocuk eti yedikten sonra etin kemiğini fırlatıvermiş bir köşeye. Daha sonra periler yedikleri şeyleri birleştirmek için peri kraliçesi dua etmiş ve geri döndürme duasından sonra kesilen hayvan aynı canlı kanlı bir şekilde yerine geri gelmiş. Peri kraliçesi, ineği yerine bağlayın, demiş. Ama inek giderken topallamaya başlamış. Bunu gören peri kraliçesi içimizde bir ademoğlu var onu arayın ve bulun, demiş. Bir vakit sonra bu çocuğu bulmuşlar. Bu ademoğlunu buraya getireni de bulun, demiş kraliçe. Sonra peri kızını da bulup huzura getirmişler. Kraliçe, bu peri kızı aramızdan olmayan birini bizim içimize getirdi ve çok büyük bir kabahat işledi. Bunun cezası onu öldürmektir, demiş. Bir cuma günü cemaat camiden çıkarken peri kızını yılan şeklinde gösterelim ve bunu öldürsünler, demiş. Kraliçe perinin söylediği gibi cuma günü peri kızını yılan gibi gören cemaat onu öldürmüştü. Böylelikle çocukta peri kızından kurtulmuş **(KK31)**.

Tarihî Efsaneler

Tarihî Olaylarla İlgili Efsaneler

107. Anlatı

Eskiden anlatılan bir efsanede Yunanlılar buralara saldırıp ele geçirdiklerinde her tarafa askerlerini yığmışlar. Böylece her köşe başında nöbet tutan askerler ortalığı kolayca kontrol altına alabiliyorlarmış. Bir gece yarısı iki tane Yunan kızı buldukları yerden su almak için dereye inmişler. Bunlar kovalarını doldurdukları sırada atalarımız bir hışımla bunları yakalamak istemişler. Kızlardan birisi gelenleri görünce hemen kendisini derenin içine atmış. Oradan kaçır kurtulurum, diye düşünmüş ama derenin derinliğini bilmediğinden ölmüş kalmış. Diğer kız da tam atlayacakken onu kolundan yakalamışlar. O kızı tam öldüreceklerken eğer beni öldürmezseniz size bir şey söylerim ve askerlerimizi buradan kolaylıkla gönderebilirsiniz, demiş. Bizimkiler de tamam söyle bakalım, demişler. Gece olunca siz keçilerinizin boynuzlarına birer tane mum bağlayıp yakın ve sonra da keçileri askerlerin bulunduğu karargâhların üzerine doğru salın, demiş. Onlar korkudan her şeylerini bırakıp canlarının derdine düşeceklerdir, demiş. Bizimkiler de, Yunan kızının verdiği bu fikri beğenmişler. Ve o akşam Yunan kızının dediği gibi köydeki bütün keçileri toplamışlar. Boynuzlarına birer tane mum bağlamışlar ve keçileri dağ yukarı salıvermişler. Yunan askerleri aşağıya doğru baktıklarında yüzlerce hatta binlerce eli ışıklı adam bizi öldürmeye geliyor, demişler. Bunların eli ışıklısı böyleyse kim bilir eli ışiksizi ne kadardır, diye telaşlı bir şekilde söylenmişler. Bu kalabalık ışığı gören Yunan askeri tek bir kurşun bile atmadan kaçışmaya başlamışlar (KK148).

Tarihî Şahsiyetlerle İlgili Efsaneler

108. Anlatı

Kurtuluş savaşında halk perişan bir haldeymiş. Mevcut olan erzaklar da savaştaki askerlerimize ancak yetiyormuş. İşte o zamanlarda, Alaşehir’de güzelliğiyle insanları büyüleyen bir yörük kızı yaşamış. Saçları altın sarısı gibiymiş. Bu kıza saçlarının renginden dolayı halk arasında Sarıkız deniliyormuş. Sarıkız’ın gönlü vatan aşkıyla yanıp tutuşuyormuş. Sarıkız, bu vatan sevgisinden dolayı askerlerimize savaş sırasında elindeki testisiyle su dağıtırmış ve onların susuzluğunu giderirmiş. Yaralıların

yarasını sarıp onların derdine derman olurmuş. Bir zaman sonra Sarıkız, yoğun çatışmaların yaşandığı bir günde düşman silahından çıkan bir mermiyle göğsünden vurulup şehit olmuş. Sarıkız'ın vurulup şehit düştüğü yerden daha sonra su fişkirmaya başlamış. Su, öyle güzel ve öyle güçlü akıyormuş ki, su zamanla ırmak olmuş. Keramet mi yoksa daha başka bir şey mi bilinmez ama Sarıkız'ın düştüğü yerden çıkan su hâlâ günümüz insanının susuzluğunu giderip onlara şifa olmaya devam etmekteymiş **(KK1)**.

109. Anlatı

Zamanında Alaşehir'de kızcağızın birisi cilt hastalığına yakalanmış. Annesi ve babası ne yapıp ne ettiyse bir türlü bu hastalığa çare bulamamışlar ve onun hastalığının da ilerlemesinden dolayı anne ve babası onu bir yere götürüp bırakmışlar. Kızcağız yalnız başına ortalıkta ağlarken kendisini Sarıkız çayının orada bulmuş. Kızcağız, Sarıkız çayının altına ellerini sokup yüzünü yıkamış bir ferahlama bir dinginlik hissetmiş. Bu rahatlama hissiyle kızcağız sonra suyun içine girmiş bir güzel yıkanmış ve Sarıkız'ın suyundan günlerce doyasıya kadar içmiş. Aradan biraz zaman geçtikten sonra kızcağız iyi olmuş ve cilt hastalığından kurtulmuş. Daha sonra da Sarıkız çayının suyundan içip saçlarının sararmasından dolayı bu kızcağıza Sarıkız ismini vermişler **(KK183)**.

Tarihî Yapılarla İlgili Efsaneler

110. Anlatı

Yıldırım Bayezid camisiyle ilgili yaşlı bir amcadan bir şeyler duymuştum. Alaşehir'i, Bizans toprağı olmaktan çıkarıp Türk topraklarına katan Yıldırım Bayezid Han'mış. O, buraya ne Âla şehir dedikten sonra şehrin içini dolaşmaya başlamış. Daha önceden burası Bizans toprağı olduğundan Alaşehir'de hiçbir müslüman yapısı ve kalıntısı yokmuş. Yıldırım Bayezid Han, Alaşehir sokaklarında gezinirken Hıristiyanlık dünyasında önemli bir yere sahip olan kiliseyi görmüş (St. Jean kilisesi). Ve onların ibadetlerini yapacakları kiliseleri var ise bizim de kilisenin tam karşısına kiliseden daha büyük bir ibadethane açmamız gerekir, demiş. Ve böyle emrettikten sonra şimdiki Yıldırım Bayezid caminin yapımına 1390 tarihinde başlanılmış **(KK188)**.

111. Anlatı

Yavan çeşmesini, tam olarak kimin yaptırdığı ve ne zaman yaptırdığı bilinmemektedir. Ama insanlar arasında anlatılan bir efsaneye göre; eskiden gelin olmasına çok az zaman kala ölümcül bir hastalığa tutulan bir genç kızın yaptırdığına inanılmaktadır. Bu genç kız hastalığını öğrendikten sonra benim gelin olmak için hazırladığım tüm çeyizlerimi, eşyalarımı satın ve köyün meydanına akar bir çeşme yaptırın, diye etrafındakilere vasiyet etmiş. Gelinin vasiyeti yerine getirilmiş ama çeşmenin suyu kaba olduğundan dolayı çeşmeye Yavan çeşmesi ismi verilmiş (KK133).

112. Anlatı

Alaşehir çayının geçtiği yerde daha önceden tahta bir köprü varmış. Nasıl tarif edeyim, böyle göz göz şeklindeymiş. Günlerden bir gün gelinin biri ata binmiş ve köprünün karşı tarafına geçmek için buraya gelmiş. Gececek ama çok şiddetli yağmur yağıyormuş. Bu köprünün altındaki sulara iyicene yükselmeye başlamış. Neyse gelin atından inmiş köprüde bir iki adım attıktan sonra aniden bir sel dalgası gelini sürükleyerek alıp gitmiş. Daha sonra çok uğraşlar sonucu gelini kurtarmışlar. Bu olaydan sonra köprünün ismini köylüler “Gelinaldı Köprüsü” olarak söylemişler (KK9).

113. Anlatı

Köyümüz eskiden biraz daha yukarı kesimdeymiş. Orada köyün ortasından şimdi olduğu gibi Derbent deresi akıp gidiyormuş. Ama su o kadar azgınmış ki önüne ne varsa katıp sürüklüyormuş. O zamanlarda yaşamış bir kadın varmış. Bu kadın kırk yıl boyunca parasını pulunu biriktirmiş. Daha sonrasında da bu parayla insanların menfaatine en çok yarayacak şeyi yapmış. Derenin üzerine insanların gelip geçmesi için bir köprü yaptırmış. İşte bu fedakârlığından dolayı köprüye Kocakız köprüsü adını vermişler. Bu köprünün yapılmasından epey bir zaman sonra kadını rüyasında köprüye getirmişler. Gelecek olan Kadir gecesi günü şu saatte buraya gel ve elinde taşıyabileceğin kadar kova getir ve bu dereye daldır, demişler. Sen kovaya su doldurup çıkarana kadar kovalar altınla dolacak, diye söylemişler. O kadın, Kadir gecesi gelmiş ve kovaları dereye sallamış. İki kova altını yukarıya çekmiş. Sonra da bu altınları saklamış. Ve bir daha da bulan veya gören olmamış. Hatundur hatun, dağdan tarafta vardır altun, yıkılırsa tamirini yapın, diye o zamandan kalma bir yazısı varmış (KK139).

114. Anlatı

Bir rivayete göre Kütük minare camisi çok eskilerden ister Bizans dönemi olsun ister Osmanlı dönemi olsun isterse de savaş sonrası Türkiye'nin ilk zamanları olsun insanların kütük bilgilerinin yapıldığı ve bu bilgilerin toplandığı yer bu kütük minarenin olduğu yermiş. Alaşehir ve civarının nüfus işlerinin ve bilgilerinin kayıt altına alınıp saklandığı korunaklı bir noktaymış. Bu nüfus yani insanların kütük kaydı burada alındığından dolayı burasının ismi Kütük minareli cami olarak kalmış (**KK193**).

115. Anlatı

Efsaneye göre, bizim buranın biraz yukarısında pınar kendiliğinden yerden kaynamaktaymış. Günlerden bir gün oradan geçen yabancı bir adamcağız çok susamış. Allah'ın işine bak ki adam da tesadüfen bu pınarın yanından geçmekteymiş. Adamın karnı da çok açmış ama yine de pınarın başına gelmiş ve lıkr lıkr sudan içmiş. Adam bu suyu içer içmez olduğu yere düşüp ölmüş kalmış. Bu pınarın suyu o kadar soğuk ve o kadar keskinmiş ki adamcağız aç karnına içince olduğu yere yığılıvermiş. Daha sonraları adamcağızın ölmesi çevrede duyulunca bu pınarın ismini “aç öldüren suyu” vermişler. Daha sonradan pınarın olduğu yere bir çeşme yaptırmışlar (**KK110**).

Yer Adlarıyla İlgili Efsaneler

İlçe Adıyla İlgili Efsane

116. Anlatı

Alaşehir isminin nereden geldiğini ben küçükken ailemden duymuştum. Alaşehir'in geçmişi çok eskilere kadar dayanmaktadır. Osmanlı Devleti'nin padişahlarından olan Yıldırım Bayezid Han Anadolu'yu fethetme mücadelesine giriştiği sırada Bizans toprağı olan Alaşehir'e yani eski ismiyle Philadelphia üzerine seferler düzenlemiş. Çok çetin geçen mücadeleleri Yıldırım Bayezid ve ordusu kazanmış. Kazandıktan sonra da padişah şehrin etrafını seyretmeye başlamış. Bir süre sonra padişah atının üzerindeyken Toptepe'den aşağıya doğru bakarak “ne Alâ şehir” demiş ve bu şehrin ismini koymuş. Daha sonra insanlar arasında Alışer, Alâ-şehir gibi isimler yayıldıkça Alaşehir ismi günümüze kadar böyle söylenip gelmiş (**KK2**).

Mahalle Adlarıyla İlgili Efsaneler

117. Anlatı

Köyün ilk yerleşim yeri yukarı taraftaki dağın yamaçlarıymış. Bu yerde akraba olan 3-4 aile birlikte kalıyormuş. Orada yaşayan insanların yanında atları, eşekleri, koyunları varmış. Gece olunca oradaki atları ve eşekleri cinler çatlatırcasına bir sağa bir sola koşturmaya başlıyormuş. Bir gün böyle iki gün böyle üç gün böyle derken en sonunda insanlar bu duruma dayanamamışlar ve eşyalarını toplayarak köyün ikinci yerleşim yerine yerleşmişler. Ve köyün tam orta yerinde bulunan bir tepeden dolayı halk arasında köye daha sonradan Tepeköy ismi verilmiş **(KK14)**.

118. Anlatı

Eskiden yukarıdaki ak çeşme denilen yerde aileler arasında büyük bir kavga çıkmış. Bu kavgalar o kadar sert ve o kadar şiddetli olmuş ki adeta kan dere suyu gibi akmış. İşte bundan dolayı köyün adı Kasaplı kalmış **(KK25)**.

119. Anlatı

Eskilerden anlatılan bir olayı hatırlıyorum. Bu köyün geçmişi Osmanlı Devleti'nin var olduğu zamanlara kadar gitmekteymiş. Köyümüz öncesinde Alaşehir çayının bulunduğu yerin yakınlarındaymış. Bu çayın etrafı hep ılgın denilen ağaçlarla kaplıymış. Bu ılgın ağaçları insanların yakacak ihtiyacını karşılıyormuş. İnsanların başka bir şeyleri olmadığı için sobada hep ılgın ağacının dallarını ve odunlarını yakarlarmış. Herhalde bu ılgın ağaçlarının bol olması ve insanların yaşamlarında da önemli rol oynamasından dolayı köyün adı Ilgıncöy kalmış **(KK40)**.

120. Anlatı

Benim tahminime göre bu anlatacağım efsane 250-300 yıl arasında değişmektedir. Ben bu hikâyeyi dedemlerden onlarda önceki nesillerden öğrenmişler ve böylelikle kültürel aktarımı sağlamışlar. Buralar İslamlaşmadan önce otlaklık alanlarıymış. O zamanın devletinden izin alarak göçebe Türkmenler buraya gelmişler. Bu gelenlerin içinde Karaca Ali ve Karaca Ahmet gibi akıncılar da varmış. Bu kişilerin amacı bu toprakları İslamlaştırmak ve burayı bir Türk yurdu yapmaktır. Bu yönde de çalışmalara başlamışlar ve civar köylerden kendileri gibi gözü pek ve korkusuz gençleri

toplamışlar. Biraz savaş eğitiminden sonra başlamışlar kâfirlerle şiddetli çarpışmalar ve savaşlar yapmaya. Bu çetin geçen mücadelelerden sonra buraları düşman elinden almışlar. Daha sonra da sıra buraya isim koymaya gelince buraya Orta Asya'nın Hotan bölgesinden gelen Karaca Ali, Karaca Ahmet ve yakın dostları buraya Hotan ismini vermişler ve bir de beylik kurmuşlar. Hotan ismi günümüze kadar nesiller arasında aktarıla gelmiş. Halk dilinde söylenmesi zor olduğundan zamanla Hotan adı evrilmiş ve Hotallı olmuş (KK54).

121. Anlatı

Bizim köy eskiden biraz daha yukarıda dağın arka tarafındaymış. Oradayken ismi Türkmen köyüymüş. İnsanlar işlerini yapabilmek için bulunduğu yerden kalkıp karşı dağın olduğu yere kadar gitmek zorunda kalıyorlarmış. Bazen buğdayını un yaptırmak için bazen de resmi işler için epey bir yol yürümek zorunda kalıyorlarmış. Yoldan gelip geçerken ister istemez tehlikelerle de karşılaşması pek muhtemelmiş. Türkmen köyün şimdiki kapladığı alanda köy konağının karşısında Yahya ismiyle ünlü bir çete varmış. Bu çete 9-10 kişi kadarmış. Dağ köylerdeki insanlar ve bizim eski yerdeki insanlar işlerin görmeye giderken bu Yahya ve çetesi devamlı insanlardan ne varsa ne yoksa ellerinden alıyorlarmış. Yine böyle bir günde adamın birisi pazar işlerini görmek için yola düştüğünde arkasından birisi gelip onu durdurmuş. Komşu geçme oradan, demiş. Komşusu da: Hayırdır neden, demiş? Orada Yahya alıcı var Yahya alıcı, malını mülkünü alır ve hatta canına bile zarar verebilir, demiş. İşte köyün eskilerden beri ve halen kullanılan Yahyaalıcı isminin efsanesi budur. Daha sonrasında bazen Yahyaalıcı bazen de Alıcı adı kullanılıp yaygınlaşmış. Bir süre sonra eski muhtar köyün adını eskiden olduğu gibi Türkmenköy yaparak tekrardan aslına döndürmüş (KK58).

122. Anlatı

Kasabamız önceden burada değildi. Anlatılan efsaneye göre kasabamız eskiden istasyon denilen bölgedeymiş. Bu istasyon alanını yağmur ve sel sularının basmasından dolayı kasaba sakinleri bu durumdan her zaman şikâyetçi olmuşlar. Yine böyle bir günde Uzun kız adlı bir kişi ve onun gebe bir köpeği varmış. Bu köpek kendi kendine köyün olduğu yerden yola düşüp yukarılara doğru gidiyormuş. O gittiği yerlerde sazlık otu, çamurlu ve bataklık gibi kötü ve pis yerlermiş. Köpek oraya gidiyormuş ve birkaç gün geri dönmüyormuş. Bunun üzerine köpeğin sahibi Uzun kız köpeğini etrafta arama

çalışmalarına koyuluyormuş. Epey bir zaman aradıktan sonra köpeğini bu sazlıkların içinde yavrularıyla birlikte bulmuş. Bunu gören Uzun kız köpeğini ve yavrularını kucaklayıp geldikleri yere istasyon bölgesine geri götürmüş. Bu olaydan üç gün sonra çok şiddetli bir yağmur yağmış ve arkasından da sel gelmiş ve ortalığı yıkıp geçmiş. Herkes perişan olmuş. Uzun kız yine köpeğini bu arada kaybetmiş ve onu ilk bulduğu yere gitmiş. Köpeği ve yavrularını sel suyundan hiçbir şekilde zarar görmediğini görünce şaşırılmış. Uzun kız, bu olaya canlı tanıklık ettikten sonra köpeğin yaptığı bir nevi rehberliği kasabadaki diğer insanlara anlatmış. İşte Killik kasabamız şimdiki bulunduğu yere bu şekilde göç etmiş. Daha sonra köydeki diğer insanlarda birer ikişer göç ederek kasabamızın şimdiki yerine gelmişler. Yani bu kasabanın şimdiki yerine gelmesinde Uzun kızın ve köpeğinin rolünün çok büyük olduğuna inanılır. Hatta Uzun kızın mezarı nüfus çoğaldıkça bugün caminin avlusu içinde kalmış. Bir başka anlatılan efsanede Killik ismiyle ilgili olarak kasaba toprağının kil olmasından dolayı buranın adı Killik kalmış. Bir diğer rivayette ise kasabadaki insanların çok kinci olduklarından daha eskilerden Kinnik isminin de kullanıldığı söylenmekteymiş. Daha sonradan bu ismin kötü çağrışım yapmasından dolayı kasabamıza Killik ismi verilmiş (KK60).

123. Anlatı

Çok eskilerden beri anlatıla gelen bir efsaneye göre Yeşilyurtumuzun adı delillermiş. Çünkü burası eskiden ipek yolu güzergâhında olduğundan ticaretle uğraşan kişiler buraya gelirlermiş ve köylülerin korkusuz ve gözü pek olmalarından dolayı ticaret kervanlarına gidecekleri yolu göstermelerinden yanlarında köyden birkaç kişiyi götürüyorlarmış. Böylelikle çetelerin yol kesmelerinden kolaylıkla geçecek ve mallarına zarar gelmeyecekmiş. İşte bu nedenlerden buraya yol gösteren manasına gelen deliller adı verilmiş. Daha sonraları ise buranın bu şekilde ilerlemesini ve büyümesini çekemeyen çevreler tarafından köye deliler diye lakap takılmış (KK71).

124. Anlatı

Yeşilyurtlu 5-6 arkadaş Subaşı köyünden kız kaçırmak için anlamışlar. Subaşı'daki kıza da haber vermişler seni bu gün kaçıracağız, diye. Kız, tamam, demiş. Gençler gelmişler etrafa bakmışlar kimsecikler yokmuş. Tam bu anda kız da dışarı çıkmış ve kaçacaklarken yan taraftaki camiden cemaat namazını kılmış dışarıya çıkmaya başlamış. Bunu gören gençler panik olmuşlar ve ne yapacağını bilememişler.

İçlerinden kurnaz birisinin aklına bir fikir gelmiş ve hemen etraftaki evlerin birisinden uzunca bir ip bulmuş. İpi alıp getirmiş ve yanındakilerden birisine vermiş. Minareye çıkmasını ve ipi oraya bağlamasını istemiş. İpi alan arkadaş minareye çıkmış ve ipi bağlamış. İpi daha sonra aşağıdaki arkadaşlarına uzatmış. Yerdeki ipi asılmaya başlamışlar. Camiden çıkanlar bunlar ne yapıyor, diye etrafa bakarken kızın sevdiği genç kıızı kimse görmeden arkadan alıp kaçırmış. Minareden sarkan ipi asılanlardan birisine oradakiler sormuşlar, siz ne yapıyorsunuz, diye. Onlarda minareyi çalmaya geldik, demişler. Bunun üzerine oradakiler hakikaten siz deliymiş siniz bu kadar da delilik olur mu, diye söylemişler. O gün bu gündür Yeşilyurt köyünün deliller olan ismini delilere çevirmişler **(KK73)**.

125. Anlatı

Bu köyün olduğu yer önceden daha ilerideymiş. Orası bataklık ve yabani otlak alanlarıymış. Rivayete göre buraya bilinmeyen bir yerden iki tane yörük gelmiş. Bu yörükler geçimini sağlamak için en iyi yapılacak şeyin burada hayvancılık olduğuna karar vermişler ve hayvan almaya gitmişler. Aldıkları hayvanların içinde ak keçiler çoğunluktaymış. Keçi, hayvanlar içinde biraz şımarık olurmuş ve sürüyü olur olmadık yerlere götürürmüş. Günlerden bir gün buradan geçen yabancı birisi gideceği yeri sorduğunda köylüler ona ak keçili sürüyü göstererek tarif ettiklerinden köyün ismi Akkeçili kalmış **(KK79)**.

126. Anlatı

Ben rahmetli nenemden duyduğum kadarıyla buranın ismi Sobran oldu olmasına ama eskiden su burkanmış. Eski zamanlarda buranın her tarafını yağmur suyu kaplıyormuş. Sadece kaplamakla kalmayıp su köyün hudutları içinde adeta dönüyormuş. Buna bizim buralarda su burkan diyorlarmış. Bu su burkan adı zaman geçtikçe nesiller değiştikçe Sobran şekline girmiş **(KK83)**.

127. Anlatı

Bu köyün ismi çok eskilerden Çakırelli'ymiş. Eskiden anlatılanlara göre, buradaki mezarın birisine özel bir yer yapılmak istenmiş. O mezar için çok uzaklardan güzel mezar taşları ve mermerleri getirilmiş. Bu taşları akşamdan mezarın kenarına koyuyorlarmış ve sonra herkes evlerine dönüyormuş. Ertesi sabah olduğunda bir de ne

görsünler taşları hırsızlar alıp götürmüşler. Herkes çok şaşırılmış bu da yapılır mı diye ama adamlar alıp gitmişler. Bu olay birkaç kere tekrarlanınca buranın adını biz Çakirelli koyalım, demişler. Bunun üzerine köyün eski zenginlerinden ve ağalarından olan Çakırcaaliler, bu mezarı ben yaptırayım ve köyün kalkındırayım, demiş. Bu durumu köylüler memnuniyetle kabul etmişler. Ama bu ağanın da bir isteği varmış. O da bu köyün adı ağanın soyadı olan Çakırcaalı ismini alacakmış. Köylülerde ağanın bu isteğine ses çıkartmayınca buranın ismi Çakırcaalı köyü kalmış **(KK85)**.

128. Anlatı

Eski insanların anlattıkları bir rivayete göre, bizim köyün ismi (çakır) ısırgan otunun bol olmasından Çakırcaalı kalmış. Zamanında yabancı birisi bizim buradan geçerken arabasını durdurmuş bağların ve bahçelerin içinde gezmeye başlamış. Adam geziyormuş ama adımını attığı yerde büyük büyük ısırgan otları varmış. Bu ısırgan otu adamın ayağına ve bacağına değiyormuş ve o kadar şiddetli bir kaşınmaya sebep oluyormuş ki adam bu nedir böyle, bu nasıl ot böyle bu köyde (çakır) ısırgan otundan başka bir şey yok mu, demiş. Ve köyün isminin Çakırcaalı kalmasına sebep olmuş **(KK89)**.

129. Anlatı

Eskiden anlatılanlara göre, bizim burası suyun, pınarın, kaynak suyunun bol olduğu bir yermiş. O kadar ki toprağın 10 metre altını kazdığımızda hemen bir su kaynağına denk gelinirmiş. Hal böyle olunca da insanlar bu kaynakların etrafına evlerini, ahırlarını kurmuşlar ve oralara yerleşmişler. Başka yerlerden gelenler ve civardaki köyler bizim köy için o suyun bulunduğu köy yani suyun başındaki köy şeklinde bir isim vermişler. O zamandan beri suyun başı Subaşı şekline dönüşmüş ve bu isim yaygınlaşmış **(4)**.

130. Anlatı

Alhan köyünün kurulmasıyla ilgili anlatılan rivayete göre, buraya çok eskilerden Afyon taraflarından bir yörük grubu gelmiş. Bu grubun ağası da Alihan isminde biriymiş. Bu ağa buralara şöyle bir bakmış hayvanları için ne güzel bir yer, demiş. Ve buraya çadırlarını kurdurmuş ve bir daha da buradan başka bir yere gitmemiş. Nesilden nesile burasının ismi de Alihan'dan Alhan'a dönüşmüş **(KK101)**.

131. Anlatı

Benim büyüklerimizden dinlediğim rivayete göre, köy aşağı yukarı 150-200 senelik varmış. Bu köyün ilk yerlileri Orta Asya'dan gelen Kırım Türkleri'ymiş. Bu Türkler Anadolu'ya giriş yaptıktan sonra her uğradıkları yerde biraz oyalanmışlar ve birazcık da orada kalmışlar. Bu şekilde dağıla dağıla bizim şimdiki yerleşim yerimize Avşarlar, Pülümlüler, Topuzlar gibi aileler gelmiş. Bu aileler göçebe hayvancılık işiyle uğraştıklarından geçimlerini bu şekilde sağlamışlar. Bizim buraya gelen kendi ailemizde devecilik işiyle haşır neşir olmuşlar. Köydeki develerin büyük çoğunluğu sarı renkteymiş. Oradan geçen devletli kişilerde, lan bu köyde ne kadar sarı sığır var, diye kendi etraflarında konuşmuşlar. Daha sonradan da insanlar bu lakabı duyarak bu isimsiz köye Sarısığırlı adını vermişler. Muhtarlığın çabalarıyla daha sonra köyün ismi Gülpınar olmuştur **(KK108)**.

132. Anlatı

Köyümüz çok eskilere kadar gitmektedir. Buranın şimdiki adı Girelli ama daha eskilerden buraya krallık ve kirelli diyorlarmış. Bu topraklarda önceleri çok zengin ve çok kuvvetli bir krallık yaşamış. Ve buraya da adını o vermiş **(KK114)**.

133. Anlatı

Köyün adıyla ilgili bir rivayet anlatılır. Bu köy kurulmadan önce buraya iki tane kardeş gelmiş. Bunlar evliymiş. Bunların bir müddet sonra çocukları olmuş. Bu iki çocuğa babaları emin ismini vermişler. Çocuklar biraz büyüyüp gelişmişler. Ama çocukların akıl sağlığı pek iyi değilmiş. Zamanla buraya gelen kişiler burada kimler var kimler oturuyor diye sorduğunda deli eminler, deli eminler oturuyor, demişler. Nesiller değiştikçe burası deli eminlerden Delemenler'e dönüşmüş. Buranın adı bu şekilde meydana gelmiş **(KK120)**.

134. Anlatı

Tam olarak ne kadar eskilere dayandığı bilinmemekle beraber Roma ve Bizanslılardan kalma kalıntılar halen günümüzde bile yer altından çıkmaktadır. Benim aile büyüklerimden ve mahalle ahalisinden işittiğim kadarıyla Kemaliye'nin eski ismi "Pendohoryo" dur. Bu kelimenin, Rumca olduğunu daha sonraki kalıntılar vasıtasıyla anlayabildik. "Pendohoryo" kelimesinin ne anlama geldiğini açıklayacak olursak Pendo

(beş), horyo (tepe) manasına gelmekteymiş. Yani Kemaliye'ye ismini veren beş tane tepe noktası varmış. Rumca isminin manası buymuş hatta yakın zamanlara kadar Yunanistan'dan gelen misafirler burada eski atalarının bulunduğunu ve onlara ait olan yerleri görmeye geldiklerini, söylerlermiş. Kemaliye isminin verilmesiyle ilgili anlatılan başka bir rivayette ise, Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın yanına İsmet İnönü'yü ve kurmaylarını da alarak Batı cephesini teftiş ederlerken sabahleyin Alaşehir çayının oradan üzeri açık arabasıyla eski kervan yoluna ilerlediği bir sırada kasabamız Pendohoryo'ya gelmiş. Mustafa Kemal Paşa'nın kasabamıza gelmesinin anısına buraya Kemaliye ismi verilmiş **(KK132)**.

135. Anlatı

Evrenli adı hakkında şöyle bir efsane anlatılır. Bu efsanede, 40 yıl boyunca hiçbir şekilde insan görmeyen yılan evren denilirmiş. Zamanın birinde bu evrenin Alaşehir etrafında görüldüğü canlı cansız ne varsa bütün mahlûkatı yediği anlatılır ve insanlar ne yaptılarsa o zamanlarda buna bir türlü çözüm yolu bulamamışlar. En sonunda o çevredeki insanlar toplaşıp başka bir yerde bulunan bilgin bir kişiye bu durumu danışmaya karar vermişler. Bilgin kişi de, bir atın heybesine kireç yüklenmesini söylemiş. Bu evren denilen canavar atı heybesiyle birlikte yutup yiyecektir, demiş. Canavar atı yuttuğu zaman atın heybesindeki kireç canavarın midesinde kaynayacak ve bu sayede halk canavardan kurtulacakmış. İnsanlar da o bilgin zatın dediği gibi atı alıp gelmişler heybesine kireç koymuşlar. Sonra da atı bir yerde bırakıp beklemeye başlamışlar. Canavar biraz sonra gelmiş atı görmüş ve olduğu gibi yutmuş. Aradan bir müddet zaman geçtikten sonra canavarın içindeki kireç kaynamaya başlamış. Canavar içindeki kirecin kaynamasının etkisiyle bir sağa bir sola düşüyormuş. Biraz böyle kıvrandıktan sonra da canavar kocaman cüssesini bir pamuk balyası gibi yere bırakıvermiş. O günden beri köyün ismi bu evren denilen canavar yilandan dolayı Evrenli kalmış **(KK136)**.

136. Anlatı

Rivayete göre burası önceden ipek yolu güzergâhıymış. Buradan geçen malın mülkün haddi hesabı yokmuş. Bu kadar servet buradan geçer de çeteler olmaz mı? Civardaki çeteler gelip buralara yerleşmişler. Gelenden geçenden ne varsa alıp ardından da insanları öldürüp onları derenin yanındaki kuyuların içine atıyorlarmış. Böyle

yaparak her gelene pusu kurup öldürüyorlarmış. Artık durum o kadar dayanılmayacak hâle gelmiş ki insanlar civar köylerden buralara gruplar halinde aileler yerleştirilmeye başlanmış. Her taraftan gelen aileler çeteleri buradan atmak için birlik olunca çeteler daha fazla dayanamamış ve köyü terk etmek zorunda kalmışlar. Böylelikle insanlar, çetelerin önüne bent olmuşlar. İşte Derbent efsanesi de böyle meydana gelmiş. Bununla birlikte çevreden göç eden grupların arasında ulu, bilge kişilerin olmasından dolayı daha sonradan buraya Uluderbent ismini vermişler (KK147).

137. Anlatı

Zamanında buraya bir devlet büyüğü gelmiş. Devlet büyüğü geldiği için atalarımız hemen onu karşılamaya gitmişler. Gelenlere, hoş geldiniz nasılsınız falan, diye hal hatırını soruyorlarmış. Daha sonrasında hep beraber otururlarken devlet büyüğünün dikkatini bir şey çekmiş. Kendisine hoş geldine gelen insanların hepsinin ayaklarında çarık denilen ayakkabının değişik bir şekli varmış. En sonuncuyu da devlet büyüğü görünce o alabaşlı karşıdan gelen, çarık alabaşlı adam da kim, demiş ve böylelikle köyün ilk adı olan Çarikalabaş ismini tesadüfen köyümüze vermiş. Daha sonradan buranın ismi Serinyayla olarak değiştirilmiş (KK158).

138. Anlatı

Köy buraya kurulmadan önce dört defa yer değiştirmiş. Şimdi ilk yeri olan cami deresine yerleşmişler ama orada sıcaktan duramamışlar. O kadar bunaltıcı sıcak olmuş ki adeta insanların pestilini çıkarıyormuş. Sonra oradan taşınmışlar ve alayakanın berisine yerleşmişler orası da dağın bağı olduğu için çok sert rüzgâr estiği için duramamışlar. Bu rüzgâr, o kadar kuvvetli esiyormuş ki evleri sallayacak kadar şiddetliymiş. En sonunda da o dağın bağından aşağıya inip dere içine yerleşmişler. Bu derenin olduğu yerde de eşkıyalar, bozguncular insanlara rahat bir soluk aldurmamışlar. Bundan sonra da artık insanların canına tak etmiş ve önüne eşkıyalardan kim gelirse kesip kesip derenin içine atmaya başlamışlar. Bazı talihli olanları da ataların elinden kurtulup kaçtıklarında sakın Horzum'a gitmeyin keserler, demiş. İşte bu anlatılanlardan dolayı bizim Horzum olan köyün adına keserler de eklenmiş ve Horzumkeserler olmuş (KK159).

139. Anlatı

Bizim buraya Dağhacıyusuf demenin ayrı bir manası varmış. Çok eskilerden köy şimdiki kurulduğu yer üzerinde değilmiş. Yukarı taraftaymış. O yere günlerden bir gün hacı Yusuf isminde bir yörük çıkmış gelmiş. Bu hacı Yusuf bazen bulunduğu yerden aşağıya Derbent taraflarına inermiş. Derbent'te gezip dolanırmış ve daha sonra da yukarıya kurduğu çadırın başına gidermiş. Bazen de Derbent'in ileri gelenleri toplanıp köyle ilgili ne var ne yok şeklinde konuşmalar yaparlarmış. Bu toplantılara hacı Yusuf hiç katılmamış. Her gelen hacı Yusuf nerede, hacı Yusuf nerede, diye birbirlerine sorarlarmış. En sonunda içlerinden birisi hacı Yusuf karşı dağda, dağ hacı Yusuf diye söylemişler. Böylelikle Dağhacıyusuf adı günümüze kadar gelmiş **(KK172)**.

140. Anlatı

Ana ve babamızdan dinlediğim kadarıyla köyümüz eski yörük köylerindenmiş. Bu yörüklükte atalarımızın Suriye topraklarından bu taraflara göç etmesinden geliyormuş. Geçim kaynağı hayvancılık olan yeni yerler öğrenme ve yeni otlak yerleri elde etme amacıyla atalarımız Suriye'nin Caber Kalesi denilen bölgesinden hareket etmişler. Böylelikle her gittikleri yerde birbirlerinden koparak kendilerine hem yeni yurt edinmişler hem de göçebelikten yerleşik hayata geçmişler. İşte bu gün; Cabarfakılı, Cabarkamara, Cabarburhan isimlerinin kaynağı işte Suriye'nin Caber Kalesi'ymiş **(KK137)**.

141. Anlatı

Selce'yle ilgili anlatılan bir efsanede burası çok eskilerden Bizans toprağıymış. Bizanslılar buradaki hâkimiyetini güçlendirmek için belirlenen bölgeleri derebeylerine vermişler. Kral, bu derebeyleri sayesinde bölgenin yönetimini epeyce bir zaman sorunsuzca sağlamış. Derebeyliklerden birisini de bizim buraya kurmuşlar. Ve derebeyliğin sahibi gelenden geçenden haraç kesip onların mallarını mülklerini gaspedip çok zengin olmuş. Epey bir yüzyıl burası Bizans toprağı olduktan sonra Osmanlı Devleti, Anadolu ve Rumeli'yi İslamlaştırma çabaları sonucunda bu bölgeyi Alaşehir başta olmak üzere kendi bünyesine katmış. Bu esnada Bizanslılar kaçmak zorunda kalmışlar ve kaçarlarırken de "Ah Selcik vah Selcik biz buradan gitmek zorunda kalıyoruz ama bizim burada altından bir sabanımız ve pulluğumuz kaldı.", diye feryat edip kaçmışlar **(KK153)**.

Olağanüstü Varlıklarla İlgili Memoratlar

Cinlerle İlgili Memoratlar

142. Anlatı

Ben bu olayı bizzat yaşayan kişiden duydum. Bundan 5-6 ay önce bir gece arkadaşım bağ sulamaya gitmiş. Gece yarısı suyun akacağı yeri ayarladıktan sonra arabanın içinde uyumaya başlamış. Gecenin ilerleyen saatlerinde yarı uykulu yarı uyanıkken garip sesler işitmeye başlamış. İlk başta aldırış etmemiş ama sesler gittikçe yaklaşmaya ve ona doğru gelmeye devam ediyormuş. Sonra arkadaş arabanın içinden şöyle bir kafasını dışarıya uzatmış ama kimseyi görememiş. Bir zaman sonra sesin şiddeti artmış ve arkadaş arabadan aşağıya inmiş. Kendisinin üzerine doğru büyük bir keklik ve üç tane de yavrusu gelmekteymiş. Kovalamış ama ne yaptıysa bir türlü uzaklaştıramamış keklikleri. Daha sonra yavru kekliklerden birini yakalamaya çalışmış lakin tam yakalayacakken elinden kaçırıyormuş. Keklikler önden arkadaş arkadan gide gide epey bir zaman yol kat etmişler. Sonra birdenbire kendine gelmiş arkadaşım sağına soluna bakınmış araba yok ve kendisinin de arabadan yaklaşık 2 km kadar ileride olduğunu fark etmiş. Sakin kafayla düşünmüş ve bu yaşanan olayın cinler tarafından yapıldığını anlamış **(KK4)**.

143. Anlatı

Bir gün bir yere arkadaşlarla kazmaya gittik. Neyse orayı bulduk ve kazmaya başladık. Bir müddet sonra yerde gömülü olan küpü bulduk. Tam çukura indik altınları alacakken “dokunma” diye bir ses duyduk. Bu ses öyle bir şey ki adeta şok olduk. Herkes birbirine bakmaya başladı. Sesi birisi mi çıkardı diye birbirimize sormaya başladık ama böyle ürkütücü bir ses kimseden çıkamazdı. Hadi hızlı bir şekilde alalım gidelim diye bir kere daha gömüyü almaya eğildik yine aynı “dokunma” sesini duyduk. Korkumuzdan hemen oradan çıkmaya başladık. Daha sonra arkaya baktığımızda toprağın kendi kendine gömüldüğünü gördük. Hızlı bir şekilde oradan kaçarken arkamızdaki söğüt dallarının çıt çıt kırılma sesini kulaklarımızla duyduk. Demek ki, bu altınları koruyan bazı doğaüstü varlıklar varmış **(KK11)**.

144. Anlatı

Bu olay askere gitmeden 5 ay önce oldu. Bir gün kahvehanede arkadaşlarla birlikte otururken arkadaşın birisi kendi kendine etrafa küfür etmeye başladı. Biz bir anlam veremedik arkadaşın bunu neden yaptığına. Herhalde sınırları bozuldu diye düşündük ve arkadaşını alıp evine götürdük. Onu sakinleştirdik ve bir köşeye oturttuk. Bu arada da sağ olsun annesi de bize kahve pişirdi ve hep beraber içmeye başladık. Kahvelerimizi içerken arkadaş yine kendi kendine konuşmaya başladı ve kapının üzerine bakarak gelsenize lan gelsenize bunlardan mı korkuyorsunuz, demeye başladı. Erkekseniz gelin lan, dedi. Biz de daha sonraları öğrendik bizim arkadaşın cinlerin musallat olduğunu (KK15).

145. Anlatı

Bir akşam dört arkadaş bir yeri kazmaya gittik. Mekânı bulup kazıya başladık. Bir iki metre kazdıktan sonra sanki yukarıdan kaya yuvarlanmasını andıran bir ses duymaya başladık. Tak tuk güm güm şeklinde sesler. Etrafımıza bakındık bir şey yok ama bizim içimizi bir korku sarmaya başladı. Bu arada sesi ben ve diğer arkadaş duyuyorduk. Lan oğlum eğlenmeyin taş yuvarlayıp durmayın, diye yukarıdakilere söylendik. Onlarda ne taşı lan devam edin, diye cevap verdiler. Tam çalışmaya eğiliyoruz hemen iki dakika sonra yine aynı sesler duyuluyordu. Tamam, sizi korkuttular siz çıkın biz inelim çukura, dediler, yukarıda gözcülük yapanlar. Biz taştan falan korkmuyoruz, dediler. Çukura indiler ve kazmaya başladılar. Kazan arkadaşlardan birisinin önüne konserve kutusu çıktı. Kutunun ağzı sımsıkı şekilde kapalıydı. Neyse hemen kutuyu yukarıya çıkarıp içinde ne var diye bakmak için açtılar. Açtıklarında bir de ne görsünler yeni sünnet olmuş bir çocuğun et parçası canlı ve kanlı bir şekilde konserve kutusunun içinde duruyordu. Bu olaydan sonra adam günler boyunca kustu. Çünkü bu arkadaşın en çok nefret ettiği şeymiş. Ve bu işlerde insanın karşısına en çok nefret ettiği şeyler çıkarmış (KK18).

146. Anlatı

Bir gün tarlamızın birinde traktörle işçilik yapıyordum. Tam son sıraya gelmişken traktör bağın ortasına saplandı kaldı. Biraz uğraştım saplandığı yerden çıkartmak için ama nafile çıkaramadım. En sonunda köyden bir arkadaşını aradım durumumu anlattım. O da yarım saatlik bir işi olduğunu onu halledince hemen

geleceğini söyledi. Bunun üzerine ben de geçtim asmanın altına uzandım. Biraz sonra simsiyah bir köpek kafamın üzerinde havlamaya başladı. Korkuyla hemen kalktım ve etrafıma bakındım köpek falan yoktu. Herhalde biraz içim geçince cinler beni korkuttu, diye düşündüm (KK24).

147. Anlatı

Ben bu olayı bizzat dedem ve ninemin ağzından dinledim. Dedem gençlik dönemlerinde köyün ilk yerleşim yerlerinden biri olan eski köyde bir gece uyuyormuş. Gece saat 2-3 gibi tuvalet ihtiyacını gidermek için dışarı çıktığında karşısına bir tavşan gelmiş. Tavşanı görünce dedem onu yakalamak için yeltenmiş. Ama dedem onu yakalamaya çalıştıkça tavşan zıplayarak onun elinden kurtuluyormuş. Tavşan kaçtıkça dedem de ardından gitmeye devam ediyormuş. Gide gide yaklaşık 2 km kadar uzaklıkta olan Alaşehir çayının oraya kadar varmışlar. Orada tavşan dile gelerek dedeme; çayın içine atla, çayın içine atla, diyerek ona zarar vermeye çalışmış. Kısa bir süre sonra çayın oradan at arabalarıyla geçmekte olan değirmenciler dedemi fark etmişler. Ve sormuşlar, sen gecenin bu saati burada ne yapıyorsun, diye. O andan sonra dedem kendisine gelip olayın farkına varmış. Daha sonra da değirmencilerin at arabalarıyla köye geri gelmiş (KK29).

148. Anlatı

Alaşehir'in mahallelerinden birisinde pastanecilik yapan bir çocuk anlatmıştı. Çocuk o zamanlar 13-14 yaşlarındaymış. Bir gece işten çıktıktan sonra eve gitmiş. Tam salona girdiğinde banyodan yeni çıkmış ve saçlarını taramakta olan bir cin görmüş. Ve görür görmez korkusundan yüz felci geçirmiş. Bu çocuğu daha sonra bir hocaya götürüp okutmuşlar. Hoca her ne kadar okusa da çocuk konuşurken ağzının kenarındaki kayma hiç geçmemiş (KK11).

149. Anlatı

Ben bunu bizzat yaşayan birisinden dinledim. 4 kişi dağın birine kazı yapmaya gitmişler. Ama bir türlü dağa giriş yapacak yeri bulamamışlar. Şimdi geç oldu daha sonra yine geliriz, diye dağdan ayrılmışlar. Farklı bir günde bu 4 arkadaş aynı dağda keşif yaparken yanlarına yabancı bir adam gelmiş ve adam bunlara elindeki haritayı göstermiş. Dağın altınlarla dolu olduğundan bahsetmiş. Neyse böyle anlattıktan sonra

yabancı adama, tamam biz burayı kazalım ama başka bir zaman kazalım sen şimdi git biz sana ulaşırız, demişler. Bunlar; yabancı adamı gönderdikten sonra o gecenin akşamına dağa kazı yapmaya gitmişler. Bir müddet kazdıktan sonra buldukları küpün üzerinde koca bir yılan çıkmış. Yılanı alıp dışarıya atıyorlarmış ama yılan geri küpün üzerine gelip çörekleniyormuş. En sonunda içlerinden birisi belinden çekmiş tabancasını ve yılanı sıkmaya başlamış. Birinci şarjörü boşaltmış yılan hiçbir şey olmamış. İkinci şarjörü doldurup sıkmaya başlayınca bu sefer mermiler kendiliğinden yılanı değmeden yukarıya fırlayıp gidiyormuş. Sağa bakmışlar sola bakmışlar bunun hazinenin koruyucusu olan yılan görünümümlü cin olduğunu ve küpü çıkaramayacakları anlamışlar. O gece yılan kılığındaki bu cin bu dört arkadaşı çarpmış. İçlerinden birisi o akşamdan itibaren hasta olmuş ve bir ay içinde ölmüş. Diğer ikisi kaza yaparak feci şekilde can vermişler. Bu olayı anlatana ise cinler; köyün girişindeki köprüden başlayarak ona musallat olup köye sokmamaya başlamışlar. O kadar ki; adam köprüye geldiği zaman cinler sanki onu geriye doğru çekiyorlarmış. Epey bir zaman böyle devam etmiş bu durum ve daha sonra adamı hocaya okutmuşlar. Bu da fayda etmeyince adam köyü terk etmiş ve başka bir şehre yerleşmiş (KK32).

150. Anlatı

Babamın yaşadığı ilginç bir olayı anlatayım. Babam gece koyun otlatırken birdenbire karşısına bir keçi çıkmış gelmiş ve babam da keçiye görünce hemen yakalamış. Babam keçinin boynuzların tutmuş ve onun üstüne binmiş. Babam, keçiye koyunların yanına doğru sürüyormuş ama keçi koyunların yakınına bile gelemiyormuş. Babam sabaha kadar bu keçi kılığına girmiş cinle oynayıp durmuş. Sabah ezanı okunduktan sonra keçi kılığındaki cin geldiği gibi kaybolup gitmiş (KK34).

151. Anlatı

Çakırcalı'da demir yolunun yanında yeşillik bir alanda koyunların otlattıktan sonra ben de geçtim bir kenara uyumaya başladım. Nasıl olduysa artık üstümde beyaz bir köpeğin üzerime çıktığını gördüm. Bismilllah, bismillah en sonunda bismillahirrahmannirrahim, dedim. Ben besmeleyi söyler söylemez köpek üzerimden atladı ve kaçmaya başladı. Köpek kaçarken de arkasından 100-150 tane de yavru köpek ışık hızı şeklinde kaçıp uzaklaşmaya başladı. Bu benim yaşadığım köpek olayını köyden

başka bir arkadaşta yaşamış. O arkadaş, bunun sıradan bir köpek olayı değil de köpek şekline girmiş bir cin olduğunu söylemişti (KK44).

152. Anlatı

Arkadaşımın başına gelen bir olay gelmiş. Arkadaş, tavukçuluk işiyle uğraşıyordu. Sadece tavukları yumurtlamaları için bakıyormuş fakat çoğaltma işini yapmıyordu. Bir gün arkadaş büyük bir tavuğun arkasında yavrularıyla kümeste gezindiğini görmüş. Biraz düşündükten sonra bunların cinlerin olabileceğini anlamış. Çünkü civciv üretme durumu yokmuş ve bir de etrafta başka bir küme işiyle uğraşan kimse de olmadığından iyiden iyiye korkmaya başlamış. Bunun üzerine arkadaş bütün bildiği süreleri okumaya başlamış ve tavuk ve civcivler birdenbire ortadan kaybolmuşlar (KK47).

153. Anlatı

Eskiden köydeki insanlar tarlalarının başlarına göç ederlermiş. Babam ve annem de tarla işlerini daha iyi yapabilmek için bağlarına giderlermiş. Derme çatma baraka gibi evlerini tarlalarının başlarına kurarlarmış. Gündüzleri tarlalar sakin olurmuş ama gece olduğunda babamdan duyduğum kadarıyla barakanın üzerinden cinler gezinirmiş ve besmele çektiklerinde kaçıp giderlermiş (KK50).

154. Anlatı

Köyümüzden arkadaşın babasının başına ilginç bir olay gelmiş. Eskiden köyün orta yerinde eski bir çeşme varmış. Arkadaşımın anlattığı kadarıyla babası ve onun arkadaşı koyunları su içmesi için o çeşmeye götüreceklermiş. Yanındaki çoban, o çeşmeye gitmeyelim orada inler cinler var, demiş. Arkadaşın babası inanmamış ve böyle şey mi olur, diye önden gitmeye başlamış. Arkadaşın babası önden giderken yanına köpek kafası büyüklüğe sahip bir kedi çıkmış gelmiş. Bunu gören çoban arkadaşına, dön daha da gitmeyelim dön, demiş. Kedi fırsat buldukça arkadaşın babasının ayağına kafasını sürüyormuş. Sonra arkadaşın babası birdenbire durmuş ve elindeki meşeden yapılmış çoban sopasıyla kediye var gücüyle vurmuş. Meşe sopası iki parçaya ayrılmış fakat kediye ise hiçbir şey olmamış. Bunu görünce arkadaşın babası belinden tabancayı çıkartmış ve şarjörde ne kadar mermi varsa kedinin üzerine boşaltmış. Kedi yine olduğu gibi aynı şekilde karşısında duruyormuş. Hemen çoban

arkadaşı diğer çobanın yanına gelmiş ve sen onu vuramazsın o cin, diye söylemiş. Bunun zerine obanlar hemen oradan uzaklaşmışlar (**KK65**).

155. Anlatı

Köyün yukarı kesimindeki yerleşim yerinden birisine bir gece arkadaşlar kazı yapmaya gitmişler. Biraz kazdıktan sonra ilerine bir ürperti girmiş ve bunları rahatsız etmiş. Birisi hocayla konuşmuş bu işte bir gariplik var ve bırakalım, diye söylemiş. Hoca bunlara devam edin bir sıkıntı yok, demiş. Kazanlardan birisi karşı tepeden bir şeyin iki adımda yanımıza geldiğini söyledi. Aniden bir homurdanma sesi duyulmaya başlandı. Ve bunlar ellerindeki kazma ve kürekleri bırakarak evlerine geri gelmişler. Biraz yaşadıkları hakkında konuştuktan sonra uykuya dalmışlar. Yatar yatmaz cinler içlerinden birisinin üzerindeki yorganı alıp boğazını sıkmaya başlamışlar. Biz yorganın havada döndüğünü gözlerimizle gördük. Daha sonra da cinler nasıl geldiyse öyle de kaybolup gittiler (**KK55**).

156. Anlatı

Bu anlatacağım olayı asker arkadaşımın dinlemiştim. Asker arkadaşım nasıl olduysa memleketindeki tarlalarının birisinde hazine gömülü olduğunu öğrenmiş. Bir akşam kimseler görmeden orayı kazmış. Kazınca yerden büyük bir kiremit çıkmış. Bu kiremite elindeki çekiçle vurmaya başlamış ancak kk kk parçalar halinde kırılabilirmiş. Arkadaş bakmış bu öyle olmayacak başka bir zaman geri dönerim diye evine gitmiş ve uyumaya başlamış. Nasıl olduysa birdenbire üzerine şiddetli bir ağırlık kmş. Ve bağırmaya başlamış ve bağırma sesini yan odadan duyan anne ve babası yanına gelmiş. Onlara yok bir şey, diye geri göndermiş. Bu geceden sonra çoğunlukla her gece cinler o çocuğa gelmeye ve böyle onu sıkmaya başlamışlar. Öyle bir noktaya gelmişler ki cinler ona orayı kazmaması gerektiğini söylemişler. Hatta orada gömülü olan bir teneke altının birisini vermeyi dahi kabul etmişler. Ama arkadaş yok ben hepsini alacağım, diye ısrarcı olmuş. Bu sözlerini duyan cinler de biz, senin malını mülkünü sevdiklerini vesaire elinde ne varsa alırsın senin hayatını mahvederiz, diye tehdit etmişler. Yine arkadaşını sıkıştırmaya geldikleri bir gece de rahatsız edip geri ekiliyorlarmış. Biz sana çok şeyler yapmak istiyoruz ama tam biz bir şeyler yapacakken senin üzerine bir el geliyor ve seni koruyor demişler. Bu yüzden çok zarar veremiyoruz, demiş cinler. Arkadaşın sonradan hatırına gelmiş. Bunlar kkken

ziyarete gittikleri bir yerde soyu peygamber efendimize dayanan seyit birisiyle karşılaşmışlar. O seyit orada bu çocuğu sevmiş ve okşamış bu yüzden cinler ne zaman ona musallat olmaya kalksa onun eli hemen onu korumaya almış. O sefer de cinler pek bir şey yapamayınca başka bir şekilde zarar vererek o çocuğun evini, dükkânını, arazilerden kimisini bir şekilde kaybettirmişler. Bu yüzden çok perişanlık yaşadıklarını anlatmıştı, arkadaş. Fakat hâlâ onlara inat gideceğim o tarlaya ve malı oradan çıkartacağım, diyor. Arkadaş cinlerden kurtulmak için epey bir uğraştıktan sonra hocaya gitmiş oradaki altınları nasıl çıkartabiliriz, diye sormuş. Hoca altınları oraya büyüyle koyduklarını söylemiş. Oraya bu altınları koyanlar orada içki içirtmiş ve kadın oynatmış, demiş. Bunu duyan arkadaş yanına bir adam ve bir kadın alarak gitmiş altınların olduğu yere. Arabayı da kimsenin göremeyeceği bir yere koymuş ve kapılarını da sıkıca kilitlemiş. Aynı hocanın söylediği gibi içkiler içilmiş kadın oynatılmış. Tam kazmaya başlanılacakken jandarma hızlı bir şekilde onların olduğu yere doğru gelmeye başlamış. Bunun üzerini arkadaş ve yanındakiler arabaya doğru koşmaya başlamışlar. Arabanın kapılarını kilitlemiş arkadaş fakat arabanın yanına vardıklarında ise dört kapısının da açık görmüşler. Arkadaşım, cinler sanki bizim oradan bir an önce ayrılmamız için her şeyi yapmışlardı, demişti (KK56).

157. Anlatı

Eski köydeyken bir amcanın başına tuhaf bir olay gelmiş. Bir yaz günü bu amcamız abdestini almış ve namaza durmaya hazır hale gelmiş. Tam Allah u ekber deyip ellerini kulaklarına götürdüğü sırada önüne 50 santimetre uzunluğunda zayıf, kafasında şapka gibi bir şey olan ve incecik sakallı bir cin çıkagelmiş. Sanilelik bir olaymış sonrada bu yaratık oradan hemen kaybolup gitmiş (KK56).

158. Anlatı

Ben bunu eşimden dinlemiştim. Eşim ve dört arkadaşı bir gece bağa gitmişler. Biraz oyalandıktan sonra eşimin dikkatini karşıdaki bağ evinin çatısındaki bir parıltı çekmiş. Eşim bir daha çatıya bakınca bunun bir yılan olduğunu görmüş. Yılan da yılanmış hani ama sonradan farkına varmış bunun yılan şekline girmiş bir cin olduğunu. Öyle bir şeymiş ki; gözleri yumruk kadar, kafası keçi kafası kadar, boyun kısmı iki dizin birleşimi kadarmış. Hatta kendisine doğru baktığını söylemişti. Eşim arkadaşlarına bağırmış yılanı bakın diye. Onlarda eşimle birlikte yılanı öldürmeye koşmuşlar ve

çatıya çıkmışlar. O koca yılan nasıl olduysa oradan kaybolmuş. Hâlbuki o yılanın gözden kaybolması mümkün değilken bir anda kaybolup gitmiş. Rahmetli eşim bu olayı her zaman anlatırdı ve ömrü boyunca hiç öyle bir yılan görmediğini söylemişti (KK57).

159. Anlatı

Ben küçükken köyde tek cami vardı. Bir gece yatsı namazından çıktım ve eve doğru yürümeye başladım. Camiden biraz uzaklaştıktan sonra önüme bembeyaz bir köpek çıktı. Köpek de heybetliydi. Benim boyumla birdi. Çok korktum ve ne yapacağımı bilemedim. Taş atmaya başladım ben taşı attıkça attım ama köpek olduğu yerden kımıldamadı bile. Bu köpekte bir tuhafılık vardı. Acaba bu cin mi diye düşündüm. Hemen bildiğim süreleri okumaya başladım. Ben bir taraftan okuyorum ama köpek ne gidiyor ne bir hareket ediyordu. Beni artık iyice korku sarmaya başladı. Ben bu korkuyla Meryem yengenin evine koştum. Sağ olsun beni içeriye aldı ve ona durumu anlattım. O da bazen böyle şeylerin görüldüğünü söylemişti. Sonra sakinleşmem için bana su verdi. Bir müddet sonra da Meryem yengeyle dışarı çıktığımızda köpek falan yoktu (KK64).

160. Anlatı

Bu anlatacağım olay amcamın başına gelmiş. Bir gece amcam yatmadan önce babama benim üzerime kapıyı iyice kilitleyin ben de bu akşam garip bir şeyler var demiş. Babam da kapıyı kilitlemiş ve uyumaya çekilmiş. Bir müddet sonra cinler yarısında amcamı cinler kaldırmışlar kapının anahtarlarını buldurmuşlar ve evden dışarıya çıkarmışlar. Maksudları amcamı öldürmekmiş. Amcamı dışarıdaki kuyunun başına kadar getirmişler. Tam kuyuya atacakken amcam kendisini yüz üstü yere kapatmış ve cinlerde sonra birdenbire kaybolmuşlar. Nasıl gittiler, neden gittiler onu amcam dahi bilmiyor. Sabah olunca babam kapıyı açık görmüş ve amcamı aramaya koyulmuş. Epey bir aramadan sonra onu kuyunun başında uyur vaziyette bulmuşlar. Daha sonra amcamı bir hocaya götürüp okutmuşlar ve amcam iyileşmiş (KK68).

161. Anlatı

Benim duyduğum göre, köyden bazı kişiler bir yerden başka bir yere geçmek için patika dediğimiz taşlı ve bozuk yoldan gelip gidiyorlarmış. Bir gece köyden bir abimizin başına ilginç bir şey gelmiş o patika yolda. Abi yolda giderken birdenbire

yanına tavuk ve civcivler çıkmış gelmiş. Abinin ayaklarına dolanıyorlarmış, abi onları kovalıyormuş taş atıyormuş ama ne yaptıysa onları uzaklaştıramamış. Sonra akli başına gelmiş herhalde gecenin yarısında böyle başıboş tavukların olması imkânsız bunlar büyük ihtimalle cinler olmalı, demiş. Dua etmeye başlamış bildiği süreleri okumuş nasıl olduysa geldikleri gibi birdenbire kaybolmuşlar (KK69).

162. Anlatı

Ben nenemden duymuştum. Nenem ve yanındaki birkaç akraba eski köyün oradaki komşulara misafiriğe gitmişler. Misafirlikte epey bir zaman oturduktan sonra hava kararmaya başlamış ve geç saatlere kalmamak için komşulardan izin isteyip oradan ayrılmışlar. Yolda biraz yürüdükten sonra iki köyün ortasındaki eski kuyunun yanına doğru vardıklarında gözlerine inanamamışlar kuyunun etrafında tavuk ve civcivler varmış. Bir de kuyunun üstünde kefen gibi bir elbise giyinmiş aksakallı bir adam oturuyormuş. Bizimkiler bunu görünce korkudan ne yapacaklarını bilememişler ve dualar getirerek hemen oradan uzaklaşmışlar (KK77).

163. Anlatı

Benim gençlik zamanlarımda köyün her tarafına kürekle vursan yerden su çıkardı. İşte o bolluğun olduğu dönemde köyün dağ ucundan iki tane akarsu geçmekteymiş. Suyu bir tatlı içimi bir güzel oluyormuş ki sorma. Keşke o zaman gelseydiniz de bir içseydiniz. Bu kadar güzel şeyin bir kötü tarafı olur, derler. Bu iki akarsuyun olduğu yerde cinler devamlı geziniyorlarmış, eskiden. Biz nereden bilelim karşılaşacağımızı. Ben ve arkadaşım bir akşam hava kararı karacak hadi akarsuların oraya gidelim de şöyle soğuk su içelim ciğerlerimiz bayram etsin dedik ve düştük yola. Altımızda eski bir mobilet vardı. Epey bir yol gittikten sonra hava kararı ve biz akarsuya yaklaştık. Allah Allah biz mobiletle gidiyoruz ve karşıdan bize doğru gelen bir şey var. İçimizi bir ürperti kapladı. Yavaşlamaya başladık ama yine de gidiyoruz, her neyse o da bizi doğru geliyordu. Hâlâ içim ürperiyor anlatırken bu durumu, uzun boylu aynı deve gibi bembeyaz bir şey üzerimize doğru geliyordu. Hemen korkumuzdan geri döndük ve köye nasıl geldiğimizi bile hatırlamıyoruz. Sanki mobiletin tekerlekleri yere değmiyordu (KK81).

164. Anlatı

Ben 16 yaşlarındayken babama akşam yemeğini bağa götürüyordum. Benim yolumun üzerinde de rahmetli eniştemin bağı vardı. Büyüklerimiz hep derdi; o bin kapısında ve etrafında geceleri cinler oluyor, diye ama biz inanmıyorduk. Neyse ben yemeği götürürken geldim eniştemin bağının oraya ve etrafıma bakındım çok şükür hiçbir şey yoktu. Biraz ilerledim karşımda bir ne göreyim incir ağacının ortasında oturmuş ve elinde kandil bulunan bir koca karı. Ben ona bakıyorum o bana bakıyordu. Korkudan sanki dilim tutulacaktı. Hemen içimden bildiğim süreleri okumaya başladım. Ve gerisin geri eve döndüm **(KK81)**.

165. Anlatı

Bundan yıllar önce Süleyman dayının başına bir iş gelmiş. Süleyman dayı bir gece tuvalet ihtiyacını görmek için dışarıya çıkmış. Kapıyı açmış ve karşısına simsiyah bir köpek çıkmış. Nasıl olduysa Süleyman dayı bu köpeğin arkasına takılmış gitmiş. Köpek önden Süleyman dayı arkadan epey bir yol gitmişler. Sonra birdenbire kendine gelmiş Süleyman dayı hemen korkusundan geri dönmüş. Bunu da anlatırken de o köpeği kendi köpek sanmış ama durum öyle değilmiş. Ve köpek kılığındaki cin, Süleyman dayıyı arkasından çekip 2 km kadar uzağa götürmüş. Kendine geldiğinde içinden bir şeyler okuyarak geri eve dönmüş. Ama Süleyman dayı korkudan neredeyse renk atmış durum o kadar vahimmiş. Hatta Süleyman dayı bu olaydan sonra hastalanmış **(KK87)**.

166. Anlatı

Bundan 10 sene önce garip bir olay yaşadım. Bir gece koltukta uzanıyordum. Birdenbire üzerimde 50 cm uzunluğunda sakallı, bir elinde baston olan cin gezinmeye başladı. Ne olduğunu ilkte anlayamadım. Bu nedir böyle acaba ben rüyada mıyım, diye kendi kendime söylendim. Hayır, uyumuyordum. Karnımın üzerinde güdük bir cin geziyordu. Hemen bildiğim duaları okumaya başladım ve sonrasında da cin kaybolup gitti. Ve ben o günden beri bu olayın şokunu atlattım. Ne zaman aklıma gelse tüylerim diken diken olur. Allah korusun bir sonrakinden **(KK89)**.

167. Anlatı

Birçok kez gecenin bir yarısında tavuk ve civciv kılığında cinleri gördüm. Hatta öyle bir şey ki bacak aramdan geçiyorlar önümde arkamda durmadan geziniyorlardı.

Ben buna bir şekilde alıştım gibi de başıma daha ilginç bir şey geldi. Bir gece yoldan eve doğru giderken başından zincirle bağlanmış halde bekleyen bir katır gördüm. Gecenin ortasında ağaca bağlı şekilde bekliyordu. Ve katır, o kadar kızgın ki ağzından köpükler saçıyordu. Ben de onun biraz ilerisinden geçtim. Ne olur olmaz besmele getirmeyi de ihmal etmedim. Çok şükür bir daha da böyle bir şey görmedim (KK90).

168. Anlatı

Ben epey bir zaman bekçilik yaptım. O zamanlarda bağların kenarında gezerken hadi şu ağacın dibinde biraz kestireyim de kendime geleyim, dedim. Bak bizim oğlan öğlen saat on ikide bir yattım gece saat on ikiye kadar deliksiz bir şekilde uyudum. Sen sanırsın bu adam ölmüş de gömeni yok o kadar. Ben kendime gelip kalktığımda hava kararmış ortalıkta hiçbir kimse de kalmamış. Neyse yattığım yerden kalktım biraz yürüdüm yakınlardan bir karı koca sesi geldiğini işittim. Gecenin yarısında bunlar da kim diye onlara seslendim. Cevap veren olmadı. İki dakika sonra bunlar yine değişik şekillerde sesler çıkardılar. Tekrardan seslendim ama yine sustular ve iki dakika sonra tekrar ses etmeye başladılar. Acaba sağdan soldan yankı falan mı oluyor dedim ama köye uzağım ve köyün sesi bu derece yakından kuvvetli bir şekilde gelmezdi. Neyse biraz daha ilerledim bağın başucuna vardım ve sergi yerinden bir tavuk sesinin üzerime doğru geldiğini hissettim. Allah Allah karı koca sesi geçti şimdi de tavuk sesi gelmeye başladı. Etrafa bakındım ne tavuk ne de civciv vardı. Bu sefer içimi bir ürperti kapladı omzuma asılı tüfeği çıkardım karşıma çıkan bir şey olursa vuracaktım. Ama aklıma sonra dua okumak geldi. Duayı okuya okuya oradan uzaklaşıp gittim. Daha sonradan anladım o geceki sesleri çıkaranların cinler olduğunu (KK91).

169. Anlatı

Eskiden koyun gütmeye gitmiştim. Koyunları doyurduktan sonra gece 3 gibi hayvanları geri getiriyordum. Biraz ileriden Mustafa, Mustafa diye sesler duymaya başladım. Şaşırdım gecenin üçünde köy yerinde böyle şeyler hayatta olmaz zaten şimdiye kadar da böyle bir şey duyulmadı. Allah Allah bu kim böyle diye etrafa bakınmaya başladım. Kimsecikler yok ama o ses hâlâ beni Mustafa, Mustafa, diye yanına çağırıyordu. İçimi bir ürperti kapladı hemen o korkuyla bir şeyler okumaya başladım. Sonra sesler kendiliğinden kesildi. Ertesi sabah olunca ben bunu rahmetli olan bir büyüğüme sorduğum da iyi ki de çağrılan yere gitmemişsin, dedi. O seni yanına

çağırınlar cinler sana bir fenalık yapmak için gecenin تنها bir vaktini seçmişler. İyi ki de gitmemişsin, demişti (KK96).

170. Anlatı

Bir gece üç arkadaş karşı köyden kendi köyümüze doğru yürüyerek geliyorduk. Biraz yürüdükten sonra karşımıza iki köyün arasındaki köprü çıktı. Biz köprüye yaklaştığımızda köprünün üzerinde daha önce hiç görmediğimiz bir adam bekliyordu. Adamın kucığında bir bebek vardı ve biz bakarken adam bebeği kafasının üzerine kaldırdı. Eee diye sadece ninni çekiyordu. Ona selam verdik, almadı. Arkadaş ne yapıyorsun gecenin bu saatinde burada, dedik ses etmedi. Köye mi gideceksin, dedik yine ses vermedi. Biz ne kadar konuşmak isteyip seslendikse de adam sadece kafasının üzerindeki bebeğe eee diye bir ses çıkarıyordu. Bir de yüzünde belli belirsiz bir tebessüm vardı. Üçümüz köprünün girişinde durmuş bu adamı seyrediyorduk, artık. Böyle bakarken adam birdenbire arkamızdan omuzlarımıza dokundu. Biz, ne oluyor demeye kalmadan o bebekli adam üçümüzün arasından geçti ve bize hiç değmedi. Bizi, iyiden iyiye korku sarmaya başladı. Hemen içimizden bildiğimiz ne kadar dua varsa okumaya başladık ve oradan adeta kanat takılmış gibi uçarak uzaklaştık. Daha o gün bu gündür akşam karardıktan sonra oradan hiç geçmedik (KK103).

171. Anlatı

Bundan 5 sene kadar önceydi. Köyden hacı dayının birisi karşı köye arkadaşlarının yanına ziyarete gideceğini söylemiş ve çıkmış yola. Bunu söyledikten sonra bir gün boyunca ne gelmiş ne birisiyle evdekilere haber göndermiş. Bunun üzerine evdekiler merak etmişler ve hacı dayıyı aramaya koyulmuşlar. Epey bir yere bakınmışlar ve en sonunda da hacı dayıyı köprünün üstünde dizleri üzerine çökmüş bir vaziyette bulmuşlar. Hemen yanına koşmuşlar, hacı dayı hacı dayı, diye seslenmişler ama hacı dayı da hiçbir ses hatta bir inilti bile yokmuş. Herhalde hacı dayıya burada cinler musallat olmuş ve onu çarpmışlar, diye düşünmüşler. O günden sonra hacı dayı ne konuşabildi ne de başka bir ihtiyacını doğru dürüst karşılayabildi. Zaten bu olayın üzerinden çok geçmeden hacı dayı hastalığa yakalandı ve rahmetli oldu (KK103).

172. Anlatı

Bizim evin olduğu yere eskilerden soba ve ocak küllerini döküyorlarmış. Bu anlatacağımla da bağlantılı bu küller. Şöyle ki; bir gece evin içinde oturuyordum canım sıkıldı hadi şöyle bir hava alayım, dedim. İster inan ister inanma, kapıyı bir açtım bizim köyden kadının birisi gibi aynı kılığa bürünmüş bir cin gördüm. Tam ağzımı açtım, sen ne yapıyorsun burada bacım bu saatte diyecektim ki birden aklıma geldi bu cin olmasın gecenin bir yarısında bu kadının bizim evin hayatında ne iş var, diye düşündüm. Kadın öylece gözlerini dikmiş ve bana doğru adeta ağzımdan çıkacak bir söze bakıyordu. Kapıyı aceleyle birden kapattım ve o korkuyla geçtim yatağa uzandım. Ben yatağa uzanır uzanmaz daha bir iki dakika olmadı üzerimden bir bastırdılar. Ben ömrü hayatımda böyle bir şey görmedim. Allah'ım, bunlar elimi ayağımı kilitlediler yardım et, diye içimden geçirdim. Bu arada da bildiğim ne kadar dua varsa okumaya başladım. Sonra da bu üzerimden bastıran cinler kaybolup gittiler. Bak yeğenim, ister inan ister inanma ben bunları yaşarken uyanıktım. Rüya ve hayali bir durum falan değildi. Kadını da canlı kanlı gördüm ve sonra da üzerime çıktılar. Büyüklerimiz cinlerin daha çok kül dökülen yere geldiklerini söylerlerdi. Herhalde bundan dolayı başıma böyle bir şey geldi (KK113).

173. Anlatı

Saat gece yarısına yaklaşmaktaydı. Ben de kahvehaneden eve doğru yola çıkmıştım. Biraz gittikten sonra önüme öküz çıktı. Allah Allah gecenin bir yarısı bu hayvan ne yapıyordu böyle burada. Böyle iri kıyım bir öküzdü ve oldukça sinirliydi. Bu kızgınlığından dolayı yol kenarındaki toprak yığınlarını yıkıp dağıtıyordu. Ben işin ne olduğunu başından anlamıştım. Bu öküz şekline girmiş bir cindi ve bana musallat olacaktı. Öküz, bir sağa bir sola deli deli hareketler ederken ağzımdan çıt dahi çıkarmadım. Çünkü atalarımızdan duymuştum gecenin bir yarısı hayvan kılığında görünürler ve siz sakın ha, ona karşı ses çıkartmayın, diye söylemişlerdi. Ben de öyle yaptım kızgın öküz etrafımda koşuştururken hiç oralı olmadan yürümeye devam ettim. Birden gürültü kesildi ve bu sefer cin tavuk şekline girdi. Tavukta tavuktu hani. Kocaman cüssesi vardı ve benim ayaklarıma dolanmaya başladı. Ben yine ses etmedim tavuk kılığındaki cine biraz benimle ilerledi sonra da geride kalıp kayboldu (KK116).

174. Anlatı

Ben bu olayı bizzat yaşayan bir amcadan dinlemiştim. Amca gece kahvehaneden çıkmış evine doğru giderken yanına bir oğlak gelmiş. Adam şaşırılmış. Amca gidiyormuş oğlak da yanından gidiyormuş. Böyle gide gide amcanın evinin oraya kadar varmışlar. Amca olayı zaten en başından anlamış gecenin bir yarısı büyük bir oğlağın ne işi var dışarıda, demiş kendi kendine. Hadi olur diyelim ama bu oğlağın duruşu hareket etmesi falan acayipmiş. Amca evinin avlusuna girmiş ve bakalım oğlak ne yapacak diye kapıyı açık bırakmış. Oğlak da onun arkasından gelmiş ve içeriye kadar girmiş. Amca içerden hemen kafes gibi bir şeyi kapmış gelmiş ve oğlağın üzerine koymuş. Oğlak endişelenmeye ve sağa sola dönmeye başlamış. Biraz vakit geçtikten sonra amca oğlağın oradan bir ses duymuş. Beni bırak beni bırak, diye. Etrafına bakmış kimsecikleri görememiş. Yine aynı ses beni bırak sana hazine yeri göstereyim, demiş ama adam pek oralı olmamış ve odasına uzanmaya gitmiş. Oğlağın sesi, gecedен sabah vaktine kadar amcanın odasına kadar gelmiş. Amca, bakalım ne olacak diye kafesi hiç kaldırmamış. Ama sabaha karşı amcanın hanımı evin orta yerinde bu kafes de ne deyip alıp kafesi ahıra götürmüş. Daha sonra oğlak şeklindeki cinin üzerindeki kafes kalkınca ses birdenbire kesilmiş (KK118).

175. Anlatı

Benim bizzat yaşayan kişiden duyduğum bir olay vardı. Alaşehir’de çalışan bir gence cinler musallat olmuşlar. Bu çocuk, abi ben gece uykuya daldım mı yarım saat sonra cinler benimle ilişkiye giriyorlar, dedi. Kendime gelip banyo ettikten sonra tekrar uyuyorum yine yarım saat geçtikten sonra tekrar benimle ilişkiye giriyorlar, dedi. Bunu sabaha kadar yapıyorlarmış. Her banyo yapısından sonra dualar okuyup öyle yatıyormuş ama yine aynı durumda kalıyormuş. Bu çocuk aşağı yukarı her gece böyle bir durumla karşılaşmış. En sonunda genç, cinlerle baş edememiş ve hocaya gitmiş (KK122).

176. Anlatı

Ben bu olayı kasaplık yapan bir arkadaştan dinlemiştim. Bu arkadaş bir gün şafak sökmeden kalkmış. İşinin o gün çok yoğun olacağından erkenden hayvan almak için hazırlamaya başlamış. Elbiselerini ve ayakkabısını giymiş. Hadi yola çıkmadan önce tuvalete varayım da yolda sıkışmayayım, demiş kendi kendine. Köylük yer olduğu için tuvalet evin biraz ilerisindeymiş. Arkadaş tuvalete doğru yönelmiş giderken gözüne

bir şey takılmış. Allah Allah bu ne demiş, içinden. Tuvaletin üstünde oturur pozisyonda bir insan varmış. Sırtı eve dönük yüzü ise karşıya bakıyormuş. Üzerinde cübbesi varmış ve namaz kılıyor şeklinde tuvaletinde üzerindeymiş Arkadaş üzerinden uyku sersemliğini atmak için kafasını sağa sola sallamış ve hayal değilmiş. Bu nedir böyle demeye kalmadan korkuyla eve geri dönmüş. Gün ağarınca tekrardan tuvaletin üstüne bakmış ama bu sefer hiç kimseyi görememiş. Onun cin olduğunu çok sonradan anlamış. Ve o gün bu gündür geceleri dışarıya çıkmıyormuş, artık (KK123).

177. Anlatı

Dedem gençlik zamanlarında Ödemiş'e pekmez satmaya at arabasıyla gidiyormuş. Yine o günlerden birinde sabah ezanına yakın saatte yola çıkmış. Biraz bir yol gittikten sonra koyu karanlığın içinden cinler onun yanına çıkmış gelmiş. Dedemin önünü kesmişler ve onu düğün yaptıkları yere götürmüşler. Onlar önden dedem at arabasıyla arkadan kalabalık bir yere varmışlar. O düğün yerinde dedemi at arabasından indirmişler ve karnını bir güzel doyurmuşlar. Orada düğün aşısı ve düğün ekmeğinden yedirmişler. Dedem orada yediğinin halis ekmeği ve yemek olduğunu söylemişti. Hatta dedemin at arabasındaki heybesinin içini de ekmeği ve yemeklerden koymuşlar. Biraz orada vakit geçirdikten sonra dedem yoluna devam etmiş. Epey bir yol gittikten sonra karnı açılmış cinler benim heybemine içine biraz ekmeği ve yemekler koymuşlardı onlardan yiyeyim, demiş. Elini heybesine sokunca heybenin içinin inek pisliğiyle dolu olduğunu görmüş (KK124).

178. Anlatı

Bahar bir gündü. Biz arkadaşlarla kahvehanede epey bir zaman oturup sohbet ettikten sonra ben müsaade isteyip kalktım. Sabah bostan ekeceğimden toprağın nemi kurumamasın, diye tarlaya yatmaya gittim. Böylelikle sabah erkenden kalkıp bostanı ekebilecektim. Neyse kahvehaneden geldiğim gibi uyudum ve sabah ezanı okumadan kalktım ahırdaki atıma bindim ve tarlada gezinmeye başladım. Biraz çalıştıktan sonra at susamıştır, diye onu karşıda bulunan çeşmenin oraya götürdüm. Çeşmeye doğru geldiğimizde atın üzerinden indim ve atı ipinden tutup çeşmeye yanaştırdım. Ben de çeşmenin yanına vardım su içtim tam doğruldum ki benim hemen bacağıma dibine boyum kadar uzunlukta bembeyaz bir köpeğin beklediğini gördüm. İlk başta onu köyden bir çobanın köpeği sandım. Lan bu ne yapıyor dibimde diye hoş hoş, dedim ve

köpeği kovaladım. Ben kovaladıktan sonra sadece köpeğin arkasına döndüğünü gördüm. Başımı öne çevirdim at huysuzlanmıştı ona baktım ve onu sakinleştirince bir daha arkama döndüm baktım ki ne köpek ne de bir izi kalmıştı. Adeta yer ayrılıp da içine girmişti. Başımı öne çevirip geri arkaya dönmem saniyelik bir olaydı, işte bundan sonra anladım onun köpek değil de köpek kılığına girmiş bir cin olduğunu (KK196).

179. Anlatı

Karlı ve soğuk bir geceydi. Kahvehaneden eve geldim. Merdivenden iki adım attım basamakta bir tavuk gördüm. Üzerinde tüy adına hiçbir şeyi yoktu ve adeta çıplak bir şekilde bekliyordu. Ben, herhalde benim tavuklardan birisi diye, başta öyle düşündüm. Ayağımla şöyle bir dürttüm ama sanki hiçbir şeye dokunmadım gibi tavuk birkaç merdiven yukarıya çıktı. Allah Allah soğuktan bana öyle geldi, diye pek oralı olmadım. Sonra bu tavuk merdivenin korkuluğuna çıktı ve oradan da kendisini avlunun ortasına doğru attı. Acaba tavuklara tilki mi saldırdı, diye düşündüm. Hanıma seslendim tavuklara bir bakalım, diye. Tam bu esnada elektrikler de kesildi. Daha sonra elime duvarda asılı duran lüküs lambasını aldım. Hemen yaktım ve kümese bakmak için dışarıya çıktım. Ortalıkta öyle tilkilik bir durum yoktu. Acaba komşulardan birinin tavuğunu diye onlara söyledim. Onlarda tavuklarına baktı bir sıkıntı yoktu. Bunun üzerine elimde lüküs lambasıyla bu çıplak tavuğu aramaya başladım. Birden ışığın etkisiyle bir parıltı gözüme çarptı. Benim aradığım tavuk ağacın dalında bekliyordu. Yanına yaklaştım tam yakalayacakken birdenbire olduğu yerden kaybolup gitti. Epey bir zaman bu olayın şokunu üzerimden atamadım (KK126).

180. Anlatı

Köyün yukarı kesimine bir gece arkadaşlar kazı yapmaya gitmişler. Neyse oraya varmışlar biraz kazdıktan sonra rap rap rap, diye sesler duymaya başlamışlar. Aynı askerlerin yürüyüş sesleri gibiymiş. Etraflarına bakınmışlar ama onlardan başka hiçbir kimse yokmuş. Hadi biraz daha kazalım, demişler. Bu sefer sesler kesilmiş ama onlardan aşağı yukarı 50 metre kadar uzakta bembeyaz bir köpek havlamaya başlamış. Köpeği kovalamaya çalışmışlar ama köpek kılığındaki cin bir türlü gitmiyormuş. Bunun üzerine arkadaşlarda başımıza bir iş gelmesin, diye oradan çıkıp ve evlerine dönmüşler (KK137).

181. Anlatı

Arkadaşın başına ilginç bir olay gelmiş bundan beş altı sene öncesinde. Bir gece bir yere dedektörle arama yapmaya gitmiş. Ama oraya gitmeden önce de o bölgeyi cinlerin koruduğunu duymuş. Fakat nedense pek ciddiye almamış o söylenenleri. Arkadaş dedektörün pillerini yerleştirmiş gerekli ayarlamaları yapmış ve artık hazırmış. Ayağını daha korumalı toprağa basmadan dedektör çalışmamış. Allah Allah buna ne oldu diye sağını solunu kurcalamaya başlamış. Pillerine bakmış artı eksi taktığı piller ters çevrilmiş. Herhalde yanlış falan taktım diye düşünmüş ve açıkçası pek ilgilenmemiş. Neyse düzeltmiş tekrar çalıştırmış dedektör yine çalışmamış ve pillerin olduğu yere bakmış piller ters dönmüş. Bu sefer inat etmiş pilleri düzeltmiş çalıştırmış ama yine çalışmamış ve piller yine ters dönmüş. Bu son olsun, demiş. Daha bölgeyi görmeden bu olaylar yaşanıyorsa içeriye girince ne olur benim halim, demiş ve hemen oradan uzaklaşmış **(KK145)**.

182. Anlatı

Rahmetli dedem koyunların otlaması için meraya hayvanları gündüz salarmış ve akşam geç saatlerde almaya gidermiş. Akşam belinde tüfeğiyle birlikte koyunları almaya giderken karşısına canavar gibi bir cin çıkmış. Yaratık, büyük bir taşın üzerinden dedemin üzerine doğru atlamaya çalışıyormuş. Dedem, bunu görünce hemen belindeki tüfeği kavrayarak canavara ateş etmeye başlamış. Artık vurdu mu vurmadı mı kendisi de bilmiyormuş. O gece dedemin burnunda eğrilik meydana gelmiş ve sabah olunca da hasta olmuş. Dedem durumunu neneme anlatmış ve nenem de muska gibi bir şeyler yazmış. Nenem, dedemin omzundan ayaklarına kadar muskayı takmış ama ne yaptıysa bir türlü dedemin üzerinde durduramamış. En sonunda neresine yaptıysa o günden sonra bir daha muska yere düşmemiş. O gecenin dedeme hem ruhen hem de bedenen çok zararı olmuş. Ertesi sabah olayın geçtiği yere gidip bakmışlar ve o kocaman taşın olduğu yerin keçe olduğunu görmüşler **(KK149)**.

183. Anlatı

Ben bir keresinde cini donbay şeklindeyken görmüştüm. Bizim az ileride bir tarlamız var. Biz oraya pamuk ekmiştik. Ekerken de akşam karanlığı iyice üzerimize çökmüştü. Pamuğu ektikten sonra tarlanın kenarına bağladığımız atı almak için daha sonra tarlaya geri döndüm. Tarlaya vardığımda karşımda simsiyah bir donbay bizim

ektiğimiz pamukları yiyiyordu. İlk başta taş falan attım ama gitmedi. Daha sonra bağlı olan atımı çözdüm ve atladım bindim üzerine. Bu sefer atımın üzerine geldiğini gören donbay öyle hızla koşmaya başladı ki anlatamam. Normalde atın bu hayvanı havada ve karada her türlü geçmesi gerekiyor. Benim at, donbaya yaklaşamadı bile. Neyse donbay fırtına gibi önde gidiyor ben de arkadan atla adeta dörtnala gidiyoruz ama yetişemiyoruz. Ben artık geri gelmez diye atı olduğu yerde köye doğru çevirip biraz tarladan uzaklaşınca donbayı yine bizim tarlanın içinde gördüm. Tekrardan atla, donbayı kovalamaya başladık. Donbay yine beni fark etti. Ama bak yeğenim neredeyse benim at o kadar hızlı koşmaya çatacaktı. En sonunda aklım başıma geldi ve bu herhalde cin, diye düşündüm köye doğru döndüm ve bir daha arkama bile bakmadım (KK151).

184. Anlatı

Bizim ovada zeytinlik denilen bir yer var. Ben de orada gece koyunları otlatıyordum. Birdenbire bir parıltı dikkatimi çekti ve bir baktım ki koca bir yılan. Bir kafası var aynı insan kafası büyüklüğünde, uzunluğu 5 metreden fazla bir de sakal gibi kılları var çenesinin altından aşağıya iniyordu. Besmele çekip dualar okumaya başladım ve aniden kayboluverdi. O korkuyla hemen koyunları oradan çıkarıp eve doğru aceleyle gittiğim bir sırada yol kenarında yine aynı yılanı gördüm. Artık o zaman ne olduğunu anladım. Bu kesinlikle yılan kılığında girmiş bir cindi. Ben ekseriyetle o tarlaya gittiğim gece o yılanı bir şekilde ya başından ya da gövdesinden görüyordum. Soba borusu kalınlığında, kafasını yarı beline kadar kaldırıyor ve sakal gibi kılları da aşağıya doğru sarkıyordu. Bu tarz şeyleri büyüklerimizden duyardım ama daha öncesinde hiç başıma böyle bir şey gelmemişti (KK154).

185. Anlatı

Rahmetli dedem anlatmıştı. Dedem, bir gece Işıklar köyünün Yemiştas bölgesinde koyunları otlatıyormuş. Aradan biraz vakit geçince cebindeki tütünün bittiğini fark etmiş ve köye tütün almaya gitmiş. Tütünü aldıktan sonra geri koyunların yanına dönerken mezarlığın yanındaki zindan çöğürlerinde aksakallı bir adamı otururken görmüş. Dedem, selamın aleyküm, demiş aksakallıya. Bakmış o selamı sabahı almamış. Bunun üzerine dedem kızmış ve alırsan da almazsan da diyerek küfür etmiş. Oradan biraz uzaklaşmış ve ilerisindeki incir ağacından yemeye başlamış. Derken

aşağıda bu sefer de tavuk ve civcivlerin ses çıkartarak gezdiklerini görmüş. Dedem, üç dört gün önce çingenelerin orada kaldıklarını ve arkasında tavuklarını bırakarak çekip gittiklerini düşünmüş. Daha sonra incir ağacından inmiş tavukları yakalamaya çalışmış ama yakalayamamış. Birden akli başına gelmiş ve hemen dua etmek istemiş ama ne yaptıysa dili dönmüyormuş. Dedem tavukların yanından bir şekilde kendisini kurtarmış. Koyunları acele bir şekilde önüne katmış ve eve doğru gelmeye başlamış. Gelirken de bu sefer kocaman bir deveyle karşılaşmış. Deve kafasını bir sağa bir sola sallayarak ağzından köpükler saçıyormuş. Dedem, devenin yanından dualar okuyarak geçip gitmiş. O gece dedeme cinler musallat olduktan sonra onu bir hocaya götürmüşler. Hoca, iyi ki tavukların ve devenin peşinden gitmemişsin, diye dedeme söylemiş (KK156).

186. Anlatı

Rahmetli kaynatam anlatmıştı. Gece, Işıklar köyüne doğru yayan bir şekilde gitmekteymiş. Biraz yürüdüktan sonra arkasına nereden geldiği belli olmayan bir kedi takılmış. Kaynatam gidermiş kedi de arkasından gidermiş. En sonunda kaynatam sinirlenmiş ve kediye dönerek küfür etmiş. Bir de şimdi yerden taş alırım ve kafanı patlatırım senin, demiş. Önüne döndüğü sırada kedi olduğu yerden zıplayıp karşıdaki kocaman taşın üzerine adeta kuş gibi konmuş. Kedi, taşın üzerine atlayınca bir kaplan gibi kocaman olmuş. Onun öyle kaplan gibi olduğunu görünce kaynatamın akli başına gelmiş ve bildiği ne kadar süre varsa okumaya başlamış. Kediye biraz korkulu gözlerle baktıktan sonra bu kaplan gibi kedi aniden arka taraftaki dereye inmeye başlamış. Ama inerken adeta taşlar yukarıdan aşağıya yuvarlanıyormuş gibi bir gürültü kopuyormuş (KK157).

187. Anlatı

Bizim köyden iki tane genç akşam olunca Alaşehir ovasının manzarasına bakmak için arabaya binmişler ve dağa çıkmışlar. Orada manzarayı karşılına almışlar ve yanında getirdikleri yiyecek ve içecekleri açmışlar. Bunlar biraz nevaleleri yedikten sonra nereden geldiğini bilmedikleri güm, diye bir ses duymuşlar. Etrafa bakınmışlar hiçbir şey bulamamışlar. Beş dakika sonra bir daha güm diye bir ses duymuşlar ama bu sefer pek aldırmış etmemişler. Neyse biraz vakit geçmiş onların olduğu yere kapkara bir kedi gelmiş. Kedi orta boylu bir köpek yavrusundan daha büyük ve gözleri çakmak çakmakmış. Onların üzerine doğru geliyormuş. Oradaki arkadaşın birisi ben bunun

üzerinden atlayacağım, demiş. O genç kedinin üzerinden atlamış ve atlamasıyla birlikte kedi ortalıktan kayboluvermiş. Hem o hem de diğer genç bu duruma çok şaşırılmışlar ve tedirgin olmayan başlamışlar. Gençler, hadi şu getirdiklerimizden biraz daha yiyelim de gidelim buradan, demişler. Atıştırdıktan sonra tam toparlanacakken karşıdan adamın birisi bunların yanına doğru geliyormuş. Adam yaklaştıkça bunlar bakmışlar ki köydeki gençlerden birisiymiş gelen. Sen, ne yapıyorsun nereye gidiyorsun gecenin bu saatinde, diye sormuşlar? O da bağa gidiyorum bağa gidiyorum, demiş. Ve geldiği gibi aynı sakinlikle geçmiş gitmiş yanlarından. Daha sonra bu gençler oradan hemen uzaklaşmışlar çünkü garip garip şeyler olmaya başlamış. Ertesi gün o gece gelen çocuğu görmüşler ne yaptın bağın işini bitirdin mi gece, demişler. O genç şaşırılmış ne bağı, diye söylenmiş. Ötekilerde anlatmışlar oğlum gece biz dağdayken sen de geldin bağa gidiyorum dedin ya, demişler. Genç, siz ne diyorsunuz demiş ben akşamdan sonra dışarıya pek çıkmam dün gecede evden hiç çıkmadım, demiş. Ötekiler nasıl olur biz seni gördük sen bize böyle söyledin, demişler. En sonunda bunu bir hocaya sormuşlar ve o da demiş ki; size cinliler musallat olmuş. İyi ki siz onlara bir şey yapmamışsınız, diye söylemiş **(KK164)**.

188. Anlatı

Ben bu acayip olayı yaşadığımda 11-12 yaşlarındaydım. Baklacı tarafındaki bağlarımıza pamuk ekerdik. Pamuğu hasat ettikten sonra inekleri oraya otlatmaya götürürdüm. Köyle tarlanın arası epey olduğundan inekleri oraya bir götürdüm mü akşama kadar eve gitmezdim. Yine öyle bir günde inekleri pamuk tarlamızda otlarken akşam karanlığı iyiden iyiye belirmişti. Ben inekleri sürdüm tarladan çıkardım köye doğru gelmeye başlamıştım. Yol boyu gelirken ileride bir adam gördüm. Bu adamın yanına gideyim de tütün varsa alayım giderken içerim diye, düşündüm ve adama doğru yöneldim. Epey yaklaştığım zaman aramızda belki 20-30 metre anca vardı. Ben onun insan değil de cin olduğunu o zaman fark ettim. Cinin üstü insan gibi ama alt tarafı yoktu. Ve pamuk ekininin üzerinde havada asılı şekilde bekliyordu. Onu bir gördüm neredeyse korkudan dilim tutulacaktı. Nasıl olduysa hemen kendimi toparladım ve oradan kaçmaya başladım. Kaçarken de korkudan nasıl koştum eve nasıl geldim bilmiyorum. Hatta o kadar ki inekleri bile korkudan tarlada unutmuşum **(KK180)**.

189. Anlatı

Rahmetli dedem hapishanede 8-9 sene kadar yatmış. Orada kafa dengi çok iyi insanlarla dost olmuş. Bir gün samimi arkadaşlarından birisi gelmiş dedeme ben sizin köye geldim, demiş. Dedem çok şaşırılmış hayırdır niye geldin ne yaptın, diye sorular sormaya başlamış. Adam, sizin eski köyün bulunduğu yerin hemen yanında mezarlık var. O mezarlığın içinde bir tane hayıt ağacı var işte ben onun dibini kazmaya gelmiştim, demiş. Mezarlıkta bir desti altın varmış. Ben kazmaya niyetlendim ama köyden devamlı insanlar gelip geçtiğinden benim ne yaptığımı anlarlar diye cesaret edip de kazamadım, demiş. Biz buradan çıkınca seninle bunu kazalım ve ne bulursak kırışalım, demiş. Dedeme sormuş, tamam mı tamam. Aradan biraz zaman geçmiş. O adam tahliye olmuş. Dedem ondan epey bir zaman sonra çıkmış. Yine biraz daha zaman ilerlemiş bunlar birbirine verdikleri sözü unutmuşlar ve ne gelen olmuş ne de giden. Dedem rahmetlik köy yerinde ne yapsın inekçilik işiyle uğraşıyormuş. İnekleri köye geri getirdiği bir günde mezarlığın oradan geçerken o hapishane arkadaşının söylediği aklına gelmiş. Kafasını mezarlığa çevirmiş ve bir de ne görsün. Karşısında üst tarafı insan alt tarafı köpek şeklinde bir şey dedeme eliyle gel işareti, yapıyormuş. Dedem bunu görünce korkudan oradan nasıl kaçtığını bilememiş. Oranın koruyucusu olan cin ona değişik bir yaratık gibi görünmüş (KK182).

Şeytanla İlgili Memoratlar

190. Anlatı

Bundan 40 sene önce tarlada saman işleriyle uğraşıyorduk. Köyümüzle Yuvacalı arasında bir dere vardı. Akşam oldu mu yemek yemeğe eve gidemiyorduk korkumuzdan. Bir akşam tarlada işi bitirdik ve eve gitmek için de bu derenin oradan geçmemiz lazımdı. Kardeşimle dereye yaklaştığımızda bir gürültü bir patırtı sesleri ama ortalık yıkılıyordu sanki. Şöyle uzaktan bir baktığımızda şeytanların düğün yaptıklarını ve davullar çaldıklarını gördük bir de ellerinde ince bir düdüklere vardı ve onu devamlı öttürüyorlardı. Biz bunu görünce artık nereden gideceğimizi bile bilemeden oradan uzaklaştık (KK97).

191. Anlatı

Bir gece benzinlikte uyurken şeytanlar beni bir şekilde alıp götürdüler. Giderken de eğlence var oraya gidiyoruz, dediler. Köyün aşağı tarafındaki boş bir meraya vardık. Orada yoğun bir kalabalıkla karşılaştık. Meğerse orada bir düğün yapılmış. Şöyle etrafıma bakındıktan sonra bulunduğumuz her yerde eşek pisliklerinin olduğunu fark ettim. Bu pisliğin üzerinde şeytanlar oynuyorlardı. Biz de biraz seyrettikten sonra beni buraya getirenlere, benim şimdi gitmem lazım müşteriler gelecek, dedim. Onlar da bana 2-3 kere dur bekle biz seni geri götüreceğiz, dediler. Daha sonra gözlerimi açtığımda benzinlikteydim fakat kapının pencerenin açık olduğunu gördüm. Hâlbuki normalde kapıyı yatmadan önce kilitleyip öyle uyurdum. Sonradan anladım ki benim yaşadığım rüya değil birebir gerçekmiş ve beni şeytanlar benzinlikten alıp düğünlerine götürmüşler (KK22).

192. Anlatı

Ben 15-16 yaşlarında iken çevremizde tuhaf hâdiseler meydana geliyordu. O zamanlar babam çalışmak için civar köylere gidiyordu. Evde anam ve kardeşlerimle birlikte yalnız kalıyorduk. Bizim evin az ilerisinde bağımız vardı. Bağımız da tam dağın bağrındaydı. Gece oldu mu bağımızın olduğu yerden acayip sesler geliyordu. Bir gürültü bir patırtı, teneke çalmalar vesaire. Tenekeyi çalarken bir de artık seslenmeye başladılar, tam olarak ne söyledikleri anlaşılmasa da bazı isimler söylüyorlardı. Hatta dağdan aşağıya taşları bile yuvarlıyorlardı, şeytanlar. Bizler bunları duyunca hemen korkudan bildiğimiz bütün duaları okumaya başlıyorduk (KK33).

193. Anlatı

Arkadaşlarla kahvehanede sözleştik gece tavşan avlamaya gidecektik. Av saati yaklaştığı sırada bağa su akıyordu. Arkadaşlara, siz 15-20 dakika bekleyip hazırlanın ben suya bakayım, dedim. Tamam dediler vardım tarlaya elimdeki fenerle kaç sıraya su gelmiş ve gelmemiş, diye bakıyordum. Ayrıca gün doğumuna kadar ne kadar sıra sular, diye bir taraftan da düşünüyordum. Bu sırada suyun aktığı yerden Adnan, Adnan, diye bir ses duydum. İlkten aldırış etmedim. Yarım saniye sonra ses kulağımın arkasına geldi. O kadar net ve güçlüydü korkudan ne yapacağımı şaşırdım ve bindim traktöre çok hızlı şekilde geri köye geldim. Bu olay yaşanırken arkadaşlar hâlâ hazırlık yapıyordu ben de yaşadığım durumu onlara anlattım. Sanki şeytanın nefesini o an kulağımın arkasında hissettim (KK138).

Peri Kızıyla İlgili Memoratlar

194. Anlatı

Piyadelerden bir arkadaşın epey bir zaman önce başına bir iş gelmiş. Arkadaş akşam karanlığında köyünden çıkıp Alaşehir'e giderken mezarın içinden çıplak bir peri kızı yola çıkmış ve ona elini kaldırarak durmasını söylemiş. Arkadaş korkuyla ne yapacağını bilemeden peri kızının işaretine uyarak durmuş. Peri kızı duran traktörün yanına binmiş mezarlığı geçince de peri kızı traktörün üstünden birdenbire kaybolmuş. Bu olayı arkadaş bana anlatıyor ama adam korkudan renk atmıştı (KK77).

195. Anlatı

Bizim köyün girişinde Acı çeşme denilen bir yer var. Çeşmenin suyu kışın azalır yazın çoğalırdı. İşte bu çeşmenin oradan ben susam ekmeğe gidecektim. Susamın da hiçbir şekilde güneş görmemesi gerekiyordu. Ben de sabaha karşı atımın üzerine atladım ve düştüm yola. Bizim arazide Acı çeşmenin biraz ilerisindeydi. Ben atın üzerinde gelirken bir şey dikkatimi çekti. Allah Allah bu ne ki böyle, dedim. Bir de ne göreyim. Çeşmenin içindeki taşın üzerine oturmuş bir peri kızı gördüm. Simsiyah saçları beline kadar uzanmış, uzun boylu, çıplak şekilde çeşmede yıkanıyordu. Ben hayatımda o kadar güzel bir kız görmedim. Ama diğer taraftan da nasıl korktum anlatamam sabah 5'te böyle bir şeye denk geldim. Korkumdan atı geriye döndürürken peri kızı şöyle göz ucuyla bana baktı ve tekrardan önüne döndü (KK100).

196. Anlatı

Peri kızıyla ilgili anlatılan bir olayı duymuştum. Arkadaşım bir gece gittiği düğünden köye geri geliyormuş. Gelirken de normal yol üzerinden değil de ara yollardan geçiyormuş. Tam bizim köye yaklaştığı sırada eskiden Oluklu çeşme denilen yerde üzerinde bembeyaz bir gelinlik olan ay parçası gibi bir güzellikte ve saçları ayaklarından aşağıya kadar olan bir peri kızı görmüş. Arkadaş arabayla biraz yavaşlamış bu nedir, diye bakmak için. Bu esnada peri kızı oturduğu Oluklu çeşmenin başından kalkmış ve saçlarını yerde sürükleyerek karanlığın içinde kaybolmuş (KK107).

197. Anlatı

Askerden yeni geldiğim zamanlardı. Köyde tertiplerle otururken zamanın nasıl geçtiğini bilememişim. Akşam olmuş vakit geceye devrilmiş. Saat gece 2.30 gibiydi. Ben eve doğru giderken derenin içinden tuhaf bir ses duydum. Allah Allah gecenin yarısında burada kimse yüzmez ki, dedim kendi kendime. Ayrıca havada çok soğuktu. Yanaştım oraya doğru bir de ne göreyim derede peri kızı suyun içine dalıp dalıp çıkıyordu. Her dalıp çıktıktan sonra saçlarını bir savurtuyordu; sen sanki üzerine degecek sanırsın. Ben ömrü hayatımda bu kadar güzel bir şeyle karşılaşmadım. O kadar güzel o kadar parlak ki anlatamam. Ay desem değil ışık desem değil bambaşka bir varlıktı. Ben oradan geçerken saat 2.30 gibiydi. Tam sabah ezanı okunurken kendime geldim. Peri kızı, sabah ezanına kadar bulunduğum yerden ayrılmama müsaade etmedi. Ezan okununca da kendiliğinden suyun içinde kayboluverdi (KK139).

198. Anlatı

Babam ve iki arkadaşı gece kahveden çıkmış eve geliyorlarmış. Biraz yürüdükten sonra arkadaşlarından birisine sadece bizim ormanın içinden geçerken karşımıza bir peri kızı çıkacak korkar mısın, diye sormuş? O arkadaş da yiğitlik varmış, ya ne korkacağım öyle şeylerden onlar benden korksun, demiş. Babam ve diğer arkadaş iyi öyleyse peri kızının oraya geldiğimizde bakalım ne yapacaksın, demişler. Babam ve arkadaşları ormanın içine geldiklerinde peri kızını görmüşler. Peri kızının kucağında kedi varmış. Öylece yolun ortasında bekliyor ve kediyi seviyormuş. Babam, hadi demiş arkadaşına o peri kızını oradan çek de biz de yolun öteki tarafına geçelim, demiş. Adam peri kızını ilk göresiye kadar tırsmış ama sonra kendisini toparlamış. Tamam, ne olacak, demiş. İster inan ister inanma bizim oğlan adam peri kızının yanına varmış tam kolundan tutacakken peri kızı elinin tersiyle bir vurmuş adamı 100 metre öteye savurmuş. Babam ve diğer arkadaş hemen yanına koşmuşlar onu yerden kaldıralım diye ve sormuşlar? Sadece ne oldu hani peri kızını çekip atıyordun kenara, diye. Adam da lan oğlum siz ne diyorsunuz görmediniz mi beni sadece elinin tersiyle itti 100 metre uçtum herhalde koluyla vursa beni parçalayacaktı, diye çıkışmış. Babamlar arkadaşını yattığı yerden kaldırmışlar ve başka bir yoldan yürümeye devam etmişler. Babam ve sadeçleri giderken de peri kızı halen oturduğu kucağındaki kediyi sevmekle meşgülmüş (KK139).

Karabasanla İlgili Memoratlar

199. Anlatı

Karabasan denilen bu kötü varlıkla ben bir kere karşılaştım ama o da tam oldu. Tahmini 12-13 yaşındaydım. Bizim evin köşesinde otururken içim geçivermiş ve uykuya dalmışım. Biraz uyur uyumaz inan oğlum üzerime bir ağırlık çöktü ki sorma. Ben diyeyim 100 kilo sen de 200 kilo o kadar. Allah'ım bu ne böyle kalkmak için çabalıyorum ama onu da yapamıyorum. Elimi, kolumu, ayağımı kilitledi. Ne yapsam ne yapsam diye aklımdan geçirirken içimden bildiğim ne kadar dua varsa okudum. Dilimle de tasdik etmek istiyorum ama nafile dilimi bile oynatamıyorum. Böyle duaları okurken nasıl geldiyse öyle birden kayboldu. O gün bu gündür korkumdan bir daha o köşedeki minderin üzerinde hiç uyumadım (**KK86-KK102-KK150**).

200. Anlatı

Yazın bir gece kahvehaneden saat 1 gibi eve geldim. Nenemle birlikte kaldığımızdan onun bulunduğu odaya girdim. Baktım nenem bir tarafta yatıyor, ben de çapraz tarafına uzandım. Uyumadan önce de televizyon açık, vantilatör de çalışır vaziyetteydi. Bunaltıcı sıcaktan dolayı kapı ve pencere her zaman açıktı. Bir süre sonra da televizyona bakarken uyumuş kalmışım. Daha sonra gece beni bir güç kucaklayıp odanın ortasına fırlattı. Beni attıktan sonra yüzüstü kapandım kaldım. Sonra sırtımda bir ağırlık olduğunu ve bir şeyin beni koltuk altımdan tutup yukarıya doğru çekiştirmeye başladığını hissettim. O şey beni asılırken ben de dizlerimle ve ellerimle var olan bütün gücümle yerde kalmaya çalışıyordum. Bir ara bir şeyin benim altına girdiğini hissettim. Biz boğuşmaya başladık ben bu esnasında avazım çıktığı kadarıyla bağıryordum. Sonra bir hallerle bu durumdan kurtuldum. Kaktım ışığı açtım ve neneme baktım uyuyordu. Etrafıma bakındım halılar toplanmış, televizyon kapanmış, vantilatörün fişi çekilmiş, ellerim ve dizlerim kanamış bir şekilde kendimi odanın orta yerinde buldum. Bu olay yanılmıyorsam beş dakika kadar sürmüştü (**KK5**).

201. Anlatı

Bir gün evde yarı uykulu yarı uyanıkken birdenbire üzerimde bir ağırlık hissettim. Bu ağırlık elimi ayağımı hatta dilimi bile kilitledi sanki. Ne kımıldayabiliyorum ne de konuşabiliyorum. Çılgık atacağım ama dilim dönmüyor.

Birden bir ağırlığın boğazımı sıkmaya başladığını hissettim. Nasıl olduysa gözlerimi saniyelik açıp kapadığımda üzerimde bir karartı olduğunu gördüm. Aklımdan bildiğim bütün sureleri okumaya başladım ve bu ağırlık hissinden kurtuldum (KK19-KK45).

Dinî Şahsiyetlerle İlgili Memoratlar

Şehitlerle İlgili Memoratlar

202. Anlatı

Benim başıma geceleyin bağ sularken garip bir iş geldi. Cabar deresi denilen yerde gece bağ suluyordum. Bağın içinde artık ne zamandan kaldığı belli olmayan üç tane şehitin yattığını söylüyorlardı. Ben ise o geceye kadar hiç böyle bir şeyin olacağına ihtimal vermezdim. Su arkının önünü açtım ve suyun baş tarafa gelmesini beklemek için bağın birine yaslandım. Su, aşağı yukarı on dakikaya kadar baş tarafa gelecekti. Bağa dayandım ayaklarımı uzattım ve kalk buradan bizi rahatsız etme, diye bir ses duydum. Allah Allah bu ne böyle acaba birisi mi var etrafta diye bakındım ama hiçbir kimse yoktu. Herhalde birisi radyoyu falan açtı, diye düşündüm ve tekrar bağa dayanıp ayaklarımı uzattım. Su bağın başına geldi ve sesi tekrardan duydum. Rahatsız etme demedim mi sana, diye söylendi. Ben artık elimdeki küreği bile bırakıp oradan kaçıp gittim. Daha sonraları birkaç arkadaşta orada geceleyin bu şekilde sesler duyduğunu söylemişti (KK178).

203. Anlatı

Bu anlatacağım olayı ben nenemden dinlemişim o da annesinden duymuş. Çanakkale savaşı yıllarında memleketin hali içler acısıymış. İnsanlar değil ekmeği bir tane arpayı bile bulmak için ne zorluklarla karşılaşıyorlarmış. İşte böyle bir kıtlığın yaşandığı zamanda büyük nenemin kardeşi her gün eve sıcak ekmelele çıkıp geliyormuş. Bir gün iki gün böyle derken en sonunda büyük nenem bu durumdan işkillenmeye başlamış. Acaba ekmeleleri kardeşim nereden alıyor, diye merak etmiş ve sormuş? Dayım da bu ekmeği bana tanımadığım askerler veriyor, demiş. Nenem buna inanmamış ve kardeşini öyle şiddetli bir şekilde dövmüş ki adeta kardeşi yerinden kalkamaz hale gelmiş. Bu dayağı attıktan sonra nenem gece uykusundan uyanmış annesinin yatağında olmadığını görmüş ve sonra da ağlayarak tekrar uykuya dalmış. Sabah olunca annesinin geldiğini görmüş ve gece nereye kaybolduğunu sormuş. O

zaman da büyük nenem gece başına gelen hali anlatmaya başlamış. Gece nenem uyurken iki tane asker gelmiş ve yatağımdan kaldırıp götürmüşler. Epey bir yol gittikten sonra büyük nenemi bir kuyunun başına getirmişler. Bu arada da sen niçin kardeşini dövdün biz ona her gün belirli bir yere çağırıp ekmek veriyorduk ve bize o çocuğa ekmeği ver emri geldiği için veriyorduk, demişler. Büyük nenemi kuyuya atmaya hazırlandıkları sırada askerler yatağından kalkıp ağlayan nenemin sesini duymuşlar. Seni sadece ve sadece bu çocuğun ağlamaması için serbest bırakıyoruz, demişler. Nenem Allah rahmet eylesin öldü gitti ama bu yaşadıkları olayı devamlı anlatırdı **(KK181)**.

204. Anlatı

Köyümüzde üzüm işleri bu kadar yaygın değilken köylüler geçimini miyan denilen bitkiyi kazarak sağlıyormuş. Yine böyle bir miyan kazma gününde nenem ve dedemin yaşadığı ilginç bir hâdise olmuş. Miyanı kazmaya başlamışlar ama çapayla vurdukları her yerden yılan çıkıyormuş. Hâlbuki mart ayında yılanların kış uykusu devam eder derler ve daha öncede hiç bu ayda yılan görülmezmiş. Dedem, yerden çıkan yılanlara biraz kötü davranmış. Yılanları sağa bırakıyormuş sola bırakıyormuş ama ne yaptıysa bir türlü bulunduğu yerden uzaklaştıramamış. Nenem de dönmüş bırak yılanlarla uğraşmayı onların bu ayda görülmesinin bir hikmeti vardır, diye birkaç kez dedeme uyarılarda bulunmuş. Dedem hâlâ bir taraftan miyanla diğer taraftan karşısına çıkan yılanlarla uğraşıyormuş. Neyse bu olayın üzerinden çok geçmeden dedem hasta olmuş. Bu hastalığın ne olduğunu da bilen olmamış. Sonra bir yerlerden köye bir hoca gelmiş. Dedemin yanına getirmişler ve nasıl olduğunu anlatmışlar. Hoca, karşılına çıkanların yılan şekline girmiş başka bir şey olabileceğini söylemiş ve birkaç dua okuduktan sonra gitmiş. O günün gecesinde dedem rüyasında askerleri görmüş. Bu askerler, Yunan askerinin buraya saldırdığında şehit olduklarını söylemişler. Askerler miyanı kazdığın yerde niye yılanlara bu kadar eziyet ettin, demişler. Hâlbuki birçok defa etrafınızda gezindik biz orada yatan şehit askerleriz diye ama siz bir türlü anlamadınız, demişler. Sabah olunca dedem büyük bir hata yaptığını anlamış ve şehitlerin oraya dua etmeye gitmiş. Bu duasından sonra da hastalığından zamanla kurtulmuş **(KK181)**.

205. Anlatı

Tek mezarda yatan şehit bir gün evimize gelmiş. Babam rahmetlik eve geldim kızım uzandım, demişti. Seferberlik zamanıydı ve askere giden vurulup geri geldiğinden çok korkuyorum kızım, derdi. Babam, o gece uyumadan önce bir elinde şavkla (ışık) diğer elinde bastonla bir asker bizim eve geldi. Korkma oğlum korkma, demiş babama. Sen askere gideceğin için çok tasalanıyorsun ama hiç üzülme, demiş. Ben senin üzerine askerde türbe yapacağım ve sana hiçbir şekilde kurşun denk gelmeyecek, demiş. Ama benim senden bir isteğim olacak Alaşehir'e doğru giderken yolun üstündeki mezarların etrafını duvarlarla ördür, demiş babama o asker. Mezarların bir yanına sekizli altın diğer yanında da altılı altın var, demiş. Bu altınları yanına al ve onlar sana epey bir zaman yeter, demiş. Yalnız benim buraya geldiğimi hiç kimseye söyleme ve sadece senden isteğim oradaki mezarımın kenarlarını ördür, demiş. Giderken de hiç korkma ben seni askerde koruyup kollayacağım, demiş ve bizim kapının önünden uzaklaşıp gitmiş. Ertesi sabah olduğunda Hüseyin dedem de bakkalcılık yaptığından eli dolu bir şekilde bizim eve gelmiş. Babam askere gidecek diye sabah çayı koymuş, peyniri hazırlamış, yumurta kaynatmış. Babam, askere gitmeden önce de karşılıklı oturmuşlar. Bir müddet sonra babam, baba dün akşam benim yanına, demiş tam bu esnada dedem ağzını kapatmaya çalışmış. Sus oğlum Osman sus, demiş. Ama bir kere babam ağzından kaçırmış ve olanları anlatıvermiş. Babam daha sonra yanına gelen şehit askerin bulunduğu mezarı çevirirken iki yanındaki altınların bir tarafının ince kum diğer tarafın ise taş olduğunu görüvermiş (KK7).

206. Anlatı

Bu olayı bizzat yaşayan adamdan dinledim. Adamlar geçenlerde bir yeri kazmaya gitmişler. Oraya vardıklarında bir bakmışlar ki orasının bir şehit mezarı olduğunu görmüşler. Şöyle mezarın kenarlarına bakmışlar ve boşluklar olduğunu görmüşler demek ki daha önceden birileri bu mezardan bir şeyleri bulup çıkartmış, diye düşünmüşler. İçlerinden biri, burayı zaten kazmışlar ne buldularsa alıp gitmişler, demiş. Ve bu kişi sonra yanında getirdiği Yasin kitabını okumaya başlamış. İçlerinden bir diğeri ise; açmayın demesine rağmen ötekiler yine de mezarı açmışlar. Açtıklarında da bir bakmışlar mezarın içi boşmuş ve sonrasında da geriye dönüp evlerine gitmişler. Bu olayın üzerinden bir müddet geçtikten sonra bir gece yağmur yağıyormuş. Duayı okuyan adamın karşısına yolda beyaz sakallı birisi çıkmış ve adam sormuş. Dayı sen

kimsin, diye. O, ben geçende mezarımı açık bıraktığımız şehidim, demiş. Benim evimi bozdunuz ve benim evim şu anda su alıyor, demiş. Adam, şehide sormuş, sen ne zamandır buradasın, diye. Şehit, ben 250 senedir buradayım, demiş. O gece yanında gelenler sana dua etsinler yoksa ben orada onların hakkından gelecektim, demiş. Bana, çok uzun zamandan beri senin gibi güzel dua eden olmadı eğer sen dua etmeseydin ben onlara yapacağımı bilirdim, demiş. Hatta içinizden kazmayı çok isteyen birisinin bir ayağını total bırakarak onu uyardım, demiş. Bu olaydan sonra adam korkmuş ve kazıda bulunan diğer arkadaşlarına durumu anlatmış (KK15).

Hızır İlgili Memoratlar

207. Anlatı

Bana bu olayı nenem ölmeden önce anlatmıştı. Nenem kapıya gelen dilenciye, yardım isteyene her zaman az veya çok demez elindeki avucundakini esirgemez verirdi. Günlerden bir gün kapısına gelen dilenciye nasıl olduysa nenem, yok size bugün bir şey vermek, diye çıkışmış. Arkasını dönüp kapıyı kapatacakken ben niye böyle bir şey yaptım, diye pişmanlık duymuş ve hemen eline geçen ne varsa vermek için kapıyı geri açtığı anda adam ortadan kaybolmuş. Hâlbuki bu olay 10 saniye içinde meydana gelmiş. Sonra bize bu olayı anlatırken herhalde beni Hızır sınavı, diye söylemişti (KK12).

208. Anlatı

Benim yaşlarda köyden bir arkadaş anlatmıştı. Bunların orta büyüklükte bir tarlası varmış. Tarlaya lahana ekmişler. Aradan biraz zaman geçmiş lahanalar tarlada koca koca hale gelmiş. Çok iyi hatırlıyormuş mevsimlerden güz vaktiymiş. El arabasını almış ve biraz lahana edip hayvanlarına yedirecekmiş. El arabasını bir güzel doldurmuş ve yola çıkmış. Yolda hiçbir Allah'ın kulu yokmuş adeta sinekler uçuşuyormuş. Tam eğilmiş arabayı iki sapından tutacakken birden önüne bir adam dikilmiş. İlk başta şaşırmış. Bu adamın üzerinde takım elbise ve elbisede bir tek toz parçası bile yokmuş uzun boyluymuş ve bir ayakkabısı varmış ki güneşle birlikte o kadar parlıyormuş ki anlatamam. Adam ben lahana yemek istiyorum, demiş. Arkadaş el arabasının içinden bir lahana vermiş. Ama yabancı adam o lahana olmaz bana şuradaki lahananın tam ortasından kopariver, demiş. Neyse adam lahana yemiş ve yedikten sonra cebinden para çıkarmaya başlamış. Adamın cebinden çıkardığı paraları avucuna sığmıyormuş ve

paralarda destesinden yeni açılmış gibi parlıyormuş. O zamanın parasıyla beş milyon parayı uzatmış ama arkadaş o ne olacak lahana bu helali hoş olsun, demiş. Sağ ol demiş o yabancı adam arkadaşta önemli değil, demiş ve ikisi de ters yönlere gitmek için hareketlenmişler. Arkadaş üç adım atmış el arabasını yere koymuş ve arkasına dönüp baktığında adamın birdenbire kaybolduğuna şahit olmuş (KK176).

209. Anlatı

Rahmetli babam anlatmıştı. Babamın yanına günlerden bir gün emmi emmi, diye seslenen bir adam çıkmış gelmiş. Babama, emmi tanrı misafiri kabul eder misin, diye sormuş? Babam de buyur ne demek gel, demiş. Adam içeriye geçmiş ve hemen ocaklığın başına varmış. Biraz konuştuktan sonra eee siz beni davet ettiniz ama sizin başka odanız yok mu, demiş. Babam, sen odanın sağ tarafında yatarsın biz de sol tarafında yatarız, demiş. Adam, bunun üzerine yine sormuş sizin başka odanız yok mu demiş bu sefer babam da var, demiş. Bunu duyduktan sonra yabancı adam benim yatağımı yorganı mı o odaya götürüverin, demiş. Odaya yatağı ve yorganı götürüp bir güzel yere serivermiş, babam. Sonra yumurta pişirivermiş ekmeğini suyunu da sofraya koymuş ve adamın odasına getirmiş. Adam tamam sen çık ben artık yaparım, demiş ve babamı göndermiş. Gece yatmışlar ve sabah olmuş babam yabancı adamı kaldırmak için odaya varmış. Kimseyi görememiş. Ocakta çıra yanmış ocak yanmamış, yatakta yatılmamış, yemekte yenilmemiş. Sonradan babam anlamış onun Hızır aleyhisselam olduğunu çünkü o akşam Allah senin birini iki etsin evini ocağını bereketlendirsin, diye dua etmiş. Bu duanın üzerinden çok geçmeden evdeki 11 keçi çift keçi doğurmuş. Bu durum sık yaşanan bir şey değilmiş. Ve evimiz o sene ki gibi bolluk ve bereketi bir daha hiç görmemiş. Hızır aleyhisselam daha sonra köyden başka bir adama misafirhanenin yoluna sormuş o da kör müsün orada diye terslemiş. O adam da o günden sonra çok perişan olmuş. Çünkü Hızır aleyhisselama karşı kötü davranışta bulunmuş (KK146).

210. Anlatı

Cuma namazından çıktıktan sonra eve gitmişim. Biraz sonra kapı zili çalmaya başladı. Kalktım baktım. 65-70 yaşlarında kafasında namaz takkesi olan bembeyaz sakallı ve yüzünde nur olan birisi vardı. Bana biraz yardım eder misin, dedi. Ben de ne alırsın dede, dedim. Ne olursa, dedi. Çıkardım cebimdeki bütün parayı olduğu gibi verdim. Parayı aldı ve arkasını dönüp yavaş yavaş yürümeye başladı. İçerdeki çocuklar

ve eşim niye paranın hepsini verdin, dediler. Ben de içimden o an öyle geldi ona parayı verirken de iyilik yap denize at balık bilmezse halik bilir sözü aklıma geldi ve parayı ona verdim, dedim. Benim bu söylediklerimden sonra çocuklar ve eşim dışarı dedeye bakmaya gittiler. Ben de hiç bakmayın onu bulamazsınız, dedim. Dediğim gibi dede on adım ya attı ya atmadı adeta yer yarıldı da içine girmiş gibi kayboluvermiş **(KK138)**.

211. Anlatı

Ben daha dünyada yokken anam ve babamın ziyaretine bir kişi gelmiş. Bu adam, kara sakallı omzunda heybesi olan bir kişiymiş. Adam avlu kapıyı açıp içeriye girer girmez hemen başlamış dua okumaya. Anam ve babam da dışarıda o zamanlar işleniyorlarmış. Onun dua ettiğini görünce onlarda ellerini kaldırıp duaya katılmışlar. Bir veya iki dakika kadar dua devam ettikten sonra herkes amin diyerek ellerini yüzlerine sürmüş. Sonra bu gelen kişi anama dönerek, ya hatun misafir kabul edecek misin, diye sormuş. Babam ve anam hemen gelin hocam gelin, demişler içeriye davet etmişler. Merdivenden yukarıya çıkarken hoca tekrar oturup dua okumaya başlamış. Duasını bitirince hoca sizin kapınızda kara bir hayvanın kurban olması gerekiyor, demiş anam babamdan önce bizim kara bir hayvanımız yok ki, demiş. Hoca, var var evin dışında merdivenin üstünde kara bir tavuk var, demiş. Hoca parmağıyla göstermiş işte o tavuk ve onu kesin, demiş. Hoca, bunu kesin derim de acaba hatunun gönlü olacak mı, diye babama sormuş. Babam hemen keselim siz nasıl istiyorsanız, demiş. Hoca peki hatunun izin verecek mi, demiş anam da olur diye kafasını sallamış. Tavuğu kesmişler hoca tavuğun kanından iki üç damla heybesinin içine önce akıtmış ve daha sonra da tavuğu heybesine koymuş. Sonra da bizimkilere dönerek Hüseyin, demiş. Sizin ileride nasibiniz çok olacak ve haliniz vaktiniz çok iyi duruma gelecek, demiş. Sana 78 yaşında bir ölüm gözüktüyor, demiş. Ardından da benim buraya geldiğimi sakın ha sakın kimselere söylemeyin, demiş. Eğer benim buraya geldiğimi birine söylerseniz başınıza Nuh tufanı yağar, demiş. Hatunun söyler mi, diye sormuş? Anam da yok hocam söylemem, demiş. Hoca kapıya doğru giderken tesadüfen babam yere doğru bakmış bir de ne görsün. Bu hocanın yerde ayak izinin olmadığını fark etmiş. Sonra da birdenbire kaybolup gitmiş. Babam ilerleyen zamanlarda o gelenin Hızır aleyhisselam olduğunu anlamış. Ayrıca, Hızır aleyhisselamın dediği gibi babam 78 yaşında rahmeti rahmana kavuşmuş **(KK112)**.

Erenler/Din Ulularıyla İlgili Memoratlar

212. Anlatı

Ben bir gün bağdan gelirken Baklacı dedesinin (Yilliktiyoğlu) mezarının yanından geçiyordum ve şöyle bir mezara baktım. Mezarın üzerini yabancı otların kaplamış olduğunu gördüm. Hatta otlar o kadar büyümüş ki iyicene etrafa yayılmaya başlamıştı bile. Bunun üzerine ben ve yanımdaki akrabam mezarın üzerindeki otları ellerimizle koparmaya başladık. Bir iki tutam ot kopardıktan sonra kopardığımız yerden köpükler çıkmaya başladı. Tarif edemem o çıkan köpüğü daha önce öyle bir şeyle hiç karşılaşmamıştım. Bu olayı gözlerimizle gördükten sonra korkumuzdan dede bize kızdı herhalde deyip hemen oradan uzaklaştık (KK6).

213. Anlatı

Benim anam çok dindar bir kadındı. Köyün ilerisindeki dede mezarına gider orayı düzenlerdi. Bir gün anam yanında sefer beni de götürdü. Ve biz oraya yaklaştıkça iki tane kandilin birbirine doğru geldiğini gözlerimle gördüm. Böyle ortalık ışıltı ışıltı olmuştu (KK7).

214. Anlatı

Bir gece ben ve arkadaşım dağa yakın bir yerde koyunları otlatıyorduk. Biraz vakit geçtikten sonra arkadaşım bana bir şey göstereceğini ama benim korkmamam gerektiğini söyledi. Neyse tamam falan, dedim. Baklacı dedesinin (Yilliktiyoğlu) oradan kalkan bir ışık gökyüzünden bizim bulunduğumuz alana doğru geliyordu. Arkadaş, parmağıyla havada ışığın gelişini gösterdi. Bu arada hava zifiri karanlıktı ve neredeyse göz gözü görmüyordu. O ışığın etkisiyle gece o kadar aydınlandı ki anlatamam. Hatta o kadar ki 3 km ötedeki koyunları sayacak kadar etrafa parlaklık yayılıyordu. Daha önceden hiç böyle bir şeyle karşılaşmamıştım. Çoban arkadaşım bana bunu açıklayarak bunun ışık şeklinde bir eren olduğunu söyledi. Bu erenin Baklacı dedesinin (Yilliktiyoğlu) yanından gelen ve dağın orta yerinde bulunan bir dede olduğunu söyledi. Kısa bir zaman sonra şokun etkisinden kurtulunca ışığın indiği yere doğru koştum. Ve ışık yavaş yavaş dağın ortasına doğru inip kayboldu. Aynı arkadaşımın söylediği gibi Yemiştepedeki dağın ortasında bulunan dedenin olduğu

yerdi orası. Bu olay yaklaşık olarak 3-4 dakika kadar sürdü. Ve o günden bugüne bu olayı hiç unutmadım (KK18).

215. Anlatı

Geceleri koyunları otlatmaya bağların yakınlarındaki boş arazilere gidiyordum. Yine o gecelerden birinde Rahmanlı dedenin oralara gitmişim. Koyunlar, otlamaya başladıktan sonra ben de içimden dedim ki, dede bu koyunları sana emanet ediyorum eğer üzüm bağlarına zarar vermeye başlarsa beni hemen uyandır, diye Rahmanlı dedeye bir nevi vekâlet verdim. Biraz vakit geçip uyuduktan sonra bir şeyin bana kuvvetli bir şekilde dokunduğunu hissettim ve hemen kalktım. Etrafıma bakındım koyunların bağa girdiğini gördüm ve hemencecik hayvanları çevirdim. Sonradan aklıma geldi bana dokunan neydi ya da kimdi, diye kendi kendime sormaya başladım. Sonra da bunun Rahmanlı dedenin bir uyarısı olduğunu anladım (KK18).

216. Anlatı

Tam olarak zaman söyleyemesem de olay çok eskilere kadar gitmemektedir. Köyden adamın birisi çok garipmiş. İş olarak köylülerin ineğini otlatıveriyormuş. Köylüde bu adamın peynir, zeytin ekmek vb. ihtiyaçlarını karşılıyormuş. Günlerden bir gün hayvanlarını otlattığı yere yabancı bir dede gelmiş ve bu kişiyi alıp uzak bir yere götürmüş. Herhalde Allah'ın sevdiği bir kuluymuş. Neyse gittikleri yerde bu dedenin kabri açılmış ve buna bir tane altın vermiş. Sonra da her gün gel buradan bir tane altınını al git, demiş. Bazıları diyor ki, o açılan kabrin içerisinde dağ dolusu kadar altın varmış. Ama bu gariban adama günde bir tane veriliyormuş. Bu sırrı anan, baban, kardeşin dahil hiç kimseye söyleyeme, demiş o dede. Aradan bir müddet geçtikten sonra bu altınları alan kişide değişiklikler gözlenmeye başlanmış. Fakirlikten sıyrılıp zenginliğe doğru bir gidiş olmuş. İyi sigara içmeye, güzel elbiseler giyinmeye başlamış. Daha sonra abisi bu durumdan şüphelenmiş ve kardeşine sormuş. Oğlum bu ne iş, diye. Kardeşi de sırrı söylemeyecek ya. Laf karıştırmaya başlamış. Abisi de bunun ağzından burnundan kan gelinceye kadar dövmüş. Hırsızlığı nereden yaptın, diye sormuş? Bizim ailemizde bugüne kadar böyle bir leke yok ve sen de bu lekeyi çalamazsın, demiş. Sonra kardeşi de sırrı söylemek zorunda kalmış. İlerde mezarın içinde bir dede var. O dede, bana her gün gel sana bir tane altın vereceğim dedi, diye söylemiş. Neyse iki kardeş o

dedenin mezarının başına gitmişler. Ama artık dedenin mezarının kapısı açılmıyormuş. Çünkü sır ifşa olmuş (KK17).

217. Anlatı

Gecelerden Kadir gecesi idi. Hava zifiri karanlıktı. Bağda ilaçlama yaparken birdenbire gökyüzünde yeşil beyaz karışıklı bir ışık gördüm. Işık o kadar parlaktı ki zifiri karanlığı güpegündüz etti (KK20-KK28-KK49-KK94).

218. Anlatı

Rahmetli Ahmet dayı küçükken koyunları otlamaya gidermiş. Bu işi öğrenmesi içinde yanına usta bir çoban vermişler. Gece Ahmet dayı ve o çoban artık beraber koyunları otlamaya götürüyorlarmış. Yine böyle gecelerden birisinde çoban Ahmet dayıya, Ahmet sen koyunların başında bekle ve koyunlara göz kulak ol benim biraz işim var sakın benim arkamdan gelme, demiş. Ekseriyetle o çoban koyunları otlatmaya gittiklerinde böyle bırakıp bir taraflara gidiyormuş. En sonunda Ahmet dayı şüphelenmeye başlamış. Çobana, sen böyle sık sık nereye gidiyorsun, demiş. Çoban söylememiş. Yine böyle bir gecede Ahmet dayı bu sefer çobanı takip etmiş. Çoban, gide gide Baklacı dedesinin (Yilliktiyoğlu) oraya varmış. Etrafına bakınmış ve o esnada Baklacı dedesinin (Yilliktiyoğlu) mezarından bir ışık yayılmış. Bu ışığın olduğu kabre o çoban girmiş. Ahmet dayı da bu şahit olduğu olaydan korkarak koyunların bulunduğu yere koşa koşa geri gitmiş. Biraz zaman sonra çoban da geri gelmiş. Çoban doğrudan, Ahmet neden beni neden takip ettin, demiş. Ahmet dayı, sen ne yapıyorsun orada, diye sormuş? Bu soru üzerine çoban hiçbir şey dememiş. Sırrının ortaya çıkması üzerine çoban ertesi gün hiç kimseye görünmeden köyü terk etmiş ve bilinmedik bir yere gitmiş. Ahmet dayı ise; bu olayın etkisinden hiçbir zaman kurtulamamış. Ve çoban dediği kişinin aslında büyük bir Allah dostu olduğunu daha sonradan anlamış (KK21).

219. Anlatı

Ben bu olayı rahmetli bir nenenin bizzat kendisinden dinlemiştim. Rahmanlı dedenin yakınlarında bu nenenin bağı ve bahçeleri varmış. Nene, tarlada çalışırken Rahmanlı dedeyi görüyormuş. Rahmanlı dede; siyah saçlı, 30-35 yaşlarında, siyah sakallı ve beyaz yüzlü bir zatmış. Nene, Rahmanlı dedeyle yüz yüze görüştüğünü ve onunla yıllarca muhabbet ettiğini anlatmıştı (KK21).

220. Anlatı

Bu olay bizzat köyden birisinin başına gelmiş. Hatta üç beş defa aynı olayın tekrarladığını duymuştum. Çiftçiler, yer bağında çalışırken iri bir taşa ihtiyacı olmuş. Etrafına bakınmış fakat işine yarayacak bir taş bulamamış. Rahmanlı dedenin bulunduğu yerde tam istediği gibi bir taş duruyormuş. Taşı alıp bağın ihtiyacı olan yerine koymuş. Akşam olmuş eve gitmiş. Ertesi gün aynı bağa gelmiş ve taşı yerinde görememiş. Şöyle çevresine göz gezdirdikten sonra taşın Rahmanlı dedenin oradan aldığı taşın aynı yerinde olduğu görmüş. Şaşırılmış. Başkası almış herhalde diye düşünmüş. Yine o taşı almış ve ertesi gün olduğunda da aynı olay tekrar etmiş ve taşın Rahmanlı dedenin olduğu yerde görmüş. Ve o günden sonra dedenin oradan bir daha hiçbir şey almamış (KK27).

221. Anlatı

Hasan isimli bir arkadaşım 16 yaşlarındayken tuhaf bir şey yaşadığından bahsetmişti. Bir gece evde otururken aksakallı bir dedenin geldiğini söylemişti. Aksakallı dede Hasan'ın kolundan tutup dışarıya çıkarmış ve onu altınlarla dolu bir yere götürmüştü. Dede altınların başında Hasan'a ne altınlardan ne de benim geldiğimden hiç kimseye bahsetme, sana hiçbir şey olmayacak, demiş. Dede aynı şekilde Hasan'ı evden aldığı gibi geri getirmiş. Hasan'ın korkudan neredeyse dili tutulacaktı. Sabah bu olayı annesine anlatmış. Annesi oğlum anlatmayacaktın bana bu yaşadığın olayı, demiş. Bu olayı anlattığı gün Hasan hasta olmuş ve çok geçmeden rahmetli olmuş (KK32).

222. Anlatı

Biz Aydoğdu mahallesine taşındığımızda orada bulunan yaşlı bir nineden dinlemişim. Genellikle perşembe ve cuma geceleri Bozdağ'dan kalkan bir ışık görmüş. Bu ışığın ilk önce Yeşilyurt'taki Sarı Saltuk dedenin oraya indiğini daha sonra bu iki ışık tekrar oradan kalkarak Aydoğdu dedenin oraya geldiğini söylemişti. Hatta bu ışıkların kandil gibi yuvarlak ve renginin de yeşilimsi olduğunu anlatmıştı (KK36).

223. Anlatı

Benim eskiden yaşadığım bir olayda biz arkadaşlarla koyun olatmaya dağlara çıkardık. Yine o günlerden birisiydi. Biz koyunları otlata otlata Aydoğdu dedenin oraya kadar giderdik. Gece olunca koyunları o tepede bırakıp eve uyumaya gelirdik. Sabah olup koyunları almaya gittiğimizde herkesin koyunlarının kendi sürüsünde olduğunu ve hiçbir şekilde birbirine karışmadığına şahit olurduk. Hâlbuki hayvanlar devamlı birbiriyle münasebet halinde olurlardı. Sonra böyle bir durumu büyüklere anlattığımızda onların cevabı dedenin hayvanlara sahip çıktığını, söylemişlerdi (KK39).

224. Anlatı

Aydoğdu dedeyle ilgili küçüklükten bir şey hatırlıyorum. Aydoğdu dede, köyümüzden yaşlı bir kadının rüyasına girmiş ve kadına kendisinin mezarının bulunduğu yerin temizlemesini söylemiş. Bu kadın da bu rüyadan sonra orayı temizleyerek bir nevi bakımını üstlenmiş. Ve ölesiye kadar bu görevini yerine getirmiş (KK42).

225. Anlatı

Bağa gittiğim sıcak yaz günlerinden birinde yanımda annem de vardı. Saat 9.30'a kadar çalıştıktan sonra sıcaktan bunaldık ve çalışırken topladığımız 10 kilo yaprakla eve dönmeye karar verdik. Annem önden gidip yaprakları kasalara döseyecek ve satacaktı. Bana da fazla geç kalmamamı ve sıcaklığın kuvvetli olduğunu söyledi ve bağın içinden çıktı. Annem gittikten biraz süre geçer geçmez göğsüne kadar sakalı olan, beyaz gömlek ve pantolon giyen, küçük boylu bir yaşlı adamcağız yanıma geldi. "Selamun Aleyküm, kolay gelsin oğlum" diye bana selam verdi. Ben çok şaşırđım. Daha önce hiç görmediğim biri yanıma geldi ve adımı söyleyerek selam verdi. "Ne yapıyorsun?" dedi. Ben de çalışıyorum bağın işleri var dede, dedim. Önce gel bağın baş tarafına gidelim, dedi ve gittik. Oraya vardığımızda benim sana göstereceğim bir şey var, dedi. Ne göstereceksin dede, benim eve gitmem lazım, dedim. Boş ver evi daha sonra gidersin, dedi. Dede benimle konuşurken bir taraftan da köyün ilk yerleşim yeri olan tepeyi gösteriyordu. Ben, dede ben seni eve götürüyüm oturalım yemek yiyelim, dedim. Lakin dede yine ben eve gitmeyeceğim ben sana o tepede bir şey göstereceğim, dedi. İyi madem hadi gidelim, dedim. Dede önden ben arkadan yürümeye başladık. Biz tahminimce 50-100 metre arası yürüdük. Yoldayken aşağılardan bir ses duydum.

Annem bağa geri gelmiş. Dede, ben geri döneceğim annem bağıyor, dedim. Dede, annen bağıp çığırıp geri eve gider, ben o tepeyi sana göstereceğim, dedi. Ben dede annem hasta olur daha fazla gitmeyelim dedim ve arkamı döndüm. 3-4 metre gittikten sonra arkama dönüp baktım ve dede sanki yer yarılmışta içine girmiş gibi ortadan kaybolmuştu. Bu olayın üzerinden 7-8 ay sonra aynı dedeyi bu seferde rüyamda gördüm. Dede, bana oğlum ben bu akşam size yemeğe geleceğim, dedi. Ben de buyur gel dede beraber Allah ne verdiyse yeriz, dedim (KK51).

226. Anlatı

Alaşehir'deki Şeyh Sinan hazretleriyle ilgili bir keramet duymuştum. Şeyh Sinan hazretleri ve yanında yatan dört tane daha büyük kişi varmış. Onların bir tanesi de çocukmuş. Şeyh Sinan hazretlerinin camisinde çokça ibadet eden bir arkadaşım vardı. Ramazanlık bir gecede artık saat 1 gibi misafirlikten gelmişler. Arkadaş, Şeyh Sinan camisinde teyeccüd namazını kılayım da eve öyle geçeyim, demiş. Caminin şadırvanına doğru giderken tuhaf sesler duymaya başlamış. Şöyle çevresine bir göz atmış etrafında kimse yok. Korkmuş ve kendi kendine Allah Allah bu sesler ne ki böyle, diye içinden geçirmiş. Bu sesleri biraz dinledikten sonra kapıya doğru yönelmiş. Kapıdan bir daha arkasına baktığında tıklar tıklar ses çıkaran takunyaları görmüş. Takunyaları giyen yok ama takunyalar camiye doğru gidiyormuş. Arkadaş gözlerine inanamamış ve elleriyle gözlerini ovalamış. Bu ne rüyaymış ne de hayalmiş her şey açık seçik ortadaymış. Daha sonra takunyaların camiye girdiğini görünce o da hemen geriye dönmüş ve takunyaların caminin ayakkabılık yerinde ıslak bir şekilde çıkarıldığını görmüş (KK52).

227. Anlatı

Biz Alaşehir-Baklacı yolundan hızlı bir şekilde giderken Alaşehir çayı köprüsü üzerinde birdenbire önümüze tavşan çıktı ve ona çarptık. Kocama ne yaptın sen, yavaş gitseydin ya o zaman tavşanı çiğnemezdin, diye çıktım. Neyse arabadan tavşana bakmak için indik. Ama ortalıkta tavşan falan yoktu. Gözlerimiz mi yanıldı acaba dedik ama hayır biz tavşana çarptık. Arabanın altına, yol kenarlarına iyicene baktık ve hiçbir şey bulamadık. Şaşkınlıkla arabaya geri bindim. Ve kocam bir daha baktı yine bir şey göremedi. Tam da bu anda kocam arabaya bineceği sırada 2 metreden fazla uzunlukta arkadan bize doğru gelen bir adam vardı. Adamın boyu sakalı göğsüne kadar inmiş. O da eğilmiş bir şekilde arabanın altına bakıyormuş. Kocamın tüyleri adeta diken diken

oldu. Arabaya nasıl bindi nasıl çalıştırdığını bilemeden sürmeye başladı. Bu sefer de bu adam arabayla birlikte koşmaya başladı. Kocam, gaza bastıkça o da hızlandı. Yan yana 100 metre kadar gittikten sonra o adam Baklacı dedesinin oraya dönüverdi. Biz daha sonradan onun Baklacı dedesi olduğunu anladık (KK53).

228. Anlatı

Bir gece evden dışarıya hava almaya çıkmıştım. Biraz vakit geçtikten sonra gökyüzünde kandil gibi bir ışık gördüm ve ışık öyle parlak ve güçlü bir şeydi ki anlatamam. Bu ışık evimin karşısındaki mezarlığa doğru geliyordu. Biraz dikkatlice baktım bu kandil biçimindeki ışık eren mezarının üstüne indi. Ve sonra da birdenbire kayboldu (KK72-KK78).

229. Anlatı

Benim küçükken yaşadığım bir olay vardı. Bizim köy ve karşımızdaki köyün arasında bir eren mezarı varmış ve biz bunu daha sonradan öğrendik. Genellikle perşembe akşamları yatsı namazından sonra bu eren mezarının üstünden alev şeklinde bir top çıkıyordu. Ama çok kuvvetliydi ve o eren olduğu yeri apaydınlık ediyordu. Ben bunu gözlerimle gördüm ve babama anlattığımda orada bir eren olduğunu söyledi ve böyle ışık gibi olayların yaşanabileceğini anlatmıştı. Bu alev bir yanıp bir sönüyordu. Böyle kıvılcıma benzer alevler saçılıyordu çevreye. Bu olayları görenler gidip bakmak istemişlerdi ama oraya gittiklerinde bu kerameti göremiyorlardı (KK79-KK120).

230. Anlatı

Ben Davutlu dedeyle ilgili bir şey duymadım ama Sobran'dan evli olduğum için orada yaşanmış bazı olayları duydum. Sobran'da eski bir okulun avlusunda bir mezar varmış. Bu mezarda, bir evliya kişi olduğunu söylüyorlardı. İnsanlar bu mezarın oraya gelip dua ediyorlar ve hatta dilek bile diliyorlardı. Bunu gören köyün ileri gelenlerinden birisi böyle şey mi olur bırakın bu adetleri, diye köylülere çıkışmış. Ve mezarı ortadan kaldırıp yok etmiş. İnsanlar her ne kadar bu yapılan şeyi onaylamasa da pek ses çıkaran olmamış. Bu olayın üzerinden çok geçmeden bu mezarı yok eden adam köyde neredeyse yok olma durumuna gelmiş. Eski gücünden kuvvetinden eser kalmamış. Fakirleşmiş, düşkün olmuş vesaire böyle kötü hallere kadar gerilemiş. Bazı akşamlar bu eski okulun oradan geçen insanlar mezarın yıkıntılarının bulunduğu yerden değişik

sesler duyduklarını söylerlerdi. Ve bu sesler hep aynı kişinin ismini zikrediyormuş. Hatta bazen, benim evimi yıkanlar beter olsun, benim evimi yıkanlar beter olsun, diye de gece ellerinde fenerlerle giden insanlar böyle sesleri duyuyorlarmış (**KK80**).

231. Anlatı

Ben buradaki dedeyle ilgili bir olay yaşadım. 60 yıllarda okula gidip geliyordum. Yine böyle bir okuldan eve dönüş yolundaydım. Dedenin olduğu yere doğru geldiğimde aksakallı yaşlı bir kişinin dedenin orada beklediğini gözlerimle gördüm. Ben ona doğru baktım şöyle buralardan değil, kılık kıyafeti de farklıydı. Belli ki, bu işte bir acayiplik vardı. Onun yanından geçip gittim bu sefer dede oturduğu yerden kalktı ve benim arkamdan gelmeye başladı. Korkumdan eve kendimi zor attım. Dışarda iş yapan babama benim arkamdan dede geliyor mu, diye sordum? Babamla birlikte arkaya dönüp baktığımızda dede birdenbire ortadan kaybolmuştu. Aradık taradık ama hiçbir yerde bulamadık. Birkaç gün sonra da aynı bu yaşadığım olay başka bir arkadaşın başına da gelmiş (**KK85**).

232. Anlatı

Şafak vakti sökmeden tarlaya gittim. Tarlada susam ekileceğinden güneş görmemesi gerekiyordu. Neyse tarlaya vardım on dakika olmamıştır belki. Gökyüzünde ışık hüzmeleri şeklinde bir eren gördüm. Karşıdaki dedenin oraya indi. Biraz sonra Kemaliye taraflarındaki bir şehit mi yoksa dede mi bilmiyorum ama oraya indi. Sonra Yuvacalı köyünün arkasına indi. Ve son olarak da, bizim köydeki şehitlik denilen yere indi (**KK13-KK99**).

233. Anlatı

Benim yaşım yerinde sana başımdan geçen bir olayı anlatayım. Ben 10 yaşlarındayken bacaklarımda bir ağrı, bir sızı vardı ve adeta yürümemi engelliyordu. Kendi yaşlıtlarım gibi oyunları zar zor oynuyor veya oynayamıyordum. Bir gün rahmetli annem beni eşeğe bindirdi ve düştük yola. Ben, anneme nereye gidiyoruz diye sorduğumda Davutlu dedenin oraya gidiyoruz, demişti. Vardık dedenin başına ben eşeğin üzerindeyim. Annem yaklaştı dedenin mezarının başına doğru içinden bir şeyler okudu. Namaz kıldı, dualar etti ve adaklar adadı, benim iyileşmem için. Bak evladım, ben eşeğin üzerinde yürüyemez halde geldim. Annem, beni eşeğin üzerinden indirdi ve

yürümeye başladım. Öyle ki; evimize kadar yürüyerek gittim. Oturduğu yerden zor kalkan ben artık yürüyor ve hatta koşabiliyordum. Ben bunu anneme sorduğumda nasıl oldu artık ben yürüyebiliyorum dediğimde Davutlu dedenin yardımıyla olduğunu, söylemişti. Annem, duasını etmiş benim için Allah'a yakarmış ve bunu yaparken de buradaki dedenin yüzü suyu hürmetine diye de ondan yardım istemiş. Hatta annem daha sonra dedenin oraya bir şişe zeytinyağı adağını söylemişti ve onu götürüp Davutlu dedenin başucuna koymuş (KK100).

234. Anlatı

Gençlik çağlarımdı. Biz ailece bağ evinde kalıyorduk. Evimizin biraz ilerisinde bir büyük ağaç vardı. Bu ağacında hemen yakınında eskilerden kalma bir kuyu vardı. Bu kuyuda o zamanlar su bulunur ve kullanılırdı. Ben gecenin bir vaktinde dışarıya çıkmıştım. Biraz dışarıda vakit geçirdikten sonra birdenbire Kemaliye tarafından bir ışık kalktı ve havada süzülerek bizim bahçenin oradaki ağacın altına indi. Ben bunu gözlerimle gördüm. Sonra içimi bir korku sardı ve hemen içeriye kaçtım. Sabah olunca da nenem ve anneme durumu anlattım. Onlarda böyle şeyi daha önceden yaşamış olacaklar ki, benim gördüğüme ek olarak bazen ağacın dibine inen nurun ilerideki kuyuya da geldiğini söylüyorlardı. Rahmetli nenem, bu erenin gecenin bir vaktinde ama çoğunlukla sabaha karşı kuyuya abdest almaya geldiğini söylerdi (KK104).

235. Anlatı

Köyün biraz ilerisinde Yunus Emre'nin türbesi var. Ben eskiden arkadaşla konuşurken onun başına türbenin orada ilginç bir olay gelmiş. Şimdi arkadaşın anne ve babası bir gün Yunus Emre dedeyi ziyarete gitmişler. Oranın manevi havasını almak için içeriye girmeden önce bir müddet dışarıda oturmuşlar. Biraz etrafı seyretmişler ve en sonunda Yunus Emre'nin mezarının başında dua etmişler. Daha sonra içeriye Tapduk Emre'nin ve ailesinin bulunduğu alana girmişler. Eskiden bugünkü gibi mübareklerin etrafında korkuluk demirleri yoktu ve herkes mezarların dibine kadar girebiliyordu. Arkadaşın anne ve babası da orada oturup dualar okumuşlar ve namaz kılmışlar. Akşama kadar o manevi yerde huzur bulmuşlar. Akşam da eve geç vakitte gitmişler. Arkadaş, o zamanlar tır şoförlüğü yaptığı için İran'a mal götürüyormuş. Neyse o, İran'da dinlenme tesisi gibi bir yere gelmiş ve hadi biraz burada uyuyayım, demiş. Arkadaş, epey bir zaman uyuduktan sonra rüyasında Yunus Emre hazretlerini görmüş.

Ona, annenle baban dün benim ziyaretime geldi. Dualar okudular, namaz kıldılar ama benim örtümü açık bırakıp gittiler. Onlara söyle benim örtümü aynı eskisi gibi yapsınlar, demiş. Arkadaş da sabah olunca ilk işi evdekileri aramak olmuş ve durumu anlatmış. Bunun üzerine ailesi de hemen arabaya binmiş ve Yunus Emre'nin başına varmışlar. Arkadaşa, rüyada Yunus Emre hazretlerinin söylediği gibi mezarın üzerindeki örtünün uç kısmı açık kalmış. Arkadaşın ailesi de hemen örtüyü eski haline getirmiş (KK106).

236. Anlatı

Ben bu olayı bizim köyün eski muhtarından dinlemiştim. Bizim mahallemizde pek çok dede bulunmaktadır ve bunlardan birisi de Kümbet dededir. Kümbet dede, zamanında Tepeköy'den birisinin rüyasına girmiş. Kümbet dede, rüyasına girdiği adama benim mezarım barajın ortasında kaldı ve dağıttılar sen benim mezarımı yaptırırver, diye rüyasına girdiği adama söylemiş. Ben Girelli'deyim diye adama da söylemiş. O Tepeköylü adam da sabah olunca kalkmış ve rüyasında gördüğü dedenin oraya doğru yola çıkmak için hazırlık yapmaya başlamış. Traktöre binmiş, bir yerlerden bir traktör kasası taş bulmuş. Bu taşları Kümbet dedenin oraya getirmiş. Sonra da kendi kuvvetiyle mezarı yeniden inşa etmeye başlamış, diye eski muhtar anlatırdı (KK112).

237. Anlatı

Ben bu yaşıma kadar sadece bir olay yaşadım ve de o bana yetti. Yeni evlendiğim zamanlardı karşı köydeki ablamaları ziyarete gitmiştik. Orada epey hoş beş ettikten sonra kalkmak için müsaade istedik. Arabamıza atladık eve doğru yola koyulduk. Köye yaklaştığımız sırada Çıban dedenin bulunduğu yerde bir kalabalık gördük. Orada sanki bir ışık yakmışlar gibi ortalık apaydınlıktı. Biz ister istemez korktuk ve daha önce hiç böyle bir şey başımıza gelmediğinden adeta afalladık. Olduğumuz yerde arabayı durdurdum ve belimdeki tabanca çıkarttım tam ateş edecekken benim hanım, dur sen ne yapıyorsun, dedi bana. Onların Çıban dede ve arkadaşları olduğunu, söyledi. Eğer ateş edersen bize zarar verirler, dedi. Çıban dedenin mezarının olduğu yerde beyaz sarıklı adamlar namaz kılıyordu. Bunun üzerine arabanın yönünü geri çevirip yolu değiştirdim ve yol kenarındaki zeytinliğe girdim. Arabayı döndürdüm ve hadi arkaya bir kez daha bakayım, dedim. Ama bu sefer ortalıkta ne dede

ne de nurani bir ışık kalmıştı. Biz de o korku ve telaşla zeytinlik yolundan eve gitmeye başladık (KK112).

238. Anlatı

Benim gençlik dönemimde vücudumun bazı yerlerinde çıban yarası peyda olmaya başlamıştı. Ne yapacağım Allah'ım ne yapacağım derken ben en iyisi Çıban dedenin oraya gideyim de orada bir dua edeyim, dedim. Oraya giderken de benim enişte var ve onunda ellerinde ve vücudunun diğer yerlerinde de cilt yaraları oluşmaya başlamış. Ben giderken onu da alayım da yoldaşlığa gideriz, diye düşündüm. Neyse biz biraz yukarıya doğru çıktuktan sonra dedenin olduğu yere vardık. Dualarımızı ederken de gözüme etraftaki ağaçlara bağlanmış çaputlar dikkatimi çekti. O an içimden ne kadar da çok gelen var, diye düşündüm. Duamızı bitirdikten sonra benim enişteye bak şimdi buradan çıkacağız çıktuktan sonra sakın ha sakın arkana bakma yoksa ettiğin dualar kabul olmaz ve iyileşemezsin, dedim. Biz dedenin oradan biraz aşağıya doğru indiğimizde enişte gülererek arkasına döndü ve Çıban dedenin oraya baktı. Sen ne yaptın, neden bakıyorsun demeye kalmadan olanlar oldu. Sonra Allah'ın işine bak sen birkaç gün sonra benim yaralarım geçmeye başladı. Bizim eniştenin ise, yaralarında hiçbir iyileşme belirtisi yoktu (KK116).

239. Anlatı

Ben, Devlet Su İşleri'nde çalışırken yaşadığım ilginç bir anıyı anlatayım. Avşar Barajı'nın yapılacağı sıralarda ben orada incelemelerde bulunuyordum. Benim inceleme yaptığım yere beli bükülmüş yürümekte zorlanan yaşlı bir kadıncağz çıkıp geliyordu. Her perşembe günü sabah 10-11 gibi yanımızdan geçip ileriye doğru gidiyordu. Biz sorduk, nene sen nereye gidiyorsun böyle, diye. Ben dağın zirvesinde bulunan dedenin oraya gidiyorum her perşembe beni yanına çağırıyor, derdi nene. Allah Allah nene sen oraya nasıl çıkacaksın olacak iş değil o, dedim. Yavrum Araplar'ın köşe başına gidiyorum oraya dede yanıma geliyor beraber yukarıya çıkıyoruz. Hatta ben tepeye çıkarken korkudan gözümü kapatıyorum ve açtığımda da dedenin orada oluyorum, dedi. Ben orada namazımı kılıyorum, yemek yiyorum sonra aynı şekilde dede beni aşağıya kadar indiriyor, diye anlatırdı (KK117).

240. Anlatı

Ben küçükken başıma tuhaf bir olay geldi ve hâlâ o kimdi diye düşünüyorum. Bizim eskiden 150 yakın koyunumuz vardı. Ben de sisli bir günde bu koyunları otlamaya ovaya gitmiştim. Orada birdenbire tanımadığım beyaz sakallı omuzunda heybesi ve üstü başı dağınık olan bir dede çıktı geldi. Bana, kızım heybende bir parça ekmek var mı, diye sordu? Ben de tam ona baktığım sırada koyunlar dağılmaya başlamıştı. Dur dede şu koyunları çevirip geleyim de sana biraz katık vereyim, dedim. Ben koyunları çevirip geri geldim ama ortalıkta ne dede ne de başka bir şey kalmıştı (KK127).

241. Anlatı

Piyadeleri ikiye ayıran anayol üzerinde çok kaza oluyor. Ben bizzat kaza yapan bir arkadaştan dinlemiştim. Gece İzmir'den Alaşehir'e gelirken Piyadeler'de yolun altında ve üstünde iki mezarlık var. Elinde baston üzerinde beyaz uzun bir kefen gibi giysi olan birisi alt mezarlıktan çıkıp üst mezarlığa geçiyormuş. Şoför arkadaş ilk başta şaşırmış bu nedir böyle diye. Sonra hemen kendine gelmiş ve bu alt mezarlıktan çıkıp üst mezarlığa geçen dedeye çarpmamak için direksiyonu sağa sola kırarken kaza yaptığını, söyledi (KK131).

242. Anlatı

Ben çok gezen adamım gittiğim yerlerde laf lafı açar etrafta olan bitenlerden iyi veya kötü şekilde haberim olurdu. Bir gün otururken arkadaşlardan birisi Kokulu dedenin oraya gitmiş. Orada dünyada benzerine rastlamadığı bir koku ara ara burnuna geliyormuş. Arkadaş, ben ömrü hayatımda böyle bir koku ne kokladım ne de buldum, diye söylemişti. Ben de merak ettim Allah Allah oralarda ne kokusu olacak, diye çıktım. Bu olayın üstünden birkaç gün sonra başka bir arkadaş geldi muhabbet muhabbeti açtı yine Kokulu dedenin oradaki kokudan bahsedildi. Artık benim iyiden iyiye kafama bu koku meselesi takılmıştı. Bir gün Kokulu dedeye yakın bir yere çalışmaya gitmiştim. Bir ara işte boşluk oldu ve benim içimi günlerdir kemiren koku olayının gerçek olup olmadığını anlamaya gittim. Kardeşim, bu söyleyeceklerim ekmek gibi su gibi gerçek. Ben oraya gider gitmez burnuma bir koku geldi ama nasıl biliyor musun sanki cennet kokusu gibi. İçime bir huzur doldu ve sanki benim üzerimden 50

kilo yük almışlar gibi o kadar hafifledim. Artık Kokulu dedenin oraya gidip huzur buluyoruz ve miski amber gibi bir koku duyuyoruz diyenlere inanacağım **(KK140)**.

243. Anlatı

Rahmetli anam ve yengem Üst dedenin oralarda koyun otlatıyorlarmış. O esnada Üst dedenin orada bulunan çeşmelere yabancı iki adam çıkmış gelmiş. Birisi kısa boylu ve sakallı diğeri ise uzun boylu ve sakalsızmış. Üzerlerine bembeyaz kefeni andıran bir elbise giymişler. Anam ve yengem o zamanlar tanımadıkları adamları görünce ister istemez korkup bir köşeye gizlenmişler. Onların ne yapacaklarına bakmışlar. O iki yabancı adam çeşmede abdest almışlar. Sonra adamlardan birisi Alt dedenin oraya geldiğinde ve diğeri de Üst dedenin olduğu yere geldiğine kayboluvermiş **(KK141)**.

244. Anlatı

Annemin rüyasına bilge dedelerden birisi girmiş. Dede, anneme rüyasında köyün orta yerinde büyük çınar ağacı var, demiş. O çınar ağacının olduğu yere sabah ezanı okunduktan sonra gideceksin ve biz sana orada bir şeyler vereceğiz sen onları kimseye söylemeden alacaksın, demiş. Anam sabah namazını kılmak için uykusundan kalkmış abdestini almış ve ezanı beklemeye başlamış. Tam o arada dedenin rüyasında söyledikleri aklına gelmiş. Hadi gideyim de bir bakayım gerçek mi yoksa sıradan bir rüya mı, diye? Biraz yürüdükten sonra meydandaki çınar ağacının dibine gelmiş bir tane altın görmüş. Rüyamda dede doğru söylüyormuş, demiş. Ertesi sabaha karşı yine altını bulmuş. Böyle epey bir zaman geçtikten sonra babam şüphelenmeye başlamış. Hanım bu paralar nereden geliyor sana, diye sıkıştırmaya başlamış. Annem başlarda sıkılmış bunalmış söylememek için ama ne yaptıysa babama dinletememiş. En sonunda rüyasını ve ağacın dibinden bulduğu altınları söyleyivermiş. Bunun üzerine babam çok pişman olmuş ama iş işten geçmiş artık. O gecenin sabahında annem tekrardan kalkmış ağacın dibine varmış etrafa iyice bakmış ama bu sefer altın yokmuş. Zaten annem sırrı söylediği için bir daha da asla altınları bulamamış **(KK144)**.

245. Anlatı

Ben bu olayı yaşayan birisinden dinledim ve kulaklarıma inanamadım. Bizim üç akraba tarlada buğday hasadını yapmak için çalışıyorlarmış. Bunların tarlasının orta yerinde etrafı taşlarla çevrili dede bir varmış. Şimdi akrabalar epeyce çalıştıktan sonra

yemek yemeğe oturmuşlar ve yemekten sonra içlerinden birisi tuvalet ihtiyacı gidermek için yerinden kalkmış. Ve farkına varmadan o dedenin bulunduğu yerde ihtiyacını görmüş. İyi dinle bak bizim oğlan bu adam daha yerine geçer geçmez hava açılmış ve sıcakta adeta kaynıyormuş. Bir hortum çıkmış bu dedenin oradan başlayarak ortalıkta ne var ne yoksa hepsini içine almış ve etrafta dönmeye başlamış. Yaklaşık beş dakika kadar döndükten sonra hortum içindeki buğday saplarını dedenin yanına getirip tarlaya geri saçıvermiş. Sanki eliyle koymuş gibi dağıtıvermiş. Bu adam sonra dedenin orada olduğunu bilmediğinden dolayı ihtiyacını yapar yapmaz böyle bir şeyin başına geldiğini anlamış. Ötekilerde taşların altında dede olduğunu ve ona karşı çok büyük bir saygısızlık yaptığını, söylemişler. Hatta dua bile etmişler daha kötüsü olmadığı için. Hatta büyükler hep uyarılarda bulunurlardı. O dedenin bulunduğu yere asla rahatsızlık vermeyin, diye **(KK160)**.

246. Anlatı

Adamın birisi İzmir'den Alaşehir'e gelirken Akkeçili yolunda kaza yapmış. Kazada araba dört takla atmış ve adamcağızın burnu dahi kanamamış. Ama yine de hemen apar topar hastaneye kaldırmışlar. Neyse gerekli bakımları yapıldıktan sonra adama sormuşlar. Boş ve engelsiz bir yolda nasıl bu kadar şiddetli bir kaza yaptın, diye. Adam da ne olduğunu bilmediğinden bu soruya cevap verememiş. Ama bu sorunun cevabı her zaman kafasını meşgul etmiş ve bunun cevabını öğrenmek için kalkmış bir hocanın yanına gitmiş. Hocaya benim o arabanın içinden çıkmam bir mucize nasıl olur bu, diye sormuş. Hoca, iyi kötü beş vakit namazını kılıyorsun sen tam geçtiğinde o mezarlıkta Arap diye bir Allah dostu var ve o namaza duracakmış. O tam namaza niyet aldığı sırada sen radyoyu son sesine kadar açmışsın. Bu sana bir ihtardır, diye söylemiş. Hatta daha öncesinden oradaki evliya, biz kaç kere sizin dozerlerinizi ve kamyonlarınızı bozduk, diye söylemiş. Ama siz oradan yolu geçirdiniz işte şimdi orada olan kazanın haddi hesabı yok, demiş **(KK161)**.

247. Anlatı

Bizim burada Allah rahmet eylesin bir amca vardı. Amca ava çok meraklı birisiydi. Her zaman ava gittiğinde yanına biraz arpa ve buğday alıp ava gittiği yerde hayvanların gelmesi için yere saçarmış. Böylelikle kekligi, tavşanı ne varsa oraya toplaya biliyormuş. Bir gece evde otururken yanına 2-3 avcı arkadaşı gelmiş ve ava

gitmek için sözleşmişler. Ama amca uyanıklık yapmış ve arkadaşlarından önce av yerine varmış. Oraya da yanında getirdiği buğdaylardan saçmış ve bir ağaç arkasına pusuya yatmış. Biraz bekleyince uyku bastırmış ve içi geçivermiş. Bu arada birisi amcanın omzundan dokunmaya başlamış. Amca ilk başta pek önemsememiş ama biraz sonra yine aynı şekilde omzuna dokunan birisi ona kalk, demiş. Amca arkasına dönüp baktığında sakallı bir dede oğlum, sen burada ne yapıyorsun, demiş. Amca da keklik vurmaya geldim, demiş. Dede çok kızmış ve bak oğlum, seni omzundan bir tutarım Kula'ya kadar fırlatırım sakın bir daha benim bulunduğum yere sakı geleyim deme, demiş. Amca bunun üzerine oraya bir daha ne gitmiş ne de yakınından geçmiş **(KK168)**.

248. Anlatı

Ben, Şeyh Sinan hazretleriyle ilgili anlatacağım bu olayı babamdan duymuştum. Babama da bir arkadaşı söylemiş. Sabah namazına her zaman gelen bir abi varmış. Bu abi her sabah camiye geldiğinde beş tane takunyanın ıslak olduğunu görüyormuş. Herhalde camiye benden önce gelenler olmuşsa onlar giymişler, diye düşünmüş. Ama camiye girdiğinde böyle bir durum yokmuş. Neyse herhalde bir grup geliyor ve namazını kılıp gidiyor, diye kendi kendine söylenmiş. Ertesi sabah olunca aynı durumla bir kez daha karşılaşmış. Bu sefer meraklı bir şekilde hemen içeriye doğru yönelmiş ama yine kimseyi görememiş. Abimiz, bu durumu yine şaşkınlıkla karşılamış. Birkaç gün sonra abimizin rüyasına camiye gelenler girmiş. Camiye sabah namazını kılmaya gelenlerin Şeyh Sinan ve ailesi olduğunu görmüş. Sabahları ıslak takunyaların sebebi hikmeti Şeyh Sinan hazretleri ve ailesiymiş. Daha sonra da abimiz rüyasını babama anlatmış **(KK185)**.

249. Anlatı

Amcam sabah namazlarını hiç kaçırmadan Şeyh Sinan hazretlerinin bulunduğu manevi iklimde kılmaya özen gösteren bir kişiydi. Yine böyle bir sabah namazı vaktinde evinden çıkmış ve camiye doğru yönelmiş. Besmelesini caminin avlusuna girmeden çekmiş ve şadırvana varmış. Ceketini çıkarmış kollarını sıvazlamış ve abdestini almaya başlamış. Neyse abdestini aldıktan sonra ayağa kalkmış. Ceketinin bir kolunu giymiş diğer kolunu da tam giyecekken Şeyh Sinan hazretlerinin türbesine doğru döndüğünde türbenin çatısının üzerinde insan gibi bir nurun gökyüzüne yükseldiğini

gözleriyle görmüş. Bu o kadar nurani bir şeymiş ki, amcamın adeta nutku tutulmuş (KK185).

250. Anlatı

Şeyh Sinan hazretlerini ben rüyamda görmüştüm. Rüyamda, Şeyh Sinan hazretlerinin camisinde oturuyordum. Birden türbenin üzerinden yaşlı bir dede çıktığını gördüm. Dede türbenin üzerinden yere indi ve benim yanıma geldi. Ben de dedeye yanımda bulunan süttten içirdim. Ve böylece rüyadan uyandım. Ertesi günü hayırlara vesile olsun, diye dua ettikten sonra markete gittim oradan bir şeyler aldım ve Şeyh Sinan hazretlerinin hayrına dağıttım. Hayrını yaptığım günün gecesinde yine aynı aksakallı dedeyi bu sefer caminin avlusunda gördüm. Ve yanına gittim orada onun kıyafetlerini yıkadım. Ama çamaşırları bembeyazdı ve hiçbir şekilde üzerinde kir yoktu. Şeyh Sinan hazretleriyle hiçbir şey konuşmadık. Sadece ilk gece süt içti ve ikinci gecede caminin avlusunda çamaşırlarını yıkayıverdim (KK187).

251. Anlatı

Kadı şeyh camisinin eski imamlarından birisi anlatmıştı. İmamın bir oğlu varmış. Bunlar o zamanlarda bağlarının budama işlerini bitirmişler. Bağdan çıkan çubukları toplayıp bir kenara yığmışlar. Bir gün imam oğluna git o tarlaya yığın yaptığımız çubukları al gel evin önüne dök, demiş. Oğlan da caminin oraya döksem nasıl olur, demiş. İmam da yok sen evin önüne getir, demiş. Neyse böyle konuştuktan sonra oğlan çubukları almaya tarlaya gitmiş. Epey bir zamandan sonra eve gelmiş. İmam ne yaptın nerede çubuklar, diye sormuş. Oğlu da ben onları caminin avlusuna döküverdim şimdi orada duruyor, demiş. Bunu duyduktan sonra imamcağız oğluna çok sinirlenmiş ve uyumak için odasına gitmiş. İmam, sabah namazı vaktinde kalkmış. Evden çıkıp camiye gidecekken bir de ne görsün oğlunun camiye döktüğü çubukların düzeni bozulmadan evinin önünde beklediğini görmüş (KK195).

252. Anlatı

Küçük Hafız, kayınpederin babasının evinde bir süreliğine kalmış. Aradan epey bir zaman geçmiş mevsim kışa dönmüş ve kayınpederin babasının ölümü yaklaşmış. Tam o esnada Küçük Hafız kayınpederin babasının yanına gelmiş ve bir isteğin var mı, diye sormuş. Kayınpederin babası da senden tek bir isteğim var, demiş. Kayınpederin

babası, Küçük Hafıza kelle ve kiraz istiyorum, demiş. Küçük Hafız tamam, demiş ve dolaba yönelmiş. Dolabın kapısını bir açmış. Dolabın üst rafında kelle dumanı tütüyormuş ve altında da bir tabak kiraz duruyormuş. Ve sonra onları bir güzel yedirmiş (KK197).

253. Anlatı

Yağcıoğlu isminde Alaşehir'in önde gelen bir zengini varmış. Bu Yağcıoğlu'nun katırları ve develeri varmış. İzmir'den Denizli'ye kadar onun mallarını satmaya zamanında dedemler gidiyormuş. Yine böyle bir mal gönderme arifesinde dedemler sabah namazından önce kalkmışlar. Urgan iplerini semerlere asıp sonra da ipi direğe bağlamışlar. O zamanlarda Küçük Hafız misafir olarak dedemlerde kalıyormuş ve o da sabah namazını kılmak için kalkmış. Namaza kalkan Küçük Hafız katırların bağlandığını görünce direğin yanına gelmiş urgan ipini çözmeye başlamış. Büyük dedeler bağlıyormuş Küçük Hafız çözüyormuş. En sonunda dedemler Küçük Hafız'a dur yeter artık çözme ipi, diye çıkmışlar. Bunun üzerine Küçük Hafız, bırak elimi çözeceğim, demiş. Dedemler bakmışlar baş edemeyecekler Küçük Hafız'ın böyle yapmasında vardır bir hayır diyerek katırları ahıra geri bağlamışlar ve yola çıkmamışlar. Köyden dedemin ahbabları mallarını develerine sarıp satmaya götürmüşler. Aradan epey bir zaman geçtikten sonra dedemin ahbabları, iyi ki gelmemişsin sadece yolda çeteler ve bozguncular ne kadar mal mülk varsa hepsini aldılar, diye söylemişler. Dedem, Küçük Hafız'ın niye sabah kendisinin yola çıkmasını engellediğini o zaman anlamış (KK197).

254. Anlatı

Alaşehir'in yukarı kesiminde Demirli mescit isminde tarihî bir cami varmış. Babam, bir gün arkadaşının işlerine yardımcı olmak için caminin yanındaki dükkânına gitmiş. Akşama kadar çalışmışlar ama işlerini bitirememişler. Neyse eskiden bir yere gitmek mesele gelmek ayrı bir mesele olduğundan babamı o gece arkadaşı evinde misafir etmiş. Gece uyurlarken babamın kulağına tık tık tık, diye bir ses gelmiş. Babam yattığı yerden doğrulmuş bu seste ne ki, diye pencereden dışarıya bakmış. Aksakallı bir dede kollarını yukarıya doğru sıvazlamış ve abdest almak için şadırvana gidiyormuş. Rahmetli babam, aynı televizyon izler gibi dede ne yapacak, diye bakıyormuş. Babam öylece dedeyi seyrederken birden dede babama doğru dönmüş ve korkma oğlum

korkma benden sana bir zarar gelmez, demiş. Böyle dedikten sonra aksakallı dede caminin avlusundan kaybolmuş. Başka bir zamanda da aynı aksakallı dedeyi orada görenler oluyormuş (**KK202**).

255. Anlatı

Kütük minareli caminin hemen avlusunda Osmanlı Devleti zamanından kalma mezarlar varmış. Bu mezarlar yerden yüksekte olduğundan o zamanlarda yıkılmaması için aşağıdan yukarıya doğru bir duvar örmüşler. Babamın gençlik zamanında bu duvar yıkılmış. Oradaki hayırsever vatandaşlar da bu mezarları böyle yıkık ve dağılmış bir vaziyette bırakamayız duvarı yeniden örelim, demişler. Babamın, hem marangozluğa hem de ustalığa yeteneği olduğundan onu çağırmışlar. Babam, caminin avlusuna gelmiş ve ona durumu anlatmışlar. Babam da mademki, hayır işi olacak tamam, demiş ve işe girişmiş. İlk önce duvardan etrafa saçılan toprağı buradan temizlemeliyiz, demiş. Neyse temizlemeye devam ederlerken küçük bir çocuk kefeniyle birlikte adeta canlı kanlı gibi orada yatmaktaymış. Bu çocuğı yıkık mezarından alıp bir köşeye koymuşlar. Duvarı bir güzel düzenleyip kalıp çakmadan önce yıkık mezardan çıkardıkları küçük çocuğı yerine koymaya varmışlar. Tam bu esnada yüzündeki kefeninden biraz açılmış. Hadi yüzünü açalım da daha güzel bir şekilde kefeni örtelim, demişler. Kefen açtıklarında bu küçük çocuğun yüzünde ve bedeninde hiçbir değışme, çürüme olmadığını görmüşler. Adeta dün gömülmüş gibi o kadar parlak ve o kadar canlıymış ki oradakilerin şaşkınlıktan ağzı açık kalmış. Bunun üzerine küçük çocuğı bir güzel tekrardan kefenlemişler ve aynı yerine geri koymuşlar. Sonrasında duvara kalıp çakmışlar ve tekrardan örmüşler. Ve bu olayı babam her zaman bizlere anlatırdı. Sonradan araştırmışlar kim bu çocuk, diye en sonunda küçük yaşta hafız olan bir çocukmuş ve isminin de Küçük Hafız olduğunu öğrenmişler (**KK202**).

256. Anlatı

Bir gün ben Baklacı dedesinin (Yilliktiyoğlu) olduğu yerden geçerken dedeye seslendim. Ben senin orada yatmakta olduğunu biliyorum ve senin orada çerin çöpün altında kalmandan hiç memnun değılim ya sen memnun musun, diye sordum. Ben, senin bu durumundan çok rahatsızım, dedim. Bu konuşmamın üzerinden biraz geçtikten sonra dede benim rüyama girdi. Bana kendisinin de bu durumdan hoşnutsuz olduğunu söyledi. Ve bana onun bulunduğu yerle ilgili bilgiler verdi. Eğer benim türbemi

yaptırırverirsen, ağaçları sakın kesme, benim mezarımın üzeri açık kalsın ve dede elindeki sopaları da yere çakarak gerekli yerleri bana gösterdi. En sonunda dede, ben senin türbeni yapacağım ama senin adın ne, diye sordum? Dede, benim adım Yilliktiyoğlu ya da o zaman ki adıyla Yetik dediklerini, söyledi. Kendisinin Orta Asya'dan geldiğini ve kavminin buralardan giderken kendisinin hasta olduğu için kaldığını söyledi. Şimdiki mezarında kendisi, babası, hanımı ve çocukları bulunmakta olduğunu söyledi. Bu rüya üzerine ben ve hayırsever köylülerimiz dedenin söylediklerini harfîyen yerine getirdik (KK30).

257. Anlatı

Aydoğdu dedesi güzün bir adamın rüyasına girmiş. Rüyasına girdiği kişiye, benim mezarımı yaptırın, demiş. Köyden bazıları bu rüyayı dinlemiş mi yoksa başkasından mı duymuş bilmiyorum. Bu rüyayı öğrenen üçüncü bir kişi dedenin olduğu yeri düzeltmeye niyetlenmiş. Dedenin oraya varmış ve etrafı toparlamaya dedenin bulunduğu yere taş yığmaya başlamış. Bu şekilde akşama kadar çalışmış. Ertesi gün dedenin oraya geldiğinde her tarafın tekrardan dağıldığını görmüş. Şaşırılmış kalmış. Aynı şekilde yine dağılmış olan etrafı bir güzel toparlamış ve gitmiş. Ertesi gün yine dedenin olduğu yer darmadağınık haldeymiş. Adam bu görevi yapmaktan vazgeçmek zorunda kalmış. Her gün yaptığı şeylerin bozulmasından artık iş yapamaz hale gelmiş. Sonra rüyasına girdiği kişi dedenin mezarını yapmaya başlamış. O rüyasına girdiği adam etrafı düzenlemiş ve hiçbir şey bozulmadan dağılmadan bir iki günde dedenin çevresini taş duvarlarla örmüş (KK48).

258. Anlatı

Yaşlı teyzenin birinden Sarı Saltukla ilgili yaşanan bir olayı dinlemiştim. O zamanlarda Sarı Saltuk türbesinin bakımını yapan dede Fatma isimli nenemiz türbenin günlük işlerini yerine getiriyormuş. Bir gün Sarı Saltuk ona gelecekle ilgili bazı bilgiler vermiş. Bu bilgilerde yarın kuvvetli bir yağmur yağacağını ve öncesinde şimşekler çakacağını söylemiş. Bu şimşek çakması sonucunda yakın köylerden iki kişinin öleceğini haber vermiş. Ertesi gün olduğunda Sarı Saltuk'un söylediği şeyler gerçek olmuş. Şimşekler o kadar şiddetli çakıyormuş ki insanlar evlerinde korkudan ne yapacaklarını bilemez durumdalmış. Aynı bahsedildiği gibi Yeşilyurt'un 2 km

ötesindeki Sobran köyünden iki kişiye şimşek isabet etmiş ve bu kişiler rahmetli olmuşlar (KK75).

259. Anlatı

Bir gün dışarıda kestane ağaçlarının diplerini suluyordum. Biraz suladıktan sonra ayak parmaklarımdan bir üşüme girdi ama o anı anlatmam o kadar zor ki. Bu üşüme hissi ayaklarımdan yukarıya doğru çıkmaya başladı ve en sonunda bütün bedenimi sardı sarmaladı. Bunun üzerine hemen çeşmeyi kapattım eve geçtim ve sobayı yaktım. Üzerime de bir battaniye örtüldüm. Ama ne fayda titremekten kendimi bir türlü alamıyordum. Namazlarımı bile artık oturduğum yerden kılmaya başlamıştım. Bir gece sonra bir rüya gördüm. Köyün ilerisinde birkaç kabirlik vardı ben o kabirliğin önünde bekliyordum. Ben o mezarlıkta beklerken yanıma bir kadın çıktı geldi. Kadın konuşmadan söze başladım ve çok hastayım ben çok bitkinim, dedim. Bana parmakla göstererek şu ilerde 102 yaşında bir adam var. Sen o adamın yanına git o senin hastalığına bir çare bulacaktır, dedi. Mezarlıktaki kadının dediği o eve gittim. Orta büyüklükte bir oda yerde üç tane kadın sini üzerinde bir şeyler yapıyorlardı. 102 yaşındaki sakallı yaşlı adam elinde baston odanın ortasında bekleyip duruyor ve ben ona çok hastayım ve bitkinim, dedim. Bu 102 yaşındaki yaşlı adam sininin üzerinde bir şeyler yapan kadınlardan birisine dönerek kalk bir bardak su al gel ve o yaptığınız bitkilerden suyun içine karıştırın, dedi. Kadın gitti suyu getirdi bitkiyi suyla karıştırdı ve bardak bembeyaz oldu. Yaşlı adam bana bakarak al bu suyu iç, dedi. Ben de bardağın dibini kadar içtim. Allah seni inandırсын ben sabah bir kalktım ne ağrı ne sızı ne de başka bir şey kalmış vücudumda. Adeta kuş gibi olmuştum. Ya işte, bize de şifayı Allah-u teâlâ rüyada verdi (KK175).

260. Anlatı

Köyümüzde yaşamış olan bir abimizin başından tuhaf bir olayın geçtiğini duymuştum. Bu abimiz ne yaptıysa bir türlü çoluk çocuğu olmuyormuş. En sonunda bakmış artık olmayacak kaderine razı olmuş ve Allah'ın takdiri bu yönde deyip teslimiyet göstermiş. Bu olayın üzerinden çok geçmeden Rahmanlı dede, sen benim mezarımın olduğu yere gel dua et ve benim etrafımı bir güzel çekidüzen ver ondan sonra Allah'ın izniyle sen muradına ereceksin, demiş. Ertesi günü sabahtan abimiz evden çıkar çıkmaz soluğu Rahmanlı dedenin mezarının bulunduğu yerde almış. Ve

Rahmanlı dedenin ona söylediği gibi mezarı hemencecik toparlayıp düzenleyivermiş. Aradan biraz süre geçince abimizin iki tane çocuğu olmuş (KK177).

261. Anlatı

Bu anlatacağım olayı ben gençliğimde büyüklerimden dinlemiştim. Şeyh Sinan hazretlerinin türbesinin arka tarafında şimdikinden daha çok mezarlar varmış. Babam ve arkadaşları o zamanlarda cami yaptırma derneğinin işleriyle hasır neşir oluyormuş. Babam ve üyeler, biz bu eski mezarları buradan kaldıralım ve burayı caminin hem kuran kursu hem de imamı için kalacak bir yer yapalım, demişler. Bu fikri diğer üyelere de anlatınca onlar da bunu kabul etmişler. Böylelikle bu alanı daha kullanışlı bir hale getiririz, demişler. Babam ve üyeler ertesi günlerde burayı yıkmaya başlamışlar. Hatta sağ olsun o zaman ki belediye başkanı da bazı ekipmanlardan buraya göndermiş ve derneğe yardımcı olmuş. 2-3 gün bu yıkım işleri titizlikle devam etmiş. Dördüncü günün sabahında çalışmalar için ellerinde kürek ve çapalarla insanlar yine buraya gelmişler. O gece, rahmetli kasap Ahmet amcamızın ve Sadık hocamızın rüyasına Şeyh Sinan hazretleri girmiş. Kasap Ahmet amca babamın ve üyelerin yanına gelmiş ve demiş ki: “Şeyh Sinan hazretleri bu gece benim rüyama girdi ve benim türbemin arkasındaki mezarları yok etmeyin ve öylece kalsın orası, demiş. Çünkü benim yakın akrabalarım o mezarlarda yatıyor, demiş ve orayı yıkmasınlar diye.” bana söyledi. Bunun akabinde rahmetli Sadık hoca da geldi ve aynı rüyayı kendisinin de gördüğünü Şeyh Sinan hazretleri oranın yıkılmamasını istiyor, diye anlatmış. Bu rüyalar karşısında üyeler, tamam biz orayı yıkmayalım öylece kalsın, demişler. O zamana kadar yıkılan yer ise depo olarak kullanılmaya başlanmış (KK200).

Olağanüstü Olaylarla İlgili Memoratlar

Nazarla İlgili Memoratlar

262. Anlatı

Bizim buralarda eskiden gözü çok keskin bir kadın varmış. O gözü keskin olan kadın ve hamile bir kadıncağız yolda beraber giderlerken hamile kadının gözüne bir ara teli yüksekte olan üzüm salkımlarına çarpmış. Gözü keskin olan kadın demiş ki; üzüm aşerdin herhalde. Hamile kadın da evet yeseydim iyi olurdu, demiş. Kadın, tamam öyleyse ben sana o üzümü yedireyim o zaman, demiş. Hamile kadın şaşırmış ve nasıl

olacak o, demiş. Kadın beline bağladığı peştemalının bir ucunu hamile kadının eline vermiş ve ucundan sıkıca tut yoksa yere dökülür, demiş. Hamile kadıncağız da bu nene ne yapacak diye dikkatli bir şekilde onu izliyormuş. Gözü keskin olan kadın, üzümüne doğru dikkatli bir şekilde bakmış. İster inan ister inanma otuz saniye geçmemiş üzümü bırak asma dalıyla birlikte peştemalın üzerine düşmüş (KK142).

263. Anlatı

Bir donbayım vardı nazardan öldü. Ben donbayı otlatmaktan geri eve getirirken köyden bir adam, ya namussuz soğukta nasıl hızlı bir şekilde koşuyor, dedi. Ben de sen eğer onun yediği yemi yeseydin sen de onun gibi fırtına olup uçardın, dedim. Maşallah de, diye ona söylesem iyi olurdu ama ben de söylemeyi unuttum. İkinci vakti ahırda hayvanın yemini suyunu verdim. Ertesi sabah hayvan keyifsizlendi. Hatta daha da kötüleşti. İki tane veteriner getirdim. Veterinerler bu hayvanın içinde kan zehirlenmesi var sen bunu murdar olmasın kes, dediler. Ben de hayvan can çekişiyorken daha fazla acı çekmesin diye, kestim. İçine baktığımda bağırsakları büzülmüş, karaciğer kanlanmış, akciğerinde de kocaman bir şişkinlik oluşmuş. Daha sonra öğrendim ki, donbayıma bakan adamın gözünde çok kuvvetli nazar varmış (KK46).

264. Anlatı

Küçük abdestin nazarı kestiği söylenir. Bizim köyde bir kadın varmış. O kadının baktığı her yere nazar ediyormuş. Bir zamanlar bizim çok sayıda koyunumuz vardı. Kadın bu koyunu bana verin, demiş. Bizimkiler de olmaz o koyun bizim göz bebeğimiz, demişler. Bu konuşmadan 2 dakika ya geçti ya geçmedi bizim koyun olduğu yere iki seksen yere yattı kaldı. Sonra anam hemen bu koyunun üzerine küçük abdestimi yapmamı, söyledi. Ben de dediğini yaptım ve koyun biraz yerde yattıktan sonra hiçbir şey olmamış gibi ayağa kalktı (KK115).

265. Anlatı

Ben dalgıç pompa işiyle uğraştığım için sağa sola çok giderim. Yine öyle bir günde dalgıç işini yaparken etrafımıza köylüler kadınlı erkekli toplanmaya başladılar. Biraz çalıştıktan sonra nasıl olduysa bacaklarım aniden aynı böyle çimciklenir ya öyle olmaya başladı. Allah Allah hiçbir şeyim yoktu bana birden ne oldu böyle, diye düşündüm. Vakit ilerledikçe bayağı rahatsız etti hemen olduğum yere oturdum. Acaba

bacağıma pantolondan b6cek falan mı girdi, diye tuvalete gittim. Bir de ne g6reyim benim imdikliyorlar dediğim yerler aynı k6p6k gibi patlıyordu. G6zlerime inanamadım. Sonradan anladım nazara geldiğimi. Oradaki işi toparladıktan sonra bindim arabaya sabahleyin Derbent'e geldim. Kahvaltıyı yaptım bacadıma bir daha baktım bacadım akŐamkinden daha k6t6 duruma gelmiŐti. Hemen oradan kurşun aldım ve komşuya kurşun d6kt6rmeye gittim. Kadın kurŐunu 6c defa sıcak suyun içine d6kt6. KurŐunun aldığı Şekil benim d6n çalıŐtıđım yerle ilgiliydi. Tabağın içindeki kurŐunun Şekli, 6nde bir kadın ve Őapkalı bir erkek arka tarafında da aynı iğne başı gibi bir kalabalık vardı. 6c sefer b6yle yaptı 6c6 de aynı ıktı. En sonunda kadın oğlum sana ne oldu b6yle ne bu nazar, diye s6ylendi. Kadın içinden bir Şeyler okudu 6fledi sonra benim o kabarcıklar yavaş yavaş kayboldu. Sonra kurşun d6k6len sudan bacadıma s6rd6m ve biraz içtim (**KK140**).

EK 2. Kaynak Kişiler Tablosu

KAYNAK KİŞİLERİN TABLOSU

Aşağıda verilen bilgilerde kaynak kişilerin numaraları, adı, soyadı, doğum tarihi, eğitim durumu, mesleği, efsane ve memoratların anlatıldığı mahalleler ve kaynak kişilerin anlatıları öğrendiği kişiler sıralanmıştır.

Tablo 2 Kaynak Kişilerin Tablosu

No:	Adı-Soyadı	D.Tarihi	Eğitim Durumu	Mesleği	Mahallesi	Anlatıları Öğrendiği Kişiler
1	Mahmut Öksüzçoban	1993	Üniversite Mezunu	Öğretmen	Tepeköy	Aile bireylerinden öğrenmiş.
2	Hasan Türkmen	1991	Ortaokul Mezunu	Çiftçi	Tepeköy	Aile bireylerinden öğrenmiş.
3	Müşerref Türkmen	1967	İlkokul Mezunu	Ev Hanımı	Tepeköy	Aile bireylerinden öğrenmiş.
4	Serdar Tarım	1982	İlkokul mezunu	Çiftçi	Tepeköy	Yaşayanın anlattığını aktaran.
5	Tolga Tuncer	1992	Ortaokul Mezunu	Esnaf	Tepeköy	Kişisel deneyim.
6	Emine Baburoğlu	1956	İlkokul Mezunu	Ev Hanımı	Tepeköy	Kişisel deneyim.
7	Teslime Baburoğlu	1926	Okumamış	Ev Hanımı	Tepeköy	Yaşayanın anlattığını aktaran.
8	Mehmet Türkmen	1962	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Tepeköy	--
9	Zekai Baburoğlu	1963	İlkokul Mezunu	Esnaf	Tepeköy	Aile bireylerinden öğrenmiş.
10	Mustafa Özel	1982	Ortaokul Mezunu	Çiftçi	Tepeköy	--
11	Mustafa Cintosun	1978	İlkokul	Pastaneci	Tepeköy	Kişisel deneyim.

			Mezunu			
12	İdris Özkan	1999	Lise Öğrencisi	Öğrenci	Tepeköy	Aile bireylerinden öğrenmiş.
13	Emre Öksüzçoban	1998	Lise Öğrencisi	Öğrenci	Tepeköy	Aile bireylerinden öğrenmiş.
14	Kezban Çelik	1987	Ortaokul Mezunu	Ev Hanımı	Tepeköy	Aile bireylerinden öğrenmiş.
15	Ali Taş	1991	Ortaokul Mezunu	Çiftçi	Tepeköy	Kişisel deneyim.
16	İhsan Özkan	1970	Lise Mezunu	Esnaf	Tepeköy	Aile bireylerinden öğrenmiş.
17	Emine Türkan	1956	İlkokul Mezunu	Ev Hanımı	Tepeköy	Aile bireylerinden öğrenmiş.
18	İbrahim Türkan	1982	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Tepeköy	Kişisel deneyim.
19	Belgin Türkan	1984	Lise Mezunu	Ev Hanımı	Tepeköy	Kişisel deneyim.
20	Ahmet Cengiz	1992	Ortaokul Mezunu	Çiftçi	Tepeköy	Kişisel deneyim.
21	Nihat Eroğlu	1967	İlkokul Mezunu	Esnaf	Tepeköy	Yaşayanın anlattığını aktaran.
22	Mustafa Baburoğlu	1984	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Tepeköy	Kişisel deneyim.
23	Halil İbrahim Çelik	1942	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Tepeköy	--
24	Hüseyin Kartal	1979	Ortaokul Mezunu	Çiftçi	Tepeköy	Kişisel deneyim.
25	Ali Koç	1955	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Kasaplı	Aile bireylerinden öğrenmiş.
26	Mustafa Benli	1943	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Tepeköy	Aile bireylerinden öğrenmiş.
27	Süleyman Benli	1976	İlkokul	Çiftçi	Tepeköy	Yaşayanın anlattığını aktaran.

			Mezunu			
28	Ali Güleç	1992	Ortaokul Mezunu	Çiftçi	Tepeköy	Kişisel deneyim.
29	Hasan Demir	1989	Lise Mezunu	Marangoz	Tepeköy	Yaşayanın anlattığını aktaran.
30	Mehmet Faik Kaya	1964	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Baklacı	Aile bireylerinden öğrenmiş.
31	Hüseyin Baştürk	1953	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Baklacı	Yaşayanın anlattığını aktaran.
32	Nedret Öksüzçoban	1962	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Tepeköy	Aile bireylerinden öğrenmiş.
33	Ummuhan Çetin	1955	İlkokul Mezunu	Ev Hanımı	Tepeköy	Aile bireylerinden öğrenmiş.
34	Abdullah Çetin	1955	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Tepeköy	Yaşayanın anlattığını aktaran.
35	Ramazın Çınar	1949	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Tepeköy	Aile bireylerinden öğrenmiş.
36	Ercan Baran	1965	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Aydoğdu	Yaşayanın anlattığını aktaran.
37	Yavuz Aktepe	1955	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Aydoğdu	Aile bireylerinden öğrenmiş.
38	Osman Yalın	1948	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Aydoğdu	Aile bireylerinden öğrenmiş.
39	Musa Yalın	1963	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Aydoğdu	Aile bireylerinden öğrenmiş.
40	Recep Erdoğan	1961	Ortaokul Mezunu	Emekli İmam	İlgın	Aile bireylerinden öğrenmiş.
41	Ahmet Akbulut	1951	İlkokul Mezunu	Çiftçi	İlgın	Aile bireylerinden öğrenmiş.

42	Ali Türkmen	1964	Lise Mezunu	Muhtar	İlgın	Yaşayanın anlattığını aktaran.
43	Süleyman Koruk	1929	İlkokul Mezunu	Çiftçi	İlgın	--
44	Kazım Bayer	1942	İlkokul Mezunu	Çiftçi	İlgın	Kişisel deneyim.
45	Kerem Bayer	1994	Lise Öğrencisi	Öğrenci	İlgın	Kişisel deneyim.
46	Ömer Pulat	1956	İlkokul Mezunu	Çiftçi	İlgın	Kişisel deneyim.
47	Hüseyin Gündüz	1953	Ortaokul Mezunu	Çiftçi	İlgın	Yaşayanın anlattığını aktaran.
48	Ferhat Karaca	1980	İlkokul Mezunu	Bakkal	Gümüşçay	Yaşayanın anlattığını aktaran.
49	Ahmet Dinç	1952	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Gümüşçay	Kişisel deneyim.
50	İsa Ertekin	1975	Ortaokul Mezunu	Çiftçi	Gümüşçay	Aile bireylerinden öğrenmiş.
51	Mehmet Dinç	1971	Ortaokul Mezunu	Çiftçi	Işıklar	Yaşayanın anlattığını aktaran.
52	Ünal Karaman	1965	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Işıklar	Yaşayanın anlattığını aktaran.
53	Meral Erdoğan	1965	İlkokul Mezunu	Ev Hanımı	Işıklar	Kişisel deneyim.
54	Fehmi Özbay	1955	Üniversite Mezunu	Muhtar	Işıklar	Aile bireylerinden öğrenmiş.
55	Hasan Özbay	1975	Ortaokul Mezunu	Çiftçi	Işıklar	Kişisel deneyim.
56	Necip Türk	1980	Ortaokul Mezunu	Çiftçi	Işıklar	Yaşayanın anlattığını aktaran.

57	Zeynep Türk	-----	İlkokul Mezunu	Ev Hanımı	Işıklar	Yaşayanın anlattığını aktaran.
58	Yunus Güleç	1976	İlkokul Mezunu	Kahvehaneci	Türkmenköy	Aile bireylerinden öğrenmiş.
59	Gürol Dinç	1977	Lise Mezunu	Esnaf	Killik	Aile bireylerinden öğrenmiş.
60	Selahi Özkan	1944	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Killik	Aile bireylerinden öğrenmiş.
61	Mehmet Kara	1962	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Killik	Aile bireylerinden öğrenmiş.
62	Rıza Sarı	1959	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Killik	--
63	Resul Öz	1949	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Killik	--
64	Hüsnü Toktur	1947	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Killik	Kişisel deneyim.
65	Nahit Ertürk	1953	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Killik	Yaşayanın anlattığını aktaran.
66	İbrahim Aydın	1946	İlkokul Mezunu	Eski Muhtar	Killik	--
67	Ali Taş	1993	Ortaokul Mezunu	Çiftçi	Tepeköy	Aile bireylerinden öğrenmiş.
68	Köksal Çelik	1966	Ortaokul Mezunu	Marangoz	Killik	Aile bireylerinden öğrenmiş.
69	Mustafa Karakoç	1965	Ortaokul Mezunu	Şoför	Killik	Yaşayanın anlattığını aktaran.
70	Hüseyin Ok	1952	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Yeşilyurt	Yaşayanın anlattığını aktaran.
71	Hasan Gülcü	1949	Üniversite Mezunu	Öğretmen	Yeşilyurt	Aile bireylerinden öğrenmiş.

72	Hüseyin Karaaslan	1940	Lise Mezunu	Öğretmen	Yeşilyurt	Kişisel deneyim.
73	Bekir Karaca	1974	Ortaokul Mezunu	Pideci	Yeşilyurt	Aile bireylerinden öğrenmiş.
74	Faik Kaş	1944	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Yeşilyurt	Aile bireylerinden öğrenmiş.
75	Hanım Uludağ	1976	Üniversite Mezunu	Öğretmen	Yeşilyurt	Yaşayanın anlattığını aktaran.
76	Ömer Ülküt	1963	Ortaokul Mezunu	Eski Muhtar	Yeşilyurt	--
77	Yusuf Aydın	1957	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Akkeçili	Yaşayanın anlattığını aktaran.
78	Ahmet Şahin	1981	Ortaokul Mezunu	Çiftçi	Akkeçili	Aile bireylerinden öğrenmiş.
79	Mehmet Öz	1947	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Akkeçili	Kişisel deneyim.
80	Yaşar Erbay	1952	Ortaokul Mezunu	Çiftçi	Piyadeler	Aile bireylerinden öğrenmiş.
81	Mustafa Açıkgöz	1952	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Piyadeler	Kişisel deneyim.
82	Cevriye Erbay	1942	Okumamış	Ev Hanımı	Piyadeler	Aile bireylerinden öğrenmiş.
83	Mehmet Kırmızıoğlu	1969	Ortaokul Mezunu	Çiftçi	Sobran	Aile bireylerinden öğrenmiş.
84	Cafer Mutlukan	1971	Ortaokul Mezunu	Çiftçi	Sobran	Aile bireylerinden öğrenmiş.
85	Muammer Emer	1948	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Çakırcalı	Kişisel deneyim.
86	Raziye Emer	1955	İlkokul Mezunu	Ev Hanımı	Çakırcalı	Kişisel deneyim.

87	Fatma Akdoğan	1932	Okumamış	Ev Hanımı	Çakırcalı	Aile bireylerinden öğrenmiş.
88	Enver Salman	1943	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Çakırcalı	--
89	Mehmet Arı	1975	Ortaokul Mezunu	Kahvehaneci	Çakırcalı	Aile bireylerinden öğrenmiş.
90	Mehmet Arık	1933	Okumamış	Çiftçi	Çeşneli	Kişisel deneyim.
91	Ali Kalkan	1960	İlkokul Mezunu	Bekçi	Örnekköy	Kişisel deneyim.
92	Ramazan Karlıoğlu	1958	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Subaşı	Aile bireylerinden öğrenmiş.
93	Mehmet Ay	1949	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Subaşı	Aile bireylerinden öğrenmiş.
94	Ali Baştürk	1956	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Subaşı	Kişisel deneyim.
95	Yusuf Aşkın	1969	Ortaokul Mezunu	Bakkal	Toygar	--
96	Mustafa Uysal	1959	Ortaokul Mezunu	Çiftçi	Toygar	Kişisel deneyim.
97	Ali Galip	1943	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Toygar	Kişisel deneyim.
98	Yusuf Terim	1949	İlkokul Mezunu	Kahvehaneci	Toygar	Aile bireylerinden öğrenmiş.
99	Musa Gürbüz	1933	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Toygar	Kişisel deneyim.
100	İlhan Gürbüz	1935	İlkokul Mezunu	Eski Muhtar	Toygar	Kişisel deneyim.
101	Selahattin Akdeniz	1967	Ortaokul Mezunu	Bakkal	Alhan	Aile bireylerinden öğrenmiş.

102	Özcan Yıldırım	1989	Lise Mezunu	Çiftçi	Alhan	Kişisel deneyim.
103	Zafer Yeşil	1966	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Yeniköy	Yaşayanın anlattığını aktaran..
104	İdris Yüksel	1944	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Yeniköy	Aile bireylerinden öğrenmiş.
105	Cemal Tümer	1944	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Yeniköy	--
106	Mehmet Topuz	1954	Ortaokul Mezunu	Emekli Memur	Gülpınar	Yaşayanın anlattığını aktaran.
107	Faruk Topuz	1974	Lise Mezunu	Memur	Gülpınar	Yaşayanın anlattığını aktaran.
108	Bayram Ali Topuz	1923	Okumamış	Eski Muhtar	Gülpınar	Aile bireylerinden öğrenmiş.
109	Halil İbrahim Çay	1954	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Osmaniye	--
110	Necati Çakır	1967	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Osmaniye	Aile bireylerinden öğrenmiş.
111	Abdullah Çakır	1941	Okumamış	Çiftçi	Osmaniye	--
112	Hasan Batı	1966	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Girelli	Aile bireylerinden öğrenmiş.
113	Mehmet Avşar	1946	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Girelli	Aile bireylerinden öğrenmiş.
114	Nihat Yılmaz	1972	Ortaokul Mezunu	Çiftçi	Girelli	Aile bireylerinden öğrenmiş.
115	Mehmet Çamlı	1955	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Girelli	Aile bireylerinden öğrenmiş.
116	Mehmet Sırçak	1927	Okumamış	Çiftçi	Girelli	Kişisel deneyim.
117	Halil Ertürk	1954	Ortaokul Mezunu	Emekli Memur	Delemenler	Kişisel deneyim.
118	Ramazan Kersin	1950	İlkokul	Çiftçi	Delemenler	Aile bireylerinden öğrenmiş.

			Mezunu			
119	Ahmet Çıldır	1947	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Delemenler	Aile bireylerinden öğrenmiş.
120	Cafer Günsel	1943	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Delemenler	Aile bireylerinden öğrenmiş.
121	Hüseyin Dereli	1955	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Delemenler	--
122	Bilgin Ertürk	1959	İlkokul Mezunu	Eski Muhtar	Hacıaliler	Yaşayanın anlattığını aktaran.
123	Yusuf Erbasan	1945	Ortaokul Mezunu	Emekli Memur	Hacıaliler	Yaşayanın anlattığını aktaran.
124	Musa Kurt	1958	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Hacıaliler	Aile bireylerinden öğrenmiş.
125	Hüseyin Yanar	1960	Ortaokul Mezunu	Memur Emeklisi	Hacıaliler	--
126	Muhammet Uslu	1965	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Hacıaliler	Aile bireylerinden öğrenmiş.
127	Alime Uslu	1935	Okumamış	Ev Hanımı	Hacıaliler	Kişisel deneyim.
128	İsmail Hakkı Göğer	1939	Okumamış	Çiftçi	Şahyar	--
129	Süleyman Duran	1947	Okumamış	Çiftçi	Şahyar	--
130	Yaşar Akçalı	1965	Lise Mezunu	Emekli İmam	Şahyar	Aile bireylerinden öğrenmiş.
131	Önder Kıymak	1977	Lise Mezunu	Polis	Şahyar	Yaşayanın anlattığını aktaran.
132	Hasan Keser	1961	Lise Mezunu	Aşçı / Ressam	Kemaliye	Aile bireylerinden öğrenmiş.
133	Özcan Turan	1971	Ortaokul Mezunu	Çiftçi	Kemaliye	--
134	Mustafa Keser	1963	Ortaokul	Çiftçi	Kemaliye	--

			Mezunu			
135	İbrahim Horal	1938	Okumamış	Çiftçi	Kemaliye	Aile bireylerinden öğrenmiş.
136	Ayşe Uslu	1949	İlkokul Mezunu	Ev Hanımı	Evrenli	Yaşayanın anlattığını aktaran.
137	Hilmi Kuru	1972	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Cabarfakılı	Yaşayanın anlattığını aktaran.
138	Adnan Aslan	1972	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Cabarfakılı	Kişisel deneyim.
139	Hüseyin Özkan	1954	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Uluderbent	Aile bireylerinden öğrenmiş.
140	Muhammet Karaçam	1973	Ortaokul Mezunu	Çiftçi	Uluderbent	Kişisel deneyim.
141	Mehmet Özkan	1943	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Uluderbent	Aile bireylerinden öğrenmiş.
142	Mustafa Ali Gökçen	1933	Okumamış	Çiftçi	Uluderbent	Yaşayanın anlattığını aktaran.
143	Mustafa Gökçen	1959	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Uluderbent	--
144	Abdullah Karabulut	1962	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Uluderbent	Aile bireylerinden öğrenmiş.
145	Yaşar Gider	1961	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Uluderbent	Yaşayanın anlattığını aktaran.
146	Hatice Gider	1936	Okumamış	Ev Hanımı	Uluderbent	Aile bireylerinden öğrenmiş.
147	Yakup Çakar	1968	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Uluderbent	Aile bireylerinden öğrenmiş.
148	Mehmet Ali Tosun	1954	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Uluderbent	Aile bireylerinden öğrenmiş.
149	Hasan Erdem	1968	Ortaokul Mezunu	Çiftçi	Uluderbent	Aile bireylerinden öğrenmiş.

150	Hüseyin Gedik	1960	İlkokul Mezunu	Müzisyen	Uluderbent	Kişisel deneyim.
151	Yusuf Uyar	1953	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Baklacı	Kişisel deneyim.
152	Hüseyin Baştürk	1933	Okumamış	Çiftçi	Selce	Aile bireylerinden öğrenmiş.
153	Mehmet Karaca	1954	Ortaokul Mezunu	Muhtar	Selce	Aile bireylerinden öğrenmiş.
154	Özcan Göres	1966	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Selce	Kişisel deneyim.
155	Elif Baştürk	1940	Okumamış	Ev Hanımı	Selce	--
156	Halil Yılmaz	1956	İlkokul Mezunu	Kahvehaneci	Selce	Aile bireylerinden öğrenmiş.
157	Mustafa Baştürk	1960	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Selce	Aile bireylerinden öğrenmiş.
158	Nevzat Bozkurt	1978	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Serinyayla	Aile bireylerinden öğrenmiş.
159	Çoban Hasan Seyman	1929	Okumamış	Çiftçi	Horzumkeserler	Aile bireylerinden öğrenmiş.
160	Mehmet Karadeniz	1976	Üniversite Mezunu	Memur	Horzumkeserler	Yaşayanın anlattığını aktaran.
161	Tuncay Emre	1954	İlkokul Mezunu	Bakkal	Horzumkeserler	Yaşayanın anlattığını aktaran.
162	Emine Hardal	1947	Okumamış	Ev Hanımı	Erenköy	Aile bireylerinden öğrenmiş.
163	Uğur Hardal	1981	Lise Mezunu	Elektrikçi	Erenköy	--
164	Fatma Hardal	1956	İlkokul Mezunu	Ev Hanımı	Erenköy	Yaşayanın anlattığını aktaran.
165	Gülizar Candan	1947	Okumamış	Ev Hanımı	Erenköy	Aile bireylerinden öğrenmiş.
166	Ali Gök	1953	Ortaokul	Muhtar	Erenköy	--

			Mezunu			
167	Muhammet Yalın	1962	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Erenköy	--
168	İbrahim Gökkaya	1971	İlkokul Mezunu	İşçi	Erenköy	Aile bireylerinden öğrenmiş.
169	Raziye Hardal	1950	Okumamış	Ev Hanımı	Erenköy	Aile bireylerinden öğrenmiş.
170	Emine Hardal	1952	Okumamış	Ev Hanımı	Erenköy	--
171	Hüseyin Dönertaş	1930	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Dağhacıyusuf	--
172	Mustafa Çelebi	1947	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Dağhacıyusuf	Aile bireylerinden öğrenmiş.
173	Bekir Dönertaş	1955	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Dağhacıyusuf	--
174	Mehmet Kırçoban	1974	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Dağhacıyusuf	Aile bireylerinden öğrenmiş.
175	(Doktor) Ahmet Acar	1945	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Dağhacıyusuf	Aile bireylerinden öğrenmiş.
176	Mevlüt Akar	1984	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Dağhacıyusuf	Aile bireylerinden öğrenmiş.
177	Hüseyin Özkan	1975	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Tepeköy	Yaşayanın anlattığını aktaran.
178	İsmail Çetin	1981	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Tepeköy	Kişisel deneyim.
179	Melahat Özkan	1948	İlkokul Mezunu	Ev Hanımı	Tepeköy	Aile bireylerinden öğrenmiş.
180	Necdet Karaoğlan	1966	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Tepeköy	Kişisel deneyim.
181	Ümmü Şahan	1980	İlkokul	Ev Hanımı	Tepeköy	Aile bireylerinden öğrenmiş.

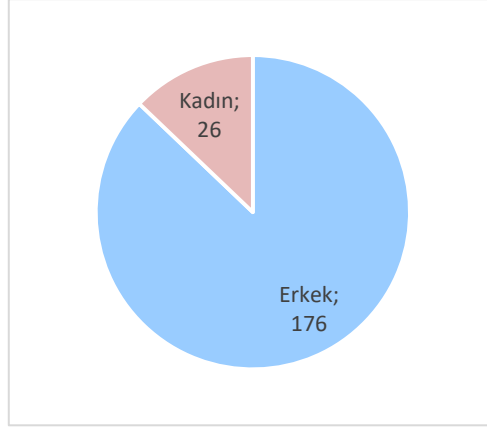
			Mezunu			
182	Deli Mehmet Çınar	1975	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Tepeköy	Aile bireylerinden öğrenmiş.
183	Yalçın Burkan	1936	İlkokul Mezunu	Esnaf	Alaşehir	Aile bireylerinden öğrenmiş.
184	Halil İbrahim Öztürk	1944	İlkokul Mezunu	Türbe Hizmetkârı	Alaşehir	Aile bireylerinden öğrenmiş.
185	Mehmet Karataş	1989	Üniversite Mezunu	Öğretmen	Alaşehir	Aile bireylerinden öğrenmiş.
186	Mustafa Karataş	1954	Ortaokul Mezunu	Emekli İmam	Alaşehir	Aile bireylerinden öğrenmiş.
187	Gonca Erden	1982	Lise Mezunu	Ev Hanımı	Alaşehir	Kişisel deneyim.
188	Mehmet Ildız	1991	Üniversite Mezunu	Serbest Meslek	Alaşehir	Yaşayanın anlattığını aktaran.
189	Mustafa Alkan	1953	İlkokul Mezunu	Esnaf	Alaşehir	Aile bireylerinden öğrenmiş.
190	Hacı Raşit Bafalı	1933	İlkokul Mezunu	Esnaf	Alaşehir	Aile bireylerinden öğrenmiş.
191	Hüseyin Keskin	1969	Üniversite Mezunu	Gazeteci	Alaşehir	Aile bireylerinden öğrenmiş.
192	Hafız Mehmet Keskin	1933	İlkokul Mezunu	Eski İmam	Alaşehir	Aile bireylerinden öğrenmiş.
193	Arif Çöllüoğlu	1957	Ortaokul Mezunu	Elektrikçi	Alaşehir	Aile bireylerinden öğrenmiş.
194	Gülşen Yaman	1957	İlkokul Mezunu	Ev Hanımı	Alaşehir	Aile bireylerinden öğrenmiş.
195	Hüdaverdi Yaman	1951	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Alaşehir	Aile bireylerinden öğrenmiş.

196	Ekrem Çağlar	1942	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Alaşehir	Kişisel deneyim.
197	Sabit Bafalı	1948	İlkokul Mezunu	Esnaf	Alaşehir	Aile bireylerinden öğrenmiş.
198	Hafız İbrahim Ev	1949	İlkokul Mezunu	Emekli İmam	Alaşehir	Aile bireylerinden öğrenmiş.
199	Hadi Çal	1952	İlkokul Mezunu	Emekli İmam	Alaşehir	Aile bireylerinden öğrenmiş.
200	Fatih Kaynak	1941	İlkokul Mezunu	Çiftçi	Alaşehir	Aile bireylerinden öğrenmiş.
201	Mesut Çakır	1979	Lise Mezunu	İşçi	Alaşehir	Aile bireylerinden öğrenmiş.
202	Mehmet Yalçın Öztunç	1967	Ortaokul Mezunu	Marangoz	Alaşehir	Aile bireylerinden öğrenmiş.

Alaşehir ve mahallerinde yapılan derleme çalışmasında efsane ve memoratla ilgili anlatı temin eden kaynak kişi sayısı 202'dir.

Yaşları bakımından en küçük ve en büyük anlatıcı 18-94 yaşları aralığındadır.

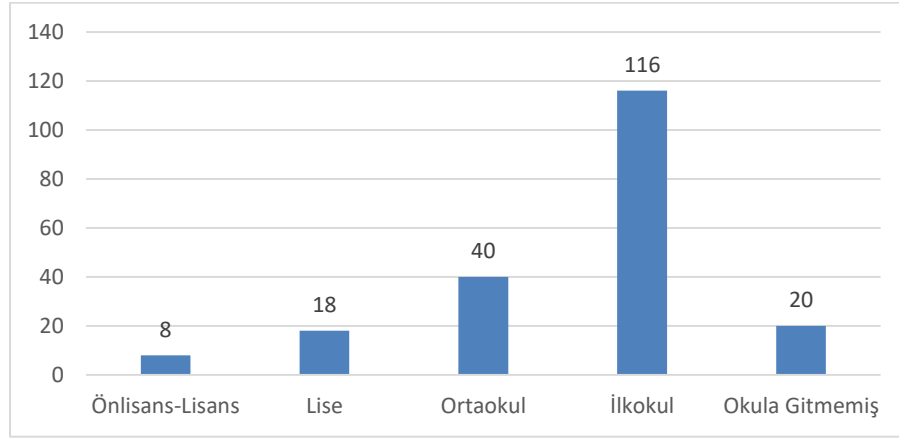
Kaynak Kişilerin cinsiyet dağılımına göre 176 kişi ile erkekler çoğunluktadır (Şekil 1).

Bölgede anlatılan halk bilgisi ürünlerinin en önemli icra ortamları kahvehanelerdir. Bu icra ortamlarında erkek anlatıcı ve dinleyicilerin bulunması anlatılardaki kaynak kişilerin çoğunluğunun erkeklerden oluşmasını sağlamıştır.

Şekil 1 Kaynak Kişilerin Cinsiyet Dağılımı

Kaynak kişilerin eğitim durumları incelendiğinde ilkokul mezunu 116 kişidir. Eğitim seviyesi önlisans ve üstü olanların sayısı 8 kişi ile en az olan gruptur (Şekil 2).

Şekil 2 Kaynak Kişilerin Eğitim Durumları

Kaynak kişilerin büyük çoğunluğunun ilkokul mezunu olduğu görülmektedir. Bu duruma bölgedeki sosyo-kültürel yapı ve ekonomik nedenlerin etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 3 Meslekleri Bakımından Kaynak Kişiler

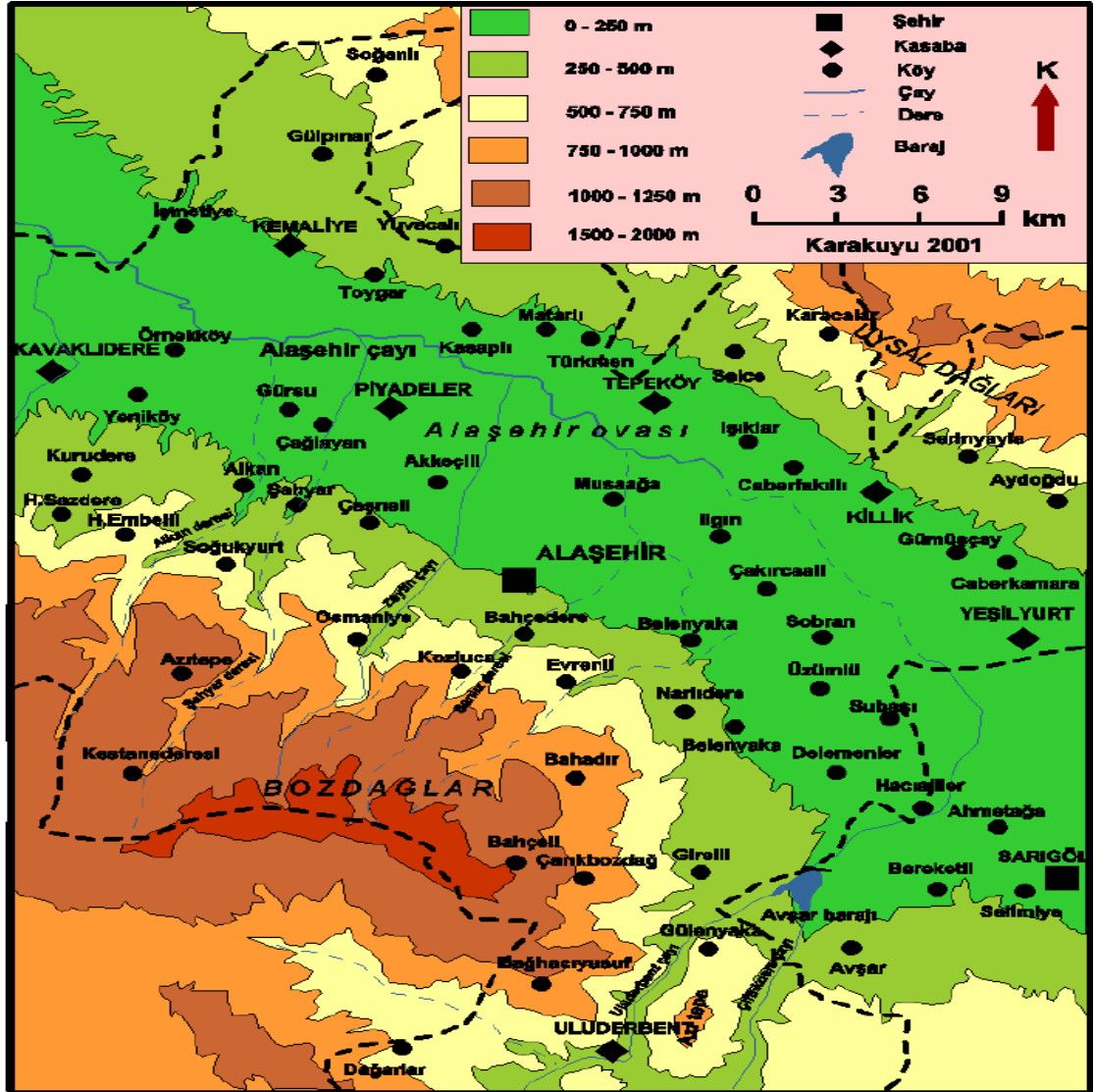
Çiftçi	114
Ev hanımı	25
Esnaf	10
Muhtar	9
İmam	6
Memur	6
Kahvehane işletmecisi	5
Öğretmen	5
Öğrenci	3
Marangoz	3
Bakkal	3
İşçi	2
Elektrik mühendisi	2
Müzişyen	1
Şoför	1
Gazeteci	1
Polis	1
Pideci	1
Bekçi	1
Pastaneci	1
Aşçı	1
Türbe hizmetkârı	1

Kaynak kişilerin mesleki bilgileri göz önüne alındığında çiftçilikle uğraşan kişi sayısının oldukça fazla olduğu görülmektedir. Bu duruma bölgedeki sosyo-kültürel yapının etkili olduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra çalışmadaki kaynak kişilerin 22 meslek koluna dağılımı saptanmıştır (Tablo 3).

Tablo 4 Derleme yapılan mahallelerin adları, kaynak kişilerin mahallelere göre sayıları ve anlatılan metinlerin türleri aşağıdaki tabloda gösterildiği gibidir.

Derleme Yapılan Mahalleler		Kaynak Kişiler		Anlatılan Metinlerin Türleri	
		Erkek	Kadın	Efsane	Memorat
1	Alhan	2	-	1	1
2	Akkeçili	3	-	1	4
3	Alaşehir İlçe Merkezi	18	2	19	9
4	Aydoğdu	4	-	3	2
5	Baklacı	3	-	4	2
6	Cabarfakılı	2	-	2	3
7	Çakırcalı	3	2	3	3
8	Çeşneli	1	-	-	1
9	Dağhacıyusuf	6	-	8	3
10	Delemenler	5	-	3	3
11	Erenköy	4	5	7	2
12	Evrenli	-	1	1	-
13	Girelli	5	-	5	6
14	Gülpınar	3	-	1	2
15	Gümüştay	3	-	-	3
16	Hacıaliler	5	1	4	5
17	Horzumkeserler	3	-	2	2
18	İlgın	8	-	3	5
19	Işıklar	5	2	1	7
20	Kasaplı	1	-	1	-
21	Kemaliye	4	-	4	-
22	Killik	10	-	7	4
23	Osmaniye	3	-	3	-
24	Örnekköy	1	-	-	1
25	Piyadeler	2	1	2	3
26	Selce	5	1	3	3
27	Serinyayla	1	-	1	-
28	Sobran	2	-	2	-
29	Subaşı	3	-	3	-
30	Şahyar	4	-	3	1
31	Tepeköy	30	9	23	29
32	Toygar	6	-	2	5
33	Türkmenköy	1	-	1	-
34	Uluderbent	11	1	11	10
35	Yeniköy	3	-	1	3
36	Yeşilyurt	6	1	6	2
TOPLAM		202		141	124

EK 4. Alaşehir ve Mahallelerini Gösteren Bir Harita

Fotoğraf 1: Alaşehir ve Mahallelerinin Genel Bir Görünümü

EK 5. Fotoğraflar

Fotoğraf 2: 27. Efsanede Anlatılan Esi Dede ve Savaşta Kullandığı Yabaltı.

Fotoğraf 3: 54. Efsanenin Anlatıcısı Çoban Hasan Dede.

Fotoğraf 4: 60. Efsanede Anlatılan Şeyh Sinan Camii ve Türbesi.

Fotoğraf 5: 108. Efsanede Anlatılan Sarıkız'ın Şehit Edildiği Yer (Temsili).

Fotoğraf 6: 117. Efsanede Tepeköy'e Adını Veren Tepeler.

Fotoğraf 7: 110. Efsanede Anlatılan Yıldırım Bayezid Han Camii ve St. Jean kilisesi. Dikili Sütunlar Kilisenin Ayakta Kalan Parçalarıdır.

Fotoğraf 8: 111. Efsanede Anlatılan Kemaliye'deki Yavan Çeşmesi (Çeşme Birkaç Kere Tadilattan Geçirilmiştir.)

Fotoğraf 9: 113. Efsanede Anlatılan Kocakız Köprüsü.

Fotoğraf 10: 113. Efsanede Anlatılan Kocakız Köprüsüne Farklı Bir Açıdan Bakış.

Fotoğraf 11: 114. Efsanede Anlatılan Kütük Minare Camii.

Fotoğraf 12: 205. Memoratın anlatıcısı Teslime Nene.

ÖZGEÇMİŞ

1989 yılında Manisa'nın Alaşehir ilçesinin Tepeköy mahallesinde dünyaya geldi. İlk ve ortaokul eğitimini mahalledeki okulda tamamladı. Ardından liseyi Alaşehir Lisesi'nde okudu. Daha sonra 2010 yılında Pamukkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü kazandı. 2014 yılında bölümden mezun olup aynı yılın güz döneminde yüksek lisans eğitimi için Sosyal Bilimler Enstitüsüne kaydoldu. Halen bu alan üzerine çalışmalar gerçekleştirmektedir.